

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

Innhold

Del I

Innledende del	9
1 Hovedinnledning	11
1.1 Regjeringens justispolitiske utgangspunkt	11
1.2 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer	12
1.2.1 Politi og påtalemyndighet	12
1.2.2 Kriminalomsorgen	13
1.2.3 Domstoler og konfliktråd	15
1.2.4 Redningstjenesten, samfunns-sikkerhet og beredskap	15
1.2.5 Fornærmede og pårørende, volds- og kriminalitetsofre	16
1.2.6 Rettssikkerhet og rettshjelp	17
1.2.7 Kriminalitetsutviklingen	18
1.2.8 Utviklingen i straffesaks behandlingen	19
1.2.9 Internasjonalt samarbeid	21
1.3 Hoved- og delmål for justissektoren	22
1.4 Anmodningsvedtak	23
1.4.1 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2007-2008	23
1.4.2 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2006-2007	23

Del II

Nærmere om budsjettforslaget	27
Programområde 06 Justissektoren	29
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>	<i>29</i>
Kap. 400 Justisdepartementet	37
Kap. 3400 Justisdepartementet	39
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>	<i>40</i>
Kap. 61 Høyesterett	55
Kap. 3061 Høyesterett	56
Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene ...	56
Kap. 3410 Rettsgebyr	57
Kap. 411 Domstoladministrasjonen	58
Kap. 3411 Domstoladministrasjonen	58
Kap. 412 Tinglysingsprosjektet	59
Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet	59
Kap. 413 Jordskiftedomstolene	59
Kap. 3413 Jordskiftedomstolene	60

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendoms-informasjon as	60
Kap. 414 Forliksråd og andre domsutgifter .	61
<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>	<i>62</i>
Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	75
Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	76
Kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS)	77
Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS)	77
<i>Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet</i>	<i>78</i>
Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	111
Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	113
Kap. 441 Oslo politidistrikt	114
Kap. 3441 Oslo politidistrikt	115
Kap. 442 Politihøgskolen	115
Kap. 3442 Politihøgskolen	116
Kap. 443 Oppfølgingen av innsynsloven	116
Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet	117
Kap. 446 Den militære påtalemyndighet	117
Kap. 448 Grensekommissæren	118
<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>	<i>119</i>
Kap. 450 Sivile vernepliktige	136
Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter	136
Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap .	137
Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap .	138
Kap. 452 Sentral krisehåndtering	139
Kap. 455 Redningstjenesten	139
Kap. 3455 Redningstjenesten	140
Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	140
Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon	141
<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter</i>	<i>142</i>
Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	145
Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner	146
Kap. 462 Tinglysing	147
Kap. 3462 Tinglysing	147

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendoms-	148
informasjon as	
Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.	149
Kap. 467 Norsk Lovtidend	150
Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse	
av straffesaker	150
<i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp,</i>	
<i>erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	151
Kap. 470 Fri rettshjelp	160
Kap. 3470 Fri rettshjelp	161
Kap. 471 Statens erstatningsansvar	162
Kap. 472 Voldsoffererstatning og	
rådgivning for kriminalitetsofre	163
Kap. 3472 Voldsoffererstatning og	
rådgivning for kriminalitetsofre	163
Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning	164
Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning	164
Kap. 474 Konfliktråd	165
Kap. 3474 Konfliktråd	165
Kap. 475 Bobehandling	166
<i>Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>	167

Del III

Særlige tema	169
--------------------	-----

3	Sektorovergripende miljøvernpolitikk	171
3.1	Lovarbeid	171
3.2	Politi- og lensmannsetaten	171
3.3	Samfunnssikkerhet og beredskap .	171
3.4	Svalbard	171
4	Oppfølging av likestillingsloven	172
4.1	Likestilling i justissektoren	172
4.1.1	Straffegjennomføring etter kjønn ..	172
4.1.2	Rekrutterings-/tilsettingspolitikken i politiet	173
4.1.3	Likestilling i rettshjelpssaker og voldsoffererstatningssaker	173
4.2	Likestilling internt i Justisdepartementet	173

5	Nordområdestrategien	175
6	Administrative fellestiltak	177
6.1	Brukerundersøkelse	177
6.1.1	Politi- og lensmannsetaten	177
6.1.2	Fri rettshjelp, ertatninger, konfliktråd m.m.	177
6.2	IA-avtalen	177
6.2.1	Justisdepartementet	177
6.2.2	Politi- og lensmannsetaten	177
6.2.3	Domstolene	177
6.2.4	Kriminalomsorgen	177
6.2.5	Rednings- og beredskapsområdet .	178
6.2.6	Andre virksomheter	178
7	Anmodningsvedtak	179
7.1	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2007-2008	179
7.2	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2006-2007	179
8	Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres	180
8.1	Tekniske endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett 2008	180
8.2	Bruk av stikkordet «kan overføres»	181
9	Ansettelsesvilkår for ledere i statlige virksomheter	182
9.1	For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as	182
9.2	For leder i ITAS amb AS	182
10	Bemanningsoversikt¹	183

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009, kapitlene 61, 400–480, 3061, 3400–3474 og 5630 ..	186
--	------------

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Utvikling antall anmeldte lovbrudd	18	Tabell 2.14	Utvikling samfunnsstraff	69
Tabell 1.2	Saksbehandlingstid i politi og domstoler	20	Tabell 2.15	Utvikling rømninger	70
Tabell 1.3	Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren	22	Tabell 2.16	Uteksaminerte aspiranter Fengselsskolen	74
Tabell 2.1	Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	42	Tabell 2.17	Antall avgjorte straffesaker ved Riksadvokatembetet	88
Tabell 2.2	Oversikt meddomsrettssaker og lagrettesaker 2005–2007	45	Tabell 2.18	Arbeidet med straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene	88
Tabell 2.3	Oversikt sivile ankesaker 2005–2007	45	Tabell 2.19	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser, oppklaringsprosent mm.	88
Tabell 2.4	Oversikt fagdommersaker 2005–2007	45	Tabell 2.20	Statistikk inndragninger	89
Tabell 2.5	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i lagmannsrettene 2005–2007	46	Tabell 2.21	Statistikk for antall våpensaker til behandling	108
Tabell 2.6	Oversikt sivile saker 2005–2007	46	Tabell 2.22	Statistikk for utstedelse av pass	109
Tabell 2.7	Oversikt meddomsrettssaker 2005–2007	47	Tabell 2.23	Antall behandlede saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2006 og 2007	144
Tabell 2.8	Oversikt enedommersaker 2005–2007	47	Tabell 2.24	Tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak i perioden 2006, 2007 og 2008	155
Tabell 2.9	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i tingrettene 2005–2007	47	Tabell 2.25	Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker i årene 2005, 2006 og 2007	157
Tabell 2.10	Oversikt jordskifteoverrettssaker 2005–2007	48			
Tabell 2.11	Oversikt jordskifterettssaker 2005–2007	48			
Tabell 2.12	Utvikling varetekt	66			
Tabell 2.13	Fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse	67			

Figuroversikt

Figur 1.1	Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993–2007	18	Figur 2.1	Soningskø for ubetinget fengselsstraff	67
-----------	---	----	-----------	--	----

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Tiltak for å styrke Justisdepartementets samordningsrolle	123	Boks 2.4	Internasjonalt arbeid på elsikkerhetsområdet	134
Boks 2.2	Rasulykken i Ålesund	126	Boks 2.5	Konfliktrådene går nye veier	159
Boks 2.3	Sivilforsvarsinnsatser i 2007	131			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 12. september 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledende del

1 Hovedinnledning

1.1 Regjeringens justispolitiske utgangspunkt

Regjeringens justispolitikk er forankret i Soria Moria-erklæringen og har som mål å sørge for økt trygghet i samfunnet. Trygghet er et velferds-spørsmål og et stort offentlig ansvar. Det er en klar årsakssammenheng mellom levekår og kriminalitet, og Regjeringen ser derfor justispolitikken i sammenheng med velferdspolitikken. Tiltak som bidrar til å styrke de offentlige velferdsordningene og en rettferdig fordeling i samfunnet, er samtidig en politikk for redusert kriminalitet og økt trygghet. Trygghet kan ikke bare måles i kvantitative størrelser, i form av antall anmeldelser, oppklaringsprosent, saksbehandlingstid eller antall dommer i soningskø. Folks generelle levekår og opplevelse av trygghet, og graden av sosial integrasjon i samfunnet, er minst like viktige indikatorer. Målet er et velferdssamfunn der ingen faller utenfor, og et samfunn som har oppmerksomheten rettet mot forebygging av kriminalitet framfor å reparere skadene i etterkant.

Regjeringen har de siste tre årene lagt vekt på å styrke fellesskapsløsningene, blant annet knyttet til skole, utdanning, helse og omsorg. Denne politikken bidrar til å redusere levekårsproblemene i samfunnet og dermed noe av grunnlaget for at kriminalitet blir begått. Regjeringens tiltak for å redusere forskjellene i samfunnet, styrke kommuneøkonomien og sikre arbeid til alle, ser vi gode resultater av i dag.

Forebygging i de fleste samfunnssektorer ivaretas best ved å gi alle grunnleggende velferdstilbud og bidra til å jevne ut forskjeller slik at mennesker ikke faller utenfor og marginaliseres i forhold til den generelle velferdsutviklingen. Regjeringen har derfor satt i gang et arbeid der hensikten er å lage en politisk strategi for hvordan samfunnets samlede virkemiddelapparat kan innrettes for å bli mer forebyggende og mindre reaktivt og reparerende. Som et ledd i arbeidet skal sentrale departement identifisere hovedutfordringer på sine områder for å få til bedre forebygging, samt legge fram tiltak som kan bedre tverrsektorielt samarbeid om forebygging. Justisdepartementet vil også utarbeide en egen handlingsplan om

kriminalitetsforebygging. I tillegg har departementet satt i gang et arbeid knyttet til forebygging av voldelig ekstremisme, hvor målet er å samordne tiltak over sektorgrensene.

Kriminalitetsforebygging kan og bør skje på flere måter, ikke minst avhengig av hvilken type kriminalitet og hvilken type kriminelle man står overfor. Fafos levekårsundersøkelse blant innsatte i norske fengsler viser at de fleste som soner en fengselsstraff i gjennomsnitt har langt dårligere levekår enn befolkningen for øvrig. De har en kraftig overrepresentasjon av oppvekstproblemer, knyttet til rus, psykiske problemer, arbeidsledighet, boligmangel og mangelfull utdanning. Så lenge disse levekårsproblemene består, vil tendensen til tilbakefall til ny kriminalitet være stor. I tillegg har man i dag også å gjøre med kriminelle som både kan være kyniske og ressurssterke. Her må forebyggingsinnsatsen bygge på andre faktorer enn bedring av levekår.

Blant tiltakene i St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, er innføring av en tilbakeføringsgaranti som varslet i Soria Moria-erklæringen. Tilbakeføringsgarantien innebærer ingen nye rettigheter eller særrettigheter for domfelte. Det dreier seg om å bistå innsatte og straffedømte i å få utløst de rettighetene de allerede har som norske borgere, i forhold til tilfredsstillende tilbud om bolig, jobb og/eller utdanning, sosiale tjenester og helse-tjenester. Regjeringen vil legge økt vekt på det rehabiliterende innholdet i straffen og har allerede lagt til rette for mer bruk av åpne plasser og alternative soningsformer til fengsel, som samfunnsstraff og straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Regjeringen mener at denne type straffereaksjoner gir lovbyteren en bedre mulighet til å utvikle seg og bygge opp et nytt liv uten kriminalitet. Erfaring viser også at alternative straffereaksjoner til fengsel gir lavere tilbakefall.

Regjeringen er sterkt opptatt av å bedre situasjonen for de som har blitt ofre for kriminalitet. Gjennom endringer i straffeprosessloven har fornærmede og etterlatte fra 2008 fått utvidet sine rettigheter betydelig og fått en tydeligere status i straffeprosessen. Langt flere fornærmede enn tidligere har fått rett til bistandsadvokat og retten til

informasjon om politiets etterforskning og om hva som skjer i saken, har blitt utvidet. Regjeringen vil framover se på muligheten for å bedre situasjonen for voldtekts ofre, både når det gjelder hvordan de blir møtt i det offentlige hjelpeapparatet og i forhold til forebygging av nye overgrep. Råd- og veiledningstilbudet til fornærmede og etterlatte skal utvides og forbedres.

Regjeringens samlede justispolitikk styres av de grunnleggende verdiene trygghet, demokrati og rettsikkerhet. Det gjelder trygghet for at samfunnet opptrer solidarisk, beskyttende og hjelpende når liv, velferd og eiendom er truet. Det gjelder videreutvikling av et velfungerende og politisk system som sikrer innbyggernes demokratiske rettigheter og pålegger plikter på en rettferdig måte, og det gjelder rettsikkerhet for dem som trenger hjelp og støtte i vanskelige situasjoner, eller som er i konflikt med myndighetenes normer og regler. Gjennom justispolitikken generelt, og lovgivningen spesielt, sørger Regjeringen for å befeste og utvikle samfunnets grunnleggende rettsikkerhetsgarantier.

I løpet av de siste tre årene har Regjeringen kommet et langt skritt videre på veien mot et tryggere samfunn. Soningskøen er snart avviklet, og målet om å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabiliterer bedre er i ferd med å bli oppfylt. Budsjettforslaget for 2009 tar sikte på å oppfylle Regjeringens mål og forpliktelser i Soria Moria-erklæringen innen kriminalpolitikken.

1.2 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen fortsetter sitt arbeid for å skape mer trygghet og mindre kriminalitet. Regjeringen har i løpet av perioden 2006-2008 styrket både politiet, kriminalomsorgen og domstolene. Satsingen har gitt resultater i form av at soningskøen snart er avviklet, straffesaksavviklingen går hurtigere og restansene reduseres. Regjeringen har satt i gang flere tiltak slik at mennesker som blir ofre for alvorlig kriminalitet, særlig voldskriminalitet, skal få den hjelpen de trenger. Også redningstjenesten og samfunnssikkerhet og beredskap er styrket. I budsjettforslaget for 2009 foreslås bevilgningen til justissektoren økt med til sammen ca. 1,7 mrd kr (9,4 %). Som et ledd i det helhetlige opplegget innenfor justissektoren er det i budsjettforslaget for 2009 foretatt noen mindre omdisponeringer og lagt til grunn enkelte regelendringer.

1.2.1 Politi og påtalemyndighet

Regjeringen vil i tråd med Soria Moria-erklæringen ha et nært og sterkt politi over hele landet, med tilfredsstillende responstid. Responstiden for akutte oppdrag er i gjennomsnitt 9-10 minutter jf. rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehovet i politiet». De største utfordringene for politi- og lensmannsetaten er å sikre trygghet og forebygge og bekjempe kriminalitet gjennom mest mulig effektiv organisering og ressursbruk.

I budsjettforslaget for 2009 blir politi- og påtalemyndighet foreslått styrket med 216 mill. kr. ekskl. lønns- og prisjustering. Bevilgningen til politi- og påtalemyndighet er med dette økt med om lag 800 mill. kr i perioden 2006-2009. I tillegg foreslås det i 2009 å bevilge 561,1 mill. kr til Nødnett for å slutføre arbeidet med første utbyggingstrinn som vil bidra til en mer effektiv ressursbruk, økt trygghet for de ansatte og en styrket politikraft. Også den betydelige satsingen på økt sonings- og varetektskapasitet i kriminalomsorgen i perioden 2006-2008, som videreføres i 2009, bidrar til at det frigjøres kapasitet innenfor politi- og lensmannsetaten.

For at politiet skal kunne løse pålagte oppgaver, og ha kort responstid, er politiet avhengig av tilgjengelige personellressurser. Under Bondevik II-regjeringen, 2002 – 2005 ble det tatt opp til sammen 1 128 studenter ved Politihøgskolen (PHS). Erfaringene har vist at opptakene ved PHS har vært for lave, noe som har ført til mangel på politiutdannet personell. Det rekordhøye opptaket til PHS de to siste årene på 432 studenter, foreslås derfor økt til 552 studenter i 2009. Dette er det høyeste opptaket av studenter ved PHS etter at PHS ble etablert. Det betyr at i perioden 2006-2009 vil opptaket ved PHS være på tilsammen 1 776 studenter. De satsingsområder og tiltak som foreslås for 2009 gjør det mulig for politidistriktene og særorganene å øke antall årsverk med ca. 250 sammenlignet med saldert budsjett 2008.

Gjennom det høye opptaket på PHS og bemanningsøkningen har Regjeringen fulgt anbefalingene i Politidirektoratets rapport «Politiet mot 2020». Med denne satsingen vil Regjeringen oppfylle målsettingen i Soria Moria-erklæringen om et sterkt og nært politi over hele landet.

Den foreslåtte økningen i bevilgningen til politi og påtalemyndigheten i 2009 omfatter følgende tiltak:

- 28 mill. kr til ansettelse av nyutdannede politihøgskolestudenter høsten 2009
- 30 mill. kr til å øke opptaket ved Politihøgskolen til 552 studenter

- 10 mill. kr for å ansette sivile slik at politiutdanningen personell kan frigjøres til politioperativt arbeid
- Iverksette seniorpolitiske tiltak for å få ansatte til å utsette avgangen med pensjon
- Etablere ytterligere to politiposter i Oslo i tillegg til de to som blir etablert i 2008
- 60 mill. kr til politiets arbeid på utlendingsfeltet. I RNB 2008 ble det bevilget 40 mill. kr for å kunne håndtere økte asylankomster, uttransporteringer og behandling av oppholdssaker. Bevilgningen er videreført og økt med ytterligere 20 mill. kr. I forhold til saldert budsjett for 2008 betyr styrkingen at politidistriktene og politiets utredningsenhet kan øke antall årsverk med om lag 100
- 15 mill. kr til tilskudd til EUs grensekontrollbyrå Frontex som har til hovedoppgave å koordinere medlemsstatenes operative samarbeid om kontrollen av de ytre grenser. Tilskuddet økes bl.a. som følge av utfordringer knyttet til innsatsen mot illegal innvandring
- 25 mill. kr til styrking av Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Bevilgningen på 15 mill. kr i RNB 2008 er videreført (helårsvirkning av nye stillinger). I tillegg er bevilgningen foreslått økt med 10 mill. kr, bl.a. til flere årsverk
- 12 mill. kr til politiets oppfølging av straffbare forhold som er avdekket av skatteetaten og generelt styrke Oslo politidistrikts innsats innen økonomisk kriminalitet ved opprettelse av tre etterforskningsteam
- 37,3 mill. kr til DNA-reformen, herunder 1,35 mill. kr til forberedelse av et nytt offentlig analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø. Samlet er politibudsjettet styrket med 103,4 mill. kr til reformen. Reformen innebærer flere stillinger og et opplegg for sentral finansiering av DNA-analyser som vil frigjøre ressurser i det enkelte politidistrikt.
- Innføre lenger åpningstid ved Storskog grensestasjon
- En mill. kr for å legge til rette for at det etableres et barnehus i Oslo innen utgangen av 2009
- 2 mill. kr til styrking av Den høyere påtalemyndighet. Økningen skal i all hovedsak benyttes ved Oslo statsadvokatembete
- Regjeringen vil starte oppfølgingen av voldtaktsutvalgets forslag (NOU 2008:4 «Fra ord til handling») om etablering av en ny landsdekkende spesialenhet, SEPOL, gjennom i første omgang å etablere et miljø bestående av fire etterforskere ved Kripes 2. halvår 2009.

Endringer og tiltak i perioden 2006 - 2008

I perioden 2006-2008 har Regjeringen økt politibudsjettet med til sammen ca. 580 mill. kr. ekskl. lønns- og prisjustering. Økningen har bl.a. gått til:

- Økt og utvidet bruk av DNA i etterforskningen (både av personer og spor)
- Økt studentopptaket ved PHS fra 360 i 2006 til rekordhøy 432 studenter i 2007 og 2008
- Styrking ifm. NOKAS-saken i 2006 og NATOs utenriksministermøte i Oslo i april 2007
- Generell styrking av politiets driftsbudsjett, herunder Oslo politidistrikt for å styrke politiets tilgjengelighet til publikum, øke innsatsen mot vold i nære relasjoner (særlig vold mot kvinner og barn), bekjempe gjengkriminalitet og nedkjempe menneskehandel, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse
- Etablering av en politistasjon på nett for å intensivere innsatsen særlig mot internettrelaterte overgrep mot barn
- Styrking for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske
- EUs yttergrensefond
- Styrking av arbeidet med etterforskning og påtale i krigsforbrytelsessaker
- Styrking av Politiets sikkerhetstjeneste, økt bemanning og investeringer
- Tilskudd til Frontex og Schengen Information System II (SIS II)
- Styrking av utlendingsfeltet pga. økte prognoser for asylankomster og uttransporteringer
- Styrking av Økokrim ifm. arbeidet med hvitvasking og særskilt sak om skattesvik. Skatteetaten er også styrket slik at ordningen med bistandsrevisorer er blitt landsdekkende. Innsatsen i kampen mot økonomisk kriminalitet er økt betydelig
- Styrking av Den høyere påtalemyndighet.

1.2.2 Kriminalomsorgen

Den største utfordringen i straffesystemet de siste årene har vært å avvikle soningskøen og å videreutvikle kvaliteten i straffegjennomføringen. Pr. 30.06.2006 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 2 791 dommer, for samfunnsstraff 306 dommer og for bøtesoning 2 665 dommer. Status 19.09.2008 var for ubetinget fengselsstraff 598 dommer, for samfunnsstraff 109 dommer og for bøtesoning 1 066 dommer. Dette viser at de iverksatte tiltakene har hatt effekt og at målet om å fjerne soningskøen innen sommeren 2009 er realistisk.

Opprettelsen av nye soningsplasser og Regjeringens satsing på individuelle tilpassede reaksjo-

ner og tilrettelegging for rehabiliterende straffegjennomføring krever økt bemanning i kriminalomsorgen. Opptaket ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) var under Regjeringen Bondevik II i 2002-2005, på om lag 630 aspiranter. I perioden 2006-2009 vil opptaket bli på om lag 820 aspiranter.

I budsjettforslaget for 2009 foreslås det å styrke kriminalomsorgen med om lag 400 mill. kr, ekskl. pris og lønnsjustering. Bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen er med dette økt med om lag 1,5 mrd. kr i perioden 2006-2009, inkl. bevilgninger på øvrige berørte departementers budsjett.

Med den foreslåtte økningen i bevilgningen til kriminalomsorgen vil følgende tiltak bli prioritert i 2009:

- 81 mill. kr i forbindelse med Halden fengsel, herunder inventar som møbler, innredning, kjøkken- og kantineutstyr, utstyr mv. Til bygging av Halden fengsel foreslås det en bevilgning på 550 mill. kr over Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett. En økning på 20 mill. kr i forhold til 2008
- 387 mill. kr til husleie og vedlikehold av fengslene. Regjeringen har besluttet å innlemme fengselseiendommene i den statlige husleieordningen under Statsbygg. Dette inngår som en del av arbeidet med å profesjonalisere eiendomsforvaltningen og legge til rette for et verdibevarende vedlikehold av statens eiendoms masse. Regjeringen foreslår å øke kriminalomsorgens budsjett med 78 mill. kr til økt vedlikeholdsinnsett i fengslene. I tillegg foreslås kriminalomsorgens budsjett økt med 308,9 mill. kr til dekning av kapitalelement i husleien.
- Avvikling av ordningen med flermannsrom ved Åna fengsel
- 2,5 mill. kr til et stifinnerprosjekt for kvinner med rusproblemer ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt
- 7,0 mill. kr til etablering av ytterligere tre rusmestringsenheter i regionene Sør, Nordøst og Vest slik at tilbudet blir landsdekkende, fordelt med omlag 2 mill. på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og 5 mill. kr på Justisdepartementets. 60 % av innsatte har et alvorlig rusproblem. Videre vil forslag om å bevilge 120 mill. kr mer til rusbehandling på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett også komme innsatte med rusproblemer til gode. Å styrke behandlings- og rehabiliteringstiltakene forebygger ny kriminalitet og gjør samfunnet tryggere
- Drift av forsterket tilbud til unge under 18 år i Osloområdet og Bergen som etableres høsten

2008. Fengselsstraff har særlig negative virkninger for barn og unge under 18 år. Straffegjennomføringen for unge lovbrøyttere må skje på en måte som tar nok hensyn til den unge alderen til lovbrøytteren og behovet for individuell tilrettelegging og oppfølging. Det planlegges derfor etablert et særskilt tilpasset tilbud for de yngste lovbrøytterne i de tilfellene der alle andre alternativer til fengsel er undersøkt.

- 1,5 mill. kr til økt tilskudd til frivillig virksomhet, herunder økt tilskudd til WayBack (tidligere Livet etter soning) til å videreføre helårs drift ved tre nye steder etablert i 2008
- 35 mill. kr til helårsdrift av nye fengselsplasser i 2008 og prøveordningen med straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Endringer og tiltak i perioden 2006 - 2008

I perioden 2006-2008 har bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen økt med nærmere 1,1 mrd. kr. Økningen har bl.a. gått til:

- etablering av 398 nye fengselsplasser og bygging av Halden fengsel med ytterligere 251 plasser
- styrking av friomsorgen
- etablering av rusmestringsenheter i fengslene Stavanger, Bodø og Ravneberget og flere behandlingsplasser i institusjon (§ 12-soning)
- økning i aspirantopptaket ved KRUS til 200 i 2006 og 2007 og til 250 i 2008 for å sikre tilgang på fagutdannet personell
- økt sikkerhet ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og ekstra vedlikehold ved Ullersmo fengsel mv.
- innføring av prøveordning med soning med elektronisk kontroll
- generell styrking av driftsbudsjettet for å sikre en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse og samtidig ivareta arbeidsmiljø og trygghet til innsatte og ansatte
- om lag 80 mill. kr i økt bevilgning på Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementets budsjetter, særlig for å styrke utdanningstilbudet for de innsatte, men også for å ivareta helse- og kulturtilbudet ved opprettelse av de nye fengselsplassene. Det er i løpet av 2007 etablert undervisningstilbud ved alle landets fengsler. I 2006-2008 vil det være etablert bibliotektilbud i 24 fengsler
- økt tilskudd til organisasjonene WayBack (tidligere Livet etter soning), Kirkens sosialtjeneste og Foreningen for Fangers Pårørende.

1.2.3 Domstoler og konfliktråd

Hovedutfordringen for domstolene er å sikre innbyggerne tilgang til domstolene og å sørge for rask og effektiv saksavvikling. Tilgjengelige, effektive domstoler med høy kvalitet er viktig for den enkeltes rettssikkerhet. En effektiv ressursbruk i domstolene er viktig for å få dette til. God struktur, organisering og ledelse må tilstrebes.

I 2009 er bevilgningene knyttet til domstolene og konfliktrådene økt med omlag 35 mill. kr. I perioden 2006-2009 er bevilgningen knyttet til domstolene og konfliktrådene økt med om lag 110 mill. kr til ulike tiltak.

Regjeringen er opptatt av at Gulating lagmannsrett skal ha tidsriktige og funksjonelle lokaler som legger til rette for en effektiv saksavvikling og ivaretar hensynet til sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet. Det foreslås i 2009 en startbevilgning på 20 mill. kr for å sette i gang prosjektet med nye lokaler til Gulating lagmannsrett.

Jordskiftedomstolene står overfor betydelige rekrutteringsproblemer og et tiltagende utstyrsbehov. Det foreslås på denne bakgrunn å øke jordskiftedomstolenes bevilgning med 20 mill. kr til økt lønn og investeringer i nytt teknisk utstyr i jordskiftedomstolene.

Konfliktrådene er en viktig del av rettspleien og tilbyr mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig karakter. I 2009 foreslås å styrke bevilgningen til konfliktrådene med 6 mill. kr.

Endringer og tiltak i perioden 2006 - 2008

Bevilgningen til domstolene er i perioden 2006-2008 bl.a. økt til følgende tiltak:

- Finnmarkskommisjonen og Utmærksdomstolen for Finnmark
- Igangsatte lokalprosjekter i 2006 og lokalprosjekter for Haugaland og Gjøvik tingretter i 2007
- Den nye tvisteloven trådte i kraft 01.01.2008. I 2007 ble bevilgningen økt med 17,5 mill. kr til forberedende tiltak og i 2008 er det satt av 22 mill. kr til investeringer i teknologisk utstyr (lydopptak/lydoverføring/videokonferanseutstyr og elektronisk samhandling)
- Tinglysingsprosjektet i forbindelse med arbeidet med å overføre tinglysing i fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk
- I forbindelse med NOKAS-saken i 2006 ble bevilgningen økt med om lag 20 mill. kr

- I 2006 ble bevilgningen økt med 1 mill. kr til økt bruk av konfliktråd og Restorative Justice.

1.2.4 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Den viktigste utfordringen innenfor rednings- og beredskapsområdet er å sikre god beredskap gjennom forebyggende arbeid, og å kunne håndtere uønskede og alvorlige hendelser på en effektiv og god måte. Ved søk og redning er tid en avgjørende faktor for å redde liv.

Det foreslås i 2009 en styrking av redningshelikoptertjenesten på 63,7 mill. kr. Styrkingen innebærer en videreføring av dagens beredskap med døgnskcontinuerlig tilstedevakt med lege på eksisterende baser samt en ytterligere styrking av den samlede beredskapen ved etablering av ny base i Florø i 2009. Også Florø-basen vil ved etableringen få døgnskcontinuerlig tilstedevakt med lege. Anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre videreføres.

Det er kartlagt et investeringsbehov i Sivilforsvaret for å skifte ut gammelt utstyr og anskaffe materiell tilpasset dagens og fremtidens beredskapsutfordringer. I 2009 foreslås en styrking av bevilgningen på 5 mill. kr til formålet.

Samlet foreslås det å styrke bevilgningen i 2009 med om lag 32 mill. kr til redningstjeneste, samfunnssikkerhet og beredskap i forhold til saldert budsjett 2008. Enkelte engangsutgifter i 2008 knyttet til bl.a. etableringen av tilstedevakt på Ørland og Rygge er ikke videreført i 2009. I 2009 bevilges totalt 561 mill. kr til drift og investeringer til nødnett.

I perioden 2006-2008 har bevilgningen knyttet til redningstjeneste, samfunnssikkerhet og beredskap økt med nærmere 270 mill. kr. I tillegg er det bevilget midler til nødnett.

Bevilgningen til rednings- og beredskapsområdet er med dette økt med om lag 340 mill. kr i perioden 2006-2009. I tillegg er det bevilget om lag 900 mill. kr (2006-kr) til nødnett. Som følge av forsinkelsen i første utbyggingsområde, vil store deler av investeringen utgiftsføres i 2009. Planen er at nødetatene skal ta nettet i bruk i løpet av 2009. Det legges opp til at de frivillige organisasjonene skal delta i visse perioder av første utbyggings-trinn.

Endringer og tiltak i perioden 2006 - 2008

- Om lag 40 mill. kr til redningstjenesten for å få etablert døgnskcontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasene i Banak fra 01.06.2006 og i Bodø fra 01.10.2007

- 103,5 mill. kr til etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege på Rygge og Ørland fra 01.07.2008 og opprettelse av en ny redningshelikopterbase i Florø
- Om lag 60 mill. kr til dekning av økte vedlikeholdskostnader for dagens redningshelikoptre
- De frivillige organisasjonenes rolle i samfunns-sikkerhetsarbeidet er styrket gjennom blant annet en dobling av tilskuddet fra Justisdepartementet, fra ca. 6 til ca. 12 mill. kr. Videre har Justisdepartementet tegnet en yrkesskadeforsikring for de frivillige i tillegg til at satsene for refusjon av utgifter har økt med 35 %
- Utbygging av et nytt felles digitalt radiosamband for nød- og beredskapsstatene og opprettelse av Direktoratet for nødkommunikasjon. Stortinget vedtok iverksetting av et første utbyggingsområde innenfor en kostnadsramme på 900 mill. 2006-kr. jf. Innst. S. nr. 104 (2006-2007)
- 3,3 mill. kr til deltakelse i arbeidet med sivil beredskap- og krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering
- 28,4 mill. kr til etablering av en sentral krise-støtteenhet
- 32 mill. kr til igangsettelse av en prosess for anskaffelse av nye redningshelikoptre for å erstatte de gamle og stadig mer vedlikeholds-krevende helikoptre
- Regjeringen har fremmet en egen proposisjon om at merutgiftene på 14,2 mill. kr på Justisdepartementets budsjett i forbindelse med skogbrannen i Froland dekkes gjennom en tilleggsbevilgning
- Det er nedsatt et utvalg som skal foreta en gjennomgang av rasulykken i Ålesund.

1.2.5 Fornærmede og pårørende, volds- og kriminalitetsofre

Voldtekt er et særlig alvorlig overgrep, og utfordringene på dette området er mange. Mørketallene er store, henleggelsesprosenten høy, og i tillegg ender mellom 30 og 40 % av de sakene som kommer opp for domstolene, med frifinnelse. For å sikre en mer helhetlig tilnærming, og en mer effektiv utnyttelse av ressursene, er ansvarsområdet til politiets familievoldskoordinator fra og med 2008 utvidet til også å omfatte seksuelle overgrep. Videre har utvalget som la fram en utredning i januar 2008 (NOU 2008:4 «Fra ord til handling»), fremmet en rekke forslag for å styrke situasjonen for voldtektsofre, herunder etablering av en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar

for seksualisert vold (SEPOL). Dette følges i første omgang opp ved at det ved Kripos etableres et miljø bestående av fire etterforskere 2. halvår 2009, jf. også omtale under pkt. 1.2.1.

Ofre for alvorlig kriminalitet skal sikres bedre oppfølging. Regjeringen har satt i gang flere tiltak, bl.a. iverksatt en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner, «Vendepunkt, med 50 konkrete tiltak som gjennomføres i 2008 – 2011.

Arbeidet med å beskytte barn skal ha høy prioritet. Det er opprettet to barnehus i 2007, ett i Bergen og ett i Hamar. I 2008 etableres tre nye barnehus i Kristiansand, Trondheim og Tromsø. Tilbudet vil etter dette være tilgjengelig i alle helseregioner, og således landsdekkende. Regjeringen vil i tillegg legge til rette for at det etableres et barnehus i Oslo innen utgangen av 2009. Arbeidet med å forebygge og avdekke seksuelle overgrep mot barn på internett skal videreføres.

Det ble høsten 2007 fremmet forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven med ikrafttredelse fra 01.01.2008. Regjeringen vil styrke voldsolfrenes stilling ytterligere og tar sikte på å fremme en proposisjon i løpet av høsten 2008 med forslag om en økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 01.07.2009. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen økes med 4 mill. kr.

For 2009 foreslås støtten til Alternativ til Vold (ATV) økt med 5 mill. kr. Den sentrale virksomheten og tilbudene i Vestfold, Telemark og Bærum blir videreført på samme nivå som i 2008. Tilbudene i Stavanger, Arendal og Kristiansand vil ha full drift i 2009. For 2009 er det lagt opp til etablering av fire nye ATV-tilbud. Videre skal det etableres et hjelpe- og behandlingstilbud i regi av familievernet og ATV der særlig de nordligste landsdelene, som pr. i dag har svært få tilbud, skal prioriteres.

Totalt er det i perioden 2006-2009 som nye tiltak eller innenfor eksisterende rammer, satt av om lag 90 mill. kr til innsatsen knyttet til fornærmede og pårørende, volds- og kriminalitetsofre. Beløpet fordeler seg på ulike kapitler og poster.

Endringer og tiltak 2006-2008

Bevilgningen i perioden er bl.a. økt til følgende tiltak:

- I 2008 ble bevilgningen økt med 13,9 mill. kr for å styrke fornærmedes stilling og rettigheter i straffeprosessen. Fornærmede og etterlatte fikk blant annet styrket rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, utvidet rett til bistandsadvokat, bedre

kontakt med politi og påtalemyndighet, utvidet rett til å være til stede i rettsmøter og flere rettigheter i forbindelse med gjenopptakelse av straffesaker

- I 2007 ble det etablert barnehus i Bergen og Hamar. I 2008 ble bevilgningen til politiet økt ytterligere til etablering av tre barnehus
- Ansvar for rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) er overført fra politiet til Kontoret for voldsoffererstatning. RKK ble i 2007 og 2008 styrket gjennom opprettingen av to nye rådgivningskontorer
- For å styrke voldsofrenes stilling ble voldsoffererstatningsloven endret fra 01.01.2008. Det ble gjort en viss liberalisering og klargjøring av hvilke straffbare voldshandlinger som skal omfattes av voldsoffererstatningsordningen, slik at bl.a. flere alvorlige trusselhandlinger, mishandling i nære relasjoner og menneskehandel omfattes. Pårørendes rett til erstatning er også utvidet. Bevilgningen i 2008 ble økt med 13 mill. kr til økte erstatningsutbetalinger og med 1,5 mill. kr til voldsoffererstatningsmyndighetene som følge av en forventet saksøkning
- I 2008 er det etablert en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre som betjenes av RKK.
- I 2008 er det etablert ytterligere tre behandlingstilbud i regi av ATV
- Å videreutvikle ordningen med familievoldskordinatorer i politidistriktene.

1.2.6 Rettssikkerhet og rettshjelp

I tråd med Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen gjennomgå og forbedre dagens rettshjelpsordning. En stortingsmelding med forslag til endringer er planlagt lagt fram ved årsskiftet 2008/2009. Regjeringen har som målsetting at terskelen for å be om rettshjelp skal senkes, og at juridiske problemer skal løses tidlig. Ønsket om at større deler av befolkningen skal kunne gjøre bruk av ordningen står også sentralt.

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil heve inntektsgrensene for fri rettshjelp. I noen sakstyper er rettighetene til offentlig betalt juridisk bistand etter rettshjelpsloven beholdt personer med inntekt og formue under grenser fastsatt i forskriften til lov om fri rettshjelp. For å sikre flere personer tilgang på rettshjelp i slike saker, foreslår Regjeringen at inntektsgrensene for fri rettshjelp oppjusteres fra 230 000 kr til 246 000 kr for enslige og fra 345 000 kr til 369 000 kr for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Forslaget vil medføre at om lag 60 000 flere husstander enn i dag (en økning på 10 %) får krav på rettshjelp i de sakstypene som har inn-

tektsgrenser for fri rettshjelp. Bevilgningen under fri rettshjelp foreslås på denne bakgrunn økt med 36,3 mill. kr i 2009.

Til sammen er det i perioden 2006-2009 bevilget om lag 64 mill. kr til tiltak ifm. rettssikkerhet og rettshjelp.

Endringer og tiltak 2006-2008

- Bevilgningen til Spesialenheten for politisaker er økt med 3 mill. kr i 2007 for å få redusert saksbehandlingstiden. Bevilgningen er økt ytterligere med 3 mill. kr i 2008
- Bevilgningen til Gjenopptakelseskommisjonen er i 2007 økt med 1,5 mill. kr som følge av større sakstilfang enn forventet og flere omfattende saker. En ytterligere økning på 0,9 mill. kr er gjort i 2008 til videreføring av to stillinger som for 2009 gjøres faste og videreutvikling av et elektronisk saksbehandlingsverktøy
- I 2007 ble bevilgningen økt med ca. 5 mill. kr til rettssikkerhetstiltak for å bedre rettshjelpstilbudet for utsatte grupper og lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende. Det ble blant annet innført rett til inntil 5 timer fri rettshjelp i forbindelse med vurdering av anmeldelse i saker om menneskehandel og inntil 3 timer gratis advokatbistand for voldtektsofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes. Bevilgningen ble økt ytterligere med 4 mill. kr i 2008
- Justissekretariatene ble i 2008 styrket med 10,1 mill. kr for å styrke saksbehandlingskapasiteten for å redusere saksavviklingstiden i billighetserstatningssaker.

Svalbard

Nordområdene er i Soria Moria-erklæringen pekt ut som Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde og det er i den forbindelse utarbeidet en egen nordområdestrategi. Svalbard er en viktig del av nordområdene og en fortsatt satsing på Svalbard vil bidra til å markere vår tilstedeværelse i nordområdene. I tillegg står en også overfor store geopolitiske endringer, bl.a. som følge av klimændringer.

Regjeringen arbeider med en ny stortingsmelding om Svalbard som vil bli lagt fram for Stortinget våren 2009. Meldingen vil inneholde en helhetlig gjennomgang og vurdering av norsk svalbardpolitikk sett opp i mot de målene, prioriteringene og virkemidlene som gjelder spesielt for Svalbard.

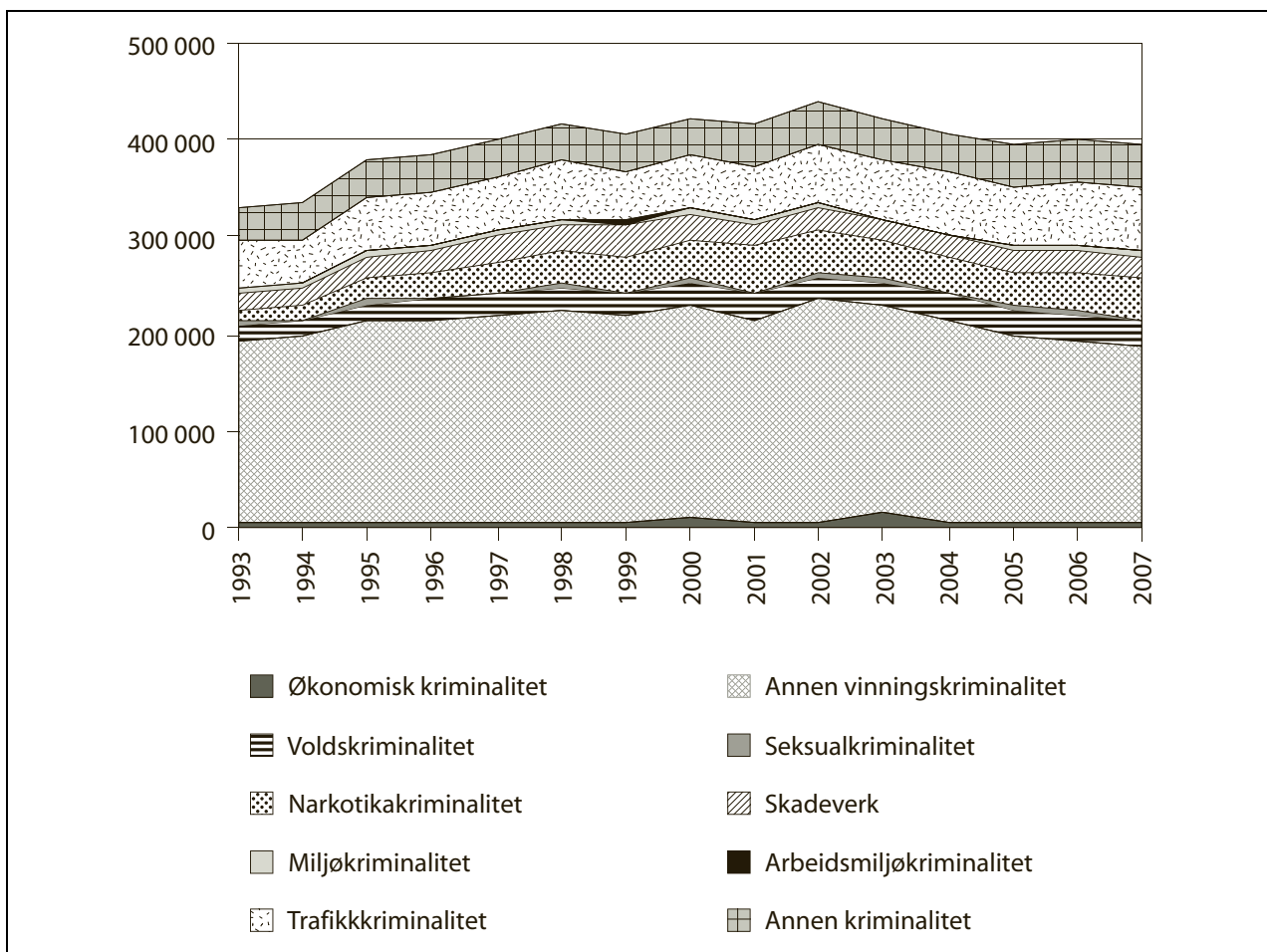
Det er flere årsaker til at Regjeringen nå ønsker å legge frem en ny stortingsmelding om Svalbard. For det første er dette en naturlig oppfølging av

Regjeringens satsing på Nordområdene. For det andre har det har skjedd en betydelig utvikling på mange viktige områder på Svalbard, spesielt i Longyearbyen, siden forrige melding ble fremlagt. Dette gjelder bl.a. etablering av lokaldemokrati, økt forskningsaktivitet, økt turisme og utviklingen for Store Norsk Spitsbergen Kulkompani as. Mange av spørsmålene som har blitt reist både om disse, og andre forhold, er av overordnet karakter og bør derfor drøftes i en melding. Riksrevisjonen har også gjennom sin forvaltningsrevisjon av Svalbard, Dokument nr. 3:8 (2006-2007) Utfordringer

knyttet til forvaltningen av Svalbard, støttet planene om utarbeidelse av en ny stortingsmelding om Svalbard.

I 2007 ble tilskuddet til Svalbard økt med 20 mill. kr til etablering av en reservekraftløsning i Longyearbyen. Fra 2008 er det innført et nytt skattesystem som tilsvarer en inntektsreduksjon og økt tilskudd til Svalbard på 14 mill. kr. Rutinene for prisjustering av Svalbardbudsjettet er lagt om.

1.2.7 Kriminalitetsutviklingen

Figur 1.1 Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993-2007

I 2007 ble det registrert 398 200 anmeldelser. Siden 2002 har registrerte forbrytelser og forseelser gått ned med om lag 40 000 anmeldelser. I 2007

utgjorde om lag 271 700 av de anmeldte lovbruddene forbrytelser, mens forseelser utgjorde 126 500 tilfeller.

Tabell 1.1 Utvikling antall anmeldte lovbrudd

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Anmeldte forbrytelser	320 000	304 000	288 000	276 000	277 000	271 700
Anmeldte forseelser	118 000	117 000	120 000	119 000	123 000	126 500
Anmeldelser i alt	437 000	421 000	408 000	394 000	400 000	398 200

Kilde: Statistisk Sentralbyrå Lovbrudd anmeldt

Den registrerte kriminaliteten i 2007 hadde tilnærmet lik fordeling på de ulike kriminalitetskategoriene som tidligere år. Vinnings- og narkotikakriminalitet har gått ned med henholdsvis 3,7 og 2,3 %.

Det er mye som påvirker anmeldelsesnivåene knyttet til de ulike kriminalitetsområdene. Politiets prioriteringer påvirker særlig antall anmeldelser for narkotikalovbrudd. Politiet ønsker å avdekke alvorlig organisert narkotikakriminalitet og bakmenn og dette gjenspeiles i antall anmeldelser for de ulike narkotikaforbrytelsene. Økt internasjonalt politisamarbeid kan også sees i sammenheng med utviklingen i politiets arbeid med narkotikasaker. Det var en nedgang i antall anmeldelser for små mengder narkotika i 2007, mens antall grove narkotikaforbrytelsene økte noe.

Seksual- og voldslovbrudd er saker hvor fornærmede kan ha særskilte problemer med å anmelde på grunn av blant annet skam og frykt. Det er grunn til å tro at mørketallene er nokså store for slik kriminalitet, og det er en målsetting å få flere til å anmelde, blant annet gjennom økt oppmerksomhet på problemstillingene og informasjon. Økt oppklaringsprosent vil trolig bidra til økt vilje til å anmelde, og utvidet bruk av DNA-registret skal bidra til dette. En økning i anmeldelsestall for vold og seksuallovbrudd er ikke nødvendigvis et uttrykk for en reell økning i denne typen kriminalitet, men at problemet i større grad avdekkes. Det ble i 2007 registrert en økning på hele 6 % i anmeldelser for voldtekt sammenlignet med 2006. Antall anmeldelser for seksuelt krenkende atferd og seksuell handling med barn under 16 år har også økt. Tall fra krisesentrene bidrar til å gi et bilde av situasjonen for voldsofre i Norge. Rapportering fra krisesentrene viser at om lag 1 800 personer overnattet på et krisesenter i løpet av 2007, dette er noe færre enn året før. Om lag halvparten av beboerne hadde med seg barn. Oppunder 60 % av de som benyttet overnattingstilbudet ved krisesentrene hadde innvandrerbakgrunn.

Innen vinningskriminaliteten er utviklingen de senere årene påvirket av økt bruk av alarmsystemer, både i motorkjøretøy og i boliger. Dette kan man se av at nedgangen i tyverier særlig gjelder bil- og boliginnbrudd. Forsikringsbransjens egne oversikter viser at det kan være en tendens til økning av boliginnbrudd, noe som er satt i sammenheng med organiserte grupper som reiser rundt (kilde: Finansnæringens hovedorganisasjon 2008). På grunnlag av erfaringer i blant annet Storbritannia forventes det at registrering av DNA-profiler til straffedømte personer vil bidra til å oppklare langt flere vinningsforbrytelser enn tidligere.

3,7 % av befolkningen i Norge ble registrert som offer for et lovbrudd i 2006. Flest var ofre for

vinningslovbrudd (70 %), mens 11 % var ofre for voldskriminalitet. Det ble registrert 940 anmeldelser av mishandling i familieforhold. Forskning, blant annet ved Statens institutt for rusmiddelforskning, viser at det er en sammenheng mellom alkoholforbruk og vold, både på individnivå og befolkningsnivå. Omsetning av alkohol (ren alkohol pr. innbygger) har økt med over en liter i løpet av den siste tiårsperioden.

Omfanget av voldslovbrudd var tilnærmet lik i 2007 som i 2006. I 2007 ble det registrert 25 700 tilfeller av voldskriminalitet, dette tilsvarer 5,5 tilfeller pr. 1 000 innbyggere. Omfanget av de ulike formene for voldshandlingene har imidlertid endret seg noe. Tilfeller av fysisk vold har økt med om lag 2 % siden 2006, mens trusler gikk ned med 3 %. Levekårsundersøkelsen (SSB 2007) viser at over 5 % av befolkningen har vært utsatt for vold eller trusler. 22 % av tilfellene av vold og trusler oppgis å være anmeldt. Samlet sett står gjerningspersoner under 25 år bak over 40 % av voldstilfellene. Menn står bak 80 % av alle tilfeller av vold og trusler. Nær en tredjedel av alle tilfeller av vold, både mot kvinner og menn, skjer på arbeidsplassen. Enkelte yrkesgrupper har store andeler av sysselsatte som ofte opplever overgrep. Forøvrig utøves en høyere andel av vold mot menn enn mot kvinner på offentlige steder i helgene og av en ruspåvirket person. Levekårsundersøkelsen viser at vold mot kvinner i stor grad skjer i bomiljø.

1.2.8 Utviklingen i straffesaksbehandlingen

Effektiv og forsvarlig saksbehandling er viktig for både fornærmede, pårørende og gjerningspersoner i en sak. For at straffen skal virke etter sin hensikt er det en forutsetning at det ikke går for lang tid mellom den straffbare handlingen og samfunnets reaksjon. For å sikre rask straffesaksbehandling er det fastsatt mål og frister for straffesaksbehandlingstiden innenfor de ulike leddene i straffesakskjeden. Politiets tall viser en generell positiv utvikling. Dette gjelder også saker med særskilte saksbehandlingsfrister. Når det gjelder gjennomsnittlig saksbehandlingstid for voldssaker var resultatet høyere for første halvår 2008 enn for første halvår 2007 på grunn av en tilsiktet endring i statistikken samt en feil i regneprogrammet som brukes. Dette er nå rettet. I domstolene er det også generelt en positiv utvikling. Saksbehandlingstiden har gått ned og i tingrettene behandles sakene med meddomsrett i gjennomsnitt innenfor fristen. Lagmannsrettene har en positiv utvikling i saksbehandlingstider, men er fortsatt for langt unna de fastsatte fristene.

Tabell 1.2 Saksbehandlingstid i politi og domstoler

	Mål/Frist	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
POLITI					
Oppklarte forbrytelser	120 dager	153	128	112	115
Voldssaker	90 dager	141	99	86	114
Mindreårig gjerningsperson	42 dager	77	52	41	29
DOMSTOLER					
Tingrettene					
Straffesaker med meddomsrett	3 mnd	3,5	3,2	2,9	2,7
Twistemål	6 mnd	6,9	7	6,6	6,1
Lagmannsrettene					
Sivile ankesaker	6 mnd	10	9,8	8,6	8
Lagrettesaker	3 mnd	4,8	5,2	6,2	4,9
Meddomsrettsaker	3 mnd	5,2	5,1	5,2	4,8

Kilde: Politidirektoratet og Domstolsadministrasjonen

Konfliktrådene utgjør en viktig del av rettspleien og tilbyr mekling mellom parter i konflikter knyttet til både straffbare forhold og sivile uoverenstemmelser. I straffesaker kan mekling benyttes som alternativ eller supplement til straff. Det kan også settes som særvilkår i en betinget dom.

Konfliktrådene mottok 9 120 nye saker i 2007. Dette er en økning på ca. 6 % sammenliknet med 2006. De mottatte sakene fordeler seg med 4 513 straffesaker og 4 607 sivile saker.

Blant de sivile sakene var det 1803 saker som omhandlet lovbrudd med gjerningsperson under 15 år. Dette utgjør ca. 18 % av totalt antall nye innkomne saker.

Totalt ble 6 295 saker avsluttet med megling/tilrettelagt møte i løpet av året.

Av saker konfliktrådene mottok i 2007 førte 1 964 ikke til megling.

2 270 saker ble avsluttet uten megling/tilrettelagt møte. 1 632 av disse ble ikke meglet pga. manglende samtykke, i 61 saker ga konfliktrådet annen bistand, mens 577 ikke ble meglet av andre årsaker. 402 saker var pr. 31.12.2007 under avklaring.

Vold og skadeverk er de største saksgruppene i 2007, deretter kommer naskeri og mobbing/trusler. Sammenliknet med 2006 finner vi den største økningen i saker med mobbing/trusler.

Sekretariatet for konfliktrådene melder i årsrapporten at denne sakstypen økte med 17,2 % sammenliknet med 2006. Naskeri har på årsbasis hatt en nedgang på 4,5 % sett i forhold til 2006,

mens nabokonflikter har hatt en liten oppgang på 1,5 %.

I kriminalomsorgen har hovedutfordringen de siste årene vært å avvikle soningskøen og videreutvikle kvaliteten i straffegjennomføringen. Soningskøen omfatter alle straffereaksjoner som ikke er påbegynt innen to måneder etter at kriminalomsorgen har mottatt den rettskraftige dommen, med mindre det er gitt utsettelse fra politiet.

En situasjon med soningskø har flere uheldige virkninger. Mangel på tilstrekkelig varetekts- og soningskapasitet og knappe ressurser til innhold i soningen forsterker problemet med gjengangerkriminalitet. Soningskøen svekker dessuten straffens forebyggende virkning.

Det er et mål at utenlandske innsatte raskere kan overføres til fortsatt soning i hjemlandet. Kriminalomsorgen har intensivert arbeidet med soningsoverføring innenfor gjeldende regelverk. I 2007 ble det overført totalt 26 domfelte til soning i hjemlandet.

Pr. 30.06.2006 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 2 791 dommer, for samfunnsstraff 306 dommer og for bøtesoning 2 665 dommer. Status pr. 19.09.2008 var for ubetinget fengselsstraff 598 dommer, for samfunnsstraff 109 dommer og for bøtesoning 1 066 dommer. Dette viser at de iverksatte tiltakene har hatt effekt og at man er på riktig vei i forhold til Regjeringens mål om å avvikle soningskøen.

Nedgangen i soningskø har medført at departementet har startet arbeidet med gradvis å avvikle

køtiltakene. Fra 01.04.2008 er antall dager med fremskutt løslatelse blitt begrenset. Det maksimale antallet dager fremskutt løslatelse er nå 10 dager mot tidligere 20 dager. I tillegg har Justisdepartementet avviklet dublering (to innsatte på en enmannscelle) som et generelt køtiltak fra og med 15.04.2008.

1.2.9 Internasjonalt samarbeid

Utviklingen med en økende grensekryssende kriminalitet og godt organiserte kriminelle stiller justissektoren overfor store utfordringer. En stadig større del av kriminaliteten som begås i Norge har forgreninger til utlandet. Dette gjør det internasjonale justissamarbeidet viktigere enn noen gang, for å bekjempe og begrense ulovlig innvandring, menneskehandel, narkotikakriminalitet og økonomisk kriminalitet. Regjeringen mener at slik kriminalitet bare kan bekjempes gjennom å bygge en sterkere internasjonal rettsorden. Regjeringen har derfor helt siden tiltredelsen i 2005 arbeidet målrettet med å bidra til oppbygging av sterkere internasjonale institusjoner og et sterkere internasjonalt regelverk.

Et tettere internasjonalt samfunn og økt samarbeid på tvers av landegrensene stiller Norge overfor nye utfordringer og muligheter. Regjeringen vil arbeide for et styrket FN og aktivt støtte opp om arbeidet i Europarådet. Soria Moria-erklæringen fremhever en mer offensiv ivaretagelse av norske interesser overfor EU og et tettere samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa.

På nordisk justisministermøte avholdt i Sverige høsten 2008, var det enighet om et tettere nordisk samarbeid om internettrelaterte overgrep mot barn. Samarbeidet vil omfatte en felles nordisk billedatabase, felles utdanning og kompetanseheving, utvikling av felles programvare og teknologi, innføring av tipsmottak i hver av de nordiske land som gjør det mulig med direkterapportering om overgrep, utvikling av stoppsider, samt styrking av det internasjonale politisamarbeidet. Fra norsk side ble det i tillegg foreslått opprettet en Nordisk Task Force og en felles nordisk informasjonskampanje rettet bl.a. mot foreldre og skole. Det var også enighet om et tett samarbeid mellom påtalemyndighetene i de nordiske landene. En nordisk arbeidsgruppe har utredet forslag til tiltak for å styrke samarbeidet innen straffesaksbehandlingen. Arbeidsgruppens forslag vil bli fulgt opp på administrativt nivå.

Regjeringen utvider det omfattende justispolitiske samarbeidet Norge har med EU. Det er en prioritert oppgave å sikre at norsk politi og påtalemyndighet kan benytte viktige EU-regelverk i sitt

arbeid med kriminalitetsbekjempelse. Regjeringen legger vekt på at norsk personell deltar i sentrale europeiske samarbeidsfora på det kriminalpolitiske området. Samtidig støtter Norge tiltak som sikrer og beskytter personvernet i denne sammenheng.

Innen Schengen-samarbeidet har Norge deltatt aktivt for å fullføre det omfattende arbeidet med neste generasjons Schengen-informasjonsystem (SIS II). Datasystemet er et helt avgjørende virkemiddel for deltakelse i Schengen både når det gjelder politisamarbeid og ytre grensekontroll.

Også utenfor Schengen-samarbeidet har Norge et tett samarbeid på det justispolitiske området. Vi er bl.a. tilknyttet både Europol og Eurojust og har norske sambandsmenn utplassert ved begge disse organene.

Flere EU-land har inngått avtale om styrking av det grenseoverskridende politisamarbeidet – Prümavtalen. Regjeringen har bedt om forhandlinger om norsk tilknytning til dette regelverket. Forhandlingene vil forhåpentligvis komme i gang i løpet av høsten 2008.

Europarådet er en viktig arena for Justisdepartementet. Det gjelder for menneskerettighetene og på sivil- og strafferettens område. I 2009 skal den europeiske justisministerkonferansen holdes i Norge.

Norge har sluttet seg til Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk. Konvensjonen styrker barns rettigheter over hele Europa. Målet er å bekjempe seksuelt misbruk av barn, beskytte barns rettigheter og fremme nasjonalt og internasjonalt samarbeid mot overgrep.

Interpols nye billedatabase gir de enkelte lands etterforskere direkte tilgang til den eksisterende databasen for misbrukte barn. Databasen inneholder mer enn 500 000 bilder av nær 20 000 ofre. På denne måten kan politiet enklere jobbe med å ta overgriperne, samtidig som man kan identifisere ofre for overgrep, og hindre distribusjon av bilder og videoer. Politidirektoratet har for 2007 og 2008 bidratt med til sammen 2,4 mill. kr til Interpols billedatabase over seksuelt misbrukte barn. I revidert nasjonalbudsjett for 2007 ble det bevilget 6 mill. kr til arbeidet med å forebygge, bekjempe og etterforske internettrelaterte overgrep mot barn. Dette er videreført i 2008 og 2009.

Økt internasjonalisering fører til at stadig flere familier har tilknytning til flere land. Samtidig øker antall samlivsbrudd og antall barnebortføringsaker. Norge er tilsluttet to internasjonale konvensjoner om barnebortføring, og samarbeider med andre land for å løse disse sakene. For å ivareta Norges internasjonale forpliktelser på dette områ-

det, arbeides det kontinuerlig med tiltak som tar sikte på både å virke forebyggende samt å fremme raskere retur av ulovlig bortførte barn.

I 2007 ble det opprettet nettsider om barnebortføring og det ble oppnevnt to kontaktdommere som har spesialkunnskap om barnebortføringskonvensjonen og regelverket for øvrig. I 2007 ble det også oppnevnt en slik kontaktperson innen påtalemyndigheten i forbindelse med barnebortføringssaker. Det arbeides nå med tiltak for å gjøre det lettere for berørte parter å benytte seg av advokater, og det arbeides med en klargjøring av strafferettslige spørsmål knyttet til barnebortføringer. Sakenes kompleksitet nødvendiggjør et utstrakt samarbeid med blant annet Utenriksdepartementet, norske ambassader, Interpol/Kripos og lokalt politi.

Regjeringen understreker i Soria Moria-erklæringen at den vil styrke norsk innsats for konfliktforebygging og konfliktløsning. Det vises til FNs særlige fortrinn til å understøtte stats- og institusjonsbygging og at dette arbeidet skal prioriteres. Norsk politi og justispersonell fra «Strykebrønnen» gjør nå en viktig innsats både i bilaterale og multilaterale sammenhenger for å bidra til å utvikle og gjenopprette rettsstaten i utsatte områder i

verden. Regjeringen har besluttet at inntil 1 % av den norske politistyrken kan benyttes til utenlandstjeneste. I 2008 vil mer enn 70 polititjenestekvinner og -menn bidra til sivil krisehåndtering. «Strykebrønnen» består i 2008 av 85 personer. Dette omfatter dommere, statsadvokater, forsvarsadvokater, politijurister og personell fra kriminalomsorgen. Våren 2008 har «Strykebrønnen» til sammen 22 personer på oppdrag.

Regjeringen vil også legge vekt på internasjonalt samarbeid om samfunnssikkerhet og krisehåndtering innenfor rammen av FN, NATO og EU jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

Regjeringen ser Nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Satsingen i nord omfatter både tiltak i de tre nordligste fylkene, Svalbard, i havområdene og i samarbeidet med andre land i regionen.

1.3 Hoved- og delmål for justissektoren

De grunnleggende verdiene for Regjeringens justispolitikk er trygghet, demokrati og rettssikkerhet, jf. punkt 1.1. Verdiene er konkretisert gjennom de hoved- og delmål som gjelder for justissektoren.

Tabell 1.3 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	– Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet – Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning – Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster – En tilgjengelig og formålstjenlig straffelovgivning – Styrke arbeidet mot vold og seksuelle overgrep – Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet – Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	– Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger – Ivareta innbyggernes adgang til domstolene

Tabell 1.3 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	– Ivareta menneskerettighetene i justissektoren – Styrke kriminalitetsofrenes stilling – Ivareta rettshjelpstilbudene – Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning – Bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og hatkriminalitet
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige	– Videreutvikle den sentrale privatretten – Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning – Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål – Fremme god lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk – God rettsinformasjon
Økt samfunnssikkerhet	– Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner – Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier – Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet og verne om betydelige samfunnsinteresser
Helhetlig forvaltning av norsk politikk for polarområdene	– Samordne og koordinere forvaltningens politikk for polarområdene – Sikre en god statlig forvaltning lokalt på Svalbard gjennom Sysselmannen – Legge til rette for et godt lokaldemokrati i Longyearbyen
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	– Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett – Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging – Bidra til internasjonal krisehåndtering
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	– Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser – Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor – Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling – En helhetlig, koordinert og godt samarbeidende justissektor

1.4 Anmodningsvedtak

1.4.1 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2007-2008

- Vedtak nr. 342, 18.12.2007
- Vedtak nr. 405, 14.03.2008
- Vedtak nr. 455, 06.05.2008

1.4.2 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2006-2007

- Vedtak nr. 331, 18.12.2006
- Vedtak nr. 457, 31.05.2007

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Administrasjon				
400	Justisdepartementet	263 988	251 146	266 526	6,1
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>263 988</i>	<i>251 146</i>	<i>266 526</i>	<i>6,1</i>
	Rettsvesen				
61	Høyesterett	63 787	61 509	69 083	12,3
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 441 582	1 373 983	1 428 038	3,9
411	Domstoladministrasjonen	64 277	61 878	65 556	5,9
412	Tinglysingsprosjektet	162 968	170 489		-100,0
413	Jordskiftedomstolene	165 553	163 431	191 530	17,2
414	Forliksråd og andre domsutgifter	142 977	145 464	151 656	4,3
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>2 041 144</i>	<i>1 976 754</i>	<i>1 905 863</i>	<i>-3,6</i>
	Kriminalomsorg				
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	2 471 281	2 502 574	3 070 358	22,7
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	157 308	191 831	185 327	-3,4
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>2 628 589</i>	<i>2 694 405</i>	<i>3 255 685</i>	<i>20,8</i>
	Politi og påtalemyndighet				
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	7 685 875	7 612 667	8 212 849	7,9
441	Oslo politidistrikt	1 517 585	1 479 731	1 614 601	9,1
442	Politihøgskolen	278 243	288 027	331 458	15,1
443	Oppfølging av innsynsloven	5 808			
445	Den høyere påtalemyndighet	112 475	113 202	122 948	8,6
446	Den militære påtalemyndighet	5 095	5 120	5 389	5,3
448	Grensekommissæren	5 324	4 977	5 192	4,3
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>9 610 405</i>	<i>9 503 724</i>	<i>10 292 437</i>	<i>8,3</i>
	Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap				
450	Sivile vernepliktige	98 092	95 746	77 046	-19,5
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	540 955	512 383	543 715	6,1
452	Sentral krisehåndtering	10 901	10 056	10 492	4,3
455	Redningstjenesten	504 030	692 172	727 537	5,1
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	52 467	516 193	561 110	8,7
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>1 206 445</i>	<i>1 826 550</i>	<i>1 919 900</i>	<i>5,1</i>
	Andre virksomheter				
460	Spesialenheten for politisaker	26 916	28 401	29 926	5,4
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	6 690			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
462	Tinglysing			180 811	
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	648 622	670 100	758 949	13,3
467	Norsk Lovtidend	2 941	3 737	3 853	3,1
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	11 095	12 725	13 621	7,0
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>696 264</i>	<i>714 963</i>	<i>987 160</i>	<i>38,1</i>
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
470	Fri rettshjelp	573 572	607 408	650 767	7,1
471	Statens erstatningsansvar	257 965	141 255	131 810	-6,7
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	30 705	168 155	185 269	10,2
473	Statens sivilrettsforvaltning		25 252	31 271	23,8
474	Konfliktråd	47 558	42 032	50 366	19,8
475	Bobehandling	52 279	54 143	55 920	3,3
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>962 079</i>	<i>1 038 245</i>	<i>1 105 403</i>	<i>6,5</i>
	Svalbardbudsjettet				
480	Svalbardbudsjettet	101 984	143 487	129 852	-9,5
	<i>Sum kategori 06.80</i>	<i>101 984</i>	<i>143 487</i>	<i>129 852</i>	<i>-9,5</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>17 510 898</i>	<i>18 149 274</i>	<i>19 862 826</i>	<i>9,4</i>

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Administrasjon				
3400	Justisdepartementet	22 653	78	81	3,8
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>22 653</i>	<i>78</i>	<i>81</i>	<i>3,8</i>
	Rettsvesen				
3061	Høyesterett	710			
3410	Rettsgebyr	1 255 697	128 903	178 739	38,7
3411	Domstoladministrasjonen	1 173			
3412	Tinglysingsprosjektet	66 301	1 114 835		-100,0
3413	Jordskiftedomstolene	21 978	19 708	19 576	-0,7
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>1 345 859</i>	<i>1 263 446</i>	<i>198 315</i>	<i>-84,3</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Kriminalomsorg				
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	152 247	67 105	65 953	-1,7
3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	2 628	1 470	835	-43,2
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>154 875</i>	<i>68 575</i>	<i>66 788</i>	<i>-2,6</i>
	Politi og påtalemyndighet				
3440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	1 602 301	1 126 507	1 067 832	-5,2
3441	Oslo politidistrikt	75 404	25 373	26 489	4,4
3442	Politihøgskolen	35 618	20 789	21 704	4,4
3443	Oppfølging av innsynsloven	31			
3445	Den høyere påtalemyndighet	2 522			
3446	Den militære påtalemyndighet	56			
3448	Grensekommissæren	6			
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>1 715 938</i>	<i>1 172 669</i>	<i>1 116 025</i>	<i>-4,8</i>
	Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap				
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter	38 164	44 123	27 643	-37,4
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap	153 051	136 228	142 222	4,4
3455	Redningstjenesten	22 008	18 945	19 779	4,4
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	60	21 253	9 563	-55,0
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>213 283</i>	<i>220 549</i>	<i>199 207</i>	<i>-9,7</i>
	Andre virksomheter				
3460	Spesialenheten for politisaker	564			
3462	Tinglysing			1 147 372	
3466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	4			
3468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	74			
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	7 374	8 100	8 700	7,4
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>8 060</i>	<i>8 100</i>	<i>1 156 072</i>	
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
3470	Fri rettshjelp	3 025	3 000	3 132	4,4
3472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	1 178			
3473	Statens sivilrettsforvaltning		200	209	4,5
3474	Konfliktråd	4 441	1 043	1 089	4,4
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>8 644</i>	<i>4 243</i>	<i>4 430</i>	<i>4,4</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>3 469 268</i>	<i>2 737 660</i>	<i>2 740 918</i>	<i>0,1</i>

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 06 Justissektoren

Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	253 569	240 274	259 176	7,9
70-89	Overføringer til private	10 419	10 872	7 350	-32,4
	Sum kategori 06.10	263 988	251 146	266 526	6,1

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
400	Justisdepartementet	263 988	251 146	266 526	6,1
	Sum kategori 06.10	263 988	251 146	266 526	6,1

1 Innledning

Justisdepartementet ivaretar rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, rollen som etatsleder i forhold til en rekke etater og rollen som forvaltningsorgan. Departementet er organisert med sju avdelinger, en informasjonsenhet, en analysestab, et dokumentasjonssenter og et internasjonalt sekretariat.

Under denne kategorien utdypes enkelte viktige områder som lovarbeid, internasjonalt engasjement og utviklings- og effektiviseringsarbeid. Under omtalen av de øvrige programkategoriene og i hovedinnledningen redegjøres det nærmere for det arbeidet departementet utfører.

Administrasjonen og oppfølgingen av virksomhetene innebærer en omfattende oppgave for departementet. I justissektoren er det 20 129 årsverk fordelt på ulike typer virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets ledelse.

Som en del av departementets etatslederrolle ligger også et ansvar for å ta initiativ til utviklings- og effektiviseringstiltak, og et ansvar for den faglige gjennomføringen og oppfølgingen av tiltakene. Gjennomføringen av denne type tiltak er av betyd-

ning for å realisere de mål som Regjeringen og Stortinget har satt for virksomhetene i justissektoren. Dette er igjen viktig for en effektiv utnyttelse av ressursene i justissektoren, og de tjenester sektoren skal yte samfunnet.

Departementets rolle som forvaltningsorgan er todelt. For det første har departementet et forvaltningsansvar for om lag 170 lover. I et samfunn i stadig utvikling er det viktig at lovverket til enhver tid er oppdatert for å sikre at ønsket effekt blir oppnådd og sentrale hensyn ivarettatt. For det andre er departementet overordnet klageorgan i forvaltningssaker.

Justisdepartementet har en samordnings- og tilsynsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Justisdepartementet har også det sektorovergripende ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste og for Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sivil sektor.

Justisdepartementet har ansvaret for å samordne norsk politikk i polarområdene (Svalbard, Jan Mayen og bilandene i Antarktis), og er også leder av Det interdepartementale polarutvalg og nestleder i den norske delegasjonen til de årlige

møtene i Antarctic Treaty Consultative Meeting (ATCM). I tillegg har departementet ansvar for å utarbeide Svalbardbudsjettet.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets- skapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffefølgning
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke kriminalitetsofrenes stilling
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for inn- byggerne, næringslivet og det offentlige	Videreutvikle den sentrale privatretten Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god for- valtningslovgivning Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål Fremme god lovstruktur, et godt lovteknisk og til- gjengelig regelverk
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasio- nalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktel- ser i norsk rett Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

For departementet er hovedutfordringen å legge til rette for at justissektoren kan realisere hovedmålene for 2009, jf. pkt. 1.3 i hovedinnledningen.

Sentralt for departementet er det også å få etablert gode og forpliktende samarbeidsløsninger på tvers av sektorer og i forhold til private og frivillige organisasjoner for å forebygge og bekjempe kriminaliteten på bred front.

Justisdepartementet styrkes med 8,6 mill. kr i 2009. Styrkingen skal i hovedsak dekke utgifter til europeisk justisministerkonferanse i Tromsø i juni 2009.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet.

Kriminalitet har flere årsaker. Ofte er dette årsaker som det er mulig å gjøre noe med. Erfaring og kunnskap om hva som er årsakene til kriminalitet og hva som virker forebyggende er derfor sentralt.

Regjeringens mål er å skape et tryggere og dermed bedre samfunn for alle.

KRÅD (Det kriminalitetsforebyggende råd) er regjeringens organ for langsiktig og prinsipiell kriminalpolitisk tenkning. KRÅD har i oppgave å fremme samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner, samt å gi veiledning om kriminalitetsforebyggende strategier og konkrete tiltak.

Ansaret for økt trygghet kan ikke legges til politiet eller noen annen etat alene. For å oppnå en helhetlig kriminalitetsbekjempelse har KRÅD utviklet SLT-modellen (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak). Hovedtanken bak SLT er å koordinere samarbeidet mellom skole, barnevern, helse- og sosialetat og politi. Nesten 200 kommuner arbeider nå etter denne modellen. Etter vedtak i det enkelte kommunestyret og forpliktende løfter om samarbeid fra den lokale politimesteren, systematiseres og samordnes de forskjellige tiltakene i kommunen. I tillegg utvikles det nye tiltak. Erfaringen viser at SLT-modellen bidrar til å forebygge kriminalitet. En evaluering av SLT-modellen viser at prinsippene for koordinering av samarbeidet fungerer kriminalitetsforebyggende.

Soria Moria-erklæringen trekker frem politiråd som en viktig kriminalitetsforebyggende arbeidsform. På grunn av kriminalitetens kompleksitet er

kommunens mange velferdstjenester meget viktige for en best mulig tilnærming for å skape et trygt og inkluderende samfunn. Kriminalitet og opplevelsen av utrygghet kan lett føre til en snever og lite helhetlig kriminalpolitikk med liten vekt på forebygging. Politiet håndterer ofte symptomer, mens bakenforliggende årsaker primært kan løses av kommunens velferdstjenester. For å få til en helhetlig og velferdsbasert kriminalpolitikk skal man gjennom politiråd involvere og ansvarliggjøre lokalpolitikere og utvikle et strategisk samarbeid med det lokale selvstyret. Dette vil bidra til en bred og slagkraftig kriminalitetsforebyggende innsats i våre lokalsamfunn. Det er per 01.04.2008 etablert eller inngått avtale om etablering av 199 politiråd som omfatter 232 kommuner. Ordningen er frivillig for kommunene.

Regjeringen har nylig lagt fram St. meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Meldingen inneholder omtale av tiltak for å styrke innholdet i straffegjennomføringen ytterligere og bidra til en omlegging av straffegjennomføringspolitikken. Regjeringen ser omleggingen i et 5-10 års perspektiv, og vil komme tilbake til flere forslag om iverksetting i de årlige statsbudsjett. Sentrale kriminalitetsforebyggende tiltak i meldingen er utviklingen av alternative straffereaksjoner, videreutvikling av innholdet i og progresjonen i straffegjennomføringen og innføring av en tilbakeføringsgaranti. Tilbakeføringsgarantien innebærer ingen nye rettigheter eller særrettigheter for domfelte. Det dreier seg om å bistå innsatte og straffedømte til å få utløst de rettighetene de allerede har som norske borgere, men som de som følge av fengslingen ikke får tilgang til, jf. nærmere omtale under kat. 06.30.

Regjeringen har satt i gang et arbeid der hensikten er å lage en politisk strategi for hvordan samfunnets samlede virkemiddelapparat kan innrettes for å bli mer forebyggende og mindre reaktiv og reparerende. Justisdepartementet vil også utarbeide en egen handlingsplan om kriminalitetsforebygging. I tillegg har departementet satt i gang et arbeid knyttet til forebygging av voldelig ekstremisme.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Departementet fremmet 09.11.2007 Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20.05.2005 nr. 28 mv. med blant annet kapitler om folkemord, krigsforbrytelse og forbrytelser mot menneskeheten, vern om rikets indre og ytre sikkerhet og straffebestemmelser mot terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger. Lovforslaget ble vedtatt i mars 2008.

Departementet tar sikte på å fremme en proposisjon med forslag til en samlet ny straffelov innen utløpet av 2008. Frem til det foreligger en ny straffelov vil departementet bare foreslå endringer i den nåværende straffeloven dersom helt spesielle hensyn gjør seg gjeldende.

Departementet vil også fortsette arbeidet med å følge opp utredningene til Sanksjonsutvalget NOU 2003: 15 Fra bot til bedring, om alternative sanksjoner til straff.

For å sikre personvern og databeskyttelse når rettshåndhevende myndigheter i Schengenområdet utveksler personopplysninger i bekjempelsen av kriminalitet, arbeides det med et nytt regelverk som også vil gjelde for Norge. Dette vil bli tatt inn i forslaget til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (Politiregisterloven) som Regjeringen tar sikte på å fremme våren 2009.

4.2 Ivareta rettssikkerheten for individer og grupper

4.2.1 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Departementet fremmet 16.11.2007 Ot. prp. nr. 11 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte). Lovforslaget ble vedtatt ved lov 07.03.2008 nr. 5. Departementet fremmet høsten 2007 Ot.prp. nr. 10 (2007-2008) Om lov om endringer i lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven). Lovforslaget ble vedtatt ved lov 21.12.2007 nr. 125 endringslov til voldsoffererstatningsloven. Regjeringen vil styrke voldsofrenes stilling ytterligere og tar sikte på å fremme en proposisjon i løpet av høsten 2008 om økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 01.07.2009. Dette er kostnadsberegnet til 4 mill. kr i 2009, jf. nærmere omtale under kat. 06.70.

4.3 Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

4.3.1 Videreutvikle den sentrale privatretten

Som en oppfølging av NOU 2004: 16 Vergemål vil Justisdepartementet arbeide videre med en proposisjon om en ny vergemålslov som skal avløse lov 28.11.1898 om umyndiggjørelse og lov 22.04.1927 nr. 3 om vergemål for umyndige.

Justisdepartementet fremmet 27.06.2008 Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) Om lov om endringer i arveloven mv. (arv og uskifte for samboere), hvor det bl.a. foreslås rett til arv og utskifte for samboere med felles barn.

Det er nedsatt et lovutvalg som skal utrede en generell revisjon av kredittkjøpsloven. Bakgrunnen er blant annet at det er vedtatt et nytt direktiv om forbrukerkreditt. Ved gjennomføringen av det nye direktivet er det naturlig å foreta en mer omfattende revisjon av kredittkjøpsloven med forskrifter. Også finansavtaleloven må endres i tråd med det nye direktivet. Utvalget skal i tillegg vurdere enkelte andre spørsmål som er oppstått etter finansavtalelovens ikrafttredelse.

Det er nedsatt et lovutvalg som skal utrede nye regler om utmåling av personskadeerstatninger, med sikte på en større standardisering av utmålingen (personskadeerstatningsutvalget). Lovarbeidet vil følge opp flere problemstillinger fra NOU 1994: 20 Personskadeerstatning, som var en prinsipputredning uten lovforslag.

4.3.2 Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning

Innbyggernes rett til innsyn i forvaltningens saksdokumenter er et fundamentalt prinsipp i vårt demokrati. For å styrke denne retten vedtok Stortinget en ny offentlighetslov i mai 2006, lov 19.05.2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). Loven vil gi økt innsyn i forvaltningen. Loven vil dessuten som hovedregel trekke selskaper og lignende der stat eller kommune har dominerende innflytelse, inn under offentlighetsprinsippet. Dette er en vesentlig utvidelse av virkeområdet, og vil innebære at hvordan offentlig virksomhet er organisert, ikke lenger blir avgjørende for allmennhetens innsynsrett. Den nye offentlighetsloven planlegges satt i kraft 01.01.2009.

I nært samarbeid med KS (Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) holdt Justisdepartementet i juni 2005 et seminar der behovet for en revisjon av forvaltningsloven ble belyst fra ulike ståsteder. Departementet vurderer for tiden hvordan arbeidet skal følges opp.

Blant annet UDI-granskingen våren 2006 har vist at det er behov for oppdaterte og moderne retningslinjer og regler for ad hoc granskingskommisjoner. Det er oppnevnt et utvalg til å gjennomgå reglene for slike kommisjoner.

4.3.3 Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål

Personopplysningsloven skal etterkontrolleres fire år etter at den ble satt i kraft, jf. Innst. O. nr. 51 (1999–2000). Justisdepartementet satte i gang arbeidet med en bred etterkontroll av loven i 2005. Departementet arbeider videre med de resterende spørsmålene i etterkontrollen. Eksterne eksperter

ved Universitetet i Oslo fikk i 2005 og 2008 i oppdrag å vurdere flere av spørsmålene. Deres rapporter forelå høsten 2006 og høsten 2008 og vil inngå i arbeidet med et høringsnotat. Et høringsnotat vil etter planen foreligge i 2008.

4.3.4 Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk

Justisdepartementet har den senere tid lagt ned et betydelig arbeid med enkeltstående, men tildels omfattende lovreformer på strafferettens og straffeprosessens område. Av store prosjekter gjenstår arbeidet med ny straffelov. Innenfor sivilprosessen har arbeidet med en ny tvistelov stått sentralt, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) og Ot.prp. nr. 74 (2005-2006). Tvisteloven trådte i kraft 01.01.2008, jf. nærmere omtale under kat. 06.20. Departementet vil fortsatt prioritere arbeidet med den sivilrettslige lovgivningen. Utviklingen i EU gjør det nødvendig å styrke innsatsen med norske bidrag til og gjennomføring av fremtidig europeisk kontraktrettslovgivning og selskapsrett. Stigende mobilitet over landegrensene reiser stadig oftere spørsmål om hvilket lands lov som skal gjelde for et rettsforhold og hvilket lands domstoler som skal kunne avgjøre tvisten. Departementet legger videre vekt på å få prioritert arbeidet med oppfølging av enkelte eksisterende utredninger på sivilrettens område. De omfattende omlegginger av tinglysingsvesenet gjør det aktuelt å forberede en revisjon av tinglysingsloven.

Justisdepartementet har et overordnet ansvar for å bidra til et enkelt, oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt for Justisdepartementet til lovteknisk gjennomgåelse. Departementet gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelser. Det er en sentral målsetting at de reglene som til enhver tid gjelder, er aktuelle og dekker de reelle behov.

4.4 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.4.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Justisdepartementet deltar i ulike internasjonale organisasjoner og andre internasjonale fora hvor lovkonvensjoner utarbeides. Det gjelder ulike FN-organer, som f.eks. FNs sjøfartsorganisasjon IMO og arbeidet med internasjonale konvensjoner om ansvaret til sjøs og andre sentrale sjørettslige spørsmål som er viktig for Norge. Det gjelder også

Europarådet, der Norge bl.a. har vært pådriver i arbeidet med å fremforhandle en Europarådskonvensjon om offentlighet i forvaltningen. Departementet vil fortsatt delta aktivt i Europarådets anti-korrupsjonsorgan Group of States Against Corruption (GRECO) og i Financial Action Task Force (FATF) som er en viktig internasjonal standardsetter når det gjelder tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. EU fremmet i 2007 en grønnbok om bioberedskap med det formål å drøfte hvordan den biologiske risiko i EU kan reduseres og beredskapen kan styrkes. Justisdepartementet koordinerer norsk oppfølging av EUs videre arbeid i forbindelse med grønnboken. Det er vurdert at EU-kommisjonen vil starte et arbeid med oppfølging av grønnboken i 2009.

Regjeringen legger vekt på å videreføre det nære samarbeidet med EU i justis- og innenriks-spørsmål, nedfelt i formelle samarbeidsavtaler. Gjennom Schengen-avtalen deltar Norge bl.a. i den felles grensekontrollen og i deler av EUs politisamarbeid. Avtalen gir rett til deltakelse i utformingen av nye bestemmelser av betydning for gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket. De viktigste sakene det neste året ser ut til å bli å fullføre det omfattende arbeidet med neste generasjons Schengen informasjonssystem (SIS II) og drøftelsene om tiltak for å styrke kvaliteten på kontroll og overvåking av EUs ytre grenser. Tiltakene vil være Schengen-relevante og dermed direkte berøre Norge. For ytterligere omtale se under programkategori 06.40.

Regjeringen ser på muligheten for et utvidet samarbeid med EU på det justispolitiske området dersom det åpner seg hensiktsmessige muligheter for dette. Regjeringen følger utviklingen innen EU og har bedt om forhandlinger om tilknytning til EUs regelverk om forsterket politisamarbeid, den såkalte Prüm-beslutningen.

Gjennom EØS-avtalen deltar Justisdepartementet bl.a. i arbeidet med å utvikle regler for produkt-sikkerhet og håndverker- og forbrukertjenester, samt transport av farlig gods. EU tok i 2004 initiativ til å utarbeide et «European Programme for Critical Infrastructure Protection» (EPCIP). EPCIP består av et direktiv, et finansieringsprogram og et forslag til informasjons- og varslingsystem (CIWIN). Justisdepartementet har bidratt aktivt til utformingen av direktivet og koordinerer arbeidet nasjonalt gjennom et interdepartementalt nettverk.

EU har siden 2001 hatt gående et større prosjekt om kontraktsrett. Arbeidet går dels ut på å utvikle en felles referanseramme for europeisk kontraktsrett, dels å gå gjennom utvalgte sektor direktiver på kontraktrettens område. Arbeidet med utvikling av kontraktsretten vurderes og følg-

es opp av Justisdepartementet, bl.a. i form av deltakelse i ekspertgrupper.

Justisdepartementet ønsker å utvide det sivilrettslige samarbeidet med EU der hvor det er hensiktsmessig og gjennomførbart. Norge er i likhet med de fleste EU-land tilsluttet to Haag-konvensjoner som regulerer henholdsvis forkynning og bevisopptak over landegrensene i sivile saker. EU har forenklet og effektivisert samarbeidet over landegrensene for forkynning og bevisopptak i sivile saker. Det sivilrettslige samarbeidet faller utenfor Schengen-samarbeidet og EØS-avtalen. Regjeringen har derfor innledet samtaler med Europakommisjonen om parallellavtaler for Norge til EUs forordninger om forkynning og bevisopptak i sivile og kommersielle saker

Lugano-konvensjonen om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer ble undertegnet 30.10.2007. Den bygger på EUs regelverk om det samme, og er en avtale mellom EU, Norge, Sveits og Island. Spørsmålet om norsk tilslutning har vært på høring. Departementet ser det som naturlig at Norge ratifiserer konvensjonen slik at den kan tre i kraft også for Norge så raskt som mulig. Spørsmålet om ratifikasjon vil bli forelagt Stortinget på vanlig måte.

Justisdepartementet er sentralmyndighet for anmodninger om rettslig bistand til og fra Norge. I 2007 behandlet departementet 705 rettsanmodninger i sivile saker og 377 rettsanmodninger i straffesaker. Departementet er også sentralmyndighet for saker om utlevering av lovbrøyttere til og fra Norge. Det ble registrert 50 utleveringssaker i departementet i 2007. Videre er Justisdepartementet sentralmyndighet etter en Haagkonvensjon og en Europarådskonvensjon om barnebortføring. I 2007 ble det registrert 41 barnebortføringssaker. For øvrig vises til omtale om barnebortføring i hovedinnledningen.

Justisdepartementet spiller en aktiv rolle ved vurderingen av hvordan konvensjoner bør gjennomføres i norsk rett. Sammen med Utenriksdepartementet har departementet ansvar for en stor del av rapporteringen til internasjonale menneskerettsorganer.

4.4.2 Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging

Justisdepartementets beredskapsgruppe, «Styrkebrønnen», skal på kort varsel kunne bistå med demokrati- og rettsstatsutvikling som del av internasjonale sivile operasjoner eller i bilaterale sammenhenger. I 2008 består gruppen av 85 personer. Dette omfatter dommere, statsadvokater, advokater, politijurister og personell fra kriminalomsor-

gen. Beredskapsgruppen skal gi råd og bistå til institusjonsbygging og rettsstatsutvikling i land som har hatt krig eller interne konflikter, i land som er i en overgangsfase fra totalitært regime eller i land med svake demokratier. Våren 2008 har «Styrkebrønnen» til sammen 22 personer på oppdrag i Afghanistan, Bosnia og Herzegovina, Georgia, Moldova og Liberia.

Regjeringen understreker i Soria Moria-erklæringen at den vil styrke norsk innsats for konfliktforbygging og konfliktløsning. Det vises til FNs særlige fortrinn til å understøtte stats- og institusjonsbygging og at dette arbeidet skal prioriteres. Internasjonale fredsoperasjoner er i økende grad rettet mot sikkerhetssektorreform og deltakelse fra sivilt politi blir stadig viktigere. Justisdepartementet vil legge til rette for at Norge kan delta med sivilt personell (CIVPOL), særlig i FNs og EUs fredsbevarende og fredsbyggende operasjoner. Se nærmere omtale under kategori 06.40.

Norge har siden 1998 hatt et forholdsvis omfattende justispolitisk samarbeid med Russland, spesielt innen kriminalomsorgen. Målsetningen er å bistå Russland i den videre humanisering og modernisering av kriminalomsorgen. Samarbeidet er gradvis utvidet fra et rent fengselsfaglig samarbeid til også å omfatte opplæring av personell og alternative straffereaksjoner utenfor fengsel. Tematisk er viktige deler av samarbeidet knyttet til kvinner i fengsel, samt barn og unge lovbrøyttere i og utenfor fengsel. Justisdepartementet har innledet et samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet når det gjelder samarbeidsprosjekter rettet mot barn og unge i Nordvest-Russland.

Justisdepartementet vil fortsatt være i dialog med aktuelle samarbeidsland i forbindelse med planlegging og gjennomføring av prosjekter under EØS-ordningens finansieringsmekanismer. Norge og Russland er enige om å utvide samarbeidet til andre områder i justissektoren, blant annet i sivile saker. Under justisministerens Russlandsbesøk i oktober 2007 ble det inngått samarbeidsavtaler med russiske myndigheter om å bekjempe narkotika- og fiskekriminalitet.

4.4.3 Bidra til internasjonal krisehåndtering

Justisdepartementet leder Norges arbeid i den høyere komité for sivil beredskap i NATO. Det sivile beredskapsarbeid i NATO dekker et bredt innsattsspekter, fra mindre kriser til naturkatastrofer og uønskede hendelser. Samfunnssikkerhet og beredskap er også viktige samarbeidsområder innen Barentssamarbeidet, Arktisk Råd og i økende grad innenfor EU.

I regi av Barentsrådet er det etablert en komité for å ivareta redningssamarbeid over landegrensene. For tiden ledes komiteen av Justisdepartementet. Det er forhandlet frem en redningsavtale for Barentsregionen hvor Finland, Russland, Norge og Sverige er parter. Avtalen er foreløpig ikke undertegnet.

Øvelse Barents Rescue 2009 avholdes i Murmansk høsten 2009. Øvelsen er en sivil-militær øvelse med formål å bedre krisehåndtering mellom landene i regionen, dvs. Norge, Sverige, Finland og Russland. Øvelsen avholdes annet hvert år og ansvar for øvelsene går på rundgang blant landene.

Bistand ved akutte hendelser som naturkatastrofer eller krig, kjennetegnes av en akutfase hvor målet er å redde liv eller miljø. Deretter kommer en stabiliseringsfase og en gjenoppbyggingsfase. Departementene har igangsatt en gjennomgang av relevant rammeverk for å kartlegge om det foreligger rettslige hindringer for mottak og utsending av katastrofebistand/nødhjelp, samt endre rammeverket om det avdekkes slike rettslige hindringer. Arbeidet skal skje i lys av Røde Kors og Røde Halvmånes internasjonale retningslinjer for internasjonal hjelp ved katastrofer og NATO/EAPC MOU on the facilitation of cross border transport.

4.5 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.5.1 Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

Forskningsinnsats

Økt satsing på forskning vil bidra til kunnskapsbaserte beslutninger. Justisdepartementet vil i 2009 fortsette innsatsen på forskning på justissektorens område. Regjeringen vektlegger generelt forskning som øker kunnskapene om årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken og forskning som kan belyse forebygging av kriminalitet.

Programsamarbeidet og kontakten med Norges forskningsråd (NFR) vil fortsette for å legge til rette for økt rekruttering til forskning innen juridiske fag. Behovet for juridisk forskning er blant annet synliggjort i St.meld. nr. 20 (2004-2004) Vilje til forskning og St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og demokrati. Her vektlegges innsikt i hvordan normer og rettsregler skapes, forstås og brukes. JUSISP-programmet, med midler til de institusjonsbaserte prosjekter for å støtte opp om og utvikle juridisk forskning, ble avsluttet i 2008. Forskingen forsetter med øremerkede midler til retts-

vitenskapelige temaer i handlingsrettede program via NFR fra 2009.

Demokrati og rettsliggjøring henger nøye sammen både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Justisdepartementet vil bidra økonomisk til programmet «Europa i endring» for å styrke forskningen på rettsvitenskapelige temaer i programmet i 2009. Dette vil gi ny innsikt i europeiske endringsprosesser som har betydning for den nasjonale situasjonen innen lovgivning og rettsystem.

I 2006 ble det igangsatt et forskningsprogram på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet (SAM-RISK). Programmet vil bidra til økt forskning om temaer knyttet til forebygging og håndtering av samfunnssikkerhet. Temaer i programmet er bl.a. organisert kriminalitet, naturkatastrofer og sosiale og etniske konflikter. Departementet er opptatt av å styrke den rettsvitenskapelige forskningen i programmet, og vil fra 2009 øke det økonomiske bidraget til programmet

Regjeringen ønsker kunnskap om sammenhengen mellom velferd og kriminalitet. NFRs velferdsprogram er avsluttet og avløst av et nytt program om velferd, arbeid og integrering. Justisdepartementet vil styrke sitt bidrag til det nye programmet for å øke kunnskapen om forebygging av kriminalitet og kriminalforebyggende tiltak. Justisdepartementet er opptatt av at programmet bidrar til metodeutvikling angående effektforskning samt utvikling av måleindikatorer i forhold til forebygging av kriminalitet. Forskning om ofres levekår og forskning om Restorative Justice vil også inngå i programmet. Justisdepartementet vil også bidra til at programmet belyser velferdspolitikken i et rettslig perspektiv.

Departementet vil videre fortsatt bidra til forskning om økonomisk kriminalitet. Et forskningsprogram om dette har allerede gitt økt kunnskap innenfor temaene hvitvasking og om økonomisk kriminalitet i drosjenæringen.

I 2007 tok departementet initiativ til økt oppmerksomhet rundt forskning som kan bidra med kunnskap for å forebygge uriktige domfellelser. Oppmerksomheten rundt slik forskning er en oppfølging av den såkalte Fritz Moen-saken. Departementet igangsetter en kartlegging for Gjenopptakelseskommissjonen for å belyse hvilke mønstre og hvilke sider ved straffesakskjeden som er utsatt for klager. En tidligere kartlegging har vist at det spesielt er behov for forskning om prosesser og kultur blant aktørene i straffesakskjeden, kunnskap om personer med særlige behov i rettssystemet og bruken av sakkyndige. Fra 2008 ble det bevilget en tre-årig bevilgning på tilsammen 4 mill. kr til Signostiftelsen i forbindelse med forliket med Fritz Moens dødsbo for å opprette et fond som skal bru-

kes til forskning og opplysningsvirksomhet rundt funksjonshemmedes stilling i rettspleien. Det pågår et flerfaglig prosjekt i regi av Politihøgskolen om kvalitet i etterforskning, bl.a. for å belyse oppfølgingen av objektivitetsprinsippet i etterforskning. I 2008 ble det også satt av 2 mill. kr til forskning knyttet til utvidet bruk av ny teknologi i etterforskning, med vekt på DNA-analyser. Dette prosjektet fortsetter også i 2009.

Regjeringen har nylig lagt fram en stortingsmelding om Kriminalomsorgen høsten 2008. En overordnet målsetting er å forsterke innsatsen for å finne alternativer til fengsel og bli mer effektive i forhold til rehabilitering. Som ledd i oppfølgingen av igangsatte og planlagte tiltak avsettes midler til forskning og evaluering. Et viktig forskningstema vil være knyttet til det tverretatlige samarbeidet i rehabiliteringen av straffedømte.

Noen større forskningsprosjekter som allerede er igangsatt, vil fortsette også i 2009. Departementet startet opp et større prosjekt for å styrke kunnskapen om Restorative Justice (RJ) og konfliktråd i 2007 som avsluttes i 2009. Prosjektet konsentrerer seg om bruk av RJ-prosesser i saker som gjelder alvorlige forseelser eller forbrytelser og skal belyse hvorvidt de har den tilsiktede virkningen for de berørte partene.

Videre pågår et prosjekt om internettkriminalitet og etterforskningsmetoder som har sitt utgangspunkt i mangel på begrepsapparat og systematikk for en god analyse av internettkriminalitets egenart.

Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader og evalueringsarbeid

I St.prp. nr 1 (2006-2007) redegjorde departementet for hvordan arbeidet med rapporten «Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader» ble fulgt opp. Departementet har i samarbeid med Senter for statlig økonomistyring utarbeidet en veileder for evaluering av lover som forventes å bli et viktig bidrag i videreutvikling av lovgivningen rettet mot å forhindre eller redusere kriminalitet.

Regjeringen ønsker en økt vektlegging på evaluering av lovgivning, blant annet i et kost-nytte perspektiv. I forbindelse med den foreslåtte loven om å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester har Justisdepartementet iverksatt et forskningsprosjekt for å kartlegge prostitusjonsmarkedet. Dette prosjektet avsluttes høsten 2008. Resultatet av kartleggingen vil bli benyttet til å utvikle flere tiltak som kan hjelpe flest mulig ut av prostitusjon.

Departementet er opptatt av hvordan incentiver virker inn på kontrollmyndighetene etter plan- og bygningsloven av å beholde administrativt

ilagte gebyrer. Dette vil kunne stimulere til økt kontrollvirksomhet. Det er samtidig viktig å undersøke hvilke andre incentiver en slik ordning kan gi. Forskere skal etter avtale med departementet utrede problemstillingene.

Organisering

I Justisdepartementet og justissektoren er det viktig med strukturer som leder oppmerksomheten mot kjerneoppgavene på justisområdet. Det arbeides kontinuerlig med forbedringer i ledelse, organisering, kompetanseutvikling og arbeidsformer. Det legges også vekt på å undersøke hvordan ulike forbedringstiltak virker, slik at eventuelle nye tiltak blir kunnskapsbaserte.

For å kunne konsentrere seg om å være faglig sekretariat for politisk ledelse og for å kunne legge oppgaveløsningen nærmest mulig innbyggerne, er departementet fortsatt opptatt av at enkeltsaksbehandlingen i departementet legges ut til underliggende etater.

Det er igangsatt en gjennomgang av enkelte sider ved departementets organisering for å gjøre relevant informasjon enklere og raskere tilgjengelig og for å se om det er mulig å utnytte ressursene mer effektivt. Prosedyrer for systematisering og utveksling av informasjon er under utforming. For å styrke koordineringen av justissektorens internasjonale arbeid er det opprettet et internasjonalt sekretariat direkte underlagt departementsråden. Denne ordningen skal evalueres ved årsskifte 2008/2009

Organiseringen av kriminalomsorgen må til en hver tid tilpasses framtidens straffegjennomføring. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) er i dag et direktorat integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet med tilgang til administrative tjenester fra Justisdepartementet og Departementenes Servicesenter. For å rendyrke Kriminalomsorgsavdelingens rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse og KSFs rolle som direktorat, vil Regjeringen vurdere å skille ut KSF fra Justisdepartementet. Justisdepartementet vil vurdere nærmere hvordan en eventuell utskillelse skal gjennomføres.

I samarbeid med Utenriksdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har Justisdepartementet gjennomført et prosjekt for å effektivisere og kvalitetssikre hele utlendingsforvaltningen. Dette følges opp med en rekke delprosjekter som har tett kopling til nytt felles IKT-system for utlendingsforvaltningen, og som vil få organisatoriske konsekvenser. Nytt saksbehandlingssystem for utlendingsforvaltningen vil fases inn frem mot

2011. Systemet skal også tilrettelegge for mer effektiv utlendingskontroll fra politiets side.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Virksomhetene i justissektoren forvalter og gjør bruk av svært store mengder informasjon. I justissektoren er informasjonsteknologi et strategisk virkemiddel for å møte utfordringene med kunnskap. En helhetlig satsing på IKT er en forutsetning for effektiv samhandling på tvers av justissektoren og i forvaltningssamarbeidet med andre. Justisdepartementet er opptatt av at teknologi skal understøtte virksomhetenes drift og oppgaveløsning. Utnyttelse av teknologien må være basert på avveininger mellom hensynene til rettsikkerhet, personvern, rikets og samfunnets sikkerhet. En god balanse mellom de ulike hensynene er nødvendig for å opprettholde og styrke tilliten til justissektoren.

Det er et betydelig behov for oppgradering og utskifting av flere IKT-systemer som benyttes i justissektoren. Politiet vil i 2009 intensivere arbeidet med å fornye det Sentrale Straffe- og Politiopplysningsregister (SSP) og det nasjonale strafferegistret (STRASAK). Videre vil nødvendig oppgradering av politiets IT-infrastruktur prioriteres for å sikre en sikker og effektiv drift av etatens kritiske informasjonssystemer. Kriminalomsorgen fortsetter arbeidet med modernisering av sine IKT-systemer, og er i ferd med å følge opp åtte pålegg som Datatilsynet har gitt. Tiltakene omfatter både ulike IKT-tiltak, herunder utvikling og implementering av verktøy for elektronisk dokumentbehandling mv. Det blir også iverksatt omfattende informasjons- og opplæringsopplegg for kriminalomsorgens ansatte.

De IKT-tiltak som skal støtte justissektorens arbeid med kriminalsaker, herunder i straffesakskjeden, gjennomføres i et felles program kalt «Elektronisk samhandling i justissektoren». Samhandlingsarkitekturen som er utarbeidet, legger til rette for deling og gjenbruk av informasjon og gjør det mulig å sammenstille informasjon på tvers av virksomheter. Justisdepartementet gjennomfører en omfattende kvalitetssikring av de IKT-tiltak som er planlagt gjennomført innenfor programmet.

Det vil bli utarbeidet ny IKT-strategi for justissektoren for perioden 2009-2012 når kvalitetssikring av programmet er gjennomført. IKT-strategien skal bidra til å nå kriminalpolitiske og andre justispolitiske mål og være i tråd med regjeringens IKT-planer for offentlig sektor, jf. St. meld. nr. 17 (2006-2007) Eit informasjonssamfunn for alle.

Prøveprosjektet med bruk av fjernmøteteknologi i domstolene ble evaluert i 2007. Evalueringen viser at bruk av videokonferanser ikke bare er et kostnadsreduserende virkemiddel, men at møteformen også har flere rettssikkerhetsmessige fordeler. Dette gjelder i forhold til bl.a. fornærmede og vitner som frykter å møte tiltalte på nytt i et rettsmøte, skånsom behandling av mindreårige vitner, sikrere identifikasjon av den som deltar i fjernavhør og bedre tilgjengelighet for deltakere som er syke eller har lang reiseavstand.

Personalpolitikk

Det er et overordnet mål å sikre at Justisdepartementet og underliggende virksomheter til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse slik at oppgavene blir utført på en best mulig måte. Departementet vil fortsette arbeidet med å legge til rette for en mer individorientert personalpolitikk som ivaretar medarbeideres faglige og personlige utvikling. Det er utarbeidet en kompetansestrategi som gjennom en rekke tiltak skal bidra til å beholde, mobilisere og videreutvikle medarbei-

dernes kompetanse, tiltrekke ny kompetanse og gjennomføre kurs og programmer for definerte grupper medarbeidere. Aktivitetene skal bidra til å styrke rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, gi bedre ressursutnyttelse, øke medarbeidernes motivasjon og prestasjoner, samt styrke samspillet horisontalt og vertikalt i departementet.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)

Departementets overordnede mål for helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et godt arbeidsmiljø.

Arbeidsmiljøutvalget i departementet arbeider for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og behandler saker etter Arbeidsmiljølovens § 7-2. Hovedverneombud og verneombudene ivaretar medarbeideres interesser i saker som angår arbeidsmiljøet. Verneunder i avdelingene og oppfølging av medarbeiderundersøkelsen fra 2008 vil være prioriterte tiltak innen HMS området.

Kap. 400 Justisdepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	253 569	240 274	259 176
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	10 419	10 872	7 350
	Sum kap. 400	263 988	251 146	266 526

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal i hovedsak dekke lønnsutgifter til ansatte i departementet, lønns- og driftsutgifter til medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg og tilknyttede utgifter i denne forbindelse, samt midler til engasjement og ekstrahjelp. Videre skal posten dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til at utgifter til investeringer og utviklingstiltak føres på posten. Unntaksvis benyttes posten til investeringer og enkelte driftsutgifter i domstolene og ytre etat. Posten omfatter videre investeringer i IT-utstyr og finansiering av forskningsprosjekter. Bemanningen i Justisdepartementet utgjorde 281 årsverk pr. 01.03.2008. I forbindelse med ny modell for brukerbetaling av Departementenes servicesenter sine tjenester foreslås det å rammeoverføre 3,39 mill. kr til kap. 1522 Departementenes servicesenter, post 01 Driftsutgifter. Bevilgningen på posten er foreslått økt med 8,6 mill. kr blant annet

som følge av at Norge skal være vertskap for den europeiske justisministerkonferansen i Tromsø i 2009.

Det foreslås at utgifter til oversettelse av dokumenter i barnebortføringssaker overføres fra kap. 400 til kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m., post 01 Driftsutgifter. Det foreslås på denne bakgrunn å overføre 0,1 mill. kr fra kap. 400, post 01 til kap. 466, post. 01. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3400, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kommisjonsbudsjettet

Justisdepartementet administrerer en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker. Kommisjonsbudsjettet dekkes over post 01 Driftsutgifter. Nedenfor følger en oversikt over permanente råd og utvalg og tidsbegrensede utvalg.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer	
Sjølovkomiteen	11	
Straffelovrådet	4	
Det interdepartementale polarutvalg	11	
Rådet for taushetsplikt og forskning	4	
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	4	
Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen ventes fremlagt
Ungdomskriminalitetsutvalget	9	2008
Granskingskommisjonsutvalget	6	2008
Grenselovutvalget	8	2008
Metodekontrollutvalget	9	2009
Utvalget som skal evaluere kontrollmekanismene for politiet	5	2009
Kredittkjøpslovutvalget	8	2009
Personskadeerstatningsutvalget	8	2011

Følgende råd og utvalg har avgitt innstilling i løpet av i 2008:

- Voldtekstsutvalget NOU 2008:4 Bekjempelse av voldtekt krever handling.
- Undersøkelseskommissjonen etter Bourbon Dolphins forlis 12.04.2007 NOU 2008:8 Bourbon Dolphins forlis den 12.04.2007.

Nye utvalg:

Metodekontrollutvalget

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal etterkontrollere lovgivningen om inngripende etterforskningsmetoder (metodekontrollutvalget). I tillegg til reglene om inngripende etterforskningsmetoder, skal utvalget blant annet vurdere reglene om beskyttelse av informasjon overfor siktede, herunder reglene om anonym vitneførsel og begrenset rett til dokumentinnsyn, og det skal utrede og foreslå regler om dataavlesing som metode i etterforskningen. Utvalget ledes av sorenskriver Nils T. Dalseide, og det skal avgi sin utredning innen 01.07.2009.

Utvalget som skal evaluere kontrollmekanismene for politiet

Justisdepartementet har satt ned et utvalg som skal evaluere kontrollmekanismene for politiet. Utvalget ledes av professor Liv Finstad. Utvalget

fikk opprinnelig frist til å avlevere rapport innen 31.12.2008. Utvalget har fått ny frist til 01.04.2009.

Kredittkjøpslovutvalget

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede en generell revisjon av kredittkjøpsloven. Bakgrunnen er blant annet at EU har vedtatt et nytt direktiv om forbrukerkreditt med forskrifter. Ved gjennomføringen av det nye direktivet er det naturlig å foreta en mer omfattende revisjon av kredittkjøpsloven med forskrifter. Også finansavtaleloven må endres i tråd med det nye direktivet. Utvalget skal i tillegg vurdere enkelte andre spørsmål som har oppstått etter finansavtalelovens ikrafttredelse. Videre skal utvalget vurdere om det er behov for en bedre samordning mellom kredittkjøpsloven og finansavtaleloven. En slik samordning kan bidra til et enklere regelverk. Utvalget ledes av professor dr. juris Rune Sæbø, og skal legge frem sin utredning innen 01.05.2009.

Personskadeerstatningsutvalget

Regjeringen har nedsatt et utvalg for å utarbeide lovforslag om nye regler for utmåling av personskadeerstatninger med sikte på en større standardisering av utmålingen. Utvalget ledes av professor dr. juris Bjarte Askeland. Fristen for utvalgets arbeid er 01.02.2011.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Post 71 skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justisdepartementets saksområde. Tilskuddet til Interpol har tidligere blitt budsjettert under kap. 400 post 71. Som følge av at det er Politidirektoratet og KRIPOS som ivareta Norges interesser i Interpol, foreslås det at kontingenten budsjetteres på kap. 440 post 01 fra 2009. Bevilgningen på post 71 er derfor redusert med 4 mill. kr, jf. omtale under kap. 440 post 01.

Norge dekker tilskudd til følgende organisasjoner m.m. under post 71:

- Den internasjonale domstolen i Haag
- Haagkonferansen for internasjonal privatrett

- «World Intellectual Property Organization» (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- «The Group of States Against Corruption» (GRECO)
- Tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet ifm Schengensamarbeidet

Tilskuddene til de ovenfor nevnte internasjonale organisasjoner m.m. har preg av å være kontingent. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilsagnsbrev kommer derfor ikke til anvendelse. Det vises for øvrig til beskrivelse av justissektorens internasjonale engasjement i hovedinnledningen og i de respektive kategorier.

Kap. 3400 Justisdepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Diverse inntekter	16 870	78	81
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 538		
18	Refusjon av sykepenger	2 245		
	Sum kap. 3400	22 653	78	81

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente utgifter er utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp. Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med noe beløp.

Justisdepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet etablert en beredskapsgruppe som skal bistå i internasjonale sivile krisehåndteringsoperasjoner benevnt Styrkebrønnen. Justisdepartementet vil få refundert departementets utlegg fra Utenriksdepartementet. Det foreslås at merinntektene under kap. 3400, post 01 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	2 041 144	1 976 754	1 905 863	-3,6
	Sum kategori 06.20	2 041 144	1 976 754	1 905 863	-3,6

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
61	Høyesterett	63 787	61 509	69 083	12,3
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 441 582	1 373 983	1 428 038	3,9
411	Domstoladministrasjonen	64 277	61 878	65 556	5,9
412	Tinglysingsprosjektet	162 968	170 489		-100,0
413	Jordskiftedomstolene	165 553	163 431	191 530	17,2
414	Forliksråd og andre domsutgifter	142 977	145 464	151 656	4,3
	Sum kategori 06.20	2 041 144	1 976 754	1 905 863	-3,6 ¹

¹ Endringen fra 2008 til 2009 skyldes blant annet at bevilgningen knyttet til tinglysing er flyttet fra kap. 412 Tinglysingsprosjektet til nytt kap. 462 Tinglysing under programkategori 06.60.

1 Innledning

Programkategori 06.20 omfatter Høyesterett, lagmannsrettene, domstolene i første instans, jordskiftedomstolene, forliksrådene og Domstoladministrasjonen.

Domstolenes organisering

Domstolene er et av samfunnets viktigste organ for konfliktløsning for både individer og virksomheter. Domstolene skal behandle straffesaker og sivile saker som bringes inn for avgjørelse. I tillegg til den dømmende virksomhet utfører domstolene i første instans også forvaltningspregede oppgaver som for eksempel vigsler og skifte. Domstolene er uavhengige i sin dømmende virksomhet, men er administrativt underlagt Domstoladministrasjonen.

Høyesterett er landets øverste domstol og består av to avdelinger og Høyesteretts ankeutvalg. Høyesterett ledes av høyesterettsjustitiarius.

Landet er inndelt i seks lagdømmer som hvert har en lagmannsrett. Hver lagmannsrett ledes av en førstelagmann.

Betegnelsen for domstolene i første instans er i hovedsak tingretter. Pr. 01.07.2008 er det totalt 69 førsteinstansdomstoler. Disse er delt inn i 68 tingretter og ett byfogdembete. Domstolene varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer og én dommerfullmektig til store kollegiale domstoler, hvor Oslo tingrett er den største med til sammen 80 dommere og dommerfullmektiger (tall pr. 01.01.2008).

Jordskiftedomstolene er fellesbetegnelsen for 34 jordskifteretter (førsteinstans) og fem jordskifteoverretter (ankeinstans). Jordskiftedomstolene er særdomstoler som arbeider med oppgaver som har hjemmel i jordskifteloven. Jordskiftedomsto-

lene har også utviklingsoppgaver innenfor landmåling, kartbehandling, skogvurdering, jordskifte, IKT m.m. Jordskiftedomstolene varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer til kollegiale domstoler, hvor Sør-Trøndelag jordskifterett er den største med til sammen 8 dømmende årsverk.

Forliksrådene er en del av rettspleien på nivået under tingrettene. Etter ikrafttredelse av ny tvistelov 01.01.2008 med påfølgende endringer i domstoloven benevnes ikke forliksrådene lenger som en del av de alminnelige domstolene, men som en meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet. Det er i utgangspunktet ett forliksråd i hver kommune, og forliksrådsmedlemmene utnevnes av kommunestyrene. Det administrative ansvaret for forliksrådene ligger til Justisdepartementet. Sekretariatsfunksjonen for forliksrådene utføres av politiet som en sivil oppgave. Fylkesmannen fører tilsyn med forliksrådets virksomhet.

Domstoladministrasjonen

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for domstolene, herunder jordskiftedomstolene.

Domstoladministrasjonen er organisert som et uavhengig statlig organ og ledes av et styre.

Samhandlingen mellom Stortinget, regjeringen, Justisdepartementet og Domstoladministra-

sjonen er ivarettatt gjennom lovfestede rammebetingelser for Domstoladministrasjonens virksomhet.

Rammebetingelsene følger fire hovedprinsipper, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000–2001) Om lov om endringer i domstoloven m.m. (den sentrale domstoladministrasjon og dommernes arbeidsrettslige stilling) og Innst. O. nr. 103 (2000–2001):

1. Justisdepartementet skal ikke i fremtiden ha alminnelig instruksjonsmyndighet over domstolene i administrative spørsmål i kraft av å være utøvende makt etter Grunnloven § 3
2. Gjennom Stortingets behandling av budsjettproposisjonen gis sentralt fastsatte retningslinjer for de ansvarsområder som er lagt til Domstoladministrasjonen
3. Styring av Domstoladministrasjonen skjer ved lov, forskrift eller plenarvedtak i Stortinget på vanlig måte etter forslag fra regjeringen
4. Regjeringen skal ved kongelig resolusjon kunne instruere Domstoladministrasjonen i forhold til administrative enkeltsaker.

Retningslinjene som er nevnt i pkt. 2, skal være generelle og på overordnet nivå, for å sikre samfunnets innflytelse på hvilke hovedretninger arbeidet til Domstoladministrasjonen skal ta. Regjeringens instruksjonsmyndighet, jf. pkt. 4, er forutsatt brukt i unntakstilfeller.

2 Overordnede mål og retningslinjer

2.1 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Ivareta innbyggernes adgang til domstolene
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Ivareta menneskerettighetene i justissektoren Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Domstolene skal ivareta rettssikkerheten for individer og grupper gjennom en grundig og opplyst behandling av konflikter. Domstolene skal være tilgjengelige og sikre en rettferdig og rask prosess for tvisteløsning.

En smidig og effektiv konfliktløsning i domstolene tilsier at alternative konfliktløsningsordninger

må utvikles og tas i aktiv bruk også innenfor domstolene. Domstolenes struktur og organisering må fortløpende vurderes for å sikre et godt fungerende domstolsapparat.

En åpen og kvalitetsbevisst rettspleie innebærer god utnytting av ressursene innenfor rammene av en forsvarlig saksbehandling. Domstolene skal

tilrettelegge sin virksomhet slik at parter, profesjonelle aktører, publikum og media møter serviceorienterte og utadrettede domstoler som gir god informasjon til det rettssøkende publikum.

Domstoladministrasjonen skal sørge for at de overordnede krav og forventninger samfunnet stiller til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes spesielle stilling og videreutvikle domstolenes

rolle som en av samfunnets viktigste konfliktløser.

2.2 Saksavviklingstider

Målene for saksavviklingen i domstolene, angitt som gjennomsnitt for henholdsvis straffesaker og sivile saker, er satt på bakgrunn av domstolenes egne krav til forsvarlig og effektiv saksbehandling.

Tabell 2.1 Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid

Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	Lagmannsrettene	Tingrettene
	Mål i måneder	Mål i måneder
Sivile saker	6	6
Straffesaker	3	3
Straffesaker (enedommersaker)		1

I lovs form er det dessuten for visse sakstyper gitt anvisninger for saksavviklingstiden, blant annet i tilfeller med unge lovbytere, og hvor tiltalte er undergitt varetekt. Dette er omtalt nærmere under punkt 4.2.1.

Saker ført for jordskiftedomstolene har stor variasjon i kompleksitet og arbeidsmengde, og de fleste saker krever at det blir utført teknisk arbeid og befarings på barmark. Dette er faktorer som medfører til dels store variasjoner i saksavviklingstiden. Det er viktig å sette realistiske mål for saksavviklingstid, og det er derfor nødvendig med en grundig gjennomgang av de faktorer som påvirker saksavviklingstiden. En av oppgavene i prosjektet *Jordskifterettens ressursbehov*, som Domstoladministrasjonen har igangsatt, vil være å fastsette mål for saksavviklingstid i jordskifterettene. Dette arbeidet er forventet ferdigstilt i løpet av 2009.

2.3 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

Justisdepartementet foreslår følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2009:

- Domstoladministrasjonen skal følge opp målsætningene om en effektiv saksavvikling med høy kvalitet, herunder særskilt følge opp domstoler som ikke er innenfor målene om saksavviklingstid
- Domstoladministrasjonen skal arbeide for en god utnyttelse av tildelte budsjetterammer for domstolene og sørge for at domstolenes oppgaver løses innenfor budsjetterammen

- Domstoladministrasjonen skal bidra til å videreutvikle hensiktsmessige samhandlingsformer med Justisdepartementet, og mellom aktørene i rettspleien, spesielt påtalemyndigheten, men også advokater og kriminalomsorgen. Dette omfatter også samhandling om IKT-strategiske spørsmål
- Faglig høyt kvalifiserte dommere med bred erfaring er av sentral betydning for en god kvalitet i rettspleien. Domstoladministrasjonen skal legge til rette for en god, balansert og bred rekruttering med vekt på å øke kvinneandelen blant dommerne og andelen dommere med flerkulturell bakgrunn. Domstoladministrasjonen skal sørge for kompetanseutviklingstiltak i domstolene, og fortsette sitt arbeid med å utvikle god og profesjonell ledelse samt tilrettelegge for et godt arbeidsmiljø
- Domstoladministrasjonen skal delta i forberedelsen av lovrevisjoner som angår domstolene, spesielt ved vurderingen av praktiske, administrative og ressursmessige konsekvenser av lovendringer, herunder utarbeidelse av og gjennomføring av evalueringer og gevinstrealiseringsplaner
- Domstoladministrasjonen skal legge til rette for gjennomføring av vedtatte lovendringer
- Domstoladministrasjonen skal i tråd med Regjeringens handlingsplan for universell utforming tilrettelegge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til domstolene
- Domstoladministrasjonen skal i tråd med økonomiregelverkets krav til risikostyring og intern kontroll i statlige virksomheter sørge for at risikostyring er en integrert del av mål- og resultat-

styringen og skal identifisere, vurdere, håndtere og følge opp risiko for Domstoladministrasjonens og domstolenes virksomhet

- Domstoladministrasjonen skal innenfor sitt ansvarsområde sette justisministeren i stand til å besvare henvendelser fra Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudsmannen m.fl.

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

3.1 Innledning

Hovedutfordringene for domstolene er å sikre alle tilgang til domstolene og sørge for rask og effektiv saksavvikling som sikrer rettssikkerheten for den enkelte. Avgjørelsene må ha høy kvalitet og avses innen rimelig tid. Prosessen skal være åpen, kontrollerbar og effektiv. En effektiv ressursutnyttelse, med god struktur, organisering og ledelse er derfor meget viktig. Kostnader og tidsbruk forbundet med en rettslig prosess må stå i forhold til sakens betydning og omfang.

Domstolene skal ivareta enkeltmenneskets krav til en trygg og upartisk prosess. Domstolene er derfor avhengige av tillit, ikke bare hos profesjonelle aktører, lekdommere og sakkyndige, men også hos enkeltmennesker og virksomheter som får sin sak prøvd for retten, og ikke minst i befolkningen generelt.

Regjeringen vil sette i gang byggingen av nye lokaler for Gulating lagmannsrett i 2009 slik at Gulating lagmannsrett får tidsriktige og funksjonelle lokaler som legger til rette for en effektiv saksavvikling og ivaretar hensynet til sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å bevilge 20 mill. kr til igangsetting av bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett i 2009, jf. omtale under kap. 2445 Statsbygg, post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekt i Fornyings- og administrasjonsdepartementets St.prp. nr. 1 (2008-2009). Etter planen vil de nye lokalene til Gulating lagmannsrett bli ferdigstilt i 2011.

Regjeringen er opptatt av at jordskiftedomstolene skal ha gode rammebetingelser i sitt arbeid. Jordskiftedomstolene står overfor betydelige rekrutteringsproblemer og et tiltagende utstyrsbehov. Det foreslås på denne bakgrunn å øke jordskifterettens bevilgning med 20 mill. kr til økt lønn og investeringer i nytt teknisk utstyr i jordskiftedomstolene. Regjeringen mener dette også vil bidra til å sikre at jordskifterettene er et reelt virkemiddel i både utbyggingsjordskifter og ved urbant jordskifte.

Regjeringen mener at Finnmarkskommisjonens kartlegging av rettigheter vil være av stor betydning for den samiske befolkningen og andre utmarksbrukere i Finnmark. Domstolenes bevilgning foreslås økt med 6,9 mill. kr til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark slik at samlet bevilgning under domstolene og Domstoladministrasjonen til dette i 2009 utgjør 16,4 mill. kr.

I 2006 ble domstolene styrket for å kunne videreføre et høyt aktivitetsnivå. I forbindelse med NOKAS-saken ble domstolenes bevilgning økt med ytterligere 19,8 mill. kr i 2006. Bevilgningen til domstolene ble for 2007 økt med 17,5 mill. kr til forberedende tiltak i forbindelse med innføring av ny tvistelov. I 2008 ble det satt av 22 mill. kr til samme formål. I forbindelse med gjennomføringen av strukturreformen i domstolene ble bevilgningen for 2007 økt med 21,9 mill. kr til gjennomføring av lokalprosjekter for Haugaland tingrett og Gjøvik tingrett samt helårsvirkning av lokalprosjekter igangsatt i 2006. I tillegg ble domstolenes bevilgning økt i 2007 til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.

Regjeringen vil at ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging. I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen på kap. 414, post 01 økt med 0,3 mill. kr i 2008 til erstatning for tapt inntekt og reisegodtgjørelse etter statens satser slik at fornærmede med rett til bistandsadvokat og visse etterlatte får mulighet til å være til stede under hele hovedforhandlingen. Helårsvirkning av tiltaket er innarbeidet i budsjettforslaget for 2009.

3.2 Hensiktsmessig organisering og høy kompetanse i domstolene

Regjeringen er opptatt av at Domstoladministrasjonen arbeider for en langsiktig utvikling av driften av domstolene. Dette omfatter blant annet organisering av arbeidsprosesser, ledelses- og kompetanseutvikling og økt bruk av IKT-løsninger. Grunnleggende rammer for dette er rettssikkerhet og kvalitet.

God ledelse i domstolene er et sentralt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø og best mulig utnyttelse av menneskelige og materielle ressurser. Å medvirke til god ledelse i domstolene er en prioritert oppgave for Domstoladministrasjonen.

Godt kvalifiserte dommere med bred erfaring er en forutsetning for velfungerende domstoler. Domstoladministrasjonen arbeider for at domsto-

lene skal framstå som attraktive arbeidsplasser. Hovedutfordringer er å tiltrekke seg gode søkere til ledige dommerembeter og øke kvinneandelen blant dommerne. Dette er særlig viktig for embetet som domstolleder. Av utnevnte i dømmende stillinger i de alminnelige domstolene var det i 2007 49 % kvinner og 51 % menn, mens for jordskiftedomstolene var det 17 % kvinner og 83 % menn. Det er også viktig å øke andelen dommere med flerkulturell bakgrunn. Ved utgangen av 2007 var bare tre dømmende årsverk besatt av personer med innvandrerbakgrunn.

Reglene om dommeres adgang til å utføre sidegjøremål er basert på en avveining av en lang rekke hensyn, herunder til at dommernes tid og oppmerksomhet primært skal vies arbeidet i domstolene og at dommerne ikke skal påta seg oppgaver som svekker tilliten til dommere generelt og domstolene. Samtidig har samfunnet behov for dommernes kompetanse til andre typer arbeid, og dommernes reelle kvalifikasjoner kan styrkes gjennom erfaring utenfor domstolene. Utviklingen har vist at det kan være behov for justeringer i regelverket. Høsten 2007 sendte departementet på høring enkelte forslag til endring av domstolloven §§ 121 c og 121 d med høringsfrist 01.03.2008. Departementet arbeider med oppfølging av høringen.

Domstoladministrasjonen har et overordnet ansvar for kompetanseutvikling i domstolene. Faglig oppdatering og videreutvikling er nødvendig både for dommere og saksbehandlere, for å kunne holde en høy kvalitet på rettsavgjørelsene og det øvrige arbeidet i domstolene. Satsing på kompetanseutvikling er derfor en prioritert oppgave.

3.3 Rask og effektiv saksavvikling

Departementet arbeider med tiltak som kan bidra til å effektivisere straffesaksbehandlingen. Høsten 2006 ble det sendt på høring en lang rekke forslag til lovendringer. Departementet arbeider med oppfølgingen av høringen, og det vil bli fremmet en odelstingsproposisjon.

For at den enkelte skal kunne få avklart konflikter innen rimelig tid er det viktig med en rask og effektiv saksavvikling i domstolene. Domstolene i Norge er i dag mer effektive enn noen gang med en stadig kortere saksavviklingstid.

Tingrettenes gjennomsnittlige saksavviklingstid i straffesaker har hatt en positiv utvikling og er nå innenfor Stortingets mål. I sivile saker er saksavviklingstiden nesten i samsvar med Stortingets mål.

Også i lagmannsrettene er det for samtlige sakstyper en klar bedring i den gjennomsnittlige saks-

avviklingstiden. Stortingets mål er imidlertid ennå ikke nådd. Dette gjelder både sivile saker og straffesaker. Domstoladministrasjonen følger opp målsettingene for saksavviklingstiden i domstolene, jf. pkt. 2.2, og vektlegger særskilt forsvarlig og effektiv saksavvikling. Det er satt i gang en rekke tiltak for å avvikle sakene raskere. Det forutsettes at dette gjennomføres uten at det medfører stor belastning for de involverte og går utover kvaliteten på rettsavgjørelsene.

I jordskiftedomstolene har restansene gått ned, men fortsatt er saksavviklingstiden for lang. Det er igangsatt et arbeid for å se på nødvendige tiltak for å nedarbeide beholdningen ytterligere gjennom prosjektet Jordskifterettens ressursbehov, jf. nærmere omtale under pkt. 4.2.2 «Organisasjonsutvikling i domstolene».

Ny tvistelov trådte i kraft 01.01.2008. Hovedformålet med reformen er å gi en mer effektiv sivil rettspleie, som gir raskere, billigere tvisteløsning for partene og bidrar til rettsavklaring. For nærmere omtale av tvisteloven vises det til pkt. 4.2.2.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Ivareta menneskerettighetene i justissektoren

Domstolene er en viktig garanti for grundig og rettssikker behandling av straffesaker og sivile saker. Menneskerettighetene gjenspeiler seg i nasjonale og internasjonale prosessregler domstolene følger i sin saksbehandling, og gjør domstolene til sentrale aktører i ivaretagelsen av disse verdiene.

4.1.2 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Prosessreglene sikrer en bred og godt opplyst saksbehandling i domstolene. Dette gjør domstolene til en viktig garanti for at straffesaker får en grundig behandling, at alle parter blir hørt og at alle sider av saken kommer frem. Prosessreglene bygger på en rekke rettsikkerhetsgarantier som domstolene er ansvarlig for at ivaretas.

Gjennomgangen av Fritz Moen-sakene har tydeliggjort rettssikkerhetsgarantiens viktighet. Justisdepartementet har fulgt opp flere av anbefalingene fra det regjeringsoppnevnte utvalget som gransket Fritz Moen-sakene og som fremla sin rapport 25.06.2007. De anbefalingene som ikke allerede er fulgt opp, ble sendt på høring 25.06.2008. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.40, pkt. 4.3.2

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Antall saker i domstolene varierer fra år til år. Tilførselen av saker fra politi og påtalemyndighet varierer både i antall og kompleksitet. Det samme gjelder tilfanget av sivile saker. Samtidig vil lov- og regelverksendringer, tekniske og organisatoriske endringer, endringer i sakenes kompleksitet m.m. kunne medføre mer varige endringer i saksmengde og sakenes tyngde.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden som framgår av tabellene nedenfor, er knyttet til avgjorte eller avsluttede saker i perioden 2005-2007.

De siste tingrettene tok i bruk saksbehandlingssystemet Lovisa i 2005. Dette innebærer at statistikken for 2005 ikke er fullt ut komplett for alle domstoler.

Høyesterett

Antall innkomne sivile saker (anker, kjæremål mv.) har gått ned fra 934 saker i 2006 til 856 saker i 2007. Behandlingstiden fra henvisning i kjæremålsutvalget (fra 01.01.2008 ankeutvalget) til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 5,9 måneder, en nedgang fra 6,2 måneder i 2006. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt var 45 saker i 2007 mot 49 saker i 2006.

Antall innkomne straffesaker (anker, kjæremål mv.) har gått ned fra 1 015 saker i 2006 til 993 saker i 2007. Behandlingstiden fra tillatt fremmet i kjæremålsutvalget (fra 01.01.2008 ankeutvalget) til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 2,9 måneder i 2007, en oppgang fra 2,8 måneder i 2006. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt har gått ned fra 30 saker i 2006 til 21 saker i 2007.

Lagmannsrettene

Tabell 2.2 Oversikt meddomsrettssaker og lagrettesaker 2005–2007

Straffesaker	Lagrette innkommet	Lagrette behandlet	Lagrette beholdning	Meddomsrett innkommet	Meddomsrett behandlet	Meddomsrett beholdning
2005	342	325	169	505	457	215
2006	288	333	126	537	556	212
2007	330	317	130	510	558	169
Endring 06-07	14,6 %	-4,8 %	3,2 %	-5,0 %	0,4 %	-20,3 %

Tabell 2.3 Oversikt sivile ankesaker 2005–2007

Sivile ankesaker	Sivile ankesaker innkommet	Sivile ankesaker behandlet	Sivile ankesaker beholdning
2005	1 754	1 836	1 253
2006	1 786	1 930	1 103
2007	1 709	1 850	958
Endring 06-07	-4,3 %	-4,1 %	-13,1 %

Tabell 2.4 Oversikt fagdommersaker 2005–2007

Fagdommersaker	Fagdommersaker innkommet	Fagdommersaker behandlet	Fagdommersaker beholdning
2005	469	481	178
2006	560	549	186
2007	550	576	158
Endring 06-07	-1,8 %	4,9 %	-15,1 %

Antall innkomne meddomsrettssaker i lagmannsrettene er redusert, mens antall behandlede saker er på samme nivå som i 2006. Antall saker i beholdning er redusert med 20,3 % fra 2006 til 2007. Restansenedarbeidingsprosjektet i Borgarting omfatter også meddomsrettssaker, og prosjektet har bidratt til den markante reduksjonen av saker i beholdning ved utgangen av 2007. For lagrettesaker har det vært en økning i antall innkomne saker, samtidig som det har vært en reduksjon i antall behandlede saker. Dette har resultert i en liten økning i beholdningen. For alle lagmannsrettene samlet var andel straffesaker som henvises videre til behandling 34,8 % i 2006 og 35,9 % i 2007.

For lagmannsrettene har det i 2007 vært en reduksjon både i antall innkomne og antall behandlede sivile ankesaker sammenlignet med 2006. Fortsatt behandles det flere sivile ankesaker enn det kommer inn, og dette har resultert i at beholdningen er redusert med 13,1 %. Ved enkelte domstoler er det iverksatt egne prosjekter som har til formål å nedarbeide restanser. En medvirkende årsak til nedgangen i beholdningen av sivile saker i 2007 er de pågående restansenedarbeidingsprosjektene i Gulating og Borgarting lagmannsrett.

Antall innkomne fagdommersaker er omtrent på samme nivå i 2007 som i 2006. Antallet behandlede saker har økt, og dette har resultert i en nedgang i beholdningen.

Tabell 2.5 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i lagmannsrettene i måneder 2005–2007

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2005	2006	2007
Sivile ankesaker	9,8	8,6	8,0
Lagrettesaker	5,3	6,2	4,9
Meddomsrettssaker	5,1	5,2	4,8
Fagdommersaker	4,6	4,6	3,9

Sammenlignet med tidligere år er saksavviklingstiden redusert for samtlige sakstyper.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile ankesaker var 8,0 måneder i 2007, en reduksjon fra 8,6 måneder i 2006. Det er betydelig variasjon i saksavviklingstiden mellom lagmannsrettene. I 2007 varierte saksavviklingstiden for sivile ankesaker fra 4,7 til 11,2 måneder.

Saksavviklingstiden for lagrettesaker var gjennomsnittlig 4,9 måneder i 2007, mot 6,2 måneder i 2006. I lagrettesakene varierte saksavviklingstiden mellom domstolene, fra 3,3 til 5,8 måneder i 2007.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomsrettssaker er for 2007 redusert til 4,8 måneder, fra 5,2 måneder i 2006. Gjennomsnittlig saksavviklingstid for meddomsrettssakene varierte mellom lagmannsrettene fra 3,1 til 6,3 måneder i 2007.

Også gjennomsnittlig saksavviklingstid for fagdommersaker har gått ned i 2007. I 2007 var saksbehandlingstiden 3,9 måneder mot 4,6 måneder i 2006. Mellom lagmannsrettene varierte gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra 2,6 til 4,9 måneder.

Tingrettene

Tabell 2.6 Oversikt sivile saker 2005–2007

Sivile saker	Sivile saker innkommet	Sivile saker behandlet	Sivile saker beholdning
2005	12 788	13 219	7 131
2006	12 709	13 020	6 794
2007	13 307	12 981	7 095
Endring 06-07	4,7 %	-0,3 %	4,4 %

Tabell 2.7 Oversikt meddomsrettssaker 2005–2007

Meddomsrettssaker	Meddomsrettssaker innkommet	Meddomsrettssaker behandlet	Meddomsrettssaker beholdning
2005	17 494	17 417	4 528
2006	16 959	17 690	3 726
2007	16 864	17 033	3 528
Endring 06-07	-0,6 %	-3,7 %	-5,3 %

Tabell 2.8 Oversikt enedommersaker 2005–2007

Enedommersaker	Enedommersaker innkommet	Enedommersaker behandlet	Enedommersaker beholdning
2005	35 049	34 808	1 888
2006	38 489	38 279	2 127
2007	40 685	40 761	1 955
Endring 06-07	5,7 %	6,5 %	-8,1 %

Domstolene fikk i 2007 inn flere sivile saker enn tidligere år, og antall behandlede saker er på samme nivå som i 2006. Dette har resultert i at beholdningen av saker er større ved utgangen av 2007 enn den var ved utgangen av 2006. Domstolene har behandlet 0,3 % færre sivile saker i 2007 enn i 2006.

For meddomsrettssaker er antall innkomne saker og antall behandlede saker redusert sammenlignet med tidligere år. Fortsatt behandles det imidlertid flere saker enn det kommer inn, slik at antall saker i beholdningen går ned. Antall behandlede meddomsrettssaker gikk ned med 3,7 % fra 2006 til 2007.

Det kom inn flere enedommersaker i 2007 enn i 2006. De siste årene har det vært en markant økn-

ing i antall innkomne enedommersaker. Dette skyldes i hovedsak at antallet fengslinger har økt, og at antallet forsvareropplevnelser i forbindelse med fengslinger økte etter at straffeprosesslovens § 98, 1. ledd ble innført i 2006. Antallet behandlede saker er høyere enn antallet innkomne enedommersaker, og antall saker i beholdningen er derfor redusert.

Det pågår restansenedarbeidingsprosjekter ved Oslo tingrett og Bergen tingrett. I Oslo tingrett er oppmerksomheten nå særlig rettet mot nedarbeiding av restanser i sivile saker, mens prosjektet i Bergen tingrett i hovedsak er rettet inn mot restanser i meddomsrettssaker.

Tabell 2.9 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i tingrettene i måneder 2005–2007

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2005	2006	2007
Sivile saker	7,0	6,6	6,1
Enedommersaker	0,6	0,6	0,5
Meddomsrettssaker	3,2	2,9	2,7

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile saker har gått ned de siste årene, og er nå på det laveste siden 1999 med 6,1 måneder i 2007. Gjennomsnittlig saksavviklingstid nærmer seg dermed målet Stortinget har satt på 6 måneder for

sivile saker. I 2007 var 45 av 70 domstoler innenfor Stortingets mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid. Dette utgjør om lag 64 % av domstolene, mot om lag 53 % i 2006. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomsrettssakene gikk ned fra

2,9 måneder i 2006 til 2,7 måneder i 2007. Tingretene er i meddomsrettssakene innenfor målene for gjennomsnittlig saksavviklingstid på 3 måneder. I 2007 var om lag 78 % av domstolene innenfor målet for gjennomsnittlig saksavviklingstid i meddomsrettssakene, mot om lag 68 % i 2006.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for enedommersakene var på 0,5 måneder i 2007. 68 av 69 domstoler var innenfor Stortingets mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid på en måned. Dette utgjør 98 % av domstolene. I 2006 lå andelen på om lag 93 % av domstolene.

Jordskiftedomstolene

Tabell 2.10 Oversikt jordskifteoverrettssaker 2005-2007

År	Nye krav	Avsluttede saker	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder
2005	39	37	16
2006	23	36	17
2007	49	44	14
Endring 06-07	113,0 %	22,2 %	-17,6 %

Jordskifteoverrettene avsluttet 44 saker i 2007, en økning fra 36 saker i 2006. Antall nye krav har økt fra 23 i 2006 til 49 i 2007, en økning på 113 %.

Dette kan ha en sammenheng med at det har vært uvanlig få ankesaker de foregående årene.

Tabell 2.11 Oversikt jordskifterettssaker 2005-2007

År	Nye krav		Behandlede saker		Foreliggende saker	
	Endrings-saker	Rettsfast-settende saker	Endrings-saker	Rettsfast-settende saker	Endrings-saker	Rettsfast-settende saker
2005	385	571	468	551	871	997
2006	395	502	387	561	860	944
2007	416	586	438	604	870	915
Endring 06-07	5,3 %	16,7 %	13,2 %	7,7 %	1,2 %	-3,1 %

Det ble i 2007 avsluttet totalt 1 042 saker i jordskifterettene, noe som er en økning fra 948 saker i 2006. Det ble behandlet og avgjort 1 084 tvister enten gjennom dom eller rettsforlik, mot 1 102 i 2006. I saker som ble avsluttet, var det 9 552 parter som fikk løst problemer knyttet til sine eiendommer. I 2006 var dette tallet 8 014.

Det kom inn 1 002 nye krav til jordskifterettene i 2007, en økning på 11,7 % fra 2006. Restansene ble redusert med 1 % fra 2006 til 2007. Saksavviklingstiden på avsluttede saker i 2007 var i likhet med 2006 på 28 måneder. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden fra en sak ble tatt opp til behandling til den ble avsluttet var 13 måneder. Også dette er likt tall fra 2006. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden på avsluttede saker viser tiden fra krav

er innkommet (registrert) til saken er avsluttet. Særlig for de mindre jordskifterettene kan avslutningen av en enkelt sak i en periode gi tilfeldige svingninger i den gjennomsnittlige saksavviklingstiden.

Rettsmekling

Rettsmekling ble fra 01.01.2006 et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. Det vises for øvrig til nærmere omtale under pkt. 4.3.1. Av sakene som ble avgjort i 2007 er det avholdt rettsmeklingsmøter i 1 882 saker i førsteinstans og 207 saker i andreinstans, totalt 2 089 saker. Henholdsvis 1 148 saker i førsteinstans og 107 saker i andreinstans er registrert med resultat *hevet ved forlik etter rettsmekling*.

Totalt utgjør dette 1 255 saker. Til sammenligning ble det i 2006 meklet i totalt 1 927 saker. Av disse ble 1 351 hevet ved forlik etter rettsmekling. Gjennomsnittlig saksavviklingstid for saker som ble rettsmeklet og avgjort i 2007, var 5,9 måneder, mot 6,2 måneder i 2006.

Saker med lovbestemte frister

Straffeprosessloven § 275 angir frister for saksavviklingen i straffesaker. Hovedforhandling skal berammes innen to uker fra saken ble mottatt i tingretten, og dersom siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått, skal hovedforhandling være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten. Henvisning til ankeforhandling skal skje innen to uker fra anke kom inn til lagmannsrettene, og i saker der tiltalte var under 18 år da forbrytelsen ble begått, skal ankeforhandling være påbegynt innen åtte uker fra henvisning til ankeforhandling.

For saker i tingretten med to ukers frist ble fristen i 2007 overskredet i 16 % av sakene. Seksu-
kersfristen i tingrettene ble overskredet i 55 % av sakene i 2007. Åtteukersfristen i lagmannsretten ble overskredet i 61 % av sakene i 2007. Det foreligger ikke tall for overskridelse av toukersfristen i lagmannsretten.

Det kan være forhold som tilsier at fristene må overskrides for å sikre forsvarlig behandling av saken i retten. I tillegg til dette vil en rekke praktiske forhold medføre at frister overskrides. Eksempler på slike forhold er sykdomsforfall hos parter eller andre sentrale aktører, uteblivelse (vitner, tiltalte osv.) og opptatte forsvarere. Det kan også være vanskelig å få tak i sakkyndige. Justisdepartementet mener likevel at domstolene må arbeide aktivt for at måloppnåelsen i fristsakene bedres.

Dommeravhør og observasjon av barn

I straffesaker om seksuelle overgrep mot barn gjelder særlige regler om at barnets forklaring skal tas opp ved avhør utenfor rettsmøter (dommeravhør) eller ved observasjon av barnet. Aldersgrensen for bruk av dommeravhør ble med virkning fra 01.07.2008 hevet fra 14 til 16 år, slik at også barn mellom 14 og 16 år slipper å måtte forklare seg flere ganger og dermed får redusert belastningen ved slike saker. Avhør av barn gir spesielle utfordringer, og det er et viktig mål å få til så gode avhør som mulig. Reglene for dommeravhør og observasjon av barn ble evaluert i 2004, og evalueringsrapporten har vært på høring. I 2007 ble det etablert barnehus i Helseregion Vest (Bergen) og Helsere-

gion Sør-Øst (Hamar), og i løpet av 2008 vil det bli etablert barnehus i Kristiansand, Tromsø og Trondheim slik at ordningen blir landsdekkende. Det vil også bli lagt til rette for at det etableres et barnehus i Oslo innen utgangen av 2009. Ved barnehusene kan barn som har blitt utsatt for overgrep, bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling samt at det kan gjennomføres avhør av barna. Se nærmere omtale av barnehusene under programkategori 06.40. På bakgrunn av evalueringsrapporten og høringsuttalelsene samt de erfaringer som er gjort etter etableringen av barnehusene, vil Justisdepartementet sette i gang et arbeid for å vurdere endringer i dagens regelverk for dommeravhør og observasjon av barn.

Lekdommere

Lov 15.06.2007 nr. 38 om endringer i domstoloven mv. (valg og uttaking av lekdommere) gir nye regler om valg og uttaking av lekdommere. Endringene trådte i kraft 01.07.2007 og medfører en lovfesting av at lekdommerutvalgene skal ha en allsidig sammensetning, slik at utvalgene best mulig representerer alle deler av befolkningen. Dette innebærer at kommunene ved valg av medlemmer til lekdommerutvalgene må ta hensyn til blant annet alder, etnisk bakgrunn og kultur. I de nye lekdommerutvalgene som gjelder for perioden 01.05.2008 til 01.01.2013 har 3,7 % av lekdommerne innvandrerbakgrunn. Av disse har 1,8 % bakgrunn fra land utenfor Europa og Nord-Amerika. Dette er en forbedring fra perioden 2004-2008 hvor de tilsvarende prosenttallene var henholdsvis 2,8 % og 1 %.

4.2.2 Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000–2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden

Stortinget vedtok 21.05.2001 at antall førsteinstansdomstoler skulle reduseres fra 92 til 66. Det ble senere besluttet å slå sammen Oslo skifterett og byskriverembete og Oslo byfogdembete og å opprettholde Kongsberg tingrett. Domstoladministrasjonen har ansvaret for gjennomføringen av den nye domstolsstrukturen.

Domstoladministrasjonen er nå snart i mål med å iverksette de endringer som Stortinget besluttet for fremtidig domstolsstruktur. Pr. 01.07.2008 er det totalt 69 førsteinstansdomstoler.

Strukturendringene er ressurskrevende, og medfører bl.a. nybygg, eller ombygging av eksisterende bygg. Med virkning fra 01.04.2008 ble Havggesund tingrett og Karmsund tingrett slått sammen til Havgaland tingrett.

Etter 2008 gjenstår gjennomføring av tre strukturprosjekter. I Oppland blir Hadeland og Land tingrett og Toten tingrett slått sammen til nye Gjøvik tingrett fra 01.01.2009. Larvik tingrett og Sandefjord tingrett skal slås sammen til Søndre Vestfold tingrett i Sandefjord. Inderøy tingrett og Stjør- og Verdal tingrett skal slås sammen til Inntrøndelag tingrett, lokalisert til Steinkjer. Sammenslåingstidspunkt er foreløpig ikke avklart. Når disse sammenslåingene er foretatt er strukturendringene gjennomført slik de ble vedtatt av Stortinget.

Nye strukturendringer

Departementet legger vekt på at strukturreformen i all hovedsak skjer i tråd med de føringer som ble lagt i forbindelse med stortingsbehandlingen av saken. Departementet har imidlertid funnet det hensiktsmessig, bl.a. i lys av innspill fra Domstoladministrasjonen og viktige utviklingstrekk etter stortingsbehandlingen, på nytt å vurdere endringer i domstolsstrukturen i Sør-Trøndelag.

I forbindelse med Stortingets vedtatte strukturreform ble strukturendringene for førsteinstansdomstolene i Sør-Trøndelag gjennomført med virkning fra 01.01.2003. Gauldal tingrett, Orkdal tingrett og Midt-Trøndelag tingrett ble da slått sammen til Sør-Trøndelag tingrett, mens Trondheim tingrett og Trondheim byfogdembete ble slått sammen til Trondheim tingrett. Etter gjennomføringen av strukturendringene er det i dag tre førsteinstansdomstoler i Sør-Trøndelag. Disse er Sør-Trøndelag tingrett og Trondheim tingrett, begge lokalisert til tinghuset i Trondheim, og Fosen tingrett lokalisert til Brekstad.

Både Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen vurderer det som lite hensiktsmessig med to tingretter i samme tinghus som skal dekke hvert sitt domssogn. En sammenslåing av Sør-Trøndelag tingrett og Trondheim tingrett vil ha flere fordeler. En større domstol vil gi grunnlag for en bedre samlet faglig kompetanse, bedre planmessig kompetanseutvikling for dommere og saksbehandlere, mulighet til å utvikle ressurskrevende saker og til å sette rett med flere dommere. En større domstol vil også gjøre det lettere å etablere mer rasjonelle administrative rutiner og gi mulighet for en mer effektiv og økonomisk drift samt gjøre domstolen mindre sårbar i forhold til sykefravær, ferieavvikling mv.

Det foreslås på denne bakgrunn at Sør-Trøndelag tingrett og Trondheim tingrett slås sammen til én domstol lokalisert i tinghuset i Trondheim, med Sør-Trøndelag tingrett som navn på den nye domstolen. Sammenslåingen vil medføre noen mindre bygningsmessige tilpasninger i Trondheim ting-

hus som vil bli dekket innenfor domstolenes budsjettrammer. Sammenslåingsforslaget er også sendt på høring, og flertallet av høringsuttalelsene er positive til forslaget.

Samhandling som alternativ til strukturendringer

Domstoladministrasjonen har ledet et samhandlingsprosjekt mellom Alstahaug tingrett, Brønnøy tingrett og Rana tingrett. Samhandlingen er et alternativ til strukturendringer. Det er et sentralt mål å redusere sårbarheten og bedre ressursutnyttelsen i domstolene. Det er iverksatt tiltak når det gjelder dommerressurser, saksbehandlerressurser og lokaler. Samhandlingen omfatter primært ressursutveksling, kompetansebygging og rutineutvikling. Det vurderes om det skal settes i gang tilsvarende samhandling mellom andre mindre domstoler, spesielt i Nord-Norge.

Som del av prosjektet *Jordskifterettens ressursbehov* fase 2 skal det undersøkes om samhandling mellom de ulike jordskiftedomstolene kan settes i system. Også her vil samhandlingen omfatte ressursutveksling, kompetansebygging og rutineutvikling.

Omstilling for domstolledere og andre ansatte i domstolene

En reduksjon av antall domstoler reduserer også antall domstolledere. Det er inngått en avtale som innebærer at sorenskriverne fortsetter sitt dommerverv, enten som fast dommer i tingretten, eller i en ressursgruppe av dommere administrert av Domstoladministrasjonen. Dommerne i ressursgruppen konstitueres som dommere ved midlertidige ekstraordinære behov i tingretter og lagmannsretter som et ledd i restansenedarbeiding, ved sykdom/permisjoner og avviklingen av spesielt arbeidskrevende saker. I tillegg kan ressursgruppedommene utføre utredningsarbeid. Pr. 01.01.2008 var 19 dommere tilknyttet ressursgruppen.

Ny jordskiftelov

Landbruks- og matdepartementet arbeider med ny jordskiftelov, og det skal i denne tas stilling til organisering av jordskiftedomstolenes rettsmiddelordning. Det tas sikte på å sende lovforslag på høring tidlig i 2009.

Twisteloven

Stortinget vedtok våren 2005 lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven), jf. Ot.prp.

nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) og Innst. S. nr. 110 (2004-2005). Loven trådte i kraft 01.01.2008. Hovedformålet med reformen er å gi en mer effektiv sivil rettspleie, som gir raskere, billigere tvisteløsning for partene og bidrar til rettsavklaring. Domstolenes tvisteløsning skal bli mer tilgjengelig for befolkningen, og den skal på sikt bli mindre ressurskrevende. De nærmere oppstilte målene for reformen fremgår av Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) Om lov om endringer i tvisteloven (endringer i straffeprosessloven og andre lover) kap. 4.3.

Justisdepartementet har, i samarbeid med Domstoladministrasjonen, utarbeidet et opplegg for evaluering av loven med utgangspunkt i hovedmålene for reformen.

Forliksrådene

Forliksrådene er viktige samfunnsinstitusjoner med lange tradisjoner og en sterk posisjon i lokalmiljøene rundt om i landet. Alle kommuner har et forliksråd. Hvert forliksråd består av tre valgte leddommere og like mange varamedlemmer som kommunestyret velger for fire år av gangen.

I alle sivile saker om formuesverdier der tvistessummen er mindre enn 125 000 kr er forliksrådsbehandling som utgangspunkt obligatorisk for å kunne bringe saken inn for tingretten. En stor andel av sakene får sin endelige løsning gjennom behandlingen i forliksrådet. Forliksrådene behandler om lag 250 000 saker hvert år, og samlet sett utgjør forliksrådene dermed en vesentlig avlastning for det øvrige rettsapparatet. Forliksrådene gir mange steder i landet et langt mer desentralisert tvisteløsningstilbud enn det tingrettene kan gi. Dette er med på å gjøre forliksrådene bedre egnet enn tingrettene til å være et lavterskeltilbud. Behandlingen i forliksrådene undergis en enkel, rask og uformell saksbehandling. Forliksrådernes styrke er at de muliggjør en rimelig og hurtig tvisteløsning som står i forhold til sakens betydning for partene. Dette er i samsvar med det proporsjonalitetsprinsipp som er lagt til grunn som et grunnleggende hensyn ved utformingen av tvisteloven.

Justisdepartementet har det overordnede økonomiske og administrative ansvaret for forliksrådene, og for utviklingen av det regelverk som gjelder for forliksrådernes virksomhet.

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Finnmarksloven ble vedtatt av Stortinget i juni 2005. Finnmarkskommisjonen skal kartlegge eksisterende rettigheter i de områdene som Finn-

markseiendommen 01.07.2006 overtok fra Statsskog SF. Utmarksdomstolen for Finnmark skal behandle tvister som oppstår i forbindelse med Finnmarkskommisjonens kartlegging.

Det overordnede administrative ansvaret for kommisjonen og utmarksdomstolen ble ved kongelig resolusjon 16.03.2007 lagt til Domstoladministrasjonen. Finnmarkskommisjonen ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 14.03.2008, og er operativ fra høsten 2008. Kommisjonen har fem medlemmer. Kommisjonens sekretariat er lagt til Tana.

Oppnevningen av Utmarksdomstolen vil utstå noe siden det ikke vil være anledning til å bringe saker inn for domstolen før kommisjonen har avsluttet kartleggingen av eksisterende rettigheter i det første utredningsfeltet.

Felles visjon og verdigrunnlag for domstolene

Et nytt idé- og verdigrunnlag for domstolene ble vedtatt av Domstoladministrasjonen i 2007.

Idé- og verdigrunnlaget bygger på verdiene kvalitet, integritet, respekt, service, åpenhet og effektivitet, og er blitt til etter en omfattende prosess med deltakere fra samtlige domstoler og Domstoladministrasjonen.

Idé- og verdigrunnlaget legges til grunn i alt planarbeid og innarbeides i den enkelte domstols virksomhet gjennom lokale plan- og strategiprosesser, og utarbeidelse av operative mål og handlingsplaner.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Domstoladministrasjonen har ansvar for domstolenes løsninger på IKT-området og skal være pådriver for å utvikle virksomheten gjennom effektiv anvendelse av IKT. Ny IKT-strategi for perioden 2009-2012 er utarbeidet i 2008. Elektronisk informasjonsutveksling mellom domstolene og de andre aktørene i justissektoren står sentralt i utviklingsarbeidet og i strategiplanleggingen for domstolene.

De alminnelige domstolene benytter saksbehandlingssystemet Lovisa. I første halvdel av 2008 ble utviklingsarbeidet for å tilpasse Lovisa til ny tvistelov avsluttet.

Høyesteretts saksbehandlingssystem, Høyrett, er planlagt integrert i Lovisa, og Domstoladministrasjonen vil utrede dette arbeidet gjennom et forprosjekt i 2009.

Jordskiftedomstolenes saksbehandlingssystem er evaluert i perioden 2007-2008 med tanke på videre utvikling.

Funksjonelle lokaler

Standarden på domstolenes lokaler, både for kontorer, rettssaler og sikkerhetsmessige forhold, er varierende. Som en del av strukturendringene har flere domstoler fått nye lokaler. Uavhengig av strukturendringene er det fremdeles mange domstoler som har behov for nye eller utbedrede lokaler.

Regjeringen vil sette i gang byggingen av nye lokaler for Gulating lagmannsrett i Bergen i 2009. Regjeringen er opptatt av at Gulating lagmannsrett skal ha tidsriktige og funksjonelle lokaler som legger til rette for en effektiv saksavvikling og ivaretar hensynet til sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet. Nye domstolslokaler vil bidra til å sikre en god utnyttelse av justissektorens ressurser. Nye Gulating lagmannsrett vil bli oppført sentralt i Rådhuskvartalet i Bergen. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å bevilge 20 mill. kr til igangsetting av bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett i 2009, jf. omtale under kap. 2445 Statsbygg, post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekt i Fornyings- og administrasjonsdepartementets St.prp. nr. 1 (2008-2009). Kostnadsrammen for nybygget til Gulating lagmannsrett er beregnet til 410,9 mill. kr (prisnivå pr. 01.07.2009). Etter planen vil de nye lokalene til Gulating lagmannsrett bli ferdigstilt i 2011.

Nye lokaler for Haugaland tingrett ble ferdigstilt våren 2008, og nye lokaler for Gjøvik tingrett vil bli ferdigstilt til årsskiftet 2008/2009. Nye Aust-Telemark tingrett, som ble etablert med virkning fra 01.07.2007, har fått nye lokaler i et ombygd forretningslokale på Notodden. I forbindelse med endringer i domssognene for Heggen og Frøland tingrett, Moss tingrett og Sarpsborg tingrett 01.09.2007 som et ledd i strukturendringene, ble det våren 2008 gjennomført en utvidelse og oppgradering av Heggen og Frøland tingretts eksisterende lokaler på Mysen.

For nærmere omtale av strukturendringene vises det til punktet «Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000-2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden». I tillegg til domstolene som har fått nye eller endrede lokaler som følge av strukturendringene, har også andre domstoler fått nye eller endrede lokaler:

Sogn tingrett har fått nye lokaler i et næringsbygg i Sogndal sentrum. I Kviteseid er det gjennomført en samlokalisering mellom Vest-Telemark tingrett og Øvre Telemark jordskifterett. Videre er lokalene til Øst-Finnmark tingrett utvidet.

Organisasjonsutvikling i domstolene

Det pågår et kontinuerlig arbeid for å sikre effektiv ressursutnyttelse og høy kvalitet på arbeidet som utføres i domstolene. Arbeidet er primært rettet mot ledelse, organisasjon og arbeidsprosesser og kompetanseutvikling i de alminnelige domstolene.

Et omfattende utviklingsarbeid er igangsatt i jordskiftedomstolene. Fase 1 av prosjektet *Jordskifterettens ressursbehov* ble avsluttet sommeren 2007, mens fase 2 ble igangsatt våren 2008 og er forventet ferdigstilt i løpet av 2009. Målet med prosjektet er å angi tiltak som bl.a. kan resultere i kortere saksavviklingstid i jordskiftedomstolene.

Ledelse

Styrking av lederkompetansen er viktig i arbeidet med å profesjonalisere domstolene som organisasjoner. Innen utgangen av 2008 skal seks av syv grupper ledere ha fått tilbud om å gjennomføre et omfattende lederutviklingsprogram. Den gjenstående gruppen igangsettes i 2009. Det er også etablert et oppfølgingsprogram for ledere som har gjennomført grunnleggende lederutvikling.

Organisasjon og arbeidsprosesser

Effektivisering har lenge vært sentralt i norske domstoler, og mange har innarbeidet gode rutiner for effektiv drift. Av domstolenes produktivitetsstatistikk fremgår imidlertid til dels betydelige ulikheter når det gjelder domstolenes effektivitet.

Gjennom organisasjonstiltak, gode rutiner og arbeidsprosesser kan saksavviklingen i domstolene effektiviseres. Det har vært gjennomført fem forskjellige prøveprosjekter innenfor aktiv saksstyring. Prøveprosjektene har gitt positive erfaringer, og resultert i redusert saksavviklingstid, reduserte restanser og ikke minst bedre samhandling med andre aktører.

Kompetanseutvikling

Det er avgjørende for domstolenes legitimitet at domstolene utfører sine arbeidsoppgaver raskt og med høy faglig kvalitet. Domstolene og dommerne stilles overfor stadig nye arbeidsoppgaver, alternative tvisteløsningsformer, nye sakstyper og nye saksbehandlingsregler. En viktig del av kompetansesarbeidet innebærer å sette dommerne best mulig i stand til å møte slike nye utfordringer. Saksbehandlernes kompetanse er også avgjørende for en effektiv saksavvikling.

I 2007 igangsatte Domstoladministrasjonen et arbeid med å utrede en ny organisering av kompe-

tansarbeidet. Det tas sikte på at en omlegging av kompetansearbeidet kan skje med virkning fra 01.01.2009. Omleggingen innebærer bl.a. økt vektlegging av lokalt ansvar og regionale utviklingstiltak.

Innstillingsrådet for dommere

Etter reglene i domstoloven utnevnes dommere og jordskiftedommere av Kongen i statsråd på grunnlag av innstilling fra Innstillingsrådet for dommere. Innstillingsrådet er frittstående og er oppnevnt av Kongen i statsråd. Innstillingsrådet består av syv faste medlemmer med varamedlemmer. Ved utnevning av jordskiftedommere blir to av Innstillingsrådets medlemmer erstattet av en jordskiftedommer og en jordskifte kandidat.

Domstoladministrasjonen deltar i Innstillingsrådets møter og intervjuer, og har ansvaret for Innstillingsrådets sekretariatsfunksjon. Domstoladministrasjonen ivaretar arbeidsgiverfunksjonen i rekrutteringsprosessen.

I 2007 ble det utnevnt 15 domstolledere (11 i førsteinstansdomstolene og fire i jordskifterettene) og 39 dommere (derav to i Høyesterett, seks i andreinstans, 28 i førsteinstans og tre i jordskifterettene). Innstillingsrådets arbeid er gjengitt i rådets årsrapporter og årsmelding.

Evalueringsprosessen rundt dommerutnevnelser ble etter initiativ fra Justisdepartementet påbegynt i 2006 og avsluttet våren 2007. Relevante punkter fra evalueringen følges opp videre både av Innstillingsrådet og sekretariatet.

Generelt er det alminnelig god tilgang på søkere til ledige dommerstillinger. Til domstollederstillinger er det imidlertid jevnt over færre søkere enn forventet og ønsket. Det samme gjelder for dommerstillinger i jordskiftedomstolene. Dette vurderer Innstillingsrådet som en betydelig utfordring.

Det er en utfordring å få tilstrekkelig antall søkere, og ikke minst kvinnelige søkere, til dommerstillinger i Høyesterett. For å sikre en ønsket bredde i blant annet erfaringsgrunnlag, geografisk bakgrunn, kjønn og alder hos dommere i Høyesterett, er det viktig med et bredt rekrutteringsgrunnlag.

Likestilling og livsfasepolitikk

Det er behov for å bedre kjønns sammensetningen i domstolene. I dag er det overvekt av kvinner i saksbehandlerstillinger og av menn i dømmende og ledende stillinger.

Innstillingsrådet for dommere er opptatt av å bedre kjønns sammensetningen blant dommere. Andelen kvinnelige dommere ved de alminnelige domstolene var 38 % pr. 31.12.2007. Tilsvarende andel på samme tidspunkt i 2006 var 31 %. I 2007 var kvinneandelen blant utnevnte kvinnelige dommere som ikke rekrutteres direkte fra en annen dommerstilling 48 %. Totalt for alle utnevnelser ved de alminnelige domstolene var kvinneandelen 49 % i 2007, mot 46 % i 2006. I stillinger for dommerfullmektiger er kjønnsfordelingen tilnærmet lik. Til ingeniørstillinger i jordskiftedomstolene er det få søkere. Per 31.12.2007 var det 25 % kvinner innen denne stillingskategorien. Det er også behov for flere kvinner blant dommerne i Høyesterett og i ledende stillinger. Våren 2007 ble det initiert et forskningsprosjekt som skulle fremskaffe fakta og forklare hvordan kvinner i større grad kan rekrutteres til lederstillinger i første- og andreinstansdomstolene. Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) avla i januar 2008 rapporten «Faktaundersøkelse om rekruttering av kvinner til ledelse i domstolene». Domstoladministrasjonen følger opp anbefalingene fra rapporten og vil iverksette tiltak for å kunne rekruttere flere kvinner til lederstillinger i domstolene.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Domstoladministrasjonen har det overordnede ansvaret for det systematiske HMS-arbeidet i domstolene. Ansvaret innebærer å legge til rette for et godt fungerende HMS-arbeid som bidrar til å forebygge og redusere arbeidsrelaterte helsebelastninger blant alle ansatte, og fremme et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø. Fornyningen av domstolene med større enheter og nye rammebetingelser krever utvikling og kvalitetssikring av HMS-arbeidet framover.

Samfunnsutviklingen har de senere år medført en generell økning i antall trusler og endret det opplevde risikonivået for domstolene. Dette har medført økt vektlegging av sikkerhet og beredskap. Det er igangsatt et arbeid for å utvikle domstolenes beredskap til å håndtere kriser og andre alvorlige uforutsette hendelser som truer domstolenes kjernevirksomhet og troverdighet. Målsettingen med arbeidet er å analysere og dokumentere risikonivået, styrke den generelle sikkerheten og domstolenes evne til å unngå og å håndtere uforutsette hendelser og eventuelle krisesituasjoner. Arbeidet skal resultere i en sikkerhetspolitikk og et sett overordnede retningslinjer for sikkerhet og beredskap i domstolene.

Samhandling i straffesakskjeden

For å få en god og effektiv saksbehandling i straffesakskjeden, er det nødvendig med et godt samspill mellom de ulike aktørene. Dette er viktig for at domstolene skal kunne oppfylle fastsatte mål og prioriteringer. På denne bakgrunn er det etablert et forum for informasjonsutveksling, «Forum for samhandling i straffesakskjeden». Forumet består av representanter fra alle aktørene i straffesakskjeden. Formålet er på et overordnet nivå å følge med på hva som skjer blant aktørene, og bidra til et godt og effektivt samspill og samarbeid innenfor egne sektorer. Forumet skal innhente statusrapporter fra underliggende etater, domstolene og advokatene. I tillegg skal forumet anbefale og foreslå tiltak til forbedringer på saksområdet.

4.2.3 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor Serviceutvikling

Domstolene skal møte publikum, aktører og media på en profesjonell måte. Domstoladministrasjonen har utarbeidet forslag til ulike servicetiltak i domstolene. Tiltakene ble iverksatt i perioden 2006-2008. Det er også utviklet en felles norm for god service i domstolene. Mange domstoler gjennomførte i 2008 et kurs innen service og samhandling, hvor formålet var å bevisstgjøre og dyktiggjøre domstolene i forhold til bruker- og publikumsservice. Tiltaket videreføres i 2009.

Vitnestøtte

Vitner har behov for informasjon og trygghet, både før, under og etter en rettssak. Domstoladministrasjonen følger opp de positive erfaringene fra vitnestøtteprosjektet i Oslo og Trondheim i 2005, og arbeider for at denne ordningen kan innføres ved flest mulig domstoler. Vitnestøttevirksomheten er i dag i drift i Oslo tingrett, Trondheim tingrett, Aust-Agder tingrett, Bergen tingrett, Nordhordland tingrett, Gulating lagmannsrett og Borgarting lagmannsrett.

Videokonferanser i domstolene

I 2007 ble en evalueringsrapport for pilotprosjektet 'Videokonferanser i justissektoren' levert Justisdepartementet. Prosjektet har omfattet seks domstoler, seks politidistrikt og fire fengsler. Rapporten viser at møteformen i mange saker er praktisk og gir økonomiske besparelser, samtidig som rettssikkerheten blir ivaretatt. Det vises også til omtale under programkategori 06.10 Administrasjon pkt. 4.5.1.

I sivile saker reguleres bruken av fjernmøter (videokonferanser) av tvisteloven. I straffesaker gjelder «Forskrift om prøveordning med bruk av fjernmøteteknologi i straffesaker». Erfaringene fra pilotprosjektet gir grunnlag for å vurdere om fjernmøteteknologi bør gjøres til et permanent alternativ til fysisk fremmøte på flere områder.

Nytteeffekten ved bruk av fjernmøteteknologi er betinget av god utbredelse av teknisk utstyr i domstolene og hos andre aktører i justissektoren. Aktørene innenfor justissektoren har en felles rammeavtale som bl.a. omfatter standardisering av utstyr og felles leverandør.

Informasjons- og kommunikasjonsiltak

Alle alminnelige domstoler har egne hjemmesider. Hjemmesidene er sentrale i kommunikasjonen med domstolenes brukere og aktører og innbyggerne generelt.

«Rettens dag» er et tiltak for å fremme forståelse for hvordan rettssystemet fungerer og gjøre rettsvesenet mer kjent for publikum. «Rettens dag» ble arrangert ved flere domstoler i 2007 og var et populært arrangement med stor publikumstilstrømning. Domstoladministrasjonen har oppfordret domstolene til å arrangere «Rettens dag» også i 2008. Det arbeides videre med informasjonstiltak for å øke kunnskapen om domstolene blant elever i ungdomsskole og videregående skole.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som behandler klager på dommere i tingrettene, lagmannsrettene, Høyesterett og dommere i jordskiftedomstolene. Ordningen gjelder også midlertidige dommere og dommerfullmektiger, samt tilsatte i jordskiftedomstolene som har allment løyve. Utvalget består av to representanter for allmennheten, en advokat og to dommere. Utvalgets sekretariat ligger i Domstoladministrasjonen.

Tilsynsutvalget kan etter klage eller på eget initiativ treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk. Utvalget har to former for disiplinærtiltak til rådighet; advarsel som normalt bare vil benyttes dersom dommerens forhold ligger nær opp til straffbare tjenesteforsømmelser, og kritikk som er den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser i forbindelse med klagesaksbehandlingen. I 2007 mottok Tilsynsutvalget 120 klagesaker, tre færre klager enn i 2006. Av disse var det åtte klager på jordskiftedommere. Det ble i

løpet av 2007 truffet 113 vedtak, hvorav 59 avvsningsvedtak. Av de sakene som ble realitetsbehandlet, ble det gitt kritikk i tre tilfeller. Det ble ikke rettet advarsel mot noen dommere i 2007. Tilsynsutvalget utgir en egen årsmelding med nærmere redegjørelse for utvalgets virksomhet samt statistikk over vedtakene.

Etisk regelverk for dommere

Tilsynsutvalget kan gi uttalelser på hva som er god dommerskikk. Etter initiativ fra Tilsynsutvalget for dommere nedsatte Domstoladministrasjonen en arbeidsgruppe for å utarbeide forslag til etisk regelverk for dommere. Arbeidsgruppen leverte sitt utkast til etisk regelverk for dommere i juni 2007. Utkastet har vært sendt på intern høring i domstolene og er nå til behandling i Domstoladministrasjonen.

4.3 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.3.1 Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger

Rettsmekling

Rettsmekling er gjort til en permanent del av prosessen i sivile saker ved ikrafttredelsen av ny tvistelov 01.01.2008. Rettsmekling skal medføre en raskere, billigere og mer skånsom løsning av en tvist. Partene selv får et ansvar for løsning av konflikten gjennom mekling og forlik. Rettsmekling vil dessuten være et av virkemidlene for nedarbeiding av restansene ved en rekke domstoler. Se nærmere om saksavvikling under pkt. 4.2.1.

Landbruks- og matdepartementet fastsatte 22.01.2007 forskrift om rettsmekling i saker som gjelder grensegang og rettsutgreiing etter jordskifteloven (jskl. §§ 88 og 88a). Forskriften trådte i kraft 01.04.2007. Rettsmekling er etablert som en forsøksordning for jordskiftedomstolene og skal gjelde fram til 31.03.2012. Ikrafttreden av forskrift om arealmekling etter § 89 bokstav b i jordskifteloven er utsatt i påvente av ny jordskiftelov.

Narkotikaprogram med domstolskontroll

Narkotikaprogram med domstolskontroll ble etablert som prøveprosjekt i 2006 i Oslo og Bergen, og skal være en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Prosjektperioden er forlenget til 2011. Regjeringen vil vurdere å utvide ordningen til resten av landet tilpasset lokale forhold, jf. St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Regjeringen vil da vurdere å utvide ordningen til å omfatte yngre lovovertredere med rehabiliteringsbehov. Dette vil gi flere unge en tverrfaglig, helhetlig rehabilitering under sikkerhetsmessige forsvarlige rammer. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 06.30 Kriminalomsorg.

4.3.2 Ivareta innbyggernes adgang til domstolene

For at domstolene skal være et reelt konfliktløsningsalternativ for alle grupper i befolkningen, må tinghusene gis en utforming som ivaretar ulike behov. I eksisterende tinghus er det i varierende grad tilrettelagt for funksjonshemmede. I nye tinghus settes det krav om funksjonalitet for alle brukere. Både bygningene og uteområdet skal kunne brukes på lik linje av alle brukere inkludert personer med ulike former for funksjonshemming.

De siste årene er det investert i utstyr for trådbundet overføring av lyd i rettssaler. I 2005 ble det laget en gjennomføringsplan for tilrettelegging for hørselshemmede. Domstoladministrasjonen er i ferd med å gjennomføre planen. Domstoladministrasjonen har i første omgang prioritert installering av utstyr slik at hver domstol skal ha minst en rettssal med denne type tekniske installasjoner. I 2007 fikk 17 domstoler tilrettelagt utstyr for hørselshemmede i en eller flere rettssaler. Det er nå kun ni domstoler som ikke har noen form for utstyr for overføring av lyd i minst en rettssal. Enkelte domstoler har imidlertid annet utstyr enn trådbundet overføring, f.eks. teleslynge. Domstoladministrasjonen vil prioritere installering av utstyr i de ni gjenværende domstolene.

Kap. 61 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	63 787	61 509	69 083
	Sum kap. 61	63 787	61 509	69 083

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedoppgaver er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Rettsutvikling gjennom Høyesteretts praksis skjer i samspill med de lovgivende myndigheter og med vekt på spørsmål der Stortinget har overlatt den videre rettsutvikling til domstolene.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Forslaget dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde 19 høyester-

ettsdommerårsverk og 41,75 andre årsverk pr. 01.03.2008. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

Bevilgningen på posten er foreslått oppjustert med 5,535 mill. kr som følge av helårsvirkning av dommerlønnsendringer i 2007.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3061, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3061 Høyesterett

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
03	Diverse inntekter	23		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	485		
18	Refusjon av sykepenger	202		
	Sum kap. 3061	710		

1 Postomtale**Post 03 Diverse inntekter**

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregning.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3061, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	1 393 587	1 328 733	1 375 797
21	Spesielle driftsutgifter	47 995	45 250	52 241
	Sum kap. 410	1 441 582	1 373 983	1 428 038

1 Innledning

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten utfører domstolene i

første instans forvaltningsoppgaver som skifte, konkurssaker og vigsler.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra domstolene i første instans.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter, og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved tingrettene utgjorde 360,4 dommerårsverk, 162 dommerfullmektigårsverk og 717 andre årsverk pr. 01.03.2008. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde 155,5 dommerårsverk og 109,8 andre årsverk pr. 01.03.2008. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte domstoler. Utgifter knyttet til Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere dekkes også på posten.

Bevilgningen på posten er foreslått oppjustert med 28,184 mill. kr som følge av helårsvirkning av dommerlønnsendringer i 2007.

I forbindelse med opprettelsen av Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark, foreslås det at bevilgningen på posten økes med 6,9 mill. kr til dekning av investerings- og driftsutgifter slik at samlet bevilgning på posten til dette i 2009 utgjør 15,9 mill. kr. Det er da tatt høyde for at etableringen av Utmarksdomstolen vil utstå noe i tid, jf. også omtale av kommisjonen og domstolen under pkt. 4.2.2.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 2,5 mill. kr som følge av at det er frigjort midler i forbindelse med omstillingsutgifter i domstolene.

I forbindelse med engangsinvesteringer ved innføring av ny tvistelov ble bevilgningen på posten økt i 2007 og 2008. Bevilgningen til dette er ikke foreslått videreført for 2009.

Som ledd i det helhetlige budsjettopplegget for justissektoren i 2009, foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med 10,8 mill. kr, jf. nærmere omtale under pkt. 1.2 i hovedinnledningen.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, f.eks. kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven og utgifter til rettsvitner. Bevilgningen er skjønnsmessig anslått.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med fem mill. kr.

Kap. 3410 Rettsgebyr

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Rettsgebyr ¹	1 234 192	128 903	178 739
03	Diverse refusjoner	624		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	97		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	5 196		
18	Refusjon av sykepenger	15 588		
	Sum kap. 3410	1 255 697	128 903	178 739

¹ F.o.m 2008 er tinglysningssinntektene overført til kat. 06.60 og kap. 462

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven, inkludert inntekter knyttet til gebyr for behandling av forliksrådsklage.

2 Postomtale

Post 01 Rettsgebyr

Posten dekker inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med sivile saker, skjønn, skifte, konkurs m.m.

Som følge av innføring av en regel om fritak for rettsgebyr i særskilte sivile ankesaker etter straffeprosessloven § 435, jf. lov 07.03.2008 nr. 5 om end-

ringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), ble bevilgningen på posten i revidert nasjonalbudsjett for 2008 redusert med 0,082 mill. kr. I forbindelse med helårsvirkning for 2009 foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,164 mill. kr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 50 mill. kr.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	64 277	61 878	65 556
	Sum kap. 411	64 277	61 878	65 556

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene (med unntak av forliksrådene) og jordskiftedomstolene.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 80 årsverk pr. 01.03.2008.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
03	Diverse refusjoner	185		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	510		
18	Refusjon av sykepenger	478		
	Sum kap. 3411	1 173		

1 Postomtale

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved Domstoladministrasjonen, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. På posten

føres også inntekter fra oppdrag som Domstoladministrasjonen eventuelt utfører for andre.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3411, post 03 i 2009 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 412 Tinglysingsprosjektet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	162 968	170 489	
	Sum kap. 412	162 968	170 489	

1 Innledning

Det foreslås å overføre bevilgningen på kap. 412 Tinglysingsprosjektet, jf. kap. 3412 til et nytt kapittel 462 Tinglysing, jf. kap. 3462. Det vises til nærmere omtale under nytt kap. 462.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen foreslås overført til nytt kap. 462 Tinglysing, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under nytt kap. 462.

Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrinntekter, borettsregister	66 301	57 650	
02	Gebyrinntekter, fast eiendom		1 057 185	
	Sum kap. 3412	66 301	1 114 835	

1 Postomtale**Post 01 Gebyrinntekter, borettsregister**

Bevilgningen foreslås overført til nytt kap. 3462 Tinglysing, post 01 Gebyrinntekter, borettsregister, jf. omtale under nytt kap. 3462.

Post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom

Bevilgningen foreslås overført til nytt kap. 3462 Tinglysing, post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom, jf. omtale under nytt kap. 3462.

Kap. 413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	159 440	156 192	184 972
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 113	7 239	6 558
	Sum kap. 413	165 553	163 431	191 530

1 Innledning

Jordskiftedomstolene er særdomstoler som arbeider med oppgaver i henhold til jordskifteloven. Dette omfatter bl.a. å gjennomføre endringer for å oppnå mer tjenlige eiendommer, samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold.

Særdomstolen er uavhengig i sin dømmende virksomhet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen ved jordskiftedomstolene

utgjorde 96,8 dommerårsverk og 164,9 andre årsverk pr. 01.03.2008. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte jordskiftedomstolene.

På bakgrunn av ressursituasjonen i jordskiftedomstolene, foreslås det å øke bevilgningen på posten med 20 mill. kr til bl.a. økt lønn og investeringer i nytt teknisk utstyr i jordskiftedomstolene.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Jordskiftedomstolene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å redusere bevilgningen på posten med én mill. kr, jf. også omtale under kap. 3413, post 02.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Saks- og gebyrinntekter	13 266	12 398	12 944
02	Sideutgifter	6 483	7 310	6 632
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	791		
18	Refusjon av sykepenger	1 438		
	Sum kap. 3413	21 978	19 708	19 576

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Sideutgifter

Posten samsvarer med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å redusere bevilgningen på posten med én mill. kr, jf. også omtale under kap. 413, post 21.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap.

413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

1 Innledning

Det foreslås å flytte kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as til programkategori 06.60 Andre virksomheter. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.60.

2 Postomtale

Post 85 Utbytte

Bevilgningen foreslås flyttet til programkategori 06.60 Andre virksomheter, jf. omtale under kat. 06.60.

Kap. 414 Forliksråd og andre domsutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	101 827	96 215	109 080
21	Spesielle driftsutgifter	41 150	49 249	42 576
	Sum kap. 414	142 977	145 464	151 656

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker samt utgifter til forliksrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrte og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrettemedlemmer, vitner og rettsvitner og reiseutgifter til disse. Posten dekker også utgifter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, samt nødvendige blodprøver/DNA-tester i kommisjonens arbeid. Bevilgningen er skjønnsmessig anslått.

Saker som behandles etter straffeprosessloven § 268 anses som mindre alvorlige, og det er derfor på flere punkter gitt regler om en enklere behandlingsform. Straffen gis i første omgang av påtalemyndigheten som et forelegg, og ved en eventuell behandling i domstolene har ikke tiltalte krav på forsvarer. De hensyn som begrunner denne enklere behandlingsformen tilsier også at det ikke er nødvendig å sette retten med meddommere i alle foreleggssaker. Det foreslås derfor med virkning fra 01.07.2009 at mindre alvorlige foreleggssaker som behandles etter straffeprosessloven § 268 kan settes uten meddommere. Forslaget er bereg-

net å medføre årlige innsparinger på om lag fire mill. kr. På denne bakgrunn foreslås det å redusere bevilgningen på posten med to mill. kr i 2009. Det vil høsten 2008 bli fremmet forslag til endringer i straffeprosessloven i overensstemmelse med ovennevnte.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen fra 01.07.2008 økt med 0,3 mill. kr til erstatning for tapt inntekt og reisegodtgjørelse etter statens satser slik at fornærmede med rett til bistandsadvokat og visse etterlatte får mulighet til å være til stede under hele hovedforhandlingen. I forbindelse med helårsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 414, post 01 med ytterligere 0,3 mill. kr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 10 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til godtgjørelse og kjøregodtgjørelse til forliksrådenes medlemmer og kompetansehevende tiltak i form av kurs.

I forbindelse med helårsvirkning av reduksjon i godtgjørelsene til forliksrådsmedlemmene som ble innført med virkning fra 01.05.2008, foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 2,4 mill. kr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å redusere bevilgningen på posten med ytterligere seks mill. kr.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	2 462 808	2 489 088	3 179 440	27,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	127 940	160 980	19 854	-87,7
60-69	Overføringer til kommuner	22 382	27 200	37 000	36,0
70-89	Overføringer til private	15 459	17 137	19 391	13,2
	Sum kategori 06.30	2 628 589	2 694 405	3 255 685	20,8

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	2 471 281	2 502 574	3 070 358	22,7
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	157 308	191 831	185 327	-3,4
	Sum kategori 06.30	2 628 589	2 694 405	3 255 685	20,8

Bevilgningen under kategori 06.30 er foreslått økt med 20,8 %. Økningen skyldes i hovedsak helårsvirkning av nye fengselsplasser i 2008, innlemning av fengslene i husleieordningen under Statsbygg og styrket vedlikehold, engangsinvesteringer knyttet til Halden fengsel, nye rusmestringsenheter og etablering av stifinnertilbud for kvinner.

1 Innledning

Kriminalomsorgen gjennomfører idømt straff og stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet. Kategorien består av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF), seks regionadministrasjoner, fengslene og friomsorgskontorene, to sentre for narkotikaprogram med domstolskontroll og i tillegg Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste

(KITT). KSF er integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet, og driftsutgifter til KSF budsjetteres under kap. 400 Justisdepartementet.

Domfelte og innsatte skal under straffegjennomføring få innfridd sine rettigheter og tjenester som andre samfunnsborgere. Ansvarlige myndigheter som ellers har ansvaret for opplæring, helse-tjenester, bibliotek-tjenester og prestetjenester skal også yte disse tjenestene under straffegjennomføring. Bevilgningene gis over henholdsvis Kunnskapsdepartementets, Helse- og omsorgsdepartementets og Kultur- og kirke-departementets budsjetter. Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette og sørge for at oppfølgingen under straffegjennomføring og ved løslatelse, planlegges i samarbeid med de ansvarlige myndigheter og da særlig den kommunen den løslatte skal bosette seg i.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbyggere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

I Soria Moria-erklæringen slo Regjeringen fast at styrking av kriminalomsorgen er den største utfordringen i straffesystemet. Regjeringen vil utvikle soningskøene, bygge flere fengsler og utvide soningskapasiteten, etablere forpliktende samarbeidsstrukturer mellom kriminalomsorgen og kommunale og statlige etater ved løslatelse for å redusere gjengangerproblemene, innføre en tilbakeføringsgaranti for tett oppfølging fra ulike etater ved løslatelse, utvide bruken av samfunnsstraff særlig for yngre lovbyggere, styrke rusbehandlingstilbudet i og utenfor fengslene, styrke ettervernet og gjennomgå situasjonen for nye domfelte under 18 år, styrke fengselsopplæringen og fengselsbibliotekene og forske mer på årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken.

Regjeringen har i perioden 2006 – 2008 styrket budsjettet i tilknytning til kriminalomsorgen med om lag 1,1 mrd. kr til en rekke tiltak for å oppfylle målene i Soria Moria-erklæringen. Om lag 80 mill. kr er en styrking av opplæring-, bibliotek-, helse- og prestetjenestetilbudet over andre departementers budsjett. I perioden er det bl.a. etablert et opplæringstilbud ved alle fengsler. Ved utgangen av 2005 var det drift eller avtale om at det skulle startes drift av bibliotekjenester ved til sammen 15 fengsler. I 2006 og 2007 er det inngått avtale om etablering av bibliotekjenester i 16 fengsler. I løpet av 2008 vil det bli inngått avtaler for etablering av bibliotekjenester i ytterligere 10 fengsler.

Regjeringen har nylig lagt fram St. meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Meldingen inneholder tiltak for å styrke innholdet i straffegjennomføringen og bidra til en omlegging av straffegjennomføringspolitikken. Regjeringen ser omleggingen i et 5-10

års perspektiv, og vil komme tilbake til flere forslag om iverksetting i de årlige statsbudsjetter. Regjeringen foreslår i 2009 å øke budsjettet i tilknytning til kriminalomsorgen med ytterligere om lag 0,4 mrd. kr til tiltak som skal utvikle soningskøen, bedre vedlikeholdet av fengslene og forbedre kvaliteten på innholdet i straffegjennomføringen.

3.1 Avvikling av soningskøen

Hovedutfordringen for kriminalomsorgen de siste årene har vært å utvikle soningskøen og videreutvikle kvaliteten i straffegjennomføringen. Tilstrekkelig kapasitet for straffegjennomføring og ressurser til innhold i straffen, er avgjørende for å ivareta formålene med straffen. Når straffedømte eller tiltalte som venter på dom og soning begår ny kriminalitet, svekkes tilliten til straffesystemet og kriminalpolitikken. Regjeringen er i ferd med å nå målet om å utvikle soningskøen. Hovedårsaken til nedgangen i soningskøen er etablering av 398 nye fengselsplasser i perioden 2006-2008. De 87 nye fengselsplassene som opprettes i løpet av 2008 ved fengslene Ila, Ravneberget, Kristiansand (overgangsbolig), Evjemoen, Fauske, Vestoppland og Vik og etableringen av forsøk med straffegjennomføring med elektronisk kontroll, vil være i helårdrift i 2009 og dermed øke kriminalomsorgens kapasitet for straffegjennomføring også i 2009. Kapasitetsøkningen vil bidra til at målet om å fjerne køen innen sommeren 2009, kan oppnås. Bevilgningen under kap. 430, post 01 er foreslått økt med 35 mill. kr til helårdrift av nye plasser opprettet i 2008 og elektronisk kontroll.

Justisdepartementet utarbeidet våren 2006 planen, «Rask reaksjon – tiltak mot soningskø og for bedre innhold i soningen», slik at køen kan fjernes i løpet av inneværende stortingsperiode som regjeringspartiene har forpliktet seg til i erklæringen fra

Soria Moria. Planen inneholder mange ulike tiltak, herunder økt kapasitet, bedre utnyttelse av eksisterende kapasitet, økt bruk av alternative reaksjoner, og vil sammen med vedtatte lovendringer bidra til å avvikle køen.

Soningskøen omfatter alle straffereaksjoner som ikke er påbegynt innen to måneder etter at kriminalomsorgen har mottatt den rettskraftige dommen, med mindre det er gitt utsettelse fra politiet. Pr. 30.06.2006 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 2 791 dommer, for samfunnsstraff 306 dommer og for bøtesoning 2 665 dommer. Pr. 31.12.2007 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 1 103 dommer, for samfunnsstraff 101 dommer og for bøtesoning 2 469 dommer. Status pr. 19.09.2008 var for ubetinget fengselsstraff 598 dommer, for samfunnsstraff 109 dommer og for bøtesoning 1 066 dommer. Soningskøen for ubetinget fengselsstraff er dermed redusert med om lag 46 % siden årsskiftet 2007/2008 og 79 % i løpet av to år.

For å sikre nok fengselskapasitet i fremtiden, fortsetter arbeidet med byggingen av Halden fengsel. Fengselet med 251 plasser, skal etter planen stå ferdig våren 2010. Regjeringen foreslår å styrke kriminalomsorgens budsjett med til sammen 81 mill. kr til innkjøp av utstyr og til nødvendig drift av fengselet før oppstart i 2010. I tillegg er det på Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett foreslått bevilget 550 mill. kr til oppføring av Halden fengsel.

Regjeringen har besluttet å innlemme fengselseiendommene i den statlige husleieordningen under Statsbygg. Dette inngår som en del av arbeidet med å profesjonalisere eiendomsforvaltningen og legge til rette for et verdibevarende vedlikehold av statens eiendomsmasse. Regjeringen foreslår å øke kriminalomsorgens budsjett med 78 mill. kr til økt vedlikeholdsinnsats i fengslene. I tillegg foreslås kriminalomsorgens budsjett økt med 308,9 mill. kr til dekning av kapitalelementet i husleien.

Se nærmere om kapasitetsutvidelser under pkt. 4.1.1.

3.2 Innføring av tilbakeføringsgarantien

Det har lenge vært erkjent at det som skjer ved og etter løslatelsen er avgjørende for hvordan det går med den straffedømte. Blant tiltakene som omtales i St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, er innføring av en tilbakeføringsgaranti som varslet i Soria Moria-erklæringen. Tilbakeføringsgarantien innebærer ingen nye rettigheter eller særrettigheter for domfelte. Det dreier seg om å bistå innsatte og straffedømte til å få utløst de rettighetene de alle-

rede har som norske borgere. De viktigste elementene i tilbakeføringsgarantien er i stortingsmeldingen definert slik:

- Tilfredsstillende bolig
- Muligheter for utdanning eller opplæring
- Arbeid, arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester og virkemidler
- Sosiale tjenester, herunder individuell plan
- Helsetjenester, herunder om nødvendig behandling for psykiske lidelser og rusproblemer
- Økonomisk rådgivning og bistand ved gjeldsproblemer

Arbeidet er avhengig av den straffedømte selv, kriminalomsorgen og samarbeidende etater. Samarbeidende etater er forpliktet til å yte sine tjenester i forhold til de straffedømte slik at innsatte og domfelte kan ha en rimelig mulighet til å gjøre seg nytte av dem. Den viktigste garantisten er likevel den domfelte og vedkommendes motivasjon.

Det har i perioden 2005-2008 som ledd i Handlingsplan mot fattigdom vært gjennomført forsøk med tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å dra nytte av arbeidsrettede tiltak. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningen til formålet i 2009, herunder å avsette 7,5 mill. kr på Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett til forsøk med tettere individuell oppfølging i overgang fra fengsel til frihet. Forsøket etableres som et samarbeid mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og KSF.

Egnede og godt vedlikeholdte lokaler er viktige rammebetingelser for kvaliteten på straffegjennomføringen og for kriminalomsorgens tilrettelegging for tilbakeføringsgarantien. Justisdepartementet vil i 2009 prioritere å avvikle flermannsrommene ved Åna fengsel og erstatte disse med enmannsceller.

Tilbakeføringsgarantien er et offentlig ansvar. Frivillige organisasjoner er imidlertid viktige samarbeidspartnere når straffedømte skal tilbakeføres til samfunnet. Justisdepartementet vil styrke tilskuddet til frivillige organisasjoner som yter en viktig innsats overfor innsatte og domfelte, med 1,5 mill. kr. Deler av økningen skal styrke organisasjonen WayBack som har som formål å hjelpe løslatte til en lettere overgang til samfunnet.

3.3 Tilpassede tiltak for unge lovbyggere

Fengselsstraff har særlig negative virkninger for barn og unge under 18 år. Samtidig har Norge klare forpliktelser etter FNs barnekonvensjon knyttet til bruk av fengsel overfor unge under 18 år. Vanligvis er mellom 5 og 10 barn og unge inn-

satt i norske fengsler. Departementet har som mål at ingen unge under 18 år bør sone i ordinære fengsler. Det beste vil som regel være en straffereaksjon utenfor fengsel. Domstolens myndighet til å idømme samfunnsstraff er utvidet.

Høsten 2008 planlegges etablering av et særskilt tilpasset tilbud til de yngste lovbrakterne der alle andre alternativer til fengsel er undersøkt. Det arbeides blant annet med å etablere et slikt tilbud i Bergen og Oslo-området. De nye tilbudene skal i sin utforming være tilnærmet likt en bolig, - uten fengselspreg, som for eksempel en enhet eller avdeling i tilknytning til et fengsel eller forsterket overgangsbolig. Tilbudene bør også åpne for at barnet under straffegjennomføringen kan sone straffen, eventuelt deler av straffen, sammen med familie eller pårørende. Fordi det til en hver tid er svært få unge som blir fengslet vil alternativ bruk av tilbudene bli vurdert. Kravet til sikkerhet, de særskilte behovene som denne gruppen har og kravet til fleksibilitet, vil bli ivaretatt gjennom en kombinasjon av bygningsmessige og bemanningsmessige tiltak. Det må etableres et tett og solid samarbeid med andre offentlige etater, bl.a. med barnevern, skolemyndigheter og helsetjenester. Justisdepartementet vil faglig samarbeide med Barne- og likestillingsdepartementet for å vurdere behovet for styrket barnefaglig bemanning. Tilbudet skal også søke å ivareta unge innsatte som har positive nettverk rundt seg. Mange av de yngste som sitter i fengsel har utenlandsk bakgrunn, og det skal tas hensyn til de særskilte behovene som denne gruppen har.

Et offentlig utvalg som Regjeringen satte ned for å følge opp St.meld. nr. 20 (2005-2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrakter, legger frem sin innstilling senere høsten 2008. Utvalget utreder reaksjoner og tiltak overfor ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet.

3.4 Styrking av rusbehandlingstilbudet

Rus og psykiske lidelser er viktige risikofaktorer for ny kriminalitet. 60 % har et alvorlig rusproblem ved innsettelse i fengsel. Å styrke behandlings- og rehabiliteringstiltakene forebygger ny kriminalitet og gjør samfunnet tryggere.

Det er i 2008 etablert rusmestringsenheter ved Stavanger, Ravneberget og Bodø fengsler. Disse enhetene er bemannet med personell fra helsetjenesten og kriminalomsorgen. Det foreslås bevilget til sammen 7 mill. kr fordelt med omlag 5 og 2 mill.

kr på hhv. Justisdepartementets og Helse- og omsorgsdepartementets budsjetter til å opprette ytterligere tre rusmestringsenheter i 2009 slik at flere innsatte med rusmisbruk kan få tilbud om et tverrfaglig rehabiliteringstilbud. De tre enhetene vil bli etablert i de tre kriminalomsorgsregionene som ikke har rusmestringsenheter i dag slik at tilbudet blir landsdekkende. På Helse- og omsorgsdepartementets budsjett foreslås det en styrking av bevilgningen til tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige med 120 mill. kr. Denne styrkingen vil også komme innsatte med rusproblemer til gode. Hovedformålet med denne satsingen er å øke kapasiteten og kvaliteten på tjenestene og redusere ventetiden. Dette vil lette tilgjengeligheten til spesialisthelsetjenesten også for innsatte, herunder gi økt mulighet for straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 12 i institusjon for de innsatte som er vurdert å ha rett til eller behov for tverrfaglig spesialisert behandling.

For å gi kvinner et likeverdig tilbud til det som allerede gis til menn ved Oslo fengsel, vil det bli opprettet et stifinnerprosjekt for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt høsten 2008. Tilbudet vil gi 10 plasser, hvorav fem ved omgjøring av eksisterende plasser ved fengselet. Regjeringen foreslår en bevilgning på 2,5 mill. kr til stifinnerprosjektet for kvinner i 2009.

Promilleprogrammet er vedtatt utvidet til å bli et program mot ruspåvirket kjøring, jf. Ot.prp. nr. 31 (2006-2007). Program mot ruspåvirket kjøring er en straffereaksjon overfor personer som ellers ville blitt dømt til ubetinget fengselsstraff for kjøring under påvirkning av alle legale og illegale rusmidler. Programmet har som mål å øke bevisstheten om egen atferd, konsekvensene av denne og hindre framtidig ruspåvirket kjøring.

3.5 Organisering

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) er i dag et direktorat integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet med tilgang til administrative tjenester fra Justisdepartementet og Departementenes servicesenter. For å rendyrke Kriminalomsorgsavdelingens rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse og KSFs rolle som direktorat, vil Regjeringen vurdere å skille ut KSF fra Justisdepartementet. Justisdepartementet vil vurdere nærmere hvordan en eventuell utskillelse skal gjennomføres.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbyggere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster

Gjennomføring av straff skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling. Domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet. Straffegjennomføring skal også bygge på individuelle behov og forutsetninger og støtte domfeltes evne og vilje til å bryte med kriminaliteten. Under straffegjennomføringen skal det legges til rette for at innsatte og domfelte skal få innfridd rettigheter og motta tjenester fra andre etater med sikte på en

integrering i samfunnet etter endt straff, jf. pkt. 3.2 Innføring av tilbakeføringsgarantien.

Produksjon av fengselsdøgn - sittetid

Tilstrekkelig kapasitet er en forutsetning for å kunne sikre en målrettet straffegjennomføring. I perioden 2003 – 2007 har antall døgn i fengsel økt med 175 205 døgn til 1 215 610, en økning på ca. 16,8 %. I den samme perioden har den gjennomsnittlige sittetiden i fengsel blitt lengre. Mens den gjennomsnittlige sittetiden for domfelte var 94 dager i 2003, hadde den økt til 101 dager i 2007.

Varetekt

Det er et mål at varetektsplasser stilles til disposisjon for politiet etter behov.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av varetekt.

Tabell 2.12 Utvikling varetekt

	2003	2004	2005	2006	2007
Varetektsinnsattes andel av antall fengselsdøgn (%)	22	21	19	18	20
Gjennomsnittlig sittetid i dager – varetekt	64	65	63	64	67
Nye varetekter ¹	3 550	3 198	3 059	3 049	3 182

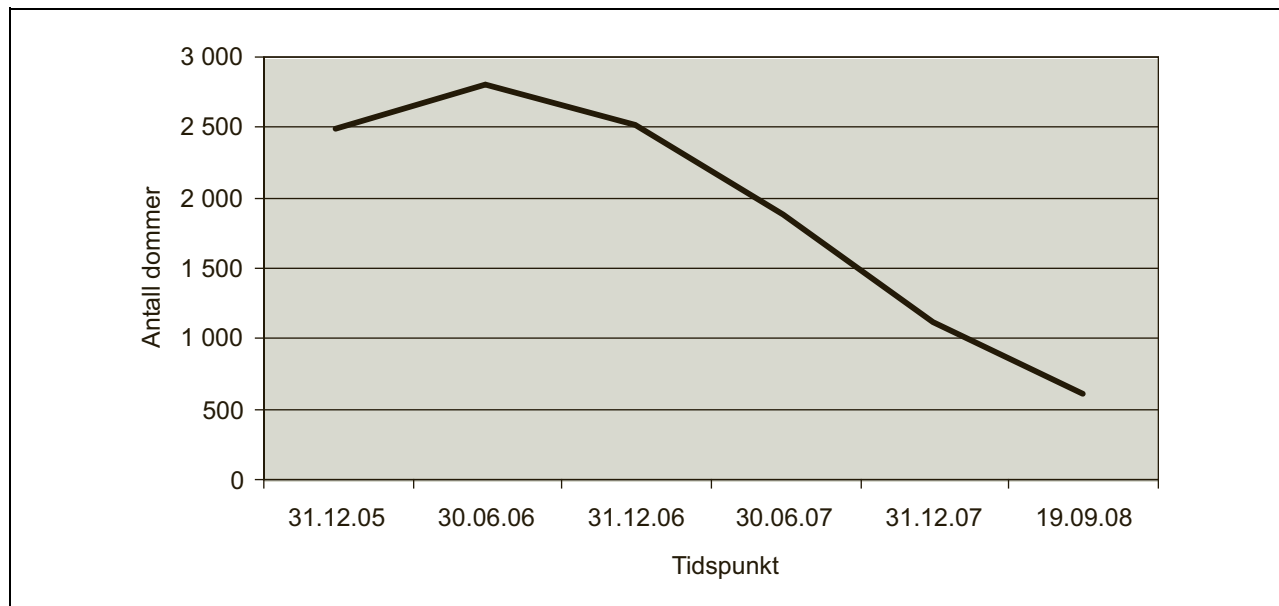
¹ Omfatter nye innsettelse og endring fra annen innsattkategori til varetekt.

Første halvår 2008 var det 1 608 nye varetekter, hvorav 8,8 % var kvinner. Av alle avsluttede varetektsopphold i 2007 satt kvinner i gjennomsnitt 59 dager og menn i 69 dager. Kvinner utgjorde i gjennomsnitt ca. 5,4 % av de innsatte i fengslene i 2007.

Politiet har mulighet til å holde pågrepne personer i arrest i inntil tre dager før vedkommende må fremstilles for retten til varetektsfengsling. Innsatte skal overføres fra politiarrest til fengsel innen to døgn etter påripelsen med mindre dette av praktiske grunner ikke er mulig. Regelen skal forebygge eventuelle skadelige virkninger av fengslingen ved at varetektsfengslede skal sikres best mulige forhold. En manual om arbeidet med varetektsinnsatte er utarbeidet. Den viser bl.a. hvordan man skal legge til rette for god praksis ved innsettelse, betydningen av menneskelig kontakt og aktivisering under varetektsperioden. I 2009 skal varetektsmanualen være standard og brukes i alle fengsler. Til tross for at varetekt skal prioriteres er

det til tider mangel på tilstrekkelig varetektskapasitet, særlig i østlands- og vestlandsområdet.

I 2007 ble 295 personer fengslet med politiets innsettelsesordre, og 97,3 % av disse satt mindre enn 3 døgn i politiarrest før overføring. Av alle varetektsfengslede med kjennelse, ble 93 % plassert i fengsel mindre enn 3 døgn etter kjennelsen. Etablering av til sammen 13 nye plasser med høy sikkerhet ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Vestoppland fengsel i 2008, vil bidra til å bedre varetektssituasjonen i østlandsområdet. Økt bruk av alternative straffereaksjoner, blant annet elektronisk kontroll, vil frigjøre annen kapasitet og bedre varetektssituasjonen på landsbasis. Halden fengsel vil gi ytterligere 251 nye plasser og bedre varetektskapasitet fra 2010. Det er et mål å redusere belegget i fengslene til 90 % når soningskøen er avviklet. Det vil bidra til at kriminalomsorgen kan stille varetektsplasser til disposisjon ved behov, som forutsatt.

Figur 2.1 Soningskø for ubetinget fengselsstraff

Soningskøutvikling ubetingede dommer

Pr. 19.09.2008 var det 598 ubetingede dommer i kø for straffegjennomføring. Soningskøen må både ses i sammenheng med at gjennomsnittlig sittetid i fengsel er blitt lengre og en tydelig prioritering av å stille varetektsplasser til disposisjon. I en situasjon med soningskø skal det først stilles plasser til

rådighet for varetekt, deretter lange dommer og så korte volds- eller voldsrelaterte dommer. I tillegg skal unge under 21 år, aktive gjengmedlemmer og tungt belastede kriminelle med organisasjonstilhørighet prioriteres høyt.

Utvikling av fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse illustreres i tabellen nedenfor.

Tabell 2.13 Fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ordinær kapasitet ¹	2 976	3 074	3 154	3 287	3 346	3 573	3 618 ²
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet	2 972	3 081	3 167	3 296	3 494		
Kapasitetsutnyttelse i % ³	95,9	96,6	96,1	95,9	95,3		

¹ Ordinær kapasitet representerer samlet besluttet cellekapasitet pr. 1. januar. Siden kapasiteten er oppgitt pr. årsskifte, vil det være noe avvik mellom kapasitet oppgitt i teksten og antall som er angitt i teksten nedenfor siden plasser som skal opprettes i løpet av året kommer i tillegg. Dublerte celler som er opprettet midlertidig inngår ikke i tallet.

² Forventet antall fengselsplasser pr. 01.01.2009. Tallet inkluderer en reduksjon ved Åna fengsel på om lag 40 plasser i tilknytning til ombygging av flermannsrom.

³ Kapasitetsutnyttelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig aktuell kapasitet, dvs. ordinær kapasitet justert for plasser som er midlertidig stengt.

Avvikling av soningskøen

I perioden 2006-2008 er det opprettet og under etablering 398 nye fengselsplasser. I 2008 etableres nye fengselsplasser ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, Kristiansand (overgangsbolig), Evjemoen, Ravneberget, Fauske, Vestoppland og Vik fengsler. Nye forvaringsplasser er under etablering ved Trondheim fengsel. Prosjektet er for-

sinket, men midlertidige forvaringsplasser er etablert i 2008 ved Trondheim fengsel i påvente av at de nye forvaringsplassene er ferdigstilt. Stifinnerprosjektet for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt vil gi ytterligere fem plasser i 2009. Prøveprosjekt med straffegjennomføring med elektronisk kontroll som etableres høsten 2008 i Oslo, Vestfold, Hedmark, Rogaland, Sogn-

og fjordane og Troms vil gi økt kapasitet tilsvarende 130 plasser. Driften ved Bjørgvin og Bruvoll fengsler, som ble etablert i 2006 som et midlertidig tiltak for å avvikle soningskøen, skal videreføres ut 2010, og alle med midlertidig ansettelse får fast ansettelse i regionen. Når Halden fengsel etter planen er klar til oppstart i 2010, vil fengslene i Moss og Fredrikstad bli lagt ned. Fengslene er små og tilfredsstillende ikke kravene til moderne fengselsdrift.

Kriminalomsorgen disponerer en eiendomsmasse som varierer med hensyn til tilstand, alder og bygningsmessig utforming. Det har over flere år bygget seg opp et betydelig vedlikeholdsslep. Tilstrekkelig vedlikehold er nødvendig for å opprettholde kapasiteten, unngå akutte stengninger, sikre domfelte og varetektsinnsattes rettigheter til aktiviteter og tjenester og sikre at bygningsmassen er sikkerhetsmessig og helsemessig forsvarlig. Vedlikehold er dermed en forutsetning for et forsvarlig sonings- og arbeidsmiljø og for at andre etater kan tilby tjenester i fengslene. Det svært høye belegget i fengslene over mange år og den gamle og til dels dårlige bygningsmassen, medfører at det årlig må stenges plasser på grunn av rehabilitering, ombygginger og modernisering. KSF anslår at om lag 100 plasser må stenges ned helt eller delvis hvert år. Vedlikeholdet ved Ullersmo fengsel er styrket, og departementet arbeider med å avklare hvordan fengselets lokaler skal tilrettelegges for fremtiden. Situasjonen med flermannsrom ved Åna fengsel er en belastning både for innsatte og tilsatte, også i forhold til de innsattes sikkerhet. Justisdepartementet vil derfor fjerne flermannsrommene ved Åna fengsel og erstatte rommene med enmannsceller. Kapasiteten ved fengselet vil bli redusert med om lag 40 fengselsplasser i ombygningsperioden og med 55 plasser når prosjektet er ferdigstilt.

Overgangsboliger er et ledd i den gradvise tilbakeføringen til samfunnet, med faglig kompetanse som særlig ivaretar behovet for bo-, arbeids- og sosialtrening. Kriminalomsorgen vil igangsette planlegging og prosjektering av overgangsbolig på Hamar i Region nordøst hvor kriminalomsorgen i dag ikke har overgangsbolig.

For å frigjøre plass i fengslene ble det i 2004 under Regjeringen Bondevik II tatt i bruk en midlertidig ordning med fremskutt prøveløslatelse. Fremskutt løslatelse kan kun innvilges dersom det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal særlig legges vekt på domfeltes atferd under gjennomføringen av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Bruken av fremskutt løslatelse i 2007 sparte inn 60 581 fengselsdøgn. Siden soningskøen er

betydelig redusert, har departementet startet avviklingen av dette tiltaket. Øvre grense for fremskutt løslatelse er satt ned fra 20 til 10 dager fra 01.04.2008.

Av til sammen 3 577 fengselsplasser pr. juli 2008, er 2 726 (76 %) plassert i enkeltcelle. Når det er helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig kan to innsatte dele en celle som normalt er beregnet på en person, såkalt dublering. Rom beregnet for flere personer (flermannsrom) er ikke å anse som dublering. Fordi soningskøen er betydelig redusert, ble dublering som et tiltak mot soningskøen avviklet fra 15.04.2008. Dublering kan fortsatt benyttes ved særskilt behov, jf. Straffegjennomføringsloven § 17.1. ledd. Ordningen med dublering tilsvarte bruk av om lag 20 fengselsplasser i 2006 og 14 i 2007.

Saker om overføring av straffedømte innsatte med utenlandsk statsborgerskap blir behandlet av Justisdepartementet. Domfelte kan under visse vilkår overføres til sitt hjemland til fortsatt straffefullbyrdelse. Det viktigste rettslige grunnlaget for overføring er Den europeiske overføringskonvensjonen. Konvensjonen er basert på et frivillighetsprinsipp, slik at overføring som hovedregel forutsetter at den innsatte selv søker om dette. En overføring kan dessuten bare skje dersom mottakerlandet samtykker. Konvensjonen krever også i utgangspunktet at det må være minimum seks måneder gjenstående soningstid når anmodning om overføring mottas av mottakerstaten. Overføring etter konvensjonen vil derfor i hovedsak bare være aktuelt for dommer av en viss lengde. Saksbehandlingstiden med mottakerlandet kan være lang i slike saker. En tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen gir mulighet for soningsoverføring uten innsattes samtykke dersom det foreligger et endelig utvisningsvedtak. For øvrig gjelder de samme vilkår som nevnt ovenfor. Hvorvidt vilkårene for utvisning foreligger, avgjøres av utlendingsmyndighetene. Det stilles strengere krav til utvisning av personer som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen enn til tredjelandborgere.

Det er et mål at utenlandske innsatte raskere kan overføres til fortsatt soning i hjemlandet. Dette er et viktig satsingsområde for Regjeringen. I 2007 ble 26 domfelte overført til soning i hjemlandet. Det er nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra utlendingsmyndighetene, politiet og kriminalomsorgen for å intensivere arbeidet med å overføre straffedømte til hjemlandet. Det er utarbeidet nytt regelverk som gjør det mulig med hurtigere behandling av sakene. Oppfølgingen av arbeidet er høyt prioritert fremover.

Samfunnsstraff

Tabellen nedenfor viser antall avviklede samfunnsstrafftimer og antall iverksatte samfunnsstraffdommer.

Tabell 2.14 Utvikling samfunnsstraff

	2003	2004	2005	2006	2007	Endring 2003-2007
Antall avviklede samfunnsstrafftimer	86 259	144 685	177 927	184 196	200 538	132 %
Antall iverksatte samfunnsstraffdommer	1352	2094	2544	2683	2929	116,6%

Kriminalomsorgen søker å iverksette dommer på samfunnsstraff raskt. 66 % av nye samfunnsstraffdommer i 2007 ble iverksatt innen 2 måneder, og 84 % innen 3 måneder. 496 eller 17 % av nye samfunnsstraffdommer gjaldt kvinner. Køen på samfunnsstraff pr. 19.09.2008 var på 109 dommer. Det er et mål å øke bruken av andre tiltak enn samfunnsnyttig tjeneste under samfunnsstraff som f.eks. programmer, individuelle samtaler mv. I første halvår 2008 inneholdt 63,2 % av samfunnsstraffen, samfunnsnyttig tjeneste.

Megling i konfliktråd kan brukes som innhold i noen timer av en dom på samfunnsstraff. For at megling skal gjennomføres som en del av samfunnsstraffen, må både domfelte og den fornærmede part være villige til det. Promilleprogram er en straffereaksjon overfor personer som ellers ville blitt dømt til ubetinget fengselsstraff for kjøring med promille. Det ble iverksatt 471 dommer på promilleprogram i 2007 og 89 % av dommene ble iverksatt innen 2 måneder. Program mot ruspåvirket kjøring innebærer at målgruppen som for promilleprogram var avgrenset til personer som har ført motorvogn i alkoholpåvirket tilstand, utvides til å gjelde påvirkning av alle legale og illegale rusmidler. Innholdet består av undervisning, individuelle samtaler, kontroll og kartlegging av behandlingsbehov. Målet er å øke bevisstheten om egen atferd, konsekvensene av denne og hindre framtidig ruspåvirket kjøring.

I St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet – tryggere samfunn, omtaler Regjeringen en utvikling med størst mulig bruk av alternative reaksjons- og straffegjennomføringsformer. Fengsel kan vanskeliggjøre domfeltes sosiale rehabilitering samtidig som samfunnsstraff er effektivt mot tilbakefall til ny kriminalitet. Departementet vil blant annet vurdere å utvide rammene for bruk av samfunnsstraff og deldom, utvide ordningen med narkotikaprogram med domstolskontroll, endre bestemmelsen om minstestraft for fengsel og erstatte fengsel med samfunnsstraff når

boten ikke kan betales. Det er imidlertid en forutsetning at samfunnets sikkerhet til enhver tid blir ivarettatt. Videre har departementet varslet at tilbud om restorative justice bør ha en sentral plass i framtidens måte å reagere på lovbrudd på. I den grad det er mulig og under forutsetning av samtykke, er utgangspunktet å gjenopprette den konkrete skaden som lovbruddet har forvoldt, og dette skal i størst mulig grad involvere de berørte partene.

Trygghet for samfunnet – kontroll og svikt

Trygghet for samfunnet er et overordnet mål for Regjeringens kriminalpolitikk. Dette målet setter rammene for straffegjennomføringen og tilbakefølingsarbeidet. Kriminalomsorgen skal gjennomføre straff på en slik måte at nye lovbrudd ikke skjer under straffegjennomføringen, samtidig som målet for rehabiliteringsarbeidet om redusert tilbakefall til ny kriminalitet ivaretas. De som er farlige eller ikke har til hensikt å endre sitt kriminelle handlingsmønster, skal samfunnet beskyttes mot. Sikkerhetstiltakene i kriminalomsorgen skal imidlertid ikke medføre et unødig høyt sikkerhetsnivå for innsatte og domfelte. Et langt fengselsopphold med høyt sikkerhetsnivå og en brå overgang til frihet, medfører en høy risiko for tilbakefall etter løslatelsen. Valg av riktig sikkerhetsnivå er derfor viktig for rehabiliteringsarbeidet.

Kriminalomsorgen har få rømninger og unnvikelser. Samtidig er også svikttallene i forbindelse med fremstillinger, permisjoner og frigang svært lave. De senere års lave rømnings- og svikttall indikerer at de vurderingene som foretas er tilstrekkelig restriktive med tanke på å ivareta samfunnssikkerheten. Ved økt oppmerksomhet om individuelle risikovurderinger, kan det være mulig for flere innsatte å ta del i en positiv progresjon uten at svikttallene øker. Økt samarbeid med politiet og økt bruk av IKT er prioritert for å videreutvikle arbeidet med risikovurderinger.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i rømninger for perioden 2004-2007:

Tabell 2.15 Utvikling rømninger

	2004	2005	2006	2007
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	2	3	1	3
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå (personer)	2	4	1	8
Rømninger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	7	6	7	8
Antall fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	15 350	19 046	18 006	17 640

Den samlede kontrollaktiviteten i fengslene er stabil. Av 22 926 prøver i 2007, var nær 90 % uten påvisning av illegalt inntak av narkotika. Fordi ca. 60 % av de som sitter i fengsel har et rusmiddelmissbruk før innsettelse, vurderes omfanget av svikt som lavt.

Av 2 912 avsluttede samfunnsstraffdommer i 2007, ble 38 avsluttet grunnet dødsfall eller forhold begått før samfunnsstraffdommen ble iverksatt. Av de resterende 2 874 ble 87 % fullført ved endt tid og 13 % avbrutt på grunn av brudd på vilkår eller ny kriminalitet. Det forekom også brudd under straffegjennomføringen i en del av de fullførte dommene, men disse fikk fortsette etter en advarsel eller en innskjerpingssamtale. Totalt ble 63 % av de avsluttede dommene fullført uten brudd på vilkår eller ny kriminalitet.

Av totalt 439 avsluttede promilleprogramdommer, ble 8 avsluttet på grunn av dødsfall eller forhold før dommen ble iverksatt. Av de resterende 431, ble 354 (82 %) fullført og 286 av disse (66 %) fullført uten brudd på vilkår eller ny kriminalitet.

Rehabilitering

Arbeidstrening, skole, kulturtilbud, fritidsaktiviteter og motivasjonsarbeid er viktige virkemidler for rehabilitering av innsatte og domfelte.

Som et ledd i å styrke tilbakeføringsarbeidet, er det i 2008 tatt initiativ til å etablere et KrAmi-prosjekt i Rogaland. KrAmi er et tverrfaglig senter som tilrettelegger fritidsaktiviteter og arbeid for de som skal løslates. Prosjektet ledes av Fylkesmann i Hordaland. Det er i 2008 også etablert et samarbeid mellom «Tenk tryggleik» i Årdal kommune og kriminalomsorgen.

Arbeid og opplæring

Det er etablert opplæringstilbud i alle fengsler. I tillegg til skolens virksomhet tilbyr Arbeids- og velferdsforvaltningen kortere kurs i fengsler, og etaten kan også tilby rådgivning og enkelttiltak for innsatte og domfelte. Målet er å sørge for opplær-

ing på grunnskolenivå til innsatte, domfelte og løslatte som ikke har fullført grunnskolen samt videregående opplæring til dem som har rett til og ønsker det. Det er også et mål å tilby kurs som er formelt kompetansegivende. En bedre tilpasset og kvalifiserende opplæring i tråd med Kunnskapsløftet gjør den enkelte bedre rustet i arbeidslivet og til å mestre et liv uten kriminalitet etter avsluttet straffegjennomføring. Det er lagt til rette for bruk av internett i undervisningen i fire fengsler. Målet på noe sikt er at alle fengsler som har et skoletilbud skal få tilgang til internett slik at undervisningen kan gjennomføres i overensstemmelse med gjeldende læreplaner.

Det er et mål at alle innsatte skal ha et aktivitetstilbud på dagtid. Arbeid skal gi mulighet for kvalifisering for arbeidslivet for innsatte som trenger det. Mange innsatte har en svak tilknytning til arbeidslivet, bare om lag en tredjedel er i lønnet arbeid på innsettelsestidspunktet. I St.meld. nr. 37 (2007-2008) foreslår Regjeringen tiltak for å kvalifisere flere for arbeidslivet, bl.a. forsøk med å tilby markedslønn for innsatte i tilknytning til prøveprosjekt med «landsbyfengsel» med tett samarbeid mellom fengsel og lokalsamfunn. Det vil i 2009 bli igangsatt forsøk med tettere individuell oppfølging i overgang fra fengsel til frihet. Forsøket etableres som et samarbeid mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og KSF.

Kultur og religiøse tjenester

I fengslene er biblioteket en sentral arena og er i enkelte tilfeller også arbeidssted for innsatte. Innsatte låner 18 ganger flere bøker og andre medier enn befolkningen utenfor fengslene. Bibliotek tjenesten er underlagt Kultur- og kirke departementets ansvarsområde, og i 2008 ble det lagt inn 14,5 mill. kroner til tjenesten. Som følge av økt bevilgning til bibliotek tjenesten de siste årene har flere innsatte fått et tilbud. I 2006-2008 vil det være inngått avtaler om bibliotektilbud i 16 fengsler, og ved utgangen av 2008 vil til sammen 30 fengsler ha tilbud om bibliotek tjenester. Dette innebærer at ca

85 prosent av soningsplassene som har behov for et statlig finansiert tilbud, vil være dekket. I enkelte fengsler som får bibliotek og som tidligere ikke har hatt det, kan det være bygningsmessige utfordringer som må løses i samarbeid mellom kriminalomsorgen og bibliotektiltjenesten.

Fengslene tilbyr kulturaktiviteter i noe ulikt omfang. På Kultur- og kirkedepartementets budsjett ble bevilgningen til kulturtilskudd i kriminalomsorgen økt med 1 mill. kroner i 2008.

Innsatte som ønsker å delta i gudstjenester, søker sjelesorg eller ønsker andre religiøse eller livssynsmessige tjenester, skal så langt det er praktisk mulig få anledning til dette. Alle innsatte skal ha lik adgang til religions- og livssynsutøvelse. Justisdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet samarbeider om et felles rundskriv om tros- og livssynstjenester i fengsel, for å klargjøre ansvarsforholdene og samarbeidsformene mellom kriminalomsorgen, Den norske kirke og andre tros- og livssynsorganisasjoner.

Sosiale tjenester

Et flertall av de innsatte antas å ha behov for langvarige og koordinerte tjenester som gir rett til individuell plan. Ansvar for å koordinere individuell plan for brukeren ligger hos helsetjenesten eller sosialtjenesten, eventuelt arbeids- og velferdsforvaltningen. Samarbeidet med sosialtjenesten i den kommunen innsatte skal løslates til, er en forutsetning for en vellykket tilbakeføring til samfunnet. Dette er en av hovedbegrunnelsene for forslaget i St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet – tryggere samfunn, om å etablere servicetorg i fengslene. Servicetorgene skal ha tilsatte med kompetanse innen arbeidsformidling, bolig, sosiale tjenester og helsetjenester.

Det er et mål i Regjeringens boligpolitikk at alle skal kunne disponere en trygg og god bolig. KS og Regjeringen har forhandlet frem en ny samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid som gjelder fra 2008. Den nasjonale innsatsen for å forebygge og bekjempe bostedsløshet fortsetter, og Husbanken som koordinerende statlig etat, gir førsteprioritet innenfor sine låne- og tilskuddsordninger til tiltak som bidrar til å nå målsetningen om å avskaffe bostedsløshet. Det er et mål at antall personer som løslates fra fengsel til midlertidige opphold skal reduseres. Se St.prp. nr. 1 (2008-2009) for Kommunal- og regionaldepartementet for mer omtale. Kriminalomsorgen har de siste årene vært aktive med å inngå samarbeidsavtaler med kommunene slik at overgangen fra fengselsopphold gjøres på en koordinert og helhetlig måte. Ved årsskiftet 2007-2008 hadde 44 kommuner og kriminalomsorgen inngått

samarbeidsavtaler, og flere avtaler er i forhandlingsprosessen. Kriminalomsorgen kartlegger boligbehov allerede ved innkomst i fengsel/friomsorgskontor. Samarbeidet med hjemkommunen må starte så tidlig som mulig for at den innsatte og domfelte sikres varig bolig ved løslatelsen, eller hjelp til å beholde eksisterende bolig under straffegjennomføringen. I samarbeid med Husbanken ansettes det boligkonsulenter i fengslene.

Helsetjenester

Helsetilbudet i fengslene er en del av den offentlige helsetjenesten. Justisdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet om å videreutvikle og forbedre helsetjenester og sosiale tjenester til innsatte og domfelte. Utfordringene er særlig knyttet til spesialisthelsetjenestetilbudet til innsatte med psykiske lidelser og rusavhengighet.

En stor andel av kriminalomsorgens målgruppe er personer med rusmiddelproblemer. Kriminalomsorgen har i 2008 utarbeidet en ny russtrategi (2008-2011). Hovedprioriteringer er å styrke rehabiliteringstiltakene, øke samarbeidet med andre etater og bruke kontrolltiltak som bygger opp under rehabilitering.

De tre rusmestringsenhetene i Bodø, Stavanger og Ravneberget fengsler er styrket med både fengselsfaglige stillinger og kompetanse fra spesialisthelsetjenesten finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet. De tre rusmestringsenhetene som foreslås opprettet i 2009 i regionene Sør, Nordøst og Vest, vil medføre at tilbudet blir landsdekkende.

Det er et mål å øke antall § 12-døgn i behandlings- eller omsorgsinstitusjon. Antall døgn etter straffegjennomføringsloven § 12 økte fra 41 484 i 2006 til 42 059 i 2007. Antall overføringer etter innsettelse i fengsel har gått noe ned, men antall innsettelse direkte i behandlingsinstitusjon har økt. Samlet sett har antall domfelte som har sonet iht § 12 økt fra 439 i 2006 til 457 i 2007. Andelen kvinner i § 12-opphold er noe høyere enn andelen menn. Stifinnerprosjektet for kvinner som er under etablering ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt gir kvinner et tilsvarende tilbud som det som gis til menn ved Oslo fengsel. Tiltaket skal evalueres.

Prosjektet med narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo og Bergen, er en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelavhengige som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Innholdet i programmet tar utgangspunkt i den domfeltes behov for tiltak som kan redusere faren for ny kriminalitet og fremme kontroll over rusmiddelmisbruket. Programmet preges av et intensivt opplegg med faste og hyppige avtaler, kontinuitet og

arbeid med integrering i samfunnet. Opplegget følges opp av et team som består av representanter for ulike etater. Den første delrapporten bekrefter at tiltakene har kommet godt i gang, men det er for tidlig å fastslå nytten av narkotikaprogram med domstolskontroll. En Sirusrapport som vil komme i begynnelsen av 2009, vil bl.a. kunne gi flere synspunkter på nytten av tiltaket og domstolenes erfaringer. Prosjektperioden er forlenget til 2011.

Programvirksomhet

Programvirksomheten er et viktig supplement til det endringsarbeidet som skjer gjennom utdanning og arbeidstrening i fengselet. Hovedhensikten er å påvirke holdninger og atferd og å motivere og utvikle ferdigheter slik at domfelte blir bedre rustet til å leve et liv uten nye kriminelle handlinger. Det totale antallet arrangerte programmer er redusert fra 386 i 2006 til 379 i 2007. Antall domfelte som gjennomførte et program er økt fra 1 667 i 2006 til 1 689 i 2007. Om lag 35 % av disse deltok i Promillekurs i fengsel (Trafikk og Rus). Det er et mål å heve kvaliteten på programvirksomheten. Kriminalomsorgens panel som gir råd til KSF om godkjenning eller akkreditering av programmer, har akkreditert to programmer med positivt resultat. De to programmene er «Motivator» og «Relasjon og samspill (ROS)».

Innsattes kontakt med egne barn

Fafos rapport «Levekår blant innsatte» viste at 28 % av de innsatte hadde opplevd fengsling av familie-medlemmer i oppveksten. På bakgrunn av erfaringen med «pappagrupper» i Ullersmo fengsel, (avdeling Kroksrud) og Bastøy fengsel er det utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre som er innsatt i fengsel. I løpet av 2009 skal alle store fengsler gi tilbud om foreldreveiledning eller «pappa/mamma-grupper». Kriminalomsorgen skal legge til rette for at barns behov blir ivarettatt når de er på besøk i fengslene.

Besøksleiligheter for innsatte er etablert i flere fengsler, mens andre har dette under planlegging. Det ble våren 2008 åpnet et eget besøkshus ved Ringerike fengsel. Det skal etableres besøksleilighet også ved Halden fengsel.

En undersøkelse fra Foreningen for fangers pårørende (FFP) i 2007 synliggjør at pårørende til innsatte sliter med både økonomiske problemer og psykiske vansker når et nært familiemedlem er i fengsel. Nærmere halvparten av barna i utvalget fikk dårligere helse og ble rammet av den økonomiske situasjonen i familien. Siden 2007 er det bevilget en mill. kr til tiltak for fangers barn som er

benyttet til å øke tilskuddet til Foreningen for Fangers Pårørende. Bevilgningen foreslås videreført i 2009.

4.1.2 Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet

Kriminalomsorgen står overfor store utfordringer med personer som sitter i varetekt eller gjennomfører straff for alvorlig organisert kriminalitet med internasjonale forbindelser. Mange gjennomfører lange fengselsstraffer og det er fare for at enkelte kan forsøke å unndra seg straff. Å ivareta sikkerheten og samtidig tilby en straffegjennomføring med adekvat innhold, er en viktig utfordring for kriminalomsorgen.

I St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn, er innføring av en systematisk kartlegging av innsatte og domfelte et av tiltakene. Dette vil også være et viktig bidrag for å styrke sikkerheten. Det er grunnleggende at straffen ikke skal gjennomføres under et regime som er strengere enn nødvendig. En bedre kartlegging vil bedre dette samtidig som det forebygger at personer med lav risiko for ny kriminalitet soner sammen med hardbarkedede kriminelle og blir utsatt for negativ påvirkning.

For å trygge samfunnet mot de farligste, skal kriminalomsorgen i 2009 gjennomgå sikkerhetskategorisering av fengslene. To til fire fengsler skal være tilrettelagt for innsatte som utgjør en særlig høy risiko. Kriteriene for innsettelse i disse fengslene kan blant annet være:

- Tilhørighet til organiserte kriminelle grupperinger eks. MC-gjenger, terrorister, ekstreme politiske og religiøse grupper.
- Politiinformasjon og andre opplysninger om innsatte som Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har mottatt.
- Domslengde og type alvorlige lovbrudd.
- Tidligere atferd i fengsel, eksempelvis nye alvorlige straffbare forhold.
- Stor gjentakelsesfare for ny kriminalitet.
- Innsatte uten tilhørighet til landet og som gjennomfører lang straffegjennomføring.

4.1.3 Evaluering av straffelovens særreaksjoner

Da Stortinget vedtok nye regler om strafferettslig utilregnelighet, særreaksjoner og forvaring, ble det understreket at reglene burde etterkontrolleres etter en viss tid. Justisdepartementet oppnevnte i 2006 i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet en utredningsgruppe som skulle foreslå denne etterkontrollen. Utredningsgruppen,

som ble ledet av psykiater Øystein Mæland, la frem sin utredning 30.04.2008.

Utredningsgruppen kommer med en rekke forslag og anbefalinger i sin rapport, dels forslag til lovendringer, dels forslag til andre endringer eller videre utredninger. Justisdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet om oppfølgingen av rapporten. Rapporten skal etter planen sendes på høring høsten 2008.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Kriminalomsorgens IKT-strategi for perioden 2005–2008 omhandler bl.a. hvordan etaten skal benytte IKT for å nå sine strategiske mål og bidra til en effektiv straffesaksflyt i justissektoren. Kunnskap om årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken er en forutsetning for å lykkes med tiltak mot kriminalitet.

Arbeidet med et nytt etatssystem fortsetter i 2009 med kvalitetssikring i henhold til fastsatte prosedyrer. I tillegg til å forenkle, støtte saksgang og bidra til bedret sikkerhet innen kriminalomsorgen, skal systemet gi ensartet og oppdatert informasjon i kriminalomsorgen og i justissektoren for øvrig. Systemet skal sikre en bedre planlegging, styring, resultatevalueringer av tiltak og forskning i og på tvers av etater og sektorer.

For bedre å kunne måle resultater og effekter av innsatsen på ulike områder, har departementet igangsatt et prosjekt med referansemåling i kriminalomsorgen. Det er innhentet flere nøkkeltall for 2007. Kriminalomsorgen vil arbeide med å analysere årsakene til forskjeller mellom regioner og enheter.

Evaluering vil være et sentralt ledd i kvalitetsikringen av prøveordningen med straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Departementet legger derfor opp til en forskningsbasert evaluering der både prosess- og resultatevaluering vektlegges.

Datatilsynet gjennomførte høsten 2007 tilsyn ved 11a fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Kriminalomsorgen har fått pålegg om å styrke personvernet til de varetektsinnsatte, domfelte og deres relasjoner. Etaten er pålagt å etablere et helhetlig system for oppfølging av personvernet, herunder sikre rett til vanlig innsyn til de registrerte, sørge for at informasjon rettes og slettes og sørge for tilstrekkelig datasikkerhet gjennom kontrollert til-

gang og logging m.v. Arbeidet pågår i samarbeid mellom KSF, KITT, KRUS, regionene og tjenestemannsorganisasjonene.

KRUS skal gjennom undervisning, utviklings- og rådgivningsarbeid, bibliotek- og dokumentasjonstjeneste, samt forsknings- og evalueringsoppdrag, bidra til å sikre et høyt faglig nivå i kriminalomsorgen. Kunnskapene skal formidles i opplæringssammenheng, til brukerne i kriminalomsorgen og andre fagmiljøer.

Personal- og likestillingspolitikk

Fengselsbetjentyrket er krevende og forutsetter god kompetanse. Regjeringen går i St.meld. nr. 37 (2007-2008) inn for å videreføre dagens ordning med aspirantopptak og lønnet etatsutdanning, samtidig som det legges opp til å gjennomgå undervisningstilbudet med tanke på å styrke etter- og videreutdanningen.

For å sikre tilgangen på fagutdannet personell i kriminalomsorgen er opptaket av aspiranter økt i perioden 2006-2008. Mens opptaket under perioden Bondevik II i 2002-2005 var på om lag 630 aspiranter, vil opptaket i perioden 2006-2009 bli på om lag 820 aspiranter. Mens det i 2005 ble tatt opp 100 aspiranter, er det i 2006 og 2007 tatt opp 200 aspiranter hvert år. I 2008 er det tatt opp om lag 250 aspiranter.

Det er forskjeller mellom fengslene i tilgangen på utdannede fengselsbetjenter. Ved noen fengsler mangler det kvalifiserte søkere til ledige fengselsbetjentstillinger. For å møte de ulike behovene, har KRUS rekruttert aspiranter med lokal tilknytning til områder og fengsler der behovet for nye betjenter er størst. Disse aspirantene gjennomfører opplæringen ved det lokale fengselet. KRUS har ansvaret for undervisningen. For tiden gjennomføres desentraliserte undervisningsopplegg ved fengslene Kongsvinger (25 aspiranter startet mai 2007), Åna (25 aspiranter startet januar 2008), Ravneberget (25 aspiranter startet januar 2008) og Vadsø/Tromsø (15 aspiranter startet mai 2008). KRUS har ikke kapasitet til å gjennomføre ytterligere desentraliserte opptak fra januar 2009. Departementet vurderer fortløpende behovet for aspirantopptak ved KRUS og om det senere skal igangsettes flere desentraliserte undervisningsopplegg. Det legges i 2009 opp til et ordinært opptak ved KRUS på om lag 170 aspiranter.

I tabellen nedenfor framkommer antall uteksaminerte aspiranter i perioden 2004-2008.

Tabell 2.16 Uteksaminerte aspiranter Fengselskolen

	2004	2005	2006	2007	2008
Antall uteksaminerte aspiranter	178	180	98	140	203

En god personalpolitikk og et godt arbeidsmiljø er viktige forutsetninger for at kriminalomsorgen skal kunne nå sine mål. KSF arbeider med en overordnet personalstrategi for hele etaten. Også et program for ledelsesutvikling for alle ledernivåene i etaten er gjennomført fra 2007.

Det har de senere årene vært en meget høy kapasitetsutnyttelse i fengslene. Pga. soningskøen har dette vært nødvendig, men det har medført en presset arbeidssituasjon for kriminalomsorgens tilsatte. Målet om å redusere belegget i fengslene til 90 % når soningskøen er avviklet, vil bedre rammebetingelsene for arbeidsmiljøet.

En viktig del av arbeidsmiljøarbeidet er kartlegging, forebygging og oppfølging av vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. Vold og trusler kartlegges fortløpende, og KRUS utarbeider årlig en rapport som presenterer statistikk, analyse og forklaringer på voldsutviklingen. Også forskningsbaserte studier av det voldsforebyggende arbeidet i kriminalomsorgen vil gi innspill til forbedringer. For å redusere omfanget av vold og trusler er det også viktig med opplæring av etatens tilsatte. Sikkerhet i kriminalomsorgen (SiK) er et ledd i å møte nye sikkerhetsmessige utfordringer.

Oppfølging av sykefravær er et annet sentralt tema i arbeidsmiljøarbeidet. Det vises til omtale under punkt 5.2.4 i del III.

Likestillingsarbeidet i kriminalomsorgen skal integreres i den generelle personalpolitikken. Regionene, KRUS og KITT utarbeider strategiske planer for å videreføre likestillingsarbeidet. I 2007 var 38 % av nytilsatte ledere kvinner. Dette er noe lavere enn målsettingen om at 50 % av nytilsatte ledere skal være kvinner. Arbeidet med å øke antall kvinnelige søkere til lederstillinger videreføres.

Kriminalomsorgen har som mål å øke mangfoldet blant tilsatte i etaten. Det vil gi etaten en bredere kompetanse og i større grad gjenspeile befolkningen. Et større mangfold blant de tilsatte

kan også være et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeidet under straffegjennomføring. De siste årene er det tatt opp gjennomsnittlig seks tilsatte pr. år med slik bakgrunn til Fengselskolen. Det er et mål å øke antallet betydelig. KRUS har samarbeidet med Arbeids- og velferdsforvaltningen om aktiv rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn. Intensjonen har vært å gi intensiv tilrettelagt språkundervisning til aktuelle søkere som har en annen språkbakgrunn enn norsk. På oppdrag for Justisdepartementet har KRUS i samarbeid med Politihøgskolen gjennomført et prosjekt for å øke forståelsen av hva som hemmer rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn til de to etatene, og hvorfor det er viktig å øke denne andelen. Rapporten peker bl.a. på at forhold knyttet til demografi, utdanning og arbeidsmarked har generell betydning for rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn. Rapporten peker også på behovet for å sette temaet tydelig på dagsorden. Mangfoldsåret var tema for fagkonferansen Faget i fokus i 2008.

4.2.2 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Kriminalomsorgen har utarbeidet en strategi for kommunikasjonsarbeidet i kriminalomsorgen. Strategien legger vekt på å utvikle en kommunikasjonskultur som bygger på åpenhet, synlighet og tilgjengelighet. Det er ønskelig å være helhetlig og samordnet i kommunikasjonen, og bevisst på hvordan man bruker informasjon og kommunikasjon som virkemiddel. Gjennom kommunikasjonsvirksomhet skal kriminalomsorgen bidra til økt kunnskap om etatens arbeid og ansvarsområde, og den skal medvirke til at den offentlige debatten omkring kriminalomsorgen er mest mulig faktabasert, nyansert og korrekt. Nettportalen www.kriminalomsorgen.no er en viktig informasjonskanal for kriminalomsorgen.

Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	2 251 784	2 242 472	2 931 885
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	53 716	54 785	62 228
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	127 940	160 980	19 854
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	22 382	27 200	37 000
70	Tilskudd	15 459	17 137	19 391
	Sum kap. 430	2 471 281	2 502 574	3 070 358

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen pr. 01.03.2008 utgjorde 3 378 årsverk, mens bemanningen i kriminalomsorgens IT-tjeneste utgjorde 30 årsverk. Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige kostnader, husleie, programvirksomhet, aktiviseringstiltak og godtgjørelser til innsatte samt utgifter til kosthold for de innsatte.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen økt med 35 mill. kr som følge av helårseffekt av opprettelse av nye fengselsplasser og igangsetting av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, 81 mill. kr til engangsinvesteringer i Halden fengsel, herunder løst inventar og fengselsspesifikt utstyr. Videre foreslås bevilgningen økt med 78 mill. kr til å styrke vedlikeholdet av fengselseiendommene og 308,9 mill. kr til kapitaldelen av husleien som følge av at fengselseiendommene innlemmes i den statlige husleieordningen under Statsbygg, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Fornyings- og administrasjonsdepartementet. 36 mill. kr foreslås overført fra post 45. Det foreslås 7,5 mill. kr til å etablere tre nye rusmestringsenheter og til et stifinnertilbud for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av tilsatte rettet spesifikt mot hjelpe-

midler brukt i arbeidsdriften, samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten omfatter større utstyrsanskaffelser. Posten omfatter også bevilgning til IT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy.

Som følge av forslag om at ansvar for drift, forvaltning og vedlikehold av fengselseiendommene skal overtas av Statsbygg, foreslås 59 mill. kr knyttet til pågående vedlikeholds og moderniseringsprosjekter overført til Statsbyggs kap. 2445, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009) Fornyings- og administrasjonsdepartementet mens 36 mill. kr foreslås flyttet til kap. 430 post 01.

Bevilgningen til engangsinvestering til etablering av 77 nye fengselsplasser og igangsetting av straffegjennomføring med elektronisk kontroll på 30,7 mill. kr i 2008, foreslås ikke videreført.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv, kan overføres

Posten dekker refusjoner til kommunale omsorgstiltak for prøveløslatte fra forvaring, psykisk utviklingshemmede med sikringsdom og varetektssurrogat. Basert på erfaringstall over refusjoner til kommunene og en forventet økning i målgruppen

for ordningen, foreslås bevilgningen på posten økt med 9,8 mill. kr.

Post 70 Tilskudd

De frivillige organisasjonene spiller en viktig rolle i arbeidet overfor domfelte og innsatte. Post 70 er en tilskuddsordning for frivillig virksomhet under kriminalomsorgens virkeområde, dvs. domfelte under straffegjennomføring. Posten dekker blant annet tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter

finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsettinger. Muligheten til å søke på tilskuddet kunngjøres årlig av Justisdepartementet. Det foreslås for 2009 en bevilgning på 19,391 mill. kr.

Blant tiltakene og organisasjonene som støttes er Elevator for mottak av innsatte etter straffegjennomføringsloven § 12. I 2009 foreslås et tilskudd på 5,799 mill. kr. Tilskuddet gjør det mulig å reservere inntil 20 plasser ved institusjonen. Tabellen nedenfor viser en oversikt over inntekter og resultat for virksomheten.

Regnskap for Fretex Elevator	(1000 kr)
Salgsinntekter	94 988
Andre inntekter	57 302
Driftsinntekter	152 290
Driftsresultat	9 328
Årets resultat	9 805

Elevator mottok 47 innsatte i løpet av 2007, hvilket ga et belegg på 95,6 % mot 90,1 % i 2006. 100 % av de løslatte hadde et arbeids- eller skoletilbud å gå til på løslatelsestidspunktet, hvorav 34,8 % gikk til arbeid på det åpne arbeidsmarkedet.

I 2009 foreslås videre et tilskudd til Foreningen for fangers pårørende på 0,863 mill. kr. Videre foreslås det bevilget 1,089 mill. kr i 2009 til Foreningen for fangers pårørende til tiltak for fangers barn.

Det foreslås også å bevilge 2,8 mill. kr i tilskudd til organisasjonen WayBack (tidligere Livet etter soning) til bl.a. å videreføre driften ved tre nye steder etablert i 2008. Det foreslås videre å til-

dele 2,178 mill. kr til Kirkens Sosialtjeneste i 2009. Tilskuddet forutsettes benyttet i organisasjonens arbeid for innsatte og 0,9 mill. kr av tilskuddet forutsettes øremerket Kirkens Sosialtjenestes barm-prosjekt på Hamar.

Det foreslås 1,044 mill. kr til behandlingsplasser for innsatte ved Tyrilistiftelsen Frankmotunet i Follidal, primært for kvinner.

Med unntak av tilskudd til WayBack, innebærer forslaget at tilskuddene til organisasjonene videreføres på samme nivå i 2009 som i 2008, med tillegg for prisstigning.

Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
02	Arbeidsdriftens inntekter	50 047	48 359	56 169
03	Andre inntekter	16 178	17 238	8 210
04	Tilskudd	1 700	1 508	1 574
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	494		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	18 495		
17	Refusjon lærlinger	614		
18	Refusjon av sykepenger	64 719		
	Sum kap. 3430	152 247	67 105	65 953

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon. Inntektene forventes å øke noe i forhold til 2008.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie samt klientavhengige driftstilskudd til overgangsboligene. Bevilgningen foreslås redusert, jf. at det i

saldert budsjett 2008 var tatt hensyn til forventet inntekt ved salg av eiendom. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselsamarbeid.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	157 308	191 831	185 327
	Sum kap. 432	157 308	191 831	185 327

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønnsutgifter til skolens personale, lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 469 årsverk pr. 01.03.2008, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes reiser, opphold og uniformseffekter samt

ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Bevilgningen foreslås redusert med om lag 19 mill. kr som følge av at ekstraordinære klasser fra 2006 og 2007 avslutter sin opplæring i 2008 og 2009. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
03	Andre inntekter	665	1 470	835
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	972		
18	Refusjon av sykepenger	991		
	Sum kap. 3432	2 628	1 470	835

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet inntekter fra aspirantenes andel av skolebøker. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride

bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	9 600 192	9 444 024	10 235 178	8,4
70-89	Overføringer til private	10 213	59 700	57 259	-4,1
	Sum kategori 06.40	9 610 405	9 503 724	10 292 437	8,3

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	7 685 875	7 612 667	8 212 849	7,9
441	Oslo politidistrikt	1 517 585	1 479 731	1 614 601	9,1
442	Politihøgskolen	278 243	288 027	331 458	15,1
443	Oppfølging av innsynsloven	5 808			
445	Den høyere påtalemyndighet	112 475	113 202	122 948	8,6
446	Den militære påtalemyndighet	5 095	5 120	5 389	5,3
448	Grensekommissæren	5 324	4 977	5 192	4,3
	Sum kategori 06.40	9 610 405	9 503 724	10 292 437	8,3

1 Innledning

Velferd er viktig for tryggheten i samfunnet. Regjeringen vil i tråd med Soria Moria-erklæringen føre en politikk som styrker den enkeltes personlige trygghet gjennom sterke felles velferdsordninger og rettferdig omfordeling. Sammenhengen mellom trygghet, velferd og kriminalitet er kompleks, og krever en helhetlig tilnærming.

Det er en overordnet målsetting at politiet i samvirke med andre offentlige og private aktører skal bidra til økt trygghet i samfunnet. Trygghet for liv og eiendom er et viktig velferdsgode og et stort offentlig ansvar. Politiet skal bidra til trygghet gjennom opprettholdelse av ro og orden, redusert kriminalitet og god samfunnsberedskap. Regjeringen vil ha et politi som forebygger bedre, reagerer raskere og oppklarer mer.

Trygghet forutsetter et nært og sterkt politi som er tilgjengelig når publikum har et behov for å komme i kontakt med politiet. Politiet skal være tilgjengelig i lokalsamfunnet, både i de større byene og i mindre landkommuner. Regjeringen arbeider for å sikre et politi med en bemanning og en tjeneste-teenhetsstruktur som ivaretar publikums behov for service og beredskap, i tråd med Soria Moria-erklæringen, målsettingene i St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver, samt de forutsetninger Stortinget la til grunn ved behandlingen av denne, jf. Innst. S. nr. 145 (2005-2006).

Et økt antall politiutdannet personell er en viktig forutsetning for et mer tilgjengelig og lokalt forankret politi, en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse og økt trygghet for befolkningen. Regjeringen vil i tråd med Soria Moria-erklæringen styrke bemanningen i norsk politi slik at politireformens

intensjoner oppfylles. Det rekordhøye opptaket til Politi høgskolen de to siste årene på 432 studenter, skal i 2009 økes til 552 studenter. Dette er i overensstemmelse med Politidirektoratets bemaningsutredning «Politiet mot 2020». Politidirektoratet er gitt i oppdrag, i samarbeid med Politi høgskolen, å utrede kapasiteten og alternative løsninger ved økt opptak av nye studenter i årene fremover. Regjeringen vil videre øke rekrutteringen av personell med annen utdanning, og legge til rette for at erfarne polititjenestemenn står lengre i tjeneste.

Soria Moria-erklæringen uttrykker et mål om å forebygge bedre i vid forstand og stimulere til tiltak som samlet gir bedre livskvalitet for den enkelte. Dette krever både en gjennomgang av sider ved vår velferdspolitikken generelt og forebygging spesielt. God og effektiv forebygging vil bidra til økt trygghet, samtidig som samfunnets kostnader knyttet til reaktiv og reparerende virksomhet kan reduseres på lengre sikt. Regjeringen har satt i gang et arbeid der hensikten er å lage en politisk strategi for hvordan samfunnets samlede virkemiddelapparat kan innrettes for å bli mer forebyggende og mindre reaktivt og reparerende. Arbeidet skal ledes av Justisdepartementet. I tillegg vil Justisdepartementet lede arbeidet med Regjeringens nye handlingsplan for å styrke samarbeidet om kriminalitetsforebygging generelt. Justisdepartementet skal også utarbeide en handlingsplan for å motvirke ekstremisme.

Politiet skal, i samvirke med de andre aktørene i strafferettspleien, bidra til en effektiv straffesaksbehandling som et viktig virkemiddel i kriminalitetsbekjempelsen. Nærhet i tid mellom et straffbart forhold, straffereaksjon og fullbyrdelse virker preventivt, og det å redusere tiden fra straffbar handling til reaksjon og fullbyrdelse skal ha høy prioritet. Dette er også viktig av hensyn til fornærmede. Dette gjelder spesielt i saker med særskilt påtalefrist, som voldssaker med frist og i saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden.

Høy oppklaringsprosent er viktig, også for tilliten til politiet. Politiet må ikke tape av syne hvor viktig det er at også mindre og tilsynelatende hverdagslige lovbrudd blir etterforsket og oppklart. Det er gjennom slike hendelser mange føler at de mister tryggheten i dagliglivet. Det er et mål for Regjeringen særlig å øke oppklaringen av det store volumet av vinningskriminalitet. Økt bruk av DNA under etterforskning vil være et effektivt verktøy i oppklaringen av slik kriminalitet. Regjeringens lovforslag om utvidet adgang til registrering i DNA-registeret fra 01.09.2008 er trådt i kraft, jf. Innst. O. nr. 23 (2007-2008).

1.1 Organisering

Kategorien omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffeforfølgning.

1.1.1 Den sentrale politiledelsen

Justisdepartementet og Politidirektoratet utgjør den sentrale politiledelsen. Justisdepartementet har ansvar for etatsstyringen av Politidirektoratet, Riksadvokatembetet, Den militære påtalemyndighet og Politiets sikkerhetstjeneste.

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet, med ansvar for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak innenfor politiets virksomhet. På straffesaksbehandlingens område skjer dette i samarbeid med riksadvokaten, som har ansvaret for den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politiet, og som i denne egenskap bare kan instrueres av Kongen i statsråd. Politidirektoratet har ansvar for etatsledelsen av politi- og lensmannsetaten, og ivaretar viktige oppgaver innenfor internasjonalt politisamarbeid.

1.1.2 Politidistriktene og særorganene

Politiet er inndelt i 27 politidistrikter som igjen er inndelt i lensmanns-, politistasjons- og namsfogdsdistrikter. Lensmanns- og politistasjonsdistrikter kan være samordnet i regionale driftsenheter. Politimestrene i Rogaland og Salten leder Hovedredningssentralene. Fra 01.01.2006 overtok politi- og lensmannsetaten ansvaret for den samlede sivile rettspleien på grunnplanet. Det ble samtidig opprettet namsfogder i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim, som ble direkte underlagt Politidirektoratet. 1. kvartal 2008 ble namsfogdene i Bergen, Trondheim og Stavanger lagt under politimesteren i henholdsvis Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland, i tråd med organiseringen i landet forøvrig. Departementet avventer erfaringer fra de tre sistnevnte før det tas standpunkt til organiseringen i Oslo.

Det er følgende særorganer i politiet:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet, herunder krigsforbrytersaker (Kripes)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim)
- Politiets data- og materielltjeneste (PDMT)
- Politiets utlendingsenhet (PU)

– Politihøgskolen (PHS)

Særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet, jf. Politiloven § 6, 2. ledd. Økokrim er i tillegg et statsadvokatembete, og er derfor i sin påtalemessige virksomhet underlagt riksadvokaten.

1.1.3 Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er et eget politiorgan i henhold til Politiloven § 17 a, og er politifaglig og administrativt direkte underlagt Justisdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste representert i samtlige politidistrikter og med den sentrale ledelse lokalisert i Oslo. PSTs hovedoppgaver er av forebyggende art, men PST utfører også etterforskningsoppgaver, og rapporterer i disse sakene til Den høyere påtalemyndighet.

1.1.4 Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter, Økokrim og Det nasjonale statsadvokatembetet for

bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet, herunder krigsforbrytersaker. Riksadvokaten er administrativt underlagt Justisdepartementet. Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten, som har den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistrikter og politiets særorganer.

1.1.5 Den militære påtalemyndighet

Generaladvokaten leder Den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er påtalemessig underlagt riksadvokaten og administrativt underlagt Justisdepartementet.

1.1.6 Grensekommissæren

Grensekommissæren har blant annet ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å blegge eventuelle konflikter ved grensen. Grensekommissæren er underlagt Politidirektoratet.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffeforfølging Styrke arbeidet mot vold og seksuelle overgrep Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke kriminalitetsofrenes stilling Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølging Bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og hatkriminalitet
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet og verne om betydelige samfunnsinteresser

Hovedmål	Delmål
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett
	Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser
	Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

3.1 Hovedutfordringer

Politiet har et bredt spekter av oppgaver og utfordringer som krever høy kompetanse og kvalitet i tjenesteutførelsen. Politiet må løse sine oppgaver på en god og tillitskapende måte slik at befolkningens behov for rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd blir ivaretatt.

Politiets viktigste oppgave er å bidra til trygghet gjennom å forebygge og bekjempe kriminalitet. Særlig viktige utfordringer i denne sammenheng er å forebygge og bekjempe vinningskriminalitet som er den kriminalitetstype som rammer flest, voldskriminalitet, seksuelle overgrep, gjengkriminalitet og kriminalitet på tvers av distrikts- og landegrenser.

Dagens kriminalitetsbilde har en kompleksitet som stiller politiet overfor utfordringer av en annen art enn tidligere. Dette stiller større krav til både breddekompetanse og spesialkunnskap. Politiet skal ha en bred tilnærming i sitt arbeid for å opprettholde trygghet, og respondere når publikum har behov for bistand og service.

Norsk politi nyter stor tillit. Befolkningens tillit til politiet er en forutsetning for politiets oppgaveløsning, og det er viktig at tilliten til politiet opprettholdes. Særlig politiets adgang til legitim maktanvendelse stiller krav til samfunnets kontroll med politiet, og de kontrollordninger som er etablert må ha den nødvendige tillit i befolkningen. Justisdepartementet har oppnevnt et utvalg som skal gjennomgå kontrollmekanismene i politiet (Spesialenheten for politisaker og ordningen om påståtte kritikkverdige forhold i politiet), hver for seg og samlet. Utvalget som ledes av professor Liv Finstad, skal også vurdere om politiets rutiner og praksis ved pågrep, innbringelse og bruk av politiarrest er tilfredsstillende. Utvalget har fått utsatt frist til 01.04.2009.

Regjeringen vil ha en aktiv og helhetlig kriminalitetsbekjempelse, og vil legge forholdene til

rette for et politi som har tid og ressurser til å forebygge på en bedre måte. For å oppnå gode resultater må den forebyggende virksomheten involvere andre offentlige og private aktører i et forpliktende samarbeid med politiet. Spesielt viktig er samarbeidet med kommunene gjennom politiråd og SLT-modellen. Den forebyggende virksomheten skal være kunnskapsbasert, og rette seg mot barn og ungdom i risikozonen, unge lovbrøyttere, gjengangere, rusmiddelmissbrukere og mot vold i nære relasjoner. Forebygging vil skape trygghet, samtidig som samfunnets kostnader knyttet til reaktiv og reparerende virksomhet kan reduseres på lengre sikt. For å styrke og samordne den samlede kriminalitetsforebyggende innsatsen vil det bli utarbeidet en egen handlingsplan om kriminalitetsforebygging.

Det er i dag ingen direkte trussel mot Norges sikkerhet, men det foreligger potensielle trusler som kan svekke norsk sikkerhet om de ikke forebygges. Dette gjelder særlig overfor personer som gjennom uttrykk for voldelige holdninger ser vold som et middel for å nå sine mål. Regjeringen vil derfor utarbeide en handlingsplan for forebygging av slik ekstremisme basert på tre strategier: Dialog med minoritetsmiljøene, kunnskapsoppbygging og tverrdepartemental samordning. I arbeidet med handlingsplanen vil det også bli innhentet opplysninger om hva andre land gjør for å forebygge denne typen kriminalitet.

Det er et mål for Regjeringen å øke oppklaringen for det store volumet av vinningskriminalitet. Vinningskriminalitet er ofte saker uten vitner, men med et åsted. Erfaringer fra andre land viser at DNA kan være et effektivt verktøy i oppklaringen av kriminalitet med et åsted. Regjeringen gjennomfører derfor en betydelig satsing på bruk av DNA i etterforskning. Adgangen til å registrere DNA-profiler til bruk i etterforskning og strafferettspleien ble i tråd med Soria Moria-erklæringen utvidet fra 01.09.2008, jf. Innst. O. nr. 23 (2007-2008). Arbeidet med forberedelse av nytt offentlig analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø vil bli igangsatt.

Bekjempelse av voldskriminalitet er en prioritert oppgave. Vold skaper utrygghet og medfører tap av velferd og gir begrensninger i den enkeltes livsutfoldelse. Den vold som forekommer i nære relasjoner rammer særlig hardt. Det er derfor et mål for Regjeringen å arbeide for et tryggere og mer rettferdig samfunn slik at omfanget av vold i nære relasjoner reduseres. Regjeringens handlingsplan for å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner ble lagt frem i desember 2007. Handlingsplanen inneholder i alt femti tiltak som skal bidra til at politiet, utdanningsinstitusjonene og hjelpeapparatet blir bedre skolert, mer samordnet og dyktigere til å avdekke og forebygge og ivareta de mange og sammensatte problemstillingene vold i nære relasjoner reiser.

Voldtekt er et særlig alvorlig overgrep, og utfordringene på dette området er mange. For å sikre en mer helhetlig tilnærming, og en mer effektiv utnyttelse av ressursene, er ansvarsområdet til politiets familievoldskoordinator fra og med 2008 utvidet til også å omfatte seksuelle overgrep. Videre har utvalget som la fram en utredning i januar 2008 (NOU 2008:4 «Fra ord til handling»), fremmet en rekke forslag for å styrke situasjonen for voldtekts ofre, herunder etablering av en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold (SEPOL). Utredningen har vært på bred høring, og er til oppfølging i departementet. Regjeringen vil starte oppfølgingen av utvalgets forslag om etablering av en ny landsdekkende spesialenhet gjennom å etablere et miljø bestående av fire etterforskere ved Kripos 2. halvår 2009.

Ofre for alvorlig kriminalitet skal sikres bedre oppfølging og arbeidet med å beskytte barn skal ha høy prioritet. Det er opprettet to barnehus i 2007, ett i Bergen og ett i Hamar. Barnehusene er tverrfaglige tilbud rettet mot barn som har vært utsatt og eksponert for familievold og seksuelle overgrep. I 2008 etableres tre nye barnehus i Kristiansand, Trondheim og Tromsø. Tilbudet vil etter dette være tilgjengelig i alle helseregioner, og således landsdekkende. I tillegg vil det legges til rette for at det etableres et barnehus i Oslo innen utgangen av 2009. Arbeidet med å forebygge og avdekke seksuelle overgrep mot barn på internett skal videreføres.

Det å bli utsatt for en kriminell handling er en stor belastning. Mange fornærmede og etterlatte har gitt uttrykk for at møtet med rettssystemet oppfattes som en tung tilleggsbelastning, og at de føler seg utestengt fra behandlingen av en sak som de er sterkt berørt av. Regjeringens forslag om å styrke rettighetene til fornærmede og etterlatte er vedtatt av Stortinget (jf. Innst. O. nr. 27 (2007-

2008)), og med virkning fra 01.07.2008 er fornærmede og etterlatte gitt bedre rettigheter til informasjon og deltakelse i straffesaksbehandlingen.

Kriminelle gjenger er ikke noe nytt fenomen, men det som gjør denne kriminaliteten særlig alvorlig er gjentatt og systematisk bruk av trusler og grov vold, samt interne oppgjør med skytevåpen i det offentlige rom. Slik kriminalitet skaper frykt. Gjennom sin lokale forankring og brede kontaktflate skal politiet være en sentral aktør i en felles innsats for å hindre rekruttering til og nyetablering av kriminelle gjenger. Gjengprosjektet som ble etablert i Oslo-regionen i 2006 viser at en sterk og samordnet innsats over tid gir resultater. Prosjektet vil bli evaluert i løpet av høsten 2008, både med sikte på å vinne erfaring og for å vurdere videreføring av innsatsen i 2009.

Kriminalitet på tvers av distriktsgrenser synes å øke i omfang, og utgjør en særlig utfordring for politiet. Den distriktsovergripende kriminaliteten stiller særlige krav til politiet og påtalemyndigheten, både hva angår informasjonsutveksling, samordning og organisering av etterforskning. Systematisk informasjonsutveksling og en bedre samordning mellom politidistrikter er helt nødvendig for å oppnå økt kvalitet og en mer effektiv etterforskning. Her har politidistriktene et forbedringspotensial. For å sikre systematisk informasjonsutveksling og bedre samordning i disse sakene er «Nasjonal strategi for etterretning og analyse» iverksatt og nytt etterretningssystem Indicia innført.

I den grad kriminaliteten er grenseoverskridende, må politiet være i stand til å møte denne utfordringen. Et tettere internasjonalt samarbeid er en naturlig konsekvens av en slik utvikling. Regjeringen vil legge til rette for at Norge skal spille en aktiv rolle i det internasjonale samarbeidet med å forebygge og bekjempe den alvorlige grenseoverskridende kriminaliteten. Regjeringen vil styrke politiets arbeid med å bekjempe menneskehandel. For å endre holdninger, redusere etterspørselen og dermed gi et mindre marked for menneskehandel, har Regjeringen i Ot.prp. nr. 48 (2007-2008) fremmet lovforslag om å kriminalisere kjøp av sex.

For å sikre tilstrekkelig politiutdannet personell vil opptaket til Politihøgskolen i 2009, i overensstemmelse med Politidirektoratets bemaningsutredning «Politiet mot 2020», økes til 552 studenter. Den kompetanse som den treårige politihøgskoleutdanningen gir skal benyttes til politioppgaver. For å frigjøre politiutdannet personell til oppgaver som krever politikompetanse er det ellers viktig å rekruttere personell med annen utdanning. Det er i budsjettet for 2009 foreslått bevilget ekstra midler for å kunne ansette flere

sivile. Arbeidet med seniorpolitiske tiltak for å få erfarne ansatte med politiutdanning til å fortsette i etaten vil bli prioritert.

Politi- og lensmannsetaten må vurdere sin organisering med sikte på å få mest mulig polititjeneste ut av de ressurser som er til rådighet. I arbeidet med å videreutvikle organiseringen av politidistriktene blir det gjennomført en prøveordning i Follo og Hordaland politidistrikt for å få prøvd ut grensereguleringer, politiråd og offentlige servicekontorer. Det skal gjennomføres en bred evaluering av prøveordningen med rapport til departementet med frist 01.07.2010. Evalueringen skal blant annet omfatte publikumsundersøkelse, kommunenes synspunkter og politiets vurdering av tjenesteutøvelse og ressursbruk.

3.2 Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen fortsetter sitt arbeid med å skape mer trygghet og mindre kriminalitet. I 2009 blir politiet reelt styrket med 216 mill. kr sammenlignet med saldert budsjett 2008. For at politiet skal kunne løse de oppgavene de skal og ha kort responstid, er politiet avhengig av tilgjengelige personellressurser.

Under Regjeringen Bondevik II i perioden 2002 – 2005 ble det tatt opp til sammen 1 128 studenter ved Politi- og lensmannshøgskolen (PHS). Erfaringen har vist at opptakene ved PHS har vært for lave og det er i dag mangel på politiutdannet personell. Regjeringen vil øke opptaket ved PHS ytterligere til 552 studenter i 2009. Dette er det høyeste opptaket som har vært ved PHS. For perioden 2006-2009 vil det samlede opptaket ved PHS således bli økt til 1 776 studenter.

Prognoser for 2009 viser at antall studenter som uteksamineres fra PHS er 104 flere enn det antallet med politiutdanning som slutter i etaten. Det er foreslått å øke bevilgningene med 28 mill. kr for å sikre at studentene får jobb i politi- og lensmannsetaten. Det er også foreslått å øke bevilgningene med 10 mill. kr for å ansette sivile slik at politiutdannet personell kan frigjøres til politioperativt arbeid. Videre foreslås det å iverksette seniorpolitiske tiltak for å få ansatte til å utsette avgangen med pensjon. Dette er i tråd med Regjeringens målsetting om å få ansatte til å stå lenger i arbeid.

I RNB for 2008 ble det bevilget 40 mill. kr til asyl- og utlendingsforvaltningen for å kunne håndtere økte asylankomster, uttransporteringer og behandling av oppholdssaker. Denne bevilgningen er videreført og foreslått økt med ytterligere 20 mill. kr i 2009. I forhold til saldert budsjett for 2008 betyr disse økningene at politidistriktene og

Politiets utlendingsenhet kan øke antall årsverk med om lag 100.

I RNB for 2008 ble det også gitt økte bevilgninger til Politiets sikkerhetstjeneste til 25 nye årsverk og anskaffelse av utstyr. Bevilgningene i RNB 2008 er videreført med 15 mill. kr (helårsvirkning av nye stillinger) og det er i tillegg foreslått å øke bevilgningen med 10 mill. kr til PST til opprettelse av flere årsverk bl.a. til livvaktjenesten, spaning og til utstyr. Det er også foreslått en styrking av budsjettet til Oslo politidistrikt på 12 mill. kr til bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Midlene skal brukes til opprettelse av tre etterforskningsteam.

Gjennom det høye opptaket på PHS, økt bemanning til politiet samt tilsetting av sivilt personell for å frigjøre politiutdannet personell vil det bli en styrking av bemanningen i politiet. Det er også viktig at politidistriktene arbeider aktivt for å få politiutdannede til å utsette pensjonsalderen. For 2009 er målsettingen at minst 30 skal stå lenger i tjeneste. Ved det budsjettet som legges frem, har Regjeringen fulgt anbefalingene Politidirektoratet har gitt gjennom rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet».

Ved budsjettet som legges frem vil Regjeringen også oppfylle målsettingen i Soria Moria-erklæringen om å legge til rette for et sterkt og nært politi over hele landet. Regjeringen ønsker også et mer synlig og tilgjengelig politi i de store byene og det skal etableres ytterligere to politiposter i Oslo politidistrikt i 2009 i deler av byen med særlige utfordringer. Den ene av postene vil være en mobil politipost. Dette kommer i tillegg til de to postene som skal opprettes i 2008.

Fra 01.09.2008 trådte DNA-reformen i kraft. Budsjettet i 2009 er økt med 37,3 mill. kr for å finansiere helårsvirkningen av reformen og arbeidet med forberedelse av et nytt offentlig analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø (1,35 mill. kr) i løpet av 2009. Samlet er politets budsjett styrket med 103,4 mill. kr til denne reformen. Reformen innebærer flere stillinger og et opplegg for sentral finansiering av DNA-analyser som vil frigjøre ressurser i det enkelte politidistrikt.

Det er et mål at stiftelsen Alternativ til vold (ATV) skal ha et landsdekkende tilbud til voldsutøvere. Tilbudet er nå etablert ved sju steder og det foreslås en økning av bevilgningene på fem mill. kr slik at tilbudet kan utvides med ytterligere fire steder.

Regjeringen vil at barn som har vært utsatt for overgrep får et helhetlig og bedre samordnet tilbud og vil derfor legge til rette for at det etableres ytterligere et Barnehus innen utgangen av 2009 lokalisert i Oslo. Utvalget som la fram en utredning i januar 2008 (NOU 2008:4 «Fra ord til handling»),

fremmet en rekke forslag for å styrke situasjonen for voldtektsofre, herunder etablering av en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold (SEPOL). Utvalgets forslag om etablering av SEPOL vil bli fulgt opp gjennom at Kripos etablerer et miljø bestående av fire etterforskere fra 2. halvår 2009. Regjeringen fremmet våren 2008 lovforslag (Ot.prp. nr. 48 (2007-2008)) om å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester. Det er viktig at politiet prioriterer oppfølgingen av loven når den trer i kraft.

Det er lagt inn midler til utstyr til grensestasjonen på Storskog og budsjettet gir rom til opprettelse av stillinger slik at åpningstiden kan utvides. Tilskudd til Frontex på 10,6 mill. kr som ble bevilget i RNB for 2008, er videreført og foreslått økt til 15 mill. kr i 2009.

Bevilgningen er også foreslått økt med 2 mill. kr til Den høyere påtalemyndighet.

I tillegg til økningene i budsjettet under kategori 06.40 er det på bakgrunn av ny fremdriftsplan foreslått en bevilgning på 561,1 mill. kr til Nødnett for å slutføre arbeidet med første utbyggingstrinn, jf. omtalte under kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Redusert kriminalitet

Kriminalitetsutviklingen

Regjeringen har som mål å forebygge bedre, reagere raskere, oppklare mer samt rehabilitere bedre. Hovedmålet om redusert kriminalitet krever både forebyggende og reaktive strategier. Begge strategier er nødvendige og likeverdige. Hvilken strategi som skal velges vil avhenge av situasjonen. Politiets innsats skal være kunnskapsbasert og målrettet.

Det ble i 2007 totalt anmeldt ca 398 000 lovbrudd i Norge, en nedgang på 0,5 % sammenlignet med 2006. Det ble anmeldt i underkant av 272 000 forbrytelser og 126 000 forseelser, henholdsvis 1,9 % færre og 2,6 % flere enn i 2006.

Tallet på anmeldte forbrytelser er det laveste siden midten av 1990-tallet. Nedgangen fra 2006 til 2007 gjelder spesielt vinningskriminalitet og narkotikakriminalitet, hvor nedgangen var på henholdsvis 3,7 og 2,3 %. De nesten 180 000 anmeldte vinningslovbruddene i 2007 er det laveste antallet siden 1993.

Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Det er en overordnet målsetting at politiet i samvirke med andre skal bidra til økt trygghet i samfunnet. Politiet verken kan, eller har kompetanse til å forebygge og bekjempe kriminaliteten alene. Andre aktører har ofte bedre forutsetninger for å løse det forebyggende arbeidet enn politiet. For å oppnå gode resultater må innsatsen involvere ulike aktører gjennom forpliktende samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer, og i nært samarbeid med private aktører og frivillige organisasjoner. Det kriminalitetsforebyggende arbeidet henger nært sammen med det trygghetsskapende arbeidet. For å øke tryggheten vil Regjeringen styrke den forebyggende innsatsen.

Regjeringen har satt igang et bredt anlagt arbeid med en felles strategi med formål å styrke samfunnets forebyggende innsats. Strategien skal vektlegge tiltak som styrker og effektiviserer tverrsektorielt samarbeid. Arbeidet skal ledes av Justisdepartementet.

Departementet vil i samarbeid med andre departementer parallelt utarbeide en egen handlingsplan for å samordne og styrke den forebyggende innsatsen rettet mot kriminalitet. Handlingsplanen vil kunne innebære å forsterke strukturer som politiråd og SLT og konkrete tiltak som skal danne grunnlag for et effektivt og godt samarbeid mellom aktørene. Virkemidlene skal blant annet være kunnskapsdeling, informasjonsteknologi, tydelige og forpliktende samhandlingsstrukturer, måleparametre og konstruktiv ansvars- og rolleavklaring for samarbeidet. I tillegg skal det utarbeides en handlingsplan for å motvirke ekstremisme.

Oslo – en tryggere hovedstad

Regjeringen vil bidra til at Oslo politidistrikt har tilstrekkelig ressurser slik at distriktet både kan ivareta ordinære politioppgaver, distriktets landsomfattende bistandsoppgaver og hovedstadsoppgavene på en god måte. Siden Regjeringen tiltrådte er budsjettet til Oslo politidistrikt blitt styrket med 135 mill. kr (fra saldert budsjett 2006 til saldert budsjett 2008). I tillegg er det gitt tilleggsbevilgninger i løpet av disse årene på ca. 85 mill. kr. Det er for 2009 i tillegg foreslått en styrking med 38,2 mill. kr utover pris- og lønnsveksten. Dette skal i hovedsak dekke ansettelse av nyutdannede politihøgskolestudenter, sivile stillinger som vil frigjøre politistillinger, styrket etterforskning av økonomisk kriminalitet og utlendingsforvaltning, jf. omtale under kap. 441, post 01.

Rusproblemene i områdene rundt Oslo S er en stor utfordring. Det er et ønske fra publikum at politiet er mer til stede i området på en synlig og trygghetsskapende måte. Oslo politidistrikt vil derfor ha en fast politipost, og en mer forutsigbar uniformert tjeneste, på Oslo S. Politiposten på Holmlia har vært viktig for lokalbefolkningen og for politiet i et område av byen som har store utfordringer. Oslo politidistrikt vil i tillegg til disse to etablere to nye politiposter i 2009, hvorav den ene vil være en mobil politipost.

Mye av den grove og alvorlige kriminaliteten i Oslo politidistrikt begås av personer som enten er medlem i gjeng eller samarbeider i nettverk. En utfordring for Oslo politidistrikt er å forebygge den tiltrekningen disse etablerte gjengene har på barn og unge i randsonen. Oslo politidistrikt har siden 2006 ledet et gjengprosjekt i Oslo-området med mål å forebygge, bekjempe og hindre nyrekruttering til gjengkriminalitet. Gjengprosjektet har bistått og vært involvert i om lag 200 saker som kan klassifiseres som gjengrelaterte. Det har vært foretatt en rekke pågripelser av personer tilknyttet gjengmiljøet, blant annet for brudd på narkotikalovgivningen, våpenloven samt ordensforstyrrelser.

Flere av de sentrale gjengmedlemmenes kriminelle virksomhet er svekket av politiets målrettede virksomhet og det er registrert intern uro og splittelse i gjengene. Politiet melder om positive tilbakemeldinger fra publikum hva angår økt bo- og livskvalitet i områder som tidligere var preget av vold og trusler. De etablerte gjengene har problemer med å rekruttere nye medlemmer og har til dels mistet status i de bydelene hvor de tidligere var forbilder blant en del barn og unge. Prosjektet vil bli evaluert i løpet av høsten 2008, både med sikte på å vinne erfaring og for å vurdere videreføring av innsatsen i 2009.

Prostitusjonsmarkedet har endret seg betraktelig de siste årene med en betydelig økning av utenlandske prostituerte. Det er stor usikkerhet knyttet til hvor mange kvinner som til enhver tid oppholder seg og tilbyr seksuelle tjenester i Oslo, da det er stor mobilitet i denne gruppen.

Oslo politidistrikt har gjennom STOP-prosjektet iverksatt en rekke tiltak som skal forebygge hallikvirksomhet og menneskehandel i Oslo. For nærmere omtale vises til pkt. 4.1.4 Bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet.

Oslo politidistrikt har store utfordringer innen utlendingsforvaltningen, også når det gjelder antall saker om oppholds- og arbeidstillatelse. I forbindelse med RNB 2008, ble utlendingsforvaltningen i Oslo politidistrikt styrket med fire mill. kr. Denne bevilgningen er foreslått videreført og økt med

ytterligere fem mill. kr i budsjettet for 2009, jf. kap. 441. Dette vil gjøre Oslo politidistrikt bedre i stand til å håndtere den forventede økningen i antall oppholdssaker.

Barne- og ungdomskriminalitet

Regjeringen vil legge til rette for et forpliktende samarbeid mellom alle offentlige instanser som har med barn og unge å gjøre, også i et kriminalitetsforebyggende perspektiv. Frivillige organisasjoners innsats og aktivitet må inkluderes, og foreldres medvirkning må vektlegges. Samarbeidsstrukturene politiråd og SLT er viktige arenaer for politiets arbeid mot ungdomskriminalitet, og disse er under stadig videreutvikling.

Forvaltningssamarbeidet blir prøvd ut i et prosjekt som består av fire oppfølgingsteam, jf. handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» som nå er inne i sitt tredje og siste driftsår. Prosjektstedene er Oslo, Kristiansand, Trondheim og Stavanger. Arbeidet er ulikt organisert og har ulik fremdrift. Rapporten fra evalueringen av prosjektene vil foreligge primo 2009. Evalueringen vil være et viktig bidrag i en videreutvikling av forvaltningssamarbeidet rettet mot unge lovbrøyttere.

Gode rutiner for varsling av barnevernet er utarbeidet og bidrar til å sikre at barn får nødvendig hjelp når politiet identifiserer en risikosituasjon.

Når det gjelder akutte kriser utenfor ordinær arbeidstid har NOVA kartlagt samarbeidet mellom politiet og de ulike barnevaktsordningene. Rapporten vil foreligge 01.12.2008, og vil bidra i utviklingen av samarbeidsstrukturen og rutiner i akutte kriser utenfor ordinær arbeidstid.

Straff og kontrolltiltak skal ikke være den eneste måten å takle og begrense asosialitet, uønsket atferd og kriminalitet blant barn og ungdom. Målrettede reaksjoner på lovstridig atferd er imidlertid et ledd i arbeidet for å forebygge nye lovbrudd. Dette krever både rask og hensiktsmessig handling fra samfunnets side. Hensynet til kort tid mellom lovbrudd og reaksjon, samt individuelt tilpassing av tiltaket, er viktig overfor unge lovbrøyttere.

Noen få individer er ansvarlige for en vesentlig del av ungdomskriminaliteten, og disse har ofte omfattende problemer på flere sentrale livsområder og tilsvarende behov for tiltak. Det å tidlig avdekke hvem som står for den vesentlige delen av ungdomskriminaliteten er et arbeid som skal prioriteres slik at tiltak kan iverksettes.

Ny kriminalitetsforebyggende handlingsplan er under utarbeidelse. Den vil bl.a. følge opp hand-

lingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» og inneholde tiltak som er rettet mot mindreårige lovbrystere.

Et lokalt forankret politi

Norsk politi skal være lokalt forankret. Viktige forutsetninger for et lokalt forankret politi er gode relasjoner til publikum og kommune.

Det er et mål for Regjeringen å sikre et politi med en tjenesteenhetsstruktur som ivaretar publikums behov for trygghet, service og beredskap. For å videreutvikle organiseringen lokalt vil det bli gjennomført en prøveordning i to politidistrikter med mulighet for å få prøvd ut offentlige servicekontorer, politiråd og grensereguleringer. Det skal gjennomføres en bred evaluering av prøveordningen med frist 01.07.2010. Evalueringen skal blant annet omfatte publikumsundersøkelse, kommunens synspunkter og politiets vurdering av tjenestetilrettelegging og ressursbruk.

Soria Moria-erklæringen trekker frem politiråd som en viktig kriminalitetsforebyggende arbeidsform. På grunn av kriminalitetens kompleksitet er kommunens mange velferdstjenester meget viktige for en best mulig tilnærming for å skape et trygt og inkluderende samfunn. Kriminalitet og opplevelsen av utrygghet kan lett føre til en snever og lite helhetlig kriminalpolitikk med liten vekt på forebygging. Politiet håndterer ofte symptomer, mens bakenforliggende årsaker primært kan løses av kommunens velferdstjenester. For å få til en helhetlig og velferdsbasert kriminalpolitikk skal man gjennom politiråd involvere og ansvarliggjøre lokalpolitikere og utvikle et strategisk samarbeid med det lokale selvstyret. Dette vil bidra til en bred og slagkraftig kriminalitetsforebyggende innsats i våre lokalsamfunn. Det er pr. 01.04.2008 etablert 199 politiråd som omfatter 232 kommuner. Ordningen er frivillig for kommunene.

Regjeringen har, i overensstemmelse med Soria Moria-erklæringen, foreslått endring i plan- og bygningsloven slik at kommunene nå forpliktet til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin planlegging. Endringen er vedtatt, jf. Lagtingets vedtak av 05.06.2008.

Politiet må være tydelig i sin kommunikasjon med publikum om hva som er etatens rolle, og hva publikum kan forvente av politiet. Gjennom bruk av systematiske publikumsundersøkelser kan politiet få viktig informasjon om hvilke krav og forventninger publikum har til politiet. Politidirektoratet skal høsten 2008 gjennomføre en ny nasjonal publikumsundersøkelse.

Trafikksikkerhet

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil styrke arbeidet med nullvisjonen som sier at det ikke skal forekomme ulykker med drepte eller livsvarig skadde i trafikken. De høye opptakene til Politihøgskolen i 2007, 2008 og 2009 er viktige tiltak for å skape mer synlig politi.

Det omkom i alt 233 personer i trafikken i 2007, og 879 personer ble hardt skadd. Selv om antallet har variert fra år til år, har det siste tiåret vist en nedgang i antallet dødsfall og alvorlig skadde i trafikken. Ulykkesrisikoen, regnet pr. 100 000 innbyggere, er svært lav i Norge sammenlignet med de fleste andre land. I nordisk sammenheng er vi på nivå med Sverige, som i 2007 hadde fem omkomne pr. 100 000 innbyggere. Tilsvarende tall for Danmark og Finland er henholdsvis åtte og sju.

Politiets trafikksikkerhetsarbeid skal i særlig grad rettes mot trafikkfarlig atferd for å redusere antall drepte og hardt skadde i trafikken. Erfaringer viser at målrettet arbeid gir resultater. Med utgangspunkt i Nasjonal handlingsplan for trafikksikkerhet på veg 2006 - 2009 og Strategiplan for politiets trafikkjeneste 2008 - 2011, skal politiets innsats rettes mot aggressiv og farlig trafikkatferd med særlig oppmerksomhet på høy hastighet, ruspåvirket kjøring og manglende bruk av verneutstyr.

Politiet skal fortsatt legge vekt på synlighet og tilgjengelighet som virkemidler for å bedre trafikantenes aktsomhet og øke den subjektive oppdagelsesrisiko. Politiet skal i samarbeid med veimyndighetene foreta en kontinuerlig evaluering av de mest ulykkesbelastede vegstrekningene i landet, og disse strekningene skal vies særlig oppmerksomhet. Kontroller bør gjennomføres i tidsrom med stort ulykkespotensial.

Kontrollvolumet skal være minst 1,8 millioner kontrollerte førere og det skal legges vekt på høy kvalitet ved gjennomføring av kontrollene. Et ledd i disse kontrollene bør være utåndingsprøver.

Automatisk trafikkontroll (ATK) er et viktig virkemiddel i trafikksikkerhetsarbeidet. Kontrollvolumet for ATK-saker skal være på minst samme nivå som i 2008. Politidistriktene skal i samarbeid med Statens vegvesen gjennomføre en evaluering av ATK punktene med tanke på at disse skal oppfylle gitte kriterier for etablering, eventuelt foreslå flytting av punkter.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Straffesaksbehandlingens bidrag til å redusere kriminaliteten avhenger først og fremst av at straffbare handlinger blir avdekket og oppklart, og at de

skyldige blir ilagt en adekvat reaksjon. Rask etterforskning og irettesføring er særlig viktig når siktede sitter varetektsfengslet og i saker som gjelder unge lovbrøyttere. Det samme gjelder for voldskriminalitet og vinningskriminalitet begått av gjengangere. Det er avgjørende at publikum har tillit til politiets straffesaksarbeid. Tilliten vil i det alt vesentlige avhenge av de resultater som oppnås. Høy kvalitet på etterforskning og irettesføring, høy oppklaringsprosent, rask saksbehandling og adekvat reaksjon står her sentralt.

Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen er et ufravikelig krav. Kvalitetskravet gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen, og knytter seg både til generelle rutiner og behandlingen av den enkelte sak. Det sikrer riktige avgjørelser og ivaretar hensynet til rettssikkerhet og en hensynsfull og rettferdig behandling.

Straffesaker generelt

Arbeidet med å effektivisere straffesaksbehandlingen gjennom ulike tiltak knyttet til blant annet saksbehandlingsrutiner, organisering, kompetanseutvikling, samhandling med andre aktører i strafferettspleien og IKT-løsninger skal videreføres i 2009.

Sentrale mål for straffesaksbehandlingen i 2009

I arbeidet med å sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning videreføres følgende sentrale mål i 2009:

- Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettigheter
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmannsetaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt
- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig, jf. straffeprosessloven § 249 annet ledd

- Gjennomsnittlig oppklaringsprosent for alle kriminalitetstyper skal være minst 38 %. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt
- I den høyere påtalemyndighet skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtale- og klagesakene ikke overstige 30 dager, og 90 % av sakene skal være avgjort innen dette tidsrom
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. Tiltalesspørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige omstendigheter gjør dette nødvendig.

Den høyere påtalemyndighet

Riksadvokaten avgjør tiltalesspørsmålet i de aller alvorligste straffesakene (saker som kan medføre lovens strengeste straff), og er klageinstans for påtalevedtak truffet av statsadvokatene og Spesialenheten for politisaker. Det har gjennom flere år skjedd en gradvis dreining av tyngdepunktet i riksadvokatens virksomhet fra styring gjennom enkelt-saksbehandling til overordnet faglig ledelse. Det er lagt større vekt på tydelig angivelse av mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen og på oppfølgingen av denne, og det er etablert et nært samarbeid mellom Politidirektoratet og riksadvokaten. Vektleggingen av fagledelse gir seg også utslag i at den utadrettede virksomheten er mer omfattende enn tidligere.

Statsadvokatene avgjør tiltalesspørsmålet, og fører selv for retten de alvorligste straffesakene. De har dessuten en sentral funksjon i den faglige oppfølgingen av etterforskningsvirksomheten i politiet og er klageinstans for politiets avgjørelser i straffesakene. Statsadvokatene skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politidistriktene og bidrar på den måten til økt effektivitet og rettssikkerhet. Statsadvokatene må innrette virksomheten slik at det blir rom for de viktigste tiltakene i den pålagte fagledelsen ved siden av straffesaksbehandlingen.

Det skal legges særskilt vekt på oppfølgingen av saksbehandlingstid – herunder frist for påtaleavgjørelser og hovedforhandlinger – og restanser, og på oppfølgingen av kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Statsadvokatene skal også føre tilsyn med at påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.

Tabell 2.17 Antall avgjorte straffesaker ved Riksadvokatembetet

	2004	2005	2006	2007
- Påtalesaker	472	460	419	435
- Klagesaker	529	420	421	484

Tabell 2.18 Arbeidet med straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene

	2004	2005	2006	2007
Antall rettsdager utført av statsadvokat	3 163	3 180	2 928	3 160
Andel av aktorater utført av politiet	39,4 %	42,0 %	42,7 %	43,0 %

Måloppnåelsen i Den høyere påtalemyndighet

Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene 14 dager i 2007, og 91 % av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var tilsvarende tall 20 dager og 82 %.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene ved de regionale statsadvokatembetene var 20 dager i 2007, og 82 % av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var de tilsvarende tall 21 dager og 82 %. I saker der gjerningspersonen var under 18 år på handlingstiden ble 68 % av sakene behandlet innen 15 dager.

Politiet

Politimesteren har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktet. Dette gjelder både kravet til kvalitet og oppfyllelse av mål for oppklaring, saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Etter at påtalemyndigheten i politiet har fått utvidet sitt myndighetsområde avgjøres nå mer enn 90 % av alle straffesaker i politiet uten at de forelegges statsadvokat eller riksadvokat.

Måloppnåelsen i politiet

Tabell 2.19 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser, oppklaringsprosent mm.

	2005	2006	2007	1. halvår 2008
Saksbehandlingstid i dager	128	112	115	121
Oppklaringsprosent forbrytelser	36,2	36,6	35,5	38,7
Antall påtaleavgjorte forbrytelser	294 100	285 618	285 257	135 144

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser i politi- og lensmannsetaten var første halvår 2008 121 dager, mot 116 dager første halvår 2007. Oppklaringsprosenten for forbrytelser var 38,7 første halvår 2008, en økning med 0,6 prosentpoeng sammenlignet med første halvår 2007 hvor oppklaringsprosenten i forbrytelsessaker var 38,1. Det ble påtaleavgjort cirka 135 000 forbrytelsessaker første halvår 2008. Dette er 8 000 færre avgjørelser enn på samme tidspunkt i 2007.

Fristsaker – vold

I 2007 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte voldssaker med frist 81 dager. Saksbe-

handlingstiden er dermed klart under den fastsatte fristen på 90 dager for disse sakene. Pr. første halvår 2008 var resultatet 114 dager. Økningen i saksbehandlingstiden fra 1. halvår 2007 til 1. halvår 2008 har sammenheng med en tilsiktet endring i statistikken, og en feil i regneprogrammet som ble benyttet.

Fristsaker – unge lovbrøyttere

For saker med unge lovbrøyttere er fristen fastsatt til 6 uker (42 dager) regnet fra gjerningspersonen får status som mistenkt og frem til positiv påtaleavgjørelse. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker var i 1. halvår 2007 30

dager. For 1. halvår 2008 var saksbehandlingstiden 31 dager.

For å forebygge tilbakefall og videreutvikling av kriminalitet er det viktig at saksbehandlingstiden også benyttes til å finne fram til relevante tiltak og oppfølging av den enkelte lovbryster.

Restansene

Antallet ikke rettskraftige restanser totalt økte fra 105 168 saker i 2006 til 108 458 i 2007, en økning på 3 290 saker. Denne økningen består av 1 188 ikke påtaleavgjorte saker og 2 102 påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker.

Halvårsrapporteringen fra riksadvokaten første halvår 2008 viser at situasjonen er bedret. Særlig når det gjelder påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker, med en nedgang på cirka 8 500 saker siden årsskiftet. Nedgangen er størst for de eldste sakene. Riksadvokaten understreker i halvårsrapporten at vurderes utviklingen over tid «ser en at politidistriktene har gjort en meget god innsats med restansene.»

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Det er et klart kriminalpolitisk mål at kriminalitet ikke skal lønne seg, og særlig innenfor profittmotivert kriminalitet er det viktig å inndra den profitten

som er selve drivkraften bak denne kriminaliteten. Å inndra fortjenesten er samtidig et viktig virkemiddel for å hindre folk fra å begå slik kriminalitet. Det er derfor viktig at politiet og påtalemyndigheten følger opp de senere års klare signaler om at innsatsen for å inndra utbytte fra straffbare handlinger skal styrkes.

Fra 2006 til 2007 økte antallet inndragninger noe, men inndratt beløp sank marginalt. Utviklingen viser ikke den økning i inndragning regjeringen ønsker, og Regjeringen vil arbeide målrettet for å sikre at det arbeides mer aktivt for at vinning fra kriminelle handlinger inndras målrettet og effektivt. Inndragning av utbytte kan samtidig være krevende, og det er derfor viktig å sikre at ressursene brukes målrettet og i de rette sakene. Oslo politidistrikt har en stor andel av saker innenfor området økonomisk kriminalitet, og Regjeringen foreslår at det for 2009 bevilges 12 mill. kr til styrking av Oslo politidistrikts innsats mot økonomisk kriminalitet, herunder skattesaker.

Politidirektoratet har på oppdrag fra departementet etablert en arbeidsgruppe som skal identifisere og vurdere tiltak i politiet og påtalemyndigheten som kan bidra til at disse inndrar mer utbytte fra straffbare handlinger. Arbeidsgruppen består av representanter for riksadvokaten, Politidirektoratet, Økokrim og to politidistrikter. Gruppen skal avlegge rapport innen 01.12.2008.

Tabell 2.20 Statistikk inndragninger

	2004	2005	2006	2007
Antall saker med rettskraftig avgjørelse	884	1 040	912	1 002
Beløp (i mill. kr)	93,9	133,5	120,8	118,5

Den militære påtalemyndighet

Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet satte i mars 2006 ned en felles arbeidsgruppe for å utrede behov for endringer i reglene om den militære disiplinær- og strafferettsordning i Norge. Arbeidsgruppen la ved årsskiftet 2007/2008 fram en rapport med forslag til videre oppfølging.

Arbeidsgruppen foreslår tiltak for å tydeliggjøre Den militære påtalemyndighets oppgaver og ansvarsområde som del av den sivile påtalemyndighet. Forslagene omfatter også forholdet til Forsvaret som kontrollorgan ved utøvelse av disiplinærmyndigheten. Arbeidsgruppen har pekt på behovet for å vurdere endringer i den militære straffelov samt straffeprosessloven, blant annet med sikte på å gi Den militære påtalemyndighet et

større ansvarsområde i forhold til lovovertridelser begått av Forsvarets personell.

Justisdepartementet vil i samarbeid med Forsvarsdepartementet finne fram til praktiske løsninger som letter samhandlingen mellom påtalemyndigheten og Forsvaret, og som sikrer at påtalemyndigheten fortsatt vil vedlikeholde god kunnskap om militære forhold. I forlengelsen av dette arbeidet vurderes generaladvokaten og krigsadvokatenes mobiliseringsordning i samarbeid med Forsvarsdepartementet.

Påtalekompetanse til lensmenn i konfliktrådssaker

Prøveordningen med påtalekompetanse til lensmenn i konfliktrådssaker ble ved kongelig resolusjon av 21.12.2007 forlenget ytterligere til og med

31.12.2009. Ordningen har tidligere vært evaluert og evalueringsrapporten har vært på høring. Med bakgrunn i evalueringen, høringssvarene og erfaringen med ordningen i den siste prøveperioden, vil Justisdepartementet før utløpet av 2009 ta stilling til hvorvidt ordningen skal gjøres permanent.

4.1.3 Styrke arbeidet mot vold

Voldskriminalitet representerer i vid forstand et angrep på velferd og befolkningens oppfatning av trygghet. Regjeringen fremholder i Soria Moria-erklæringen at den vil styrke innsatsen mot vold mot kvinner og barn.

Det ble i 2007 anmeldt 25 700 tilfeller av voldslovbrudd, tilnærmet samme nivå som i 2006. Tar vi høyde for befolkningsøkningen, har omfanget av anmeldt voldskriminalitet samlet sett vært relativt stabilt de siste åtte årene, med mellom 5,3 og 5,6 anmeldelser pr. 1 000 innbyggere.

Undersøkelser viser at kvinner og menn utsettes for vold på ulike arenaer og at andelen voldsofre er klart høyere blant yngre enn blant eldre. Menn utsettes i hovedsak for vold på offentlig sted. En langt større andel av voldstilfellene mot kvinner skjer i private bomiljøer.

Det er dokumentert en sterk sammenheng mellom bruk av rusmidler og kriminalitet. En restriktiv ruspolitikk og et styrket rusbehandlings-tilbud er viktige tiltak i arbeidet med å forebygge voldskriminalitet. Forebyggende arbeid og forpliktende samarbeidsstrukturer vil bidra til redusert rusmiddelbruk.

Vold i nære relasjoner rammer hardt og har alvorlige følger for de som opplever den. Politidistriktene innrapporterte i 2007 totalt 4 844 familievoldssaker. Tilsvarende tall for 2006 var 4 371 saker. Dette omfatter både saker hvor fornærmede selv anmelder forholdet, og saker hvor politiet oppretter sak med bakgrunn i bruk av offentlig påtale. Økningen i antallet anmeldelser (11 %) kan være et signal om at det er mer familievold, men det kan også gjenspeile en økende vilje til å anmelde denne typen kriminalitet.

Drap og selvdrap i nære relasjoner er den mest brutale form for familievold. Tall fra Kripos viser at 32 personer ble drept i 2007. Åtte av gjerningspersonene var offerets nåværende eller tidligere partner. I perioden 1997 til 2007 ble 76 kvinner drept av sin partner eller tidligere partner. Som et ledd i å styrke det forebyggende arbeidet og identifisere risikofaktorer, skal det gjennomføres en kartlegging av drapssaker der gjerningspersonen er offerets nåværende eller tidligere partner. Politidirektoratet skal gjennomføre prøveprosjekt i to politidistrikt av ett års varighet der målsettingen er å

videreutvikle arbeidet med å identifisere risikofaktorer med henblikk på å hindre vold i partnerrelasjoner. Det skal også opprettes tverrfaglige samarbeidsmodeller for å iverksette tiltak for fornærmede og/eller mistenkte. Prosjektene skal evalueres fortløpende av Politihøgskolen med tanke på utarbeiding av et forslag til nasjonal implementeringsplan.

For å styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner la Regjeringen i desember 2007 frem en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, «Vendepunkt» for perioden 2008-2011. Planen er utarbeidet i et samarbeid mellom Barne- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet, og inneholder i alt 50 tiltak der målsettingen er å styrke hjelpe- og behandlingstilbudet til ofre og overgripere, videreutvikle det forebyggende arbeidet, og sette politiet bedre i stand til å reagere adekvat på denne type kriminalitet.

En særlig utfordring i planperioden er å styrke og forankre tilbudet til ofrene i kommunene. Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress skal sammen med de fem regionale ressurs-sentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) utvikle en mal og yte bistand til kommunene i arbeidet med lokale handlingsplaner.

En levekårsundersøkelse blant innsatte i norske fengsler viste at mange kvinnelige innsatte tidligere har vært utsatt for vold og overgrep. For å gi kvinnene en mulighet til å bearbeide sine erfaringer, er det som et tiltak i handlingsplanen «Vendepunkt» i 2008 igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom Oslo Krisesenter og Bredtveit fengsel. I tillegg til det direkte tilbudet som gis til kvinnene gjennom samtaler og gruppebasert virksomhet, skal det utvikles metoder i arbeidet for å nå gruppen, samt spre kunnskap om vold i nære relasjoner i kriminalomsorgen.

Ordningen med familievoldskoordinator er viktig i politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Fra 2008 er politidistriktene pålagt en minstestandard der familievoldskoordinatorfunksjonen skal være en 100 % stilling. I de største politidistriktene skal det etableres egne team. Det er avgjørende at alle politidistrikt har tilstrekkelig kompetanse til å håndtere denne type saker og at de sikres bistand ved behov. Høsten 2007 og våren 2008 ble det gjennomført regionale samlinger for familievoldskoordinatorene. En veileder for arbeidet vil bli ferdigstilt i løpet av 2008.

Riksadvokaten ga 23.06.2008 ut et nytt rundskriv om familievold. Rundskrivet gir retningslinjer for behandlingen av slike saker og er et ledd i

arbeidet med å bedre politiets og påtalemyndighetens innsats mot vold i nære relasjoner.

Tilbudet om mobile voldsalarmer inngår som et av flere beskyttelsestiltak politiet kan iverksette. Antallet mobile voldsalarmer har økt jevnt fra 681 pr. 01.01.2005 til 1 437 pr. 01.05.2008. Det er igangsatt et arbeid med utskifting av de eksisterende alarmene, slik at disse erstattes med nye og mer oppdaterte og driftssikre modeller. Det forventes at de nye alarmene kan tas i bruk høsten 2008.

Justisdepartementet vil i løpet av høsten 2008 fremme et lovforslag der elektronisk merking (omvendt voldsalarm) vil kunne pålegges i forbindelse med et ilagt besøksforbud. En anbudskonkurranse ble utlyst i august 2008 og en leverandør vil bli valgt i slutten av oktober. Det tas sikte på oppstart av pilotprosjekt i løpet av våren 2009.

Det er mulig å endre et voldelig handlingsmønster. Regjeringen vil derfor, i tråd med Soria Moria-erklæringen, at det skal etableres et landsdekkende hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøvere. Alternativ til Vold er sentrale i en slik etablering. I 2008 er det etablert ytterligere tre tilbud i regi av Alternativ til Vold. Disse er lokalisert i Stavanger, Arendal og Kristiansand. Videre er tilbudet i Bærum styrket med én mill. kr i 2008. For 2009 vil støtten til Alternativ til Volds sentrale virksomhet og tilbudene i Vestfold, Telemark og Bærum bli videreført på samme nivå som i 2008. Tilbudene i Stavanger, Arendal og Kristiansand vil ha full drift i 2009. For 2009 er det lagt opp til etablering av fire nye ATV-tilbud, lokalisert i Hordaland, Troms, Nordland og Hedmark/Oppland. Videre skal det utvikles et hjelpe- og behandlingstilbud i regi av familievernet og ATV der særlig de nordligste landsdelene, som pr. i dag har svært få tilbud, skal prioriteres.

Seksualforbrytelser

Totalt ble det anmeldt 3 800 seksuallovbrudd i 2007, 6 % flere enn i 2006, da det ble anmeldt noe under 3 600 seksualforbrytelser.

På fem år har antall voldtektsanmeldelser økt med 34 %. I 2007 ble det anmeldt 950 voldtekter, hvilket er en økning på nesten 13 % sammenlignet med året før. Økningen i antallet anmeldelser kan være et signal om at det begås flere voldtekter, men det kan også gjenspeile en økende vilje til å anmelde denne typen kriminalitet. Økt oppmerksomhet de siste årene på vold mot kvinner, har trolig bidratt til at tilliten til politiet og hjelpeapparatet har økt, noe som igjen fører til at flere velger å anmelde.

Justisdepartementet satte i september 2006 ned et utvalg som har utredet situasjonen for personer som har vært utsatt for voldtekt (Voldtektsutvalget). Arbeidet tok utgangspunkt i Regjeringens målsetting i Soria Moria-erklæringen om å styrke situasjonen for voldtektsutsatte. Utvalget, som leverte sin innstilling 24.01.2008 (NOU 2008: 4 Fra ord til handling), har blant annet vurdert forebyggende tiltak og tiltak for å bidra til at ofre blir møtt av offentlige instanser på en bedre og mer samordnet måte. Utvalget har videre foreslått å etablere en ny sentral, landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold (SEPOL). Regjeringen vil starte oppfølgingen av utvalgets forslag om etablering av en ny landsdekkende spesialenhet gjennom å etablere et miljø bestående av fire etterforskere ved Kripas 2. halvår 2009. Utvalget har også foreslått tiltak for å heve kompetansen i rettsapparatet, på overgrepsmottakene, i lærerutdanning og i helse- og sosialutdanning. Utredningen har vært på høring og følges opp i departementet.

Riksadvokaten har gitt Kripas i oppdrag å utarbeide en nasjonal tilgjengelig elektronisk dreiebok for etterforskning av voldtektssaker. Arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av 2008.

Som et ledd i å forbedre kvaliteten på politiets og påtalemyndighetens behandling av slike saker ga riksadvokaten i februar 2008 nye påtalemessige direktiver, herunder at det rutinemessig vurderes opptak av lyd og/eller bilde av fornærmedes politiforklaringer i voldtektssaker.

Arbeidet mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Regjeringen la høsten 2007 frem en ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse (2008 – 2011). Arbeidet koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet. Justisdepartementet har ansvar for å følge opp tiltak som går på politiets ansvarsområder, som å forebygge og straffefølge saker på området og å vurdere mulige lovendringer.

Regjeringens Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008 – 2011) ble lagt frem i juni 2007. Arbeidet koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet. Justisdepartementet har ansvar for tiltak som går på å sikre at lovverket mot tvangsekteskap håndheves effektivt, slik at lovgivningen får den til siktede preventive virkningen. Politiet, påtalemyndigheten og domstolene har ansvar for å sikre at brudd på straffebestemmelser blir etterforsket og irettført. Som et ledd i arbeidet med å styrke kompetansen i politiet, er det gjennomført regionale samlinger for familievoldskoordinatorer, som har et særlig ansvar for dette området i politiet.

Forebygging av overgrep mot barn

Regjeringen intensiverer innsatsen mot overgrep mot barn. Det er særlig viktig å sikre bedre oppfølging av barn som utsettes for vold og seksuelle overgrep. Regjeringen vil legge til rette for en bedre forebygging og mer effektiv avdekking og straffeforfølging av slike overgrep. Det skal i denne sammenheng spesielt legges vekt på arbeidet med å hindre internettrelaterte overgrep mot barn. Det er viktig at lovgivning og politiets virkemidler er oppdatert og tilpasset den teknologiske utviklingen. Politiet og påtalemyndigheten har med bestemmelsen om forbud mot å møte et barn med det forsett om å begå seksuelt overgrep, fått et bedre grunnlag for sin kontrollvirksomhet på nettet.

Politiet skal styrke det forebyggende arbeidet for å hindre at voksne bruker internett eller andre elektroniske hjelpemidler til å spre bilder av overgrep mot barn eller utnytter barns tillit for senere å begå overgrep («grooming»). Politiet skal videreutvikle mulighetene for patruljering på nettet for å skape trygghet for barn og unge gjennom bl.a. synlighet og tilstedeværelse på nettet. Politiet skal også utvide arbeidet med å ta imot tips fra publikum og behandle dem med sikte på å hindre spredning av overgrepsbilder. Sammen med relevante samarbeidsparter skal politiet bidra til å utvikle mulighetene for å styrke arbeidet med å kunne identifisere både ofre og gjerningspersoner i slike overgrepssaker. Samarbeidet med aktører innen moderne kommunikasjonsteknologi skal utvikles med sikte på å forebygge og iverksette tiltak mot overgrep mot barn. Muligheten for å rapportere direkte til politiet ved hjelp av en lett identifiserbar knapp på nettsiden, skal videreføres.

De nordiske justisministrene har stilt seg bak en strategi for et fellesnordisk samarbeid mot overgrepsbilder av barn. Strategien bygger på rapporten «Forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn» som det norske Faremo-utvalget la fram i 2007. Det vises til omtale under pkt. 1.2.9.

Barnehus

Ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging enn i dag. Regjeringen vil, i overensstemmelse med Soria Moria-erklæringen, gjennom opprettelse av barnehus sikre et mer helhetlig og bedre samordnet tilbud til barn som har vært utsatt for overgrep.

Regjeringen etablerte to barnehus i 2007, ett i Bergen og ett på Hamar. I løpet av 2008 vil Regjeringen etablere ytterligere tre barnehus, lokalisert til Kristiansand, Trondheim og Tromsø. Det vil da

være etablert minst ett barnehus i hver helseregion, slik at tilbudet blir landsdekkende. Regjeringen vil i tillegg legge til rette for at det etableres et barnehus i Oslo innen utgangen av 2009, slik at det i Helseregion Sør-Øst vil være tre barnehus. Dette er nødvendig for å dekke de mest befolkede områdene, som også har flest saker.

Barnehusene skal være sentrale knutepunkt i regionen mellom offentlige instanser som har oppgaver og ansvar ved behandlingen av saker som gjelder vold og overgrep mot barn. Det er særlig viktig å etablere et tett og formalisert samarbeid mellom barnehusene og politiets spesialister på behandling av volds- og overgrepssaker. Videre skal det etableres samarbeid med de regionale volds- og traumesentrene i helseregionene. Det er nødvendig å vurdere erfaringene med barnehusene, særlig hvilken betydning avstand til barnehuset vil ha for dem som skal benytte tilbudet. Dette gjelder både barna som utsettes for vold og overgrep, og de ulike instansene som skal behandle sakene. Regjeringen vil legge til rette for at barnehusene utnyttes godt, samt styrke og videreutvikle det tverrsektorielle samarbeidet med sikte på videre utbygging av dette tilbudet til barn. Ordningen med barnehus vil bli evaluert, noe Politidirektoratet vil starte i 2009.

Psykisk syke

Politiet bruker mye ressurser på å rykke ut til og ta seg av psykisk syke mennesker som enten er til fare for seg selv eller omgivelsene eller er innblandet i kriminelle handlinger. Et godt samarbeid mellom politi og helsevesen er viktig. Et felles rundskriv om samarbeid mellom helsetjenesten og politiet ble gitt ut i juni 2006 (IS-15/2006). Formålet med rundskrivet var å klargjøre ansvars- og oppgavefordeling samt rammer for samarbeidet mellom helsetjenesten og politiet om psykisk syke. Et utvalg ledet av Øystein Mæland har skrevet en rapport om etterkontroll av reglene om strafferettslig utilregnelighet, strafferettslige særreaksjoner og forvaring.

4.1.4 Bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet

Generelt om bekjempelse av organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Kampen mot organisert kriminalitet og alvorlig gjengkriminalitet skal prioriteres. For å bekjempe denne kriminaliteten er det nødvendig med høy kompetanse i politiet, påtalemyndigheten og domstolene. Tiltak fra alle berørte aktører skal i best mulig grad samordnes.

Politidirektoratet gjennomførte i 2005 den første nasjonale analysen i politiet av organisert kriminalitet. Totalt så politiet konturene av om lag 125 definerte nettverk. Det blir gjennomført en tilsvarende analyse i 2008. Resultatene vil foreligge ultimo 2008.

De største nettverkene har store deler av Norge som nedslagsfelt. Skal denne typen distriktsovergripende kriminalitet bekjempes, må politi og påtalemyndighet bli bedre til å utveksle informasjon og samordne etterforskningen på tvers av distriktsgrenser. Det nye nasjonale kriminalitetsteretningssystemet Indicia, som nå er på plass i samtlige politidistrikter, sammen med Politidirektoratets strategi for etterretning og analyse, vil være sentrale virkemidler i kampen mot slik kriminalitet.

Internasjonalt og bilateralt samarbeid

Særlig i de senere år har det vært en økning i kriminelle handlinger som utøves av kriminelle nettverk med helt eller delvis tilhold i utlandet. Internasjonalt samarbeid er en nødvendig forutsetning for å lykkes i å bekjempe slike nettverk.

Norge vil fortsette arbeidet for at Europarådets Datakriminalitetskonvensjon skal utvikles som et nyttig instrument for internasjonalt samarbeid på området, bl.a. gjennom deltakelse i landpartskonferanser. Regjeringen vil se på muligheten for å implementere EUs datalagringsdirektiv som vil kunne gi politiet adgang til viktige beviser, bl.a. i forbindelse med voldelige skildringer og misbruk av barn på internett, samtidig som politiets adgang til slike bevis vil bli gitt en rettslig ramme.

Erfaringene med det europapolitiske samarbeidet, herunder Europol, Eurojust og Schengenavtalen, er gode. Et ytterligere forsterket internasjonalt påtale- og politisamarbeid vil være et verdifullt bidrag i det videre arbeidet for å forebygge og bekjempe organisert kriminalitet. Flere EU-land har inngått avtale om styrking av det grenseoverskridende politisamarbeidet – Prüm-avtalen. Deler av avtalen som gjelder bestemmelser knyttet til politi- og strafferettssamarbeidet, bl.a. søk i databaser, DNA, fingeravtrykk og kjøretøy- og politiooperativt samarbeid over landegrensene, innlemmes nå i EUs regelverk. Regjeringen har bedt om forhandlinger om norsk tilknytning til dette regelverket. Forhandlingene vil forhåpentligvis komme igang i løpet av høsten 2008.

Samarbeid innen Østersjøområdet og bilateralt med Russland er av stor betydning for bekjempelsen av organisert kriminalitet i vår del av verden. Gjennom Østersjørådets «Task Force» mot organisert kriminalitet gjennomføres det et tett samar-

beid med alle land i regionen med særlig oppmerksomhet mot bekjempelse av blant annet menneskehandel, narkotikatrafikk og miljøkriminalitet. Mandatet til «Task Force» videreføres for 2009 og 2010.

I arbeidet med å videreutvikle samarbeidet med Russland blir det nå tatt skritt for å få til en mest mulig konsekvent bekjempelse og håndheving av kriminalitet rettet mot ressurser og miljø i Nordområdene, herunder ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske). En ny avtale vedrørende samarbeid om bekjempelse av narkotikahandel ble undertegnet høsten 2007. Det arbeides også med tre andre avtaler, en avtale om samarbeid mot hvitvasking mellom Økokrim og respektive myndighet i Russland og to avtaler om et generelt samarbeid på justissektoren mellom den russiske riksadvokaten og henholdsvis Justisdepartementet og riksadvokaten i Norge.

Gjengkriminalitet og mc-gjenger

Kriminalitet knyttet til etablerte gjenger/nettverk og mc-klubber stiller høye krav til politiets kunnskap og metoder, og Politidirektoratets strategi for etterretning og analyse danner grunnlag for videreutvikling av politiets kunnskapsstyrte innsats også når det gjelder gjengkriminalitet og mc-gjenger. Samarbeid med eksterne aktører er viktig. Regjeringen vil i ny handlingsplan om kriminalitetsforebygging vektlegge å forbedre samarbeidet mellom ulike aktører.

Politidirektoratets tendensrapport (2007-2009) viser til økt oppslutning hos mc-klubbene. Utviklingen følges opp i tråd med Politidirektoratets handlingsplan «Politiets bekjempelse av mc-miljøer 2003-2008». Et mål er å hindre etablering av nye kriminelle mc-klubber, redusere eksisterende kriminelle mc-klubber og å hindre rekruttering til klubbene. Handlingsplanen skal evalueres av Politidirektoratet.

Riksadvokaten og politidirektøren besluttet i januar 2007 å nedsette en bredt sammensatt arbeidsgruppe for å utarbeide forslag til hvordan politiet, i samarbeid med andre samfunnsaktører, kunne forbedre bekjempelsen av kriminelle, mobile østeuropeiske nettverk og grupper som opererer over flere politidistrikt. Arbeidsgruppen leverte rapporten «Kriminelle, mobile østeuropeiske grupper/nettverk» til riksadvokaten og politidirektøren 01.02.2008. Det er igangsatt et arbeid for å videreutvikle flere av forslagene i arbeidsgruppens rapport. Kripas har i den anledning utarbeidet forslag til endringer i BL/Strasak som i større grad tilfredsstiller og gjenspeiler kriminali-

tetsutviklingen. Politiets innsats mot østeuropeiske kriminelle nettverk skal videreføres.

Politidirektoratet arrangerte i 2008 i samarbeid med KS en konferanse om samhandling mellom kommuner, politiet og andre aktører om forebygging og bekjempelse av mc-miljøer som er knyttet til organisert kriminalitet.

Menneskehandel

Regjeringen har som målsetting å bidra til å bekjempe alle former for menneskehandel nasjonalt og internasjonalt. Soria Moria-erklæringen understreker betydningen av å styrke politiets arbeid for å bekjempe menneskehandel og gjøre det lettere for ofre å få midlertidig opphold i Norge.

Kripos rapporterer at antallet anmeldelser for menneskehandel har gått fra 10 i 2005, til 36 i 2006 og 31 i 2007. Oslo, Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland politidistrikt har flest saker. Etter lovendringen i 2003 er det avsagt til sammen fem rettskraftige dommer for menneskehandel i Norge. I tillegg kommer ytterligere to saker med dom i første instans, hvorav en gjelder dom for grov utnyttelse i tvangsarbeid og den andre for organisert utnyttelse i prostitusjon.

Regjeringen presenterte høsten 2006 handlingsplanen Stopp menneskehandelen 2006-2009. Justisdepartementet leder en tverrdepartemental gruppe som koordinerer innsatsen mot menneskehandel.

Regjeringen fremmet våren 2008 lovforslag (Ot.prp. nr. 48 (2007-2008)) om å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester. En målsetting med forslaget er å gjøre det mindre attraktivt for menneskehandlere å drive sin virksomhet i Norge. Et forbud vil bidra til å endre holdninger, redusere etterspørselen og derved gi et mindre marked for menneskehandel. Kriminaliseringen skal ikke føre til en forverret situasjon for de prostituerte. Justisdepartementet har iverksatt et forskningsprosjekt for å kartlegge prostitusjonsmarkedet. Dette prosjektet avsluttes høsten 2008. Resultatet av kartleggingen vil bli benyttet til å utvikle flere tiltak som kan hjelpe flest mulig ut av prostitusjon.

Politidirektoratet administrerer Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM), et prosjekt som bistår politiet og hjelpeapparatet med koordinering og mobilisering av bistands- og beskyttelsestiltak for ofre for menneskehandel. Prosjektet skal evalueres, og evalueringen skal danne grunnlag for å vurdere opprettelse av en permanent koordineringsenhet.

KOM-prosjektet har på oppdrag fra Justisdepartementet utarbeidet verktøy og retningslinjer

for identifisering av mulige ofre for menneskehandel. Prosjektet anslår at minimum 180 personer var identifisert og under oppfølging som mulige ofre for menneskehandel i Norge i 2007.

For å sikre bistand og beskyttelse til kvinner utsatt for menneskehandel, støtter Justisdepartementet prosjektet ROSA (Reetablering, oppholdssteder, sikkerhet og assistanse) i regi av Krisesentersekretariatet. En ekstern evaluering av prosjektet er gjennomført på oppdrag fra Justisdepartementet i 2008. Konklusjonen er at prosjektet, som tilbyr bolig og akutt bistand til antatte ofre for menneskehandel, bør videreføres. I tillegg til å sikre egnede boliger, peker evalueringen på viktigheten av å tydeliggjøre kommunenes ansvar for brukerne og at det må sikres et godt innhold i refleksjonsperioden.

Enslige mindreårige asylsøkere står i fare for å bli utsatt for menneskehandel. Med utgangspunkt i anbefalinger fra en arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet, har departementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet, iverksatt en rekke tiltak for å styrke rutiner og regelverk for å forebygge at enslige mindreårige asylsøkere forsvinner etter ankomst til Norge, og for å sikre en aktiv og adekvat oppfølging av forsvinningssaker.

Oslo politidistrikts særskilte satsing mot menneskehandel, STOP-prosjektet, har bidratt til avdekking og straffeforfølging av flere saker relatert til menneskehandel og hallikvirksomhet. STOP-prosjektets innsats har i 2007 vært rettet mot bestemte miljøer og nasjonaliteter basert på problemorientert politiarbeid. Hensikten har vært å ramme sentrale nettverk som organiserer store antall prostituerte i Oslo. Prosjektet har bidratt til å redusere tilgjengeligheten på leiligheter og lokaler på innemarkedet i Oslo. Prosjektet har mottatt åtte anmeldelser og iverksatt etterforskning i elleve saker om menneskehandel. Videre har prosjektet opprettet 17 straffesaker etter hallikbestemmelsen, hvorav det har falt dom i tre saker og fem saker er henlagt. STOP-prosjektet, som har som delmål å straffeforfølge menneskehandlere og halliker for alternative lovbrudd, hadde i 2007 12 anmeldelser for annen kriminalitet (narkotika, våpen, sigarettsmugling og besittelse av tyvgods).

Narkotikakriminalitet

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen lagt vekt på å føre en restriktiv og helhetlig rusmiddelpolitikk. Bekjempelse av narkotikakriminalitet er en del av denne politikken og skal være prioritert oppgave for politiet. Regjeringens «Opptrappingsplan for rusfeltet» skal følges opp.

Etter en oppgang fra 2005 til 2006 sank antall anmeldte narkotikalovbrudd til under 40 800 i 2007. Antallet er likevel noe høyere enn i perioden 2003-2005, da det årlige gjennomsnittet var 37 200 anmeldelser. Anmeldelser av besittelse av mindre mengder narkotika (regulert i legemiddeloven) er 12 % færre enn i 2006, og bidrar mest til reduksjonen av det samlede antallet narkotikalovbrudd. Bruk av narkotika etter legemiddeloven (12 800) og narkotikaforbrytelser etter straffeloven (17 800) ble anmeldt i omtrent like stort omfang som i 2006. Det ble i 2007 registrert 1 300 tilfeller av de aller groveste narkotikaforbrytelsene, som er noe flere enn tidligere år.

Den internasjonale, illegale handelen med narkotika er en vesentlig del av den organiserte kriminaliteten som blir stadig mer grenseoverskridende. Det er derfor nødvendig å styrke det forpliktende og langsiktige narkotikasamarbeidet internasjonalt og motvirke liberalisering av narkotikapolitikken. Norge er en vesentlig bidragsyter gjennom Paris Pact – samarbeidet for bekjempelse av narkotikaproduksjon og –smugling fra Afghanistan. Foruten samarbeidet i Europarådet (Pompidou – gruppen), OSSE-samarbeidet og arbeidet i Dublin Group, deltar Norge også i FNs Narkotikakommisjon.

For å kunne kontrollere illegal omsetning og distribusjon av narkotika og kjemikalier som benyttes til narkotikaproduksjon, kreves videreutvikling av det internasjonale politi- og tollsamarbeidet. Det skal legges særlig vekt på å utvikle samarbeidet med land som er sentrale i illegal produksjon og smugling av narkotika, bestemt for det norske markedet, eller som sendes illegalt gjennom Norge. Dette må skje gjennom et forsterket samarbeid i relevante internasjonale organer.

Politiets plan for bekjempelse av narkotikakriminalitet skal videreføres. Politiets samarbeid med andre instanser for å redusere narkotikakriminaliteten og –misbruket, skal videreutvikles. Det skal særskilt legges vekt på å forebygge at unge glir inn i narkotikamisbruk og miljøer preget av slikt misbruk. For å hindre nyrekruttering og for å hente informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet, er innsats mot brukermiljøene vesentlig. Også innsats rettet mot bakmenn for å avdekke alvorlige saker som gjelder nasjonal og internasjonal rusmiddelkriminalitet, skal prioriteres.

Internett brukes også som arena for omsetning og distribusjon av narkotika og andre illegale stoffer. Politiet skal bidra til å forebygge og avdekke straffbare forhold som skjer på denne måten.

Miljøkriminalitet

Regjeringen har som mål at Norge skal bli et foregangsland i miljøpolitikken gjennom en aktiv miljøpolitikk, både nasjonalt og internasjonalt. Politiet har en viktig rolle i bekjempelsen av miljøkriminalitet gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomheten og ved etterforskning og iretteføring av brudd på miljøvernlovgivningen. Økokrim har en viktig rolle i bekjempelse av miljøkriminalitet og foreslås styrket i dette arbeidet i 2009.

Tverrfaglig samarbeid, kompetanse og gode fagmiljøer i politidistriktene er viktig for at politiet skal lykkes i bekjempelsen av miljøkriminalitet. Dette er fulgt opp med at det er etablert samarbeidsfora i de enkelte politidistrikter. På sentralt nivå er samarbeidet styrket ved at Sentralt miljøforum, under ledelse av Politidirektoratet, nå innbefatter 14 ulike kontroll- og tilsynsetater.

Satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske i Barentshavet må fortsette. Kystvakten oppbringer flere fartøy, og iretteføring av denne type saker blir stadig mer krevende med kompliserte rettslige spørsmål og tunge interesser involvert. Det har gjort det nødvendig å opprette nytt statsadvokatembete i Troms og Finnmark. Det er lagt opp egne kurs for kompetanseheving ved Politihøgskolen i Bodø, samtidig som det er etablert et nærmere samarbeid med russiske myndigheter.

Datakriminalitet, teknologi og metodebruk

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi spiller en stadig større rolle som drivkraft i utviklingen av samfunnet. Dette påvirker kriminalitetsutviklingen både når det gjelder straffbare handlinger som utføres med datateknologi mot datasystemer og utøvelsen av tradisjonell kriminalitet. I tillegg til datainnbrudd, dataangrep og dataskadeverk ser vi tradisjonell kriminalitet i nye former som bl.a. kredittkortbedrageri, elektronisk betalingssvindel, seksuelle utnyttelser på internett og distribusjon av narkotika på internett.

Elektroniske spor får stadig større betydning i alle typer straffesaker, bl.a. for å bekjempe ulovlig formidling av bilder av seksuelle overgrep mot barn og rasisme- og hatkriminalitet, overvåker og infiltrerer politiet kommunikasjon på internett. Datakrimavdelingen på Kripes er det nasjonale kompetansesenteret for utnyttelse av elektroniske spor i politiet.

Kripes er tildelt et nasjonalt ansvar for kommunikasjonskontroll. Etablering av et nytt nasjonalt system for kommunikasjonskontroll skal videreføres i 2009.

4.1.5 Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet

Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen prioriterer Regjeringen kampen mot den økonomiske kriminaliteten høyt, og vil styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet ytterligere. Politiets etterforskning av økonomiske straffesaker og samarbeidet med forvaltnings- og kontrollorganer skal videreutvikles, både på sentralt og lokalt nivå.

Innsatsen mot den økonomiske kriminaliteten krever samarbeid, kontinuitet og langsiktighet. Regjeringen har derfor startet arbeidet med en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet med sikte på ferdigstilling første halvår 2009.

Oslo politidistrikt har en stor andel av saker innen økonomisk kriminalitet, og Regjeringen foreslår derfor å bevilge 12 mill. kr til distriktet i 2009 for å styrke oppfølgingen av straffbare forhold som avdekkes av skatteetaten og til generell styrking av politidistriktets innsats mot økonomisk kriminalitet. Styrkingen skal benyttes til opprettelse av tre etterforskningsteam.

Økokrim er tilført ressurser for å styrke arbeidet mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Den personellmessige styrkingen har bidratt til å øke kapasiteten ved enheten for finansiell etterretning og opprettelse av et etterforskingsteam. Nytt datasystem for mottak og analyse av meldinger om mistenkelige transaksjoner og annen etterretningsinformasjon vil være fullt operativt høsten 2008, og forventes å være et svært nyttig redskap i kampen mot den økonomiske kriminaliteten.

For å kunne bekjempe økonomisk kriminalitet mer effektivt må det arbeides ytterligere med å utvikle kompetansehevende tiltak, bl.a. når det gjelder finansiell etterforskning og utenlandsetterforskning. Det er videre nødvendig at økoteamene i politidistriktene etablerer seg som stabile og kompetente fagmiljøer med gode samarbeidsrelasjoner til kontrolletater og andre relevante samarbeidspartnere. Politidirektoratet vil gjennomføre en evaluering av økoteamene høsten 2008.

Ordningen med bistandsrevisorer er fra 2007 landsdekkende. Riksadvokaten, Politidirektoratet og Skattedirektoratet har regelmessig møter med utgangspunkt i en samarbeidsavtale inngått i 2006. Samarbeidet videreføres også lokalt.

Samarbeid mellom offentlige etater og mellom det offentlige og private er helt avgjørende for å sikre en hensiktsmessig ressursbruk, bl.a. med hensyn til om saker skal søkes avgjort med administrative reaksjoner eller straff.

4.2 God og effektiv konfliktforebygging og –løsning

Alternative konfliktløsningsordninger er en viktig del av Regjeringens helhetlige kriminalpolitikk. Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen ha økt bruk av konfliktråd for unge lovbyggere. Politiet, påtalemyndigheten og konfliktrådene skal samarbeide om å tilby møter i konfliktrådet i alle saker som er egnet for det.

En mest mulig likeartet bruk av konfliktråd som reaksjon i landets politidistrikt skal tilstrebes. Overfor unge lovbyggere er det særlig viktig med en rask, målrettet og effektiv reaksjon. Politiets egen statistikk viste en økning i antallet saker overført fra påtalemyndigheten til konfliktråd fra 4 212 saker i 2006 til 5 240 saker i 2007. En del av økningen skyldes imidlertid endring i beregningsgrunnlaget for statistikken. Etterberegninger riksadvokaten har fått utført viser at resultatet i 2007 ville blitt ca. 4 460 overføringer i 2007. Det vil si en økning på 6 % dersom samme beregningsmåte som for tidligere år benyttes. For nærmere omtale av konfliktråd vises til kat. 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

4.3 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.3.1 Styrke kriminalitetsofferets stilling

Justisdepartementet vil, som en oppfølging av Soria Moria-erklæringen, bygge ut hjelpen og støtten til ofre for kriminalitet i samarbeid med andre sentrale og lokale myndigheter.

Med virkning fra 01.07.2008 har fornærmede og etterlatte fått styrkede rettigheter til informasjon og deltakelse i straffesaksbehandlingen. Det er bl.a. vedtatt at fornærmede og etterlatte skal gis styrket rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, utvidet rett til bistandsadvokat, bedre kontakt med politi og påtalemyndighet, utvidet rett til å være til stede i rettsmøter, flere rettigheter i forbindelse med gjenopp-takelse av straffesaker og rett til en kostnadsfri samtale med advokat før anmeldelse i saker som vil omfattes av bistandsadvokatordningen. I tillegg vil det bli gjennomført en heving av aldersgrensen for bruk av dommeravhør fra 14 til 16 år.

Etter oppdrag fra Justisdepartementet har Politidirektoratet, i samarbeid med riksadvokaten, utarbeidet en informasjonsbrosjyre om fornærmedes rettigheter i straffesaker. Det skal iverksettes tiltak som sikrer at fornærmede og pårørende har tilgang til en kontaktperson i politiet som ivaretar deres behov for informasjon og oppfølging fra politiet i alle stadier av saken.

For ytterligere å styrke situasjonen for fornærmede i straffesaker ble det fra 01.09.2008 etablert en støttetelefon for kriminalitetsofre. Det er også etablert ytterligere to rådgivningskontorer for kriminalitetsofre i henholdsvis Nord-Trøndelag (Steinkjer) og Vestfold (Tønsberg). For nærmere omtale vises til kat 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

4.3.2 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Fritz Moen-sakene

Det regjeringsoppnevnte utvalget som gransket straffesakene mot Fritz Moen fremla sin rapport i juni 2007. Utvalget la frem en rekke anbefalinger for å styrke strafferettspleien og motvirke at det avsies feilaktige dommer i fremtiden. Justisdepartementet følger opp utvalgets anbefalinger.

Departementet sendte i juni 2008 ut et høringsbrev med frist 25.09.2008, der man orienterte om det oppfølgingsarbeid som er iverksatt, og ba om innspill på ulike forslag til endringer i lov- og regelverk. Forslagene berører særlig bruk av sakkyndige og tolker, samt gjennomføring av politiavhør.

Riksadvokaten og Politidirektoratet har gjennomført et omfattende arbeid for å gi samtlige politidistrikter, særorgan og hele påtalemyndigheten kunnskap om hva som gikk galt i Fritz Moen-sakene og samtidig påse at det iverksettes tiltak for så langt det er mulig å hindre at det skjer igjen.

Justisdepartementet har inngått en avtale med Stiftelsen Signo om å øke Fritz Moens oppreisingsbeløp med fire mill. kr. Stiftelsen Signo er arving etter Fritz Moen. Dermed er totalbeløpet som er tilkjent Moens etterlatte 20 mill. kr. Avtalen innebærer at det opprettes et fond for forskning og opplysningsvirksomhet rundt funksjonshemmedes stilling i strafferettspleien.

Behandling av henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold i politiet

Den nye ordningen med behandling av påståtte kritikkverdige forhold i politiet er et tiltak for å videreutvikle etaten, og forbedre forholdet til publikum. Politidistriktene behandlet 701 henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold i 2007. I 85 tilfeller har politimestrene funnet grunnlag for kritikk. Politidistriktene har en løpende vurdering av tiltak som kan bedre kvaliteten på politiets arbeid.

Anmeldelse for straffbare forhold begått av ansatte i etaten behandles av Spesialenheten for politisaker.

Departementet har nedsatt et utvalg som skal evaluere ordningen om påståtte kritikkverdige for-

hold og Spesialenheten for politisaker, hver for seg og samlet, for å vurdere om dagens ordninger fungerer etter intensjonen. Se for øvrig omtale under kat. 06.60 pkt. 4.1.1.

Lyd og videoopptak ved politiavhør

Innkjøpt utstyr for lyd og videoopptak er nå fordelt mellom politiets særorganer og de enkelte politidistrikt ut fra innmeldt behov. Implementeringen av utstyret er i gang og forventes sluttført i løpet av 2008. Administrative regler for bruk av utstyret er sendt samtlige særorgan og politidistrikter, herunder Sysselmannen på Svalbard. Det samme gjelder rundskriv med krav til faste avhørsrom og tekniske rom i forbindelse med lyd og videoopptak ved politiavhør.

DNA-analyser

Adgangen til å registrere DNA-profiler til bruk i etterforskning og strafferettspleien ble i tråd med Soria Moria-erklæringen utvidet fra 01.09.2008, jf. Innst. O. nr. 23 (2007-2008). Sentral finansiering fra samme tidspunkt, skal sørge for at politidistriktene ikke lenger skal betale for analysene av DNA-prøvene som sendes inn. Hovedmålet for DNA-reformen er en mer effektiv etterforskning og økt oppklaring, både i forhold til den kriminalitet som rammer folk flest og mer alvorlig kriminalitet.

Justiskomiteen ba i Innst. O. nr. 23 (2007-2008) Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om å opprette et etterforskningsregister. Komiteens anmodning er fulgt opp i Ot. prp. nr. 42 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeprosessloven (DNA-etterforskningsregister). Regjeringens forslag om lovfesting av etterforskningsregisteret ble vedtatt av Stortinget i juni 2008, jf. Innst. O. nr. 54 (2007-2008), og trådte i kraft 01.09.2008. Med et etterforskningsregister, hvor profiler fra mistenkte registreres, kan etterforskningen bli enda mer effektiv ved at DNA-spor blir gjort tilgjengelig for politiet tidlig i etterforskningen, og regelmessig kan søkes opp mot sporregisteret. En registrering i etterforskningsregisteret vil alltid være midlertidig, i det registreringen er avhengig av utfallet av straffesaken. Registreringen vil bli slettet eller overført DNA-registeret.

Det ble i 2008 bevilget 66,1 mill. kr til DNA-reformen. Bevilgningen er videreført og økt med 37,3 mill. kr i 2009. Kapasiteten ved RMI og Kripes er i 2008 styrket med utstyr og personell, slik at de er i stand til å håndtere et økt volum av DNA-prøver til analyse og en økning i antallet profiler til registrering i DNA-registeret. RMI er også styrket administrativt ved at det i 2008 er ansatt direktør i

nyopprettet stilling. Det er videre startet innføring av nytt datasystem for elektronisk samhandling. Systemet skal erstatte tidligere tungvinte manuelle rutiner for samhandling mellom politidistriktene, Kripos og RMI. Politidistriktene er i 2008 styrket med midler tilsvarende 27 årsverk for å styrke kapasiteten på DNA-området. Det er satt gang et bredt opplæringsprogram for å sikre et åstedsarbeid med god kvalitet. En positiv sideeffekt av DNA-satsingen er en generell kvalitetsheving på det kriminaltekniske arbeidet i politiet.

Regjeringens satsning på DNA videreføres i 2009, og RMI og registerfunksjonen ved Kripos vil bli tilført ytterligere ressurser. Bl.a. vil sakkyndighetsvirksomheten i DNA-saker ved RMI bli styrket, både faglig og ressursmessig. Politihøgskolen vil bli styrket med en stilling og DNA-opplæringen blir en del av grunnutdanningen.

I påvente av en permanent arealutvidelse har RMI leid midlertidige kontorlokaler for å kunne håndtere forventet økning i antallet DNA-saker som følge av lovendringene. Justisdepartementet vil, i samråd med andre departementer og institusjoner, vurdere spørsmålet om nye lokaler til RMI.

Regjeringen vil i tråd med Stortingets ønske, foreslå å bevilge 1,35 mill. kr i 2009 til forberedelse av et nytt offentlig analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø, jf. Innst. O. nr. 23 (2007-2008). Instituttet vil være supplement til den analysekapasitet som tilbys av RMI.

Politiregisterloven

Justisdepartementet følger opp NOU 2003:21 Kriminalitetsbekjempelse og personvern, og sikter på å fremme odelstingsproposisjon med forslag til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (Politiregisterloven) våren 2009. Departementet har i denne forbindelse tett fulgt arbeidet med EUs rammebeslutning om personvern. Forhandlingene om denne rammebeslutningen ble avsluttet høsten 2007.

4.3.3 Bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og hatkriminalitet

Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen arbeide for et tolerant og flerkulturelt samfunn og motarbeide diskriminering, fordommer og rasisme.

Justis- og politidepartementet deltar i arbeidet med en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering for 2009 - 2013. Arbeidet koordineres av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Det er viktig å opprettholde en god dialog med innvandrersorganisasjonene. Det sentrale dialogfo-

rum og de lokale dialogfora skal videreføres. Politidirektoratets prosjekt «Trygghet og tillit» arbeider med forbedringsområder i møtet mellom politiet og innvandrerbefolkningen. Prosjektet startet i 2008, og skal gå over to år.

Hatkriminalitet

Vold som retter seg mot personer eller grupper med utgangspunkt i hvem de er eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer. Slik vold skaper også redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn og skal derfor håndteres med stort alvor av politiet. I forbindelse med revisjonen av straffeloven har Regjeringen foreslått at hatkriminalitet skal være straffeskjerpende omstendighet.

Justisdepartementet er ett av syv departement som står bak Regjeringens nye handlingsplan for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT). Handlingsplanen som omfatter 60 tiltak, ble lagt frem av barne- og familieministeren 26. 06.2008. Et overordnet mål med handlingsplanen er å etablere nulltoleranse for alle former for diskriminering av LHBT-personer.

Fra november 2006 er Politiets saksbehandlingsverktøy (BL) utstyrt med en registreringsfunksjon som gjør det mulig elektronisk å skille ut saker der motivet for handlingen vurderes å være hatrelatert, og gi disse nødvendig etterforskning og påtalemessig prioritet, notoritet og fremdrift. Politidirektoratet skal i løpet av 2008 iverksette en gjennomgang av merkede saker fra 2007 med sikte på å evaluere ordningen. Målet med denne evalueringen vil være å komme frem til en hensiktsmessig registreringsordning, samt økt kunnskap om denne typen kriminalitet.

4.4 Økt samfunnssikkerhet

Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen legge økt vekt på samfunnssikkerhet.

4.4.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Politiet er en sentral aktør i det sivile samfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag. Med bakgrunn i Politiloven §§ 2, 7 og 27 skal politiet være forberedt på et bredt spektrum av hendelser som kan kreve en større, velorganisert politiinnsats. Staten har utarbeidet flere plan- og instruksverk for innsats ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Ekstraordinære hendelser og kriser vil ofte kreve koordinerte tiltak fra andre etater enn politiet. Skal politiets beredskapsoppgaver og ansvar for koordinert innsats ivaretas, er det avgjørende at etaten har en rolleforståelse og et øvingsmønster som ivaretar samvirke med andre nød- og beredskapsetater, Forsvaret, fylkesmann, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum.

4.4.2 Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Justisdepartementet skal til enhver tid være forberedt på å samordne ved nasjonale kriser, også ved kriser i utlandet som berører norske borgere og interesser, jf. Stortingets behandling av St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, Innst. S. nr. 265 (2004-2005).

Politidirektoratet har som ledd i revideringen av sentrale instruksverk utarbeidet et nytt beredskapssystem – Politiets beredskapssystem (PBS). Systemet legger til rette for at relevante tiltak og prosedyrer skal være fleksible for å kunne møte ulike utfordringer. Direktoratet har fra 2008 gradvis innført tilsyn med politidistriktene og særorganenes beredskapsforberedelser. Dette skal videreføres i 2009.

Direktoratet har fra 2007 arrangert en større samvirkeøvelse hvert år (øvelse TYR). Øvelsen i 2009 gjelder håndtering av en større katastrofe i Tafjordområdet.

4.4.3 Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet, og verne om betydelige samfunnsinteresser

Regjeringen har styrket beredskapen mot terror og sabotasjeaksjoner. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) ble i RNB for 2008 gitt økte bevilgninger til 25 nye årsverk og anskaffelse av utstyr. Bevilgningen i RNB er videreført med 15 mill. kr (helårsvirkning av nye stillinger), og det er i 2009 foreslått å styrke bevilgningen med ytterligere 10 mill. kr til PST til opprettelse av flere årsverk, bl.a. til livvakt-tjenesten, spaning og til utstyr. I perioden 2006-2008 har PSTs tildeling økt med 26,25 mill. kr. I perioden er det også gitt tilleggsbevilgninger på 22 mill. kr. Sammen med den foreslåtte styrkingen på 25 mill. kr i 2009 har bevilgningen til PST økt betydelig.

Antiterrorstrategien i fredstid skal baseres på justispolitiske prinsipper. Norsk antiterrorpolitikk skal bygge på tre faktorer: Begrensning, troverdighet og ansvarlighet. Det vil si at ethvert tiltak må

være begrenset og veldefinert – målrettet mot terroristen personlig, politikken må være troverdig – opinionen må være overbevist om at statens handlinger er nødvendige og gir resultater og ansvaret må være klart plassert. Alle antiterroriltak må gjennomføres i tråd med lovgivers intensjoner. Tvangsmidler kontrolleres av domstolene og alle tiltak underlegges etterkontroll.

Terrortrusselen er en alvorlig form for organisert kriminalitet, og den må bekjempes og forebygges med judisielle virkemidler innenfor demokratiske rettsstatsprinsipper og et bredt internasjonalt samarbeid. Store ressurser blir brukt for å forebygge denne kriminaliteten i Europa, og en rekke planlagte aksjoner har de siste årene blitt avslørt og avverget av europeiske sikkerhetstjenester.

Norsk strategi for å bekjempe terror er å forebygge, beskytte, forfølge og reagere. Forebygge for å hindre at mennesker griper til terror, ved å takle de grunnleggende forhold som kan føre til voldelig ekstremisme. Beskytte befolkningen og infrastrukturen ved å redusere sårbarheten. Forfølge og etterforske terrorister og deres støttespillere, for å hindre planlegging og reisevirksomhet, oppløse støttenettverk, avskjære finansiering og adgang til våpen. Det siste elementet i strategien er å reagere adekvat for å redusere konsekvensene av en terrorhandling.

For norske myndigheter er den primære oppgaven å forebygge og avverge terrorhandlinger på norsk territorium. Det er samtidig like viktig å forhindre at terrorhandlinger i andre land blir planlagt eller støttet av personer som oppholder seg i Norge, eller at Norge blir brukt som skjulested for terrorister. Den beste og kanskje eneste måten å styrke vår egen og andres sikkerhet på, er å bidra til at det internasjonale samarbeidet mellom sikkerhets- og etterretningstjenester, samt det ordinære politiet, blir så godt som mulig.

Departementet ser det som en særlig utfordring å forebygge ekstremisme og radikalisering i Norge. Med «radikalisering» menes her «den prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske mål», jf. PSTs ugraderte trusselvurdering 2008. Det er viktig med en god dialog mellom ulike statlige og kommunale myndigheter og representanter for kulturelle og religiøse miljøer for å forebygge at personer blir tilknyttet ekstreme miljøer, og at personer som allerede tilhører disse miljøer får mulighet til å bryte ut. Ansvaret for å koordinere arbeidet med å forebygge politisk motivert vold og sabotasje ligger til Justisdepartementet. Det skal utarbeides en handlingsplan med formål å sikre et mer helhetlig grunnlag for koordinering av samfunnets tiltak for å motvirke ekstremisme, samtidig som man ivare-

tar hensynet til demokrati, rettssikkerhet og et inkluderende samfunn. Det vil i samarbeid med andre berørte departementer bli utarbeidet en samlet strategi for myndighetene om dialog og mediehåndtering ved eventuelle terrorhendelser i Norge for å hindre uheldige samfunnskonsekvenser.

Regjeringen fremmet i Ot.prp. nr. 79 (2007-2008) forslag om at den nye straffelovens bestemmelser om oppfordring, rekruttering og opplæring i terrorhandlinger, som ble vedtatt våren 2008, skal tas inn i straffeloven 1902 slik at dette straffebudet kan tre i kraft så snart som mulig.

Regjeringen nedsatte 15.02.2008 et utvalg (Metodekontrollutvalget) hvis hovedoppgave er å kontrollere om de nye tvangsmidler for skjult informasjonsinnhenting som ble vedtatt i 1999 og 2005 har hatt den ønskede effekt i kriminalitetsbekjempelsen, herunder terrorforebygging, og om hensynet til rettssikkerhet og personvern er tilstrekkelig ivarettatt. Utvalget skal avgi sin innstilling innen 01.07.2009.

Norge deltar i en rekke internasjonale ikke-spredningsregimer, hvor siktemålet er å forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen. Et av disse regimene er Initiativ for spredningssikkerhet (PSI).

PSTs hovedoppgaver er å forebygge og etterforske terrorisme, politisk motivert vold, ulovlig etterretningsvirksomhet, produksjon og spredning av masseødeleggelsesvåpen samt trusler mot myndighetspersoner som nevnt i politiloven § 17 d. PST bistår ved gjennomføringen av forebyggende sikkerhetstiltak i statsadministrasjonen, forsknings- og undervisningsinstitusjoner, offentlig og privat næringsvirksomhet og annen virksomhet av betydning for viktige samfunnsinteresser.

Terrorisme er grenseoverskridende, og utviklingstrekk i Europa påvirker også situasjonen her i landet. Hovedtyngden av aktivitet i Norge er knyttet til støttevirksomhet til utlandet, men det foreligger også indikasjoner på økende radikaliserings. Støttevirksomheten i Norge skjer primært i form av pengeoverføringer til personer eller grupper i utlandet som antas å være tilknyttet ekstreme islamistiske organisasjoner. Ulike former for støttevirksomhet til terrororganisasjoner i utlandet vil fremdeles være det dominerende element for aktivitet i Norge. Med tendenser til økt ekstremisme og radikaliserings er det en fare for at enkeltindivider eller grupper i økende grad tyr til voldelige handlinger i forbindelse med nasjonale hendelser eller kontroversielle politiske saker i Norge.

Flere sektorer innenfor det norske samfunnet er attraktive etterretningsmål. Fremmede staters ulovlige etterretningsaktivitet kan medføre stor

økonomisk og politisk skade for norske interesser, både i et kortsiktig og i et langsiktig perspektiv. PST arbeider derfor fortsatt med å hindre at ulovlig etterretningsaktivitet skal finne sted.

Antallet registrerte trusler mot norske myndighetspersoner har økt de tre siste årene.

Politidirektoratet samarbeider med PST på flere områder. Samarbeidet mellom politiet for øvrig og PST omfatter blant annet tiltak for å forebygge radikaliserings i miljøer som kan gi grobunn for vold og terrorisme. Samarbeidet omfatter også tiltak for å forebygge og etterforske trusler og angrep mot myndighetspersoner. PST samarbeider også nært med helsevesenet i de tilfeller truseluslutmøveren er psykisk syk.

4.5 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.5.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Regjeringen vil fortsatt legge til rette for at Norge skal spille en aktiv rolle i det internasjonale samarbeidet for å forebygge og bekjempe den alvorlige grenseoverskridende kriminaliteten. Soria Moria-erklæringen viser til at en av Regjeringens hovedprioriteringer i utenrikspolitikken er å videreutvikle og styrke FN.

En viktig arena når det gjelder kriminalitetsbekjempelse er FN-organet United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) i Wien, hvor Norge er en av de 10 største bidragsyterne. UNODCs mandat er å bistå de 192 medlemslandene i bekjempelsen av ulovlige narkotiske stoffer og kriminalitet, inkludert menneskehandel, korrupsjon og terrorisme.

Norge har ratifisert FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, og tilleggsprotokollene mot menneskehandel, menneskesmugling og våpen. Norge deltar i statsparts-konferansene som er etablert for oppfølging av disse instrumentene. Regjeringen deltar på bred front i det internasjonale arbeidet mot korrupsjon. Regjeringen vil i den forbindelse følge opp og delta i relevante FN-prosesser for å sikre at FN-konvensjonen mot korrupsjon gjennomføres på en god måte i medlemslandene, særlig gjennom arbeidet for å etablere en hensiktsmessig overvåkningsmekanisme.

Soria Moria-erklæringen fremhever også en mer aktiv ivaretagelse av norske interesser overfor EU og tettere samarbeid mellom Norge og de øvrige europeiske land. Regjeringen vil derfor videreføre det nære samarbeidet med EU i justis- og

innenrikssaker, nedfelt i formelle samarbeidsavtaler. Gjennom Schengen-avtalen deltar Norge i felles grensekontroll, visum- og innvandringssamarbeidet, samt politisamarbeidet. Avtalen gir rett til deltakelse i utformingen av nye bestemmelser av betydning for gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket. Regjeringen ser på muligheten til å utvide samarbeidet med EU dersom hensiktsmessige muligheter åpner seg. Regjeringen har bedt om forhandlinger om tilknytning til EUs regelverk om forsterket politisamarbeid, den såkalte Prüm-beslutningen.

Det er en viktig oppgave å sørge for at Norges samlede forpliktelser gjennom Schengen-samarbeidet blir fulgt opp gjennom praktisk og juridisk implementering. I det utvidede Schengen-området hvor personkontrollen er opphevet ved de indre grenser, er det en prioritert oppgave for EU å sikre god kontroll på de ytre grenser for å hindre grenseoverskridende kriminalitet og illegal innvandring.

Det operative samarbeidet om kontroll på de ytre grenser koordineres av Frontex – EUs grensekontrollbyrå – der Norge deltar. Frontex utarbeider risikoanalyser for hele Schengen-området, koordinerer felles operasjoner og driver opplæring av bl.a. norsk politi. Norge har en tjenestemann ansatt i Frontex sitt hovedkvarter i Warszawa.

Gjennom EUs Grensefond, som EUs råd vedtok 07.05.2007, og som omfattes av Schengen-samarbeidet, skal den finansielle støtten for å bidra til en helhetlig og forsvarlig kontroll og forvaltning av de ytre grenser (land, sjø og lufthavner), inkludert visumutstedelse ytes. Norge vil måtte fremforhandle en tilleggsavtale og legge denne og rådsbeslutningen fram for Stortinget.

For å styrke arbeidet innen politiets utlendingsforvaltning vil Norge i løpet av 2008 utplassere en ambulerende verifiseringsattaché og to faste attachéer.

RABIT-forordningen (Rapid Border Intervention Teams), beredskapsteam for grensekontroll, er implementert. Teamene skal være sammensatt av nasjonale eksperter på grensekontroll og som etter anmodning kan rykke ut på midlertidig basis til en medlemsstat som opplever et akutt press på yttergrensen.

Norge har mottatt henvendelse fra Frontex om materiell til grensekontroll. Fly eller skip har blitt etterspurt, men foreløpig har Norge grunnet egen ressursituasjon måttet si nei til disse henvendelsene. Norsk deltakelse i konkrete operasjoner i regi av Frontex finansieres imidlertid ved at Frontex kompenserer norske myndigheter for medgatte utgifter.

Et viktig kompenserende tiltak for bortfall av systematisk personkontroll på grensene, er Schen-

gen informasjonssystem. Norge deltar i arbeidet med å ferdigstille neste generasjons Schengen informasjonssystem (SIS II). På lik linje med de øvrige Schengenlandene skal Norge gjøre nasjonale forberedelser som er nødvendige for at vi kan knytte oss til den nye versjonen av systemet. Den sentrale delen av prosjektet, som ledes av Europakommisjonen, er imidlertid av ulike grunner blitt forsinket, og antas nå å bli avsluttet i september 2009. Denne forsinkelsen påfører også Norge betydelige ekstrakostnader.

Schengen-området vil bli ytterligere utvidet når Sveits etter planen går med ved kommende årsskifte.

For å kunne realisere EUs politiske mål om å ytterligere øke standarden på kontroll og overvåking av de ytre grensene arbeides det i EU med flere forslag til tiltak som retter seg inn mot bedre koordinering og effektivisering av de enkelte lands overvåking av grensestrekingene. Disse er imidlertid ikke ferdigforhandlet i EU. Justisministeren orienterte Europautvalget i Stortinget om dette 02.06.2008.

Med EUROSUR (European Border Surveillance) diskuterer EU å knytte sammen ulike tekniske systemer for grenseovervåking. Målet er i første omgang å oppnå en synergieffekt av de eksisterende nasjonale systemene. Prioritet i EU er først og fremst den sørlige havgrense, dernest den landbaserte grense østover.

For å begrense antallet tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig i et Schengen-land, arbeides det med registreringssystemet «entry/exit», som skal gi en elektronisk inn- og utregistrering av alle tredjelandsborgere. Hensikten er å sette nasjonale myndigheter i stand til å identifisere personer som oppholder seg ulovlig i landet med tanke på å iverksette utreise.

Hvert Schengen-land forutsettes å opprette nasjonale koordineringssentra for grenseovervåking. Dette forutsetter et samarbeid mellom flere departementer.

Schengen-regelverket gir medlemsland muligheten til å inngå bilaterale avtaler med tilgrensede tredjeland for å innføre en særskilt ordning for lokal grensetrafikk. I henhold til denne ordningen kan innbyggere som bor i nærheten av en landegrense få utstedt et grenseboerbevis som gir rett til forenklet grensepassering.

Regjeringen har startet et arbeid for å se på muligheten for en slik avtale også mellom Norge og Russland og har tatt initiativ for å undersøke Russlands interesse. En ordning med grenseboerbevis vil kunne understøtte forsøkene på å etablere samarbeid i grenseområdet, herunder utveksling

av arbeidskraft, dagpendling og muligheten til økt samhandling.

Storskog grensepasseringssted er en Schengen-yttergrense og et viktig grensested for trafikk mellom Norge og Russland. Storskog grensepasseringssted hadde Schengen-inspeksjon i 2005. I kjølvannet av denne inspeksjonen fikk politidistriktet noen anbefalinger om endringer/forbedringer av kontrollvirksomheten som vil bli ferdigstilt innen utgangen av 2009.

I tillegg er det inngått avtale mellom norske og russiske myndigheter om utvidelse av åpningstiden ved kontrollstedet. Avtalen ble inngått før sommeren 2007 og skulle ha vært iverksatt fra sommeren 2007, men er utsatt grunnet forhold på russisk side.

Regjeringen vil gjennom Schengen-regelverket utnytte alle de muligheter vi har til å påvirke dette regelverket i ønsket retning. Det vil særlig bli lagt vekt på å fremme personvern, ivareta databeskyttelse og sikre enkeltindividets sivile rettigheter.

Med sikte på å etablere et mer hensiktsmessig regelverk for den sivile grenseovervåking m.v., har Regjeringen nedsatt et eget utvalg. Utvalget skal etter planen levere sin innstilling innen utgangen av året.

Norge vil fortsatt delta aktivt i OECDs Working Group on Bribery (WGB) og i Europarådets anti-korrupsjonsorgan Group of States Against Corruption (GRECO). Arbeidet i disse organene er basert på organisasjonenes rettslige instrumenter som representerer viktige standarder i det internasjonale samfunns arbeid mot korrupsjon og innebærer at medlemslandenes nasjonale gjennomføring av dem evalueres regelmessig.

Financial Action Task Force (FATF) er en viktig internasjonal standardsetter når det gjelder tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Regjeringen vil videreføre sitt arbeid i denne gruppen.

4.5.2 Bidra til demokratisering og institusjonsbygging

Regjeringen understreker i Soria Moria-erklæringen at den vil styrke norsk innsats for konfliktbygging og konfliktløsning. Internasjonale fredsoperasjoner er i økende grad rettet mot sikkerhetssektorreform og deltakelse fra sivilt politi blir stadig viktigere. Justisdepartementet vil legge til rette for at Norge kan delta med sivilt personell (CIVPOL), særlig i FN og EUs fredsbevarende og fredsbyggende operasjoner.

Regjeringen har besluttet at inntil 1 % av den norske politistyrken kan benyttes til bruk til utenlandstjeneste. I 2008 vil mer enn 70 polititjenestekvinner og -menn bidra til sivil krisehåndtering, fredsbevaring, reformprosesser og demokratiopp-

bygging gjennom FN, EU, OSSE og bilaterale avtaler. Norsk politi deltar i oppdrag blant annet på Balkan, i Afghanistan og i Afrika.

I Afrika har Norge også aktivt engasjert seg gjennom Training for Peace (TfP). TfP er et internasjonalt forsknings- og opplæringsprogram der blant annet NUPI og tre afrikanske forskningssentre deltar. TfP har som oppgave å utdanne afrikansk politipersonell til tjeneste i FN og afrikanske fredsoperasjoner.

4.6 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

Regjeringens mål om en åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor skal sikres gjennom god tilgjengelighet og service, tydelige ansvarslinjer, god ressursutnyttelse og samarbeid på tvers av ulike virksomheter. Publikumsundersøkelser vil være en sentral del av vurderingsgrunnlaget. Politidirektoratet vil i løpet av høsten 2008 gjennomføre en ny nasjonal publikumsundersøkelse.

Forvaltningsoppgaver og oppgaver knyttet til den sivile rettspleie på grunnplanet utgjør om lag 1 780 årsverk.

4.6.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Den sivile rettspleie på grunnplanet

De sivile rettspleiegjøremålene ble fra 01.01.2006 samlet i politi- og lensmannsetaten. Hovedformålet med reformen var en enhetlig og mer rasjonell organisering av de sivile rettspleiegjøremålene, og en forenkling for publikum. Samtidig med iverksettelsen av reformen ble nytt saksbehandlingsverktøy (SIAN) implementert.

Reformen for den sivile rettspleie på grunnplanet har ført til en bedre organisering og saksbehandling på området. Felles rapportering, sammen med bedre rapporteringsrutiner, har i tillegg gitt en bedre oversikt over utviklingen på saksområdet.

Saksbehandlingsverktøyet SIAN er forbedret i forhold til oppstarten. Kvaliteten på saksbehandlingen er hevet gjennom den opplæring som er gitt i forbindelse med innføringen av SIAN. Undervisningstilbudet ved Politihøgskolen er forbedret, både gjennom tilbud om eget studium og gjennom tilbud om etter- og videreutdanning i form av kurs-tilbud.

Hovedutfordringen nå er å bygge ned restanser og forbedre saksbehandlingstiden for de fleste sakstyper. For å oppnå det har Politidirektoratet, i samarbeid med Statens Innkrevingsentral (SI), gjennomført ny opplæring i SIAN hos de namsfog-

der/namsmenn som har hatt størst restanser og lengst saksbehandlingstid. Utviklingen for disse er positiv. Utfordringen er Namsfogden i Oslo, hvor et eget opplegg vil bli gjennomført.

Politidirektoratet fikk i 2007 i oppdrag å gjennomføre en prosessevaluering av reformen og det nye saksbehandlingsverktøyet. Konklusjonen var at den organisatoriske omstillingen har gått bra, men at innføringen av saksbehandlingsverktøyet SIAN hadde vært en utfordring for etaten. SIAN var uferdig når det ble implementert, men er senere oppgradert. Politidirektoratet vil høsten 2008 starte arbeidet med en gevinstrealiseringsplan for den sivile rettspleie på grunnplanet.

Det ble høsten 2006 gjennomført en analyse av gevinstpotensialet for elektronisk samhandling mellom alminnelige namsmenn og større inkassobyråer i forbindelse med begjæringer og forliksklager. Analysen viste store gevinster for staten. SI inngikk høsten 2007 samarbeid med et inkassobyrå for å kartlegge en løsning for elektronisk samhandling, og avklare hvilke krav til forskriftsendringer som kreves. Det forventes at første fase av løsningen for slik elektronisk samhandling kan være på plass i løpet av våren 2009.

Materiell og utstyr

Det er et overordnet mål at det skal være trygt å arbeide i politiet. Etaten skal tilrettelegge og drive sin virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår skader på personellet. En planmessig utskifting av tjenestetilpasset verneutstyr (TTV) er i gang. Vernevester og ileggsplater er levert med fortløpende supplering av utfaset materiell. Pistoler er anskaffet, og opplæring ble gjennomført første halvår 2008.

Det ble i 2006 anskaffet 58 kjøretøyer, i 2007 170, mens antallet nye kjøretøyer anskaffet pr. 01.07.2008 er 62.

Målekriterier for det totale politiprodukt og referansemålinger

Politidirektoratet tok i 2006 i bruk systemet Politimesterens styringsverktøy. Systemet dekker målformuleringer på politiets viktigste hovedarbeidsområder, og brukes av Politidirektoratet ved målfastsettelse og resultatoppfølging av politidistriktene og av politimesteren i politimesterens målfastsettelse og resultatoppfølging av driftsenhetene.

Publikumsundersøkelser, medarbeiderundersøkelser, tilsyn, «klageordningen» (ordningen om påståtte kritikkverdige forhold) og Spesialenhetens behandling av anmeldelser mot tjenestemenn

i politiet gir direktoratet informasjon om kvaliteten på politiets oppgaveløsning. Måling av det totale politiprodukt omfatter således en rekke mål for politiets oppgaveløsning samtidig som kvaliteten på politiets arbeid kontrolleres og evalueres på flere måter. Totalt sett gir dette en god oversikt over politiets oppgaveløsning.

Politidirektoratet er i gang med en gjennomgang av de målekriteriene som brukes i dag, og vil vurdere om det skal gjøres endringer i forhold til dagens struktur. En arbeidsgruppe under Politidirektoratet har i den forbindelse allerede vurdert målekriterier for politiets trygghetsskapende og kriminalitetsforebyggende arbeid. På nasjonalt nivå foreslås det bl.a. gjennomført publikumsundersøkelser som dekker befolkningens utsatthet for kriminalitet og følelse av utrygghet, mens det på lokalt nivå kan etableres målekriterier for redusert kriminalitet og økt trygghet. Dette er for øvrig målekriterier som er en del av dagens målesystem for politiets oppgaveløsning.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Politiets planer for og satsing på informasjonssystemer innrettes i samsvar med overordnede planer for justissektoren, og skal bidra til å forbedre og effektivisere politiets arbeidsprosesser. Politiet vil i 2009 intensivere arbeidet med å fornye det sentrale straffe- og politiopplysningsregister (SSP) og det nasjonale straffesaksregisteret (STRASAK). Fornøyelse av SSP/STRASAK kvalitetssikres i henhold til fastsatte prosedyrer.

Videre vil nødvendig oppgradering av politiets IT-infrastruktur prioriteres for å sikre en sikker og effektiv drift av etatens kritiske informasjonssystemer. Som en del av denne oppgraderingen vil ett nytt permanent driftssted (Driftssted II) bli tatt i bruk i 2009. Nødvendig oppgradering av IT-infrastruktur er planlagt realisert i løpet av 2010.

Implementering av nytt Nødnett, det vil si ny digital sambandsløsning for helse, brann og politi, fortsetter i 2009. Politidirektoratet leder og koordinerer politiets del av arbeidet gjennom et eget prosjekt SAMPOL (samband i politiet).

Under planleggingsarbeidet har leverandøren Nokia Siemens Network as (NSN) avdekket at sentrale aktiviteter i deres leveranse vil ta mer tid enn forventet. Det er derfor gjennomført ytterligere revisjon av planen for første trinn. Når første trinn av utbyggingen er ferdigstilt, testet og akseptert vil de første brukerne i politiet kunne ta Nødnett i bruk første kvartal 2009.

Det er planlagt å evaluere første utbyggingsområde i 2009. Resultatet av evalueringen skal inngå som en viktig del av Stortingets beslutningsgrunn-

lag for en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging av nødnett (fase 2).

Vaktvirksomhet

I tråd med Soria Moria-erklæringen tar Justisdepartementet sikte på å fremme et lovforslag om endringer i vaktvirksomhetsloven innen utgangen av 2008. Lovforslaget tar utgangspunkt i rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av departementet som har gjennomgått regelverket om vaktvirksomhet, samt høringsinstansenes syn. Arbeidsgruppen har særlig sett på problemstillinger knyttet til kvalitet, rettssikkerhet og kontroll.

Arbeidsgruppen har for det første foreslått å utvide lovens virkeområde, slik at egenkontroll vil bli omfattet. For det andre anbefaler gruppen å styrke utdanningens innhold både kvalitets- og kvantitetsmessig. For det tredje er det påpekt et behov for å bedre politiets kontroll. I den forbindelse er det foreslått en presisering om at politiet skal foreta årlig kontroll av vaktforetakene, herunder vandelskontroll av ansatte. For at politiet skal kunne utføre sin funksjon som tillatelses- og kontrollmyndighet på en hensiktsmessig og effektiv måte, er det videre foreslått et nytt landsdekkende elektronisk vaktvirksomhetsregister.

Politidirektoratet har i 2008 utarbeidet en funksjonell kravspesifikasjon til et slikt register for å effektivisere politiets kontroll med vaktsselskapene. I tilknytning til kontrollen er det foreslått et årlig gebyr.

Privat etterforskning

Privat etterforskningsvirksomhet er i dag ikke særskilt lovregulert. Virksomheten er undergitt lovgivningens alminnelige skranker for hva en person kan foreta seg i forhold til andre.

Justisdepartementet har foretatt en vurdering av spørsmålet om det bør foretas en nærmere lovregulering av privat etterforskningsvirksomhet i Norge, herunder om det bør innføres en egen autorisasjonsordning. Departementet har i utgangspunktet besluttet at en på det nåværende tidspunkt ikke vil foreta slik særskilt regulering av et område hvor den som utfører privat etterforskning ikke har videre fullmakter enn andre privatpersoner. Samtidig ser departementet at det kan være behov for å informere publikum om virksomheten og hvilke skranker som gjelder for slik virksomhet.

Før departementet går videre med saken er det sendt en forespørsel til riksadvokaten, Regjeringsadvokaten og kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker for å innhente deres syn i saken.

Lokalisering av politihelikopter

Oslo politidistrikt har lagt ned et stort arbeid i å identifisere lokaliseringsalternativ for ny helikopterbase. Oslo politidistrikt vil fortsette arbeidet med å finne egnet område til helikopterbasen i det åpne leiemarkedet. Fram til nytt lokaliseringsalternativ foreligger, opprettholdes helikoptertjenestens lokalisering på Gardermoen.

Leieavtalen for helikopteret er forlenget til 01.09.2010. Ved leiekontraktens utløp er Justisdepartementet i henhold til kontrakten forpliktet til å kjøpe helikopteret. Basert på den avtalte nedskrivning av helikopteret, vil prisen for kjøp av helikopteret i 2010 være 24 mill. kr eks. mva.

Rekruttering

En solid grunnbemanning med god kompetanse er nødvendig for å opprettholde befolkningens tillit og for å møte behovet for tilstedeværelse og kriminalitetsbekjempelse. Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at etaten har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som til enhver tid skal utføres.

Det har i løpet av 2007 og i 2008 blitt betydelig vanskeligere å rekruttere personell med politifaglig kompetanse, og våren 2008 var det uvanlig mange ubesatte tjenestemannsstillinger i politidistriktene. Denne markante endringen har sammenheng med relativt lave studentopptak til Politihøgskolen i årene 1999-2005, men også at en større andel politiutdannet personell for tiden velger andre yrker. Arbeidsmarkedet utenfor etaten etter spør i økende grad politifaglig kompetanse. Regjeringen vil derfor øke opptaket til Politihøgskolen i 2009 til 552 studenter, et opptak i overensstemmelse med Politidirektoratets bemanningsutredning «Politiet mot 2020». Dette er det største opptaket av studenter som har vært ved Politihøgskolen. Det er en stor utfordring for Politihøgskolen å skaffe tilfredsstillende lokaler og gode lærekrefter slik at kvaliteten på utdanningen blir like høy som tidligere.

Selv om Politihøgskolen utdanner nok polititjenestemenn, vil trolig rekrutteringen til små enheter med reservetjeneste og/eller begrenset tilfang av oppgaver, være en utfordring. For å øke rekrutteringen bør enkelte distrikt fortsatt legge til rette for strukturelle og organisatoriske endringer som sikrer tilstrekkelig fagmiljø. Det må videre rekrutteres aktivt til oppgaver som ikke krever politiutdanning. Det vil både kunne sikre bedre utnyttelse av politiressursene og føre til at etaten tilegner seg ny og nødvendig kunnskap.

Politi- og lensmannsetatens utdannings- og bemanningsbehov

Stortinget ba, i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver, jf. Innst. S. nr. 145 (2005-2006), om at Regjeringen etter evalueringen av politireformens fase 2 kom tilbake med en samlet vurdering av behovet for personell i et lengre tidsperspektiv. På bakgrunn av dette ga Justisdepartementet Politidirektoratet i oppdrag å utrede politi- og lensmannsetatens utdannings- og bemanningsbehov, både når det gjelder politiutdannet personell og personell med annen utdanning.

Politidirektoratet overleverte rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet» 16.06.2008. Rapporten beskriver befolknings- og samfunnsutviklingen siden politiets fremtidige bemanningsbehov henger nøye sammen med utviklingen på disse områdene.

Fram mot 2020 forventes en sterk befolkningsvekst. Økningen vil være størst i Oslo og de øvrige storbykommunene.

Sterk befolkningsvekst, økt innvandring og urbanisering gir grunn til å anta at kriminaliteten vil øke. Dette gjelder spesielt i sentrale strøk. Sterk vekst i aldersgruppen 15-24 år, sammenholdt med økende alkoholkonsum blant unge, krever særlig satsing på forebyggende arbeid. Samtidig som økt globalisering fører til andre utfordringer enn tidligere. Selv om den registrerte kriminaliteten er redusert de siste årene, er det betydelige utfordringer i forhold til en rekke kriminalitetstyper/-former.

Politidekningen er i dag i underkant av 1,8 politiårsverk pr. 1 000 innbyggere. Dette er lavere enn i Danmark og Sverige, og norsk politi har i tillegg flere ansvarsområder, mer utfordrende infrastruktur og en desentralisert organisasjon. Med bakgrunn i befolkningsøkningen og samfunnsutviklingen foreslår Politidirektoratet at bemanningen i politiet økes til samme nivå som øvrige nordiske land, det vil si fra 1,8 til 2,0 polititjenestemenn pr. 1 000 innbyggere. Direktoratet konkluderer med at bemanningen i politi- og lensmannsetaten må økes med ca. 2 700 politiårsverk og 1 000 årsverk i andre stillingskategorier innen 2020.

Dette krever en økning av opptaket på Politi-høgskolen til 552 for de kommende år. I tillegg til å øke opptaket på høgskolen og rekruttere andre yrkeskategorier, må etaten effektivisere IKT-systemene, tilpasse organisasjonsstrukturen, arbeide kunnskapsbasert og forbedre kompetanseforvaltningen.

Det vil være en utfordring de kommende år å skaffe tilstrekkelig med politiutdannet personell.

Regjeringen økte opptaket fra 360 til 432 studenter i 2007 og 2008 og foreslår for 2009 et opptak på 552 studenter. Prognoser for 2009 viser at antall studenter som uteksamineres fra PHS er 104 flere enn det antallet med politiutdanning som slutter i etaten. Det er foreslått å øke bevilgningene med 28 mill. kr for å sikre at studentene får jobb i politi- og lensmannsetaten. Det er også foreslått å øke bevilgningene med 10 mill. kr for å ansette sivile slik at politiutdannet personell kan frigjøres til politioperativt arbeid. Videre foreslås det å iverksette seniorpolitiske tiltak for å få ansatte til å utsette avgangen med pensjon. Dette er i tråd med Regjeringens målsetting om å få ansatte til å stå lengre i arbeid.

Responstid

Stortinget ba, i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver, jf. Innst. S. nr. 145 (2005-2006), Regjeringen også om å foreta en gjennomgang av spørsmålet om differensiert responstid. Oppdraget ble gitt til Politidirektoratet, og er omtalt i direktoratets rapport «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet.»

Politidirektoratet har i sin gjennomgang av responstid lagt følgende definisjon til grunn:

«Responstid er den tiden det tar fra politiet mottar melding om en hendelse til første politienhet er på plass.»

Responstiden er deretter analysert i fem ulike politidistrikter som antas å være representative for norsk politi med hensyn til befolkningstetthet, geografi og topografi. Undersøkelsen viser at responstiden i hovedsak er akseptabel for akutte oppdrag. Relativt uavhengig av befolkningstetthet, geografi og topografi er responstiden i gjennomsnitt 9-10 minutter. Undersøkelsen viser videre at hovedtyngden av akutte oppdrag skjer på tider der politiet har mest ressurser tilgjengelig, og innenfor geografiske områder der politiet har valgt å plassere sine ressurser. Politiet er med andre ord til stede der det er størst sannsynlighet for at alvorlige hendelser inntreffer. Politiets desentraliserte struktur sikrer langt på vei en akseptabel responstid.

Videre mener direktoratet at det ikke er responstiden som er den største utfordringen, men hvor mange oppdrag politiet har ressurser til å rykke ut på. Økt oppmerksomhet på resultatkrav til utrykningstiden kan medføre feilprioritering av oppdrag ved at raske oppdrag prioriteres foran de mest alvorlige. På denne bakgrunn mener Politidirektoratet at responstid er uegnet som resultatkrav. Dette er en vurdering departementet deler.

Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser – personalpolitikk

Personalpolitikken skal bidra til å rekruttere, motivere og beholde dyktige medarbeidere. Det er utarbeidet en ny overordnet personalpolitikk for politi- og lensmannsetaten (2008-2013). Planen bygger på etatens fellesverdier, utfordringer og behov, og på den overordnede målsettingen for statens personalpolitikk.

Det er et hovedmål for etaten å utvikle ledere som er strategiske og endringsdyktige, og som bruker etatens ressurser på best mulig måte. Det gjennomføres lederutdanning og -utvikling på ulike nivåer. Politihøgskolen arrangerer både kurs i ledelse og organisasjonsutvikling og funksjonsrettede lederkurs. Politidirektoratet har iverksatt eget lederutviklingsprogram for nye politimestere i 2008. Direktoratet vil gjennomføre tiltak som bidrar til at etaten har høy omstillingskompetanse.

Politidirektoratets bemanningsutredning «Politiet mot 2020», understreker behovet for å sikre effektiv ressursutnyttelse. Direktoratet har i 2008 satt i gang tiltak for å utvikle et nytt system for utvikling, implementering, formidling og forvaltning av kompetanse. Tiltakene vil bli videreført i 2009.

Den overordnede personalpolitikken danner utgangspunkt for Politidirektoratets plan for mangfoldsarbeidet i politi- og lensmannsetaten (2008-2013). Mangfoldspanen er den første plan i politiet som dekker hele mangfoldsbegrepet. Hovedmålet er økt mangfold, samt fravær av diskriminering på grunnlag av blant annet kjønn, etnisitet, funksjons-evne, religion, seksuell orientering og alder.

Politihøgskolen har gjennom flere år hatt et aktivt og systematisk rekrutteringsarbeid rettet mot etniske minoriteter. I prosjektet «Rekruttere og beholde» veiledet polititjenestemenn med etnisk minoritetsbakgrunn potensielle søkere til Politihøgskolen med minoritetsbakgrunn. Dette kan ha medvirket til at rekordhøye 134 søkere med minoritetsbakgrunn søkte om plass ved Politihøgskolen i 2008. Av 38 kandidater som deltok i prosjektets aktiviteter, søkte 31 om plass ved skolen (82 %). Totalt ble 29 personer med etnisk minoritetsbakgrunn tilbudt plass ved Politihøgskolen i 2008, hvorav åtte hadde deltatt i prosjektet.

Kjønnslikestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utfordringen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Måltallene i mangfoldspanen er 20 % kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger, 25 % kvinnelige ledere i juriststillinger og 50 % kvinnelige ledere i administrative stillinger innen utløpet

av 2013. Seks av landets 27 politimestre, og en av seks ledere for politiets særorgan, er i dag kvinner.

Seniorpolitikk

Det er på kort sikt begrenset hvor mange nyutdannede som kan rekrutteres fra Politihøgskolen. Det er i tillegg til å utdanne flere polititjenestemenn derfor viktig å få erfarne tjenestemenn til å stå lengre i arbeid. For å beholde kritisk kompetanse må det settes i verk seniorpolitiske tiltak, som gjør det mer attraktivt å fortsette ut over aldersgrensen. Politidirektoratets veileder i seniorpolitikk er et godt utgangspunkt for arbeidet. Det er igangsatt et arbeid med sikte på nødvendige oppdateringer. Seniorpolitikk er i 2009 et satsingsområde i politi- og lensmannsetaten.

For å prøve ut ulike virkemidler for å motivere tjenestemenn til å stå lengre i arbeid er det igangsatt et prøveprosjekt i Hordaland politidistrikt. Erfaringene fra dette prosjektet vil gi et bedre grunnlag for å vurdere hvilke seniorpolitiske tiltak som har en positiv effekt, og som bør prioriteres. I 2009 er målsettingen at 30 polititjenestemenn skal stå lengre i tjenesten.

Arbeidstidsbestemmelser

Endringene i Arbeidsmiljølovens kap. 10 om arbeidstid har skapt nye utfordringer. Hovedregelen i arbeidsmiljøloven er at arbeidstaker skal ha minst 11 timer sammenhengende arbeidsfri i løpet av 24 timer. Loven åpner imidlertid for at det avtales unntak fra denne hovedregelen. Slik avtale kan bare inngås dersom arbeidstaker sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern. Spesielt i politidistrikter med store avstander og små tjenesteheter kan kravet til hvileperioder føre til behov for utvidet vaktamarbeid fordi det vil være behov for flere tjenestemenn for å fylle en tjenesteliste. Slike unntak fra hovedregelen er avtalt for hovedtyngden av de ansatte i politi- og lensmannsetaten.

Nåværende særavtale er gjort gjeldende til og med 31.12.2009, dog er unntakene om kortere arbeidsfri periode enn 11 timer begrenset til 01.07.2009. Videreføring av unntakene kan det forhandles om særskilt dersom en evaluering som skal foretas høsten 2008 avdekker behov for fortsatte unntak.

Avtalen har vært vurdert av Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) og hovedsammenslutningene, som har gjort unntakene gjeldende til 01.07.2009. En videreføring av unntakene må således avtales mellom FAD og hovedsammenslutningene.

Politidirektoratet har i bemanningsutredningen «Politiet mot 2020» beregnet de økonomiske konsekvensene ved innføringen av ny arbeidsmiljølov og arbeidstidsbestemmelser til 87 mill. kr pr. år for politidistriktene og særorganene, hvilket utgjør ca. 120 årsverk pr. år i tapt tjenesteproduksjon. En andel av de 120 årsverkene kan kompenseres ved bruk av overtid, men det lovmessige vernet om arbeidstakernes hviletid begrenser denne muligheten. Det viktigste tiltaket for å kompensere for tapet i tjenesteproduksjon vil være å øke bemanningen, noe Regjeringen har gjort gjennom økt studentopptak i 2007 og 2008, og ved å følge opp anbefalingene i Politidirektoratets bemanningsutredning «Politiet mot 2020».

Helse, miljø og sikkerhet

Det er et overordnet mål at det skal være trygt å arbeide i politi- og lensmannsetaten. Etaten skal tilrettelegge og drive sin virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår skade på personell, materiell eller miljø.

Helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet kan ikke ses løsrevet fra etatens øvrige arbeidsoppgaver. God HMS-ledelse bidrar til trygghet for den enkelte, og er en sentral forutsetning for at politi- og lensmannsetaten skal kunne løse sine oppgaver. Omdømme, merkevarebygging og konkurranse om kompetent arbeidskraft er andre viktige grunner til at etaten må videreutvikle strategier for å være i forkant på HMS-området.

Politireserven

Politireserven administreres av Politidirektoratet og er underlagt Utrykningspolitiet i Stavern. Styrken består i dag av ca. 800 reservister. Departementet opplyste i St. prp. nr. 1 (2007-2008) at en vurdering av politireservens fremtid ville bli sluttført i 2007, og at departementet ville komme tilbake til saken på egnet måte.

Regjeringen har i St.meld. nr. 22 (2007-2008) Samfunnssikkerhet, gitt en omtale av politireserven. Politireserven videreføres på dagens nivå med mellom 800 - 900 operative mannskaper og innenfor dagens kostnadsramme på om lag 3,5 mill. kr.

Politireserven ble brukt i forbindelse med OL på Lillehammer i 1994 og senere ved enkelthendelser. Styrken er øvet og har de senere årene deltatt i nasjonale og regionale øvelser.

Utrykningspolitiet skal fortsatt ha ansvaret for organiseringen av reserven, som rekrutteres fra det sentrale østlandsområdet, og utstyres som ordinært politi for de oppgaver reservistene kan bli satt til. Siden politireserven er forankret i tjeneste-

pliktloven og således henger sammen med den militære verneplikt, anbefales ikke at politireserven brukes for å kompensere for mangelfulle politiresurser ved utøvelse av politiets daglige tjeneste. Det skal være en ekstraordinær situasjon som begrunner en tjenesteplikt, det vil si å ta folk vekk fra sitt daglige arbeid.

Det legges opp til at myndigheten til å innkalle politireserven delegeres til politidirektøren.

Utdanning – Politihøgskolen

Politihøgskolen skal gjennom utdanning, forskning og formidling av fagkunnskap bidra til å dekke politiets behov for kompetanse og kompetanseheving. Forskningen skal utvikle kunnskap om politiet som samfunnsinstitusjon og om politiets arbeid med ulike kriminalitetsformer. Forskningen skal rettes mot politiets måloppnåelse, herunder organisering, arbeidsmetoder og ressursbruk. Det skal legges vekt på faglig samarbeid både med yrkesfeltet og med aktuelle utdannings- og forskningsmiljøer, nasjonalt og internasjonalt.

Akkrediteringen som høgskole forutsetter at Politihøgskolen må oppfylle klare kvalitetskrav til utdanning og forskning gitt i lov og forskrifter for universiteter og høgskoler. Dette innebærer at fagmiljøet ved høgskolen fortsatt må styrkes gjennom aktiv innsats i forsknings- og utviklingsprosjekter, og ved at høgskolen har et fagpersonale med de formelle kvalifikasjoner som kreves. Høgskolen må også oppfylle krav til internasjonalisering i utdanning og forskning og krav til system for kvalitetssikring av virksomheten.

Politihøgskolen må gjennom målrettede tiltak styrke arbeidet med rekruttering og opptak av studenter til bachelorutdanningen. Særlig gjelder det å opprettholde og videreutvikle den positive utviklingen i rekruttering av studenter med minoritetsbakgrunn, herunder videreføre sitt arbeid med å rekruttere studenter med samisk språk og samisk bakgrunn.

Utdanning og utvikling av ledelse for ulike nivåer og funksjoner i etaten må fortsatt være prioritert. Likeså utdanningstilbudet i kriminalteknikk, økonomisk kriminalitet, etterforskning av seksualisert kriminalitet og flerkulturell forståelse. Politihøgskolen må også prioritere utdanning og oppfølging av instruktører.

Politihøgskolen er gitt en sentral rolle i implementeringen av nytt digitalt sambandssystem og nødnett for politiet, med et ansvar for opplæringen i bruk av det nye sambandssystemet. Justissektorens kurs og øvingssenter (JKØ) er etablert som operativt opplæringssenter. Brann benytter også

JKØ i sin opplæring, mens Helse har et slikt samarbeid under vurdering.

Politihøgskolens studentopptak forventes å ligge på et høyt nivå i mange år fremover. Politihøgskolens anlegg i Oslo har for liten kapasitet, er til dels nedslitt og lite tilpasset nye arbeids- og undervisningsformer.

Justisdepartementet ba i brev i august 2007 Politidirektoratet om å starte arbeidet med sikte på nye lokaler til Politihøgskolen i Oslo. Arbeidet er i gang, men det vil ta tid før nye lokaler står ferdig. I mellomtiden vil midlertidige løsninger i eksisterende avdelinger ved skolen i Oslo og Bodø bli satt i verk, for å imøtekomme etatens kortsiktige behov.

4.6.2 Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

Forvaltningssaker

Politiets arbeid med forvaltningssaker omfatter en rekke sakstyper, bl.a. behandling av våpen, pass, førerkortsaker, kontroll med vaktelskaper, vedtak om å holde godkjent ordensvakt i henhold til serveringsloven, bevilling til å drive brukthandel, vedtak etter hundeloven om å omplassere og eventuelt avlive hund, politiattester, tvangssaker og utlendingssaker.

Våpen

Regjeringen har i perioden 01.05.2008 til 30.09.2008 gjennomført et nytt våpenamnesti. Under amnestiet som ble gjennomført i 2003/2004 ble det innlevert og etterregistrert cirka 36 000 skytevåpen. Pr. 31.08.2008 var det innlevert/etterregistrert 3 599 våpen. Det antas at det fortsatt finnes et betydelig antall uregistrerte registreringspliktige skytevåpen i norske hjem. Regjeringen vil i 2009 vurdere om en tvungen etterregistrering av

uregistrerte hagler som er lovlig ervervet før 01.10.1990, skal gjennomføres.

Justisdepartementet fastsatte den 11.07.2008 en ny våpenforskrift. Politidirektoratet er gitt i oppdrag å utarbeide retningslinjer for iverksettelse av forskriften. Forskriften tas sikte på å tre i kraft i løpet av høsten 2008. Formålet med den nye forskriften er å forsterke kontrollen med skytevåpen i privat eie, bidra til likebehandling, samt å få et klarere og enklere regelverk. Et viktig hensyn er å hindre at våpen ikke kommer på avveie og blir benyttet til kriminelle handlinger.

Et av hovedpunktene i den nye forskriften er at alle registreringspliktige skytevåpen og lovlig uregistrerte hagler ervervet før 01.10.1990 nå må oppbevares i godkjent våpenskap. Et annet hovedpunkt er at det innføres en såkalt jaktvåpengarderobe som regulerer ervervet av antallet jaktvåpen. Endringen som må anses å være en liberalisering i forhold til gjeldende forskrift, gir jegere innført i Jegerregisteret rett til å erverve inntil 6 komplette jaktvåpen uten at det foretas en særskilt behovsvurdering. En jeger vil også kunne erverve våpen utover denne kvoten såfremt vedkommende har behov for det. I disse tilfellene kreves det at vedkommende kan dokumentere et «meget kvalifisert behov» for ytterligere jaktvåpen. Bestemmelsen vil forenkle politiets saksbehandling og sikre likebehandling av de ervervssøknader som mottas, samtidig som den er ment å tilfredsstille jegerens ønsker og behov for våpen til ulike behov. Den vil også i stor grad sikre at det ikke erverves våpen jegeren ikke har behov for.

For å bedre kunnskapen om forekomsten av skytevåpen i kriminelle miljøer, herunder om ulovlig import og handel, gjennomfører Politidirektoratet et kartleggingsprosjekt. Resultatet av dette prosjektet forventes å foreligge innen utgangen av 2008.

Tabell 2.21 Statistikk for antall våpensaker til behandling

	2004 ¹	2005	2006	2007
Våpen	100 920	56 327	41 358	35 803

¹ Det høye antall saker i 2004 skyldes gjennomføring av våpenamnesti.

Pass

Det er i 2008 etablert et prosjekt for utplassering av utstyr i politidistriktene for opptak av biometri ved passutstedelse og som ledd i klargjøringen av bruk av biometrisk informasjon ved visumutste-

delse og grensekontroll (ansiktsbilde og fingeravtrykk), samt for å forberede oppstart av bruk av fingeravtrykk i norske pass. Norge må i likhet med øvrige EU/Schengen-land ha implementert bruk av fingeravtrykk lagret elektronisk i passet innen 28.06.2009, hvilket innebærer at den lovmessige

forankringen i nasjonal rett da må være på plass. Forslag om endringer i passloven (elektronisk lagring av fingeravtrykk i pass mv.) er nå sendt på høring. Det tas sikte på å fremme en lovproposisjon rundt årsskiftet 2008/2009.

Det blir ved tilretteleggingen lagt stor vekt på publikumsservice og brukervennlige løsninger.

I grensekontrollen skal det søkes etablert løsninger som er minst mulig forsinkende og inngripende for lovlige reisende, samtidig som sikkerhet for publikum og hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse blir ivaretatt.

Tabell 2.22 Statistikk for utstedelse av pass

	2004	2005	2006	2007
Ordinære pass	483 091	539 692	561 368	582 254
Nødpass	54 446	40 731	26 197	27 138

Nasjonalt ID-kort

Regjeringen fortsetter arbeidet med å vurdere om det skal etableres et nasjonalt ID-kort. Ordningen med et nasjonalt ID-kort går ut på at det etableres et tilbud om nasjonalt ID-kort for norske statsborgere og andre med fast opphold i Norge. Tradisjonelle former for ID-kort har vist seg å være beheftet med svakheter som åpner for misbruk. Det er viktig å sikre seg mot at det kan utstedes to identiteter («dobbel ID»). Kortet kan også forsynes med en kontaktbrikke som muliggjør elektronisk kommunikasjon (ved elektronisk ID og elektronisk signatur).

Utlendingsforvaltningen

Politiet utgjør en vesentlig del av utlendingsforvaltningen. Politidistriktene mottar, forbereder og behandler søknader om oppholds- eller arbeidstillatelse, familiegjengenforening, reisedokumenter, bosettingstillatelser og statsborgerskap. Politiet har også saker knyttet til grensekontroller. Hovedoppgavene til Politiets utlendingsenhet (PU) er registrering av asylsøkere, undersøkelser omkring asylsøkerens reiserute, fastsetting av identitet, forberedelser av og iverksetting av endelige avslag i asylsaker samt koordinering, gjennomføring og kvalitetssikring av alle uttransporteringer fra Norge av utlendinger med ulovlig opphold. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) bidrar særlig i forhold til hvilke sikkerhetsmessige konsekvenser utlendingers opphold i riket kan ha, og forebygging og etterforskning knyttet til dette. Kriminalpolitisen (Kripos) er et sentralt bistandsorgan også for politiets oppgaveløsning på utlendingsforvaltningens område.

Utlendinger som ikke har oppholdsrett etter vedtak fra politiet eller Utlendingsdirektoratet eller

etter spesielle regelverk som for eksempel EUs bestemmelser om fri bevegelse og tidsbegrenset opphold, har ulovlig opphold i landet. De utlendinger som har ulovlig opphold, og som ikke forlater landet frivillig, kan uttransporteres med tvang av politiet.

Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen anser Regjeringen at rask retur av utlendinger med avslag på asylsøknad har stor betydning for asylinstittuttets legitimitet. Regjeringen prioriterer arbeidet med å effektivisere retur av personer som ikke har oppholdstillatelse i Norge. For at et mottakerland skal kunne motta tvangsutsendte personer, er det bare personer med tilfredsstillende reisedokumenter og med fastsatt identitet som kan uttransporteres. I samsvar med Soria Moria-erklæringen er arbeidet med utsendelse av utlendinger med ulovlig opphold styrket.

Som en del av Regjeringens returprosjekt er det besluttet blant annet å ansette flere spesialutsendinger i utlendingssaker ved sentrale og aktuelle utenriksstasjoner. I samarbeid med Politidirektoratet har Justisdepartementet besluttet å utplasere fire spesialutsendinger i Amman, Rabat, Bangkok og Nairobi. Disse utsendingene vil være operative høsten 2008 og skal bidra til å styrke det tvangsmessige returarbeidet ved sentrale utenriksstasjoner. Utsendingene skal særlig arbeide for å forhindre menneskesmugling, verifisere opplysninger i opprinnelsesland og legge til rette for uttransportering av de som ikke har tillatelse til å oppholde seg i Norge.

Regjeringen vil gjennomgå og følge opp tiltak som er foreslått av en arbeidsgruppe som har utredet hvordan man i større grad kan få klarlagt utlendingers identitet og bedret samarbeidet mellom aktørene på utlendingsområdet. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som innen 1. kvartal 2009 skal utrede eventuell opprettelse av en slik enhet.

Regjeringen har for øvrig besluttet at det skal tas fingeravtrykk av alle utlendinger, ikke bare asylsøkere, som ikke kan dokumentere identiteten sin, eller der det er tvil om identiteten.

For enkelte grupper asylsøkere hvor det erfaringsvis er høy andel avslag, har Regjeringen besluttet at det skal etableres et hurtigløp som skal gi fullført saksbehandling og vedtaksfetting. Politiet skal delta i dette samarbeidet som en sentral aktør.

Som et tiltak for å redusere asyltilstrømmingen til Norge skal det gjennomføres flere identitetskontroller, herunder grensenære kontroller. Regjeringen prioriterer arbeidet med en bred gjennomgang av saksflyten på utlendingsfeltet for å finne frem til områder for mer effektiv oppgaveløsning, produktivtsgvinster og bedre brukerservice, samtidig som tilfredsstillende kvalitet ivaretas, herunder kontrolliden, (jf. SVAR-prosjektet). Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justisdepartementet har helhetlig, effektiv og brukerorientert utlendingsforvaltning som felles mål. Dette skal legge til rette for bedre samordning av styring og resultatoppfølging overfor berørte virksomheter. Dette er særlig viktig også for politiet på grunn av den store økningen i antallet saker. I 2000 var antallet forvaltningssaker til behandling i politiet 61 000, i 2008 anslås antallet slike saker til 228 000 og i 2009 rundt 251 000. Til sammenligning var antall asylsaker til behandling hos politiet over 16 000 i 2000 og anslås til 15 000 i 2008 og 2009. Antallet asylsaker sank i årene etter 2000, men har økt betydelig siden sommeren 2007. For å gjøre politiets utlendingsforvaltning i stand til å håndtere de senere års markante økning i sakstilfang, ble bevilgningen til formålet økt med 40 mill. kr i forbindelse med RNB 2008. Bevilgningen videreføres og det foreslås nå en ytterligere økning i bevilgningen på 20 mill. kr i 2009. Fem mill. kr av økningen er foreslått bevilget til Oslo politidistrikt.

Politiet deltar i arbeidet med utviklingen av nytt saksbehandlingssystem for hele utlendingsforvaltningen. Systemet skal også tilrettelegge for mer effektiv utlendingskontroll fra politiets side. I løpet av 2009 vil EØS-direktiv 2004/38/EF implementeres i Norge. Dette innebærer at arbeidssøkere fra EØS-landene ikke lenger trenger å søke om arbeidstillatelse her, men at det skal være tilstrekkelig for disse å registrere seg for norske myndig-

heter. Implementeringen vil innebære at politiet inntil videre behandler registreringen, men en overføring av oppgavene til skattekontorene skal vurderes på sikt. Politiet vil i arbeidssakene dessuten ha en sentral rolle i videreføringen av Servicekontoret for arbeidssøkere på Tøyen i Oslo, en ordning som det tas sikte på å utvide til flere byer.

Arbeidet med å returnere utviste straffedømte utlendinger skal intensiveres ytterligere. Det er et mål at utenlandske innsatte raskere kan overføres til fortsatt soning i hjemlandet. Dette er et viktig satsingsområde for Regjeringen. Politiet skal opprette utvisningssak for disse så snart dommen er rettskraftig, og de skal uttransporteres så snart utvisningsvedtaket er fattet i Utlendingsdirektoratet, og blitt endelig, og mottakerlandet har bekrefte at overføring kan skje.

Prognoser utarbeidet av Politiets utlendingsenhet indikerer i alt 4 000 uttransporteringer i 2009. Både en økt tilstrømning av asylsøkere samt regel- og praksisendringer vedtatt av Regjeringen vil bidra til at dette tallet er høyere enn i 2008.

Det er utarbeidet en ny servicestrategi for utlendingsforvaltningen for 2008 – 2011. Servicestrategien skal følges opp gjennom konkrete tiltak på den enkelte etats område. Politidirektoratet har utarbeidet egne målekriterier for politidistriktenes saksbehandlingstid i utvalgte saker på utlendingsfeltet.

For nærmere detaljer i samarbeidet mellom utlendingsmyndighetene under Justisdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet vises for øvrig til felles omtale i St.prp. nr. 1 (2008–2009) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Politiets utlendingsinternat

Utlendinger som er pågrepet og fengslet i påvente av utsendelse etter endelig avslag på asylsøknad eller i påvente av at rett identitet blir klarlagt, skal oppholde seg i en lukket institusjon, Politiets utlendingsinternat (Trandum).

Ny forskrift for internatet ble vedtatt ved kongelig resolusjon 11. april 2008, blant annet med eksternt tilsynsråd. Tilsynsrådet planlegger og gjennomfører selv sin virksomhet, men det er forutsatt at tilsyn gjennomføres minst to ganger pr. år. Det vil også gis tilbud om egen besøkstjeneste i regi av Røde Kors.

Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	7 551 157	7 422 102	7 974 287
21	Spesielle driftsutgifter	73 365	68 929	132 562
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	4 910	7 302	6 703
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	47 150	54 634	42 038
70	Tilskudd	6 971	10 278	7 730
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 322	2 422	2 529
73	Tilskudd til EUs yttergrensefond		47 000	47 000
	Sum kap. 440	7 685 875	7 612 667	8 212 849

1 Innledning

Kapittelet omfatter all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt), samt Politidirektoratet, Kripas, Utrykningspolitiet, Politiets utlendingsenhet, Politiets data- og materiell-tjeneste, Økokrim og Politiets sikkerhetstjeneste.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og administrative formål samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettet på kap. 440.

Politidirektoratet

Politidirektoratet er en del av den sentrale politiledelsen, og er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Politidirektoratet har ansvar for styring og oppfølging av politidistriktene og særorganene, med unntak av Politiets sikkerhetstjeneste.

Direktoratet er ansvarlig for å sette regjeringens kriminalpolitikk ut i praksis, og har ansvar for faglig ledelse og styring av etaten.

Direktoratet er klageinstans for forvaltningsavgjørelser truffet av politimestrene og særorganene.

Direktoratet deltar aktivt i det kriminalitetsbekjempende arbeidet ved å styre og koordinere den samlede politiinnsatsen. Gjennom aktiv bistand til kriminalitetsanalyse, samordning av ressurser, metodeutvikling, samt ledelses- og kompetanseutvikling gir direktoratet kvalifisert støtte og service til politi- og lensmannsetaten. Direktoratet er ansvarlig for å utvikle gode styringsformer for alle ledd i etaten, og sikre høy kompetanse innenfor det politifaglige området.

Politidirektoratet samordner og koordinerer virksomheten i politiets særorganer.

Politidirektoratet koordinerer og følger opp Norges engasjement som deltaker i internasjonale politistyrker, og har en sentral rolle når det gjelder Norges deltakelse i internasjonalt politiarbeid.

Direktoratet utvikler informasjonsstrategier for etaten. Det er også direktoratets oppgave å etablere gode samarbeidsrelasjoner med andre sentrale aktører og fremme politifaglige synspunkter og råd overfor Justisdepartementet, direktorater, organisasjoner og institusjoner.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 441, post 01**

Bemanningen i politidistriktene og særorganene (unntatt Oslo politidistrikt, jf kap. 441) utgjorde pr. 01.03.2008 10 458 årsverk. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter ved Politidirektoratet, politidistriktene unntatt Oslo politidistrikt, politireserven og politiets særorganer (unntatt Politihøgskolen, jf kap. 442). Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterte innsatsfaktorer og budsjetteres under post 01. Justisdepartementet disponerer sentralt en mindre del av bevilgningen til oppfølging av handlingsplaner, dekning av sentralt inngått avtale om registerutgifter for hele justis-sektoren m.m.

Bevilgningen under posten er foreslått økt med 142 mill. kr. Posten er videre redusert med 38 mill. kr på grunn av omdisponeringer mellom postene under kapittel 440, jf. omtale under post 21, post 23 og post 70.

Bevilgningen er økt med ca. 27 mill. kr til opprettelse av 84 stillinger for politihøgskolestudenter som er ferdig utdannet sommeren 2009, og opprettelse av sivile stillinger for å frigjøre politiutdannet

personell til operativt arbeid. Videre er det foreslått at PSTs budsjett økes med 25 mill. kr. 46,4 mill. kr av økningen skal dekke økte utgifter i asyl- og utlendingsforvaltningen, 37,3 mill. kr er relatert til helårsvirkning av DNA-reformen og 15 mill. kr skal dekke økt tilskudd til Frontex. Tilskuddet til ATV skal økes med 5 mill. kr. Videre skal økningen dekke opprettelse av Barnehus i Oslo, oppfølging av voldtektsutvalget, utgifter i tilknytning til Storskog gransepasseringssted og økt passproduksjon. Det er overført 1 mill. kr fra Barne- og likestillingsdepartementet til politiets tiltak i handlingsplan for kjønnslemlestelse og 4 mill. kr fra kap. 400, post 71 til dekning av medlemskontingent til Interpol. Denne har tidligere blitt betalt av Justisdepartementet, men skal f.o.m. 2009 betales av Politidirektoratet. Budsjettforslaget er redusert bl.a. som følge av at enkelte engangsutgifter er konsekvensjustert ut.

Det foreslås at Justisdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 40 mill. kr, jf. forslag til vedtak. For å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgningen på posten kan nyttes under kap. 441, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post ene 02, 03 og 06, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingsaker. Fra og med 2009 er budsjetteringen endret slik at alle utgifter direkte knyttet til asylsaksbehandling og uttransportering budsjetteres under post 21. Tidligere ble utgifter for ansatte i Politiets utlendingsenhet dekket over post 01. Av denne grunn er det overført 56 mill. kr fra post 01 til post 21. I tillegg er posten økt på grunn av økning i prognosene.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten skal også

dekke noen personellutgifter og eventuelle utgifter til å bedre søkemetodene. Posten er foreslått redusert på bakgrunn av erfaringstall. Den foreslåtte reduksjonen medfører ikke at det vil legges opp til færre søk etter omkomne i 2009.

Post 23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål

Posten skal dekke sideutgifter i forbindelse med de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter i forbindelse med tvangsforretninger og utgifter i forbindelse med gjeldsordningssaker. Medhjelperordningen er avviklet og det er derfor foreslått å overføre 15 mill. kr fra post 23 til post 01, jf. omtale i St.prp. nr. 59 (2007-2008).

Post 70 Tilskudd

Post 70 dekker tilskudd til Politidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund samt støtte til enkelte kriminalitetsforebyggende tiltak. Midlene kunngjøres ikke særskilt. I 2008 ble posten økt med 3 mill. kr til økt tilskudd til Alternativ til vold (ATV). Denne bevilgningen er foreslått overført til post 01 i 2009. Dette er gjort for å samle tilskuddet til ATV under post 01.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum (NRM). NRM er en stiftelse lokalisert i Trondheim.

Post 73 Tilskudd til EUs yttergrensefond

Gjennom tilknytningsavtalen av 1999 om gjennomføring, anvendelse og videreutvikling av Schengenregelverket (Schengenavtalen) deltar Norge i EUs arbeid blant annet med yttergrensekontroll. Rettsakten om opprettelse av fondet for de ytre grenser for perioden 2007-2013 er en videreutvikling av Schengenregelverket. Rettsakten forutsetter finansielle bidrag fra de deltagende land. De nærmere vilkårene for Norges deltakelse i fondet må fremforhandles med EU.

Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyr - pass og våpen	474 122	257 440	281 600
02	Refusjoner m.v.	267 607	215 009	224 469
03	Salgsinntekter	65 921		
04	Gebyrer - vaktelskap	1 043	1 207	1 207
06	Gebyrer - utlendingssaker	82 144	112 830	95 535
07	Gebyr - sivile gjøremål	543 378	540 021	465 021
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 796		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	60 748		
17	Refusjon lærlinger	101		
18	Refusjon av sykepenger	105 441		
	Sum kap. 3440	1 602 301	1 126 507	1 067 832

1 Innledning

Kapitlet består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, passutstedelser og våpentillatelser.

2 Postomtale**Post 01 Gebyrer – pass og våpen**

Posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser. Bevilgningen foreslås økt som følge av en forventet økning i antall passutstedelser. Budsjettet baserer seg på at det utstedes 420 000 pass til voksne og 256 000 pass til barn. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt.

Post 02 Refusjoner m.v.

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med led-sagelse av tunge og brede transport, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag er sterkt varierende fra år til år, og inntektsanslaget er derfor høyst usikkert.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, for eksempel husleieinntekter ved fremleie av lokaler og Politi- og lensmannsetatens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgninger under kap. 440, post

01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Tidligere har PDMTs inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, fengselsvesenet, tollvesenet m.v. blitt inntektsført under posten, med en tilsvarende merinntektsfullmakt. Fra og med 2009 vil rutinene for fakturering bli endret, slik at leverandøren av utstyret fakturerer direkte til mottaker.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Gebyrer – vaktelskap

Posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt.

Post 06 Gebyrer – utlendingssaker

Posten dekker gebyr i forbindelse med statsborgerskap, familieinnvandring og arbeids-, bosettings- og utdanningstillatelser. Politiet behandler slike saker, og det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 06, jf. forslag til vedtak. Pos-

ten dekker også gebyrer fra Oslo politidistrikt. Bevilgningen er foreslått endret pga. nye prognoser for antall asylankomster.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Posten skal dekke gebyrinntekter i forbindelse med den sivile rettspleie på grunnplanet – det vil si gebyrer for tvangsforretninger og forlikradsbehandling. Bevilgningen er foreslått endret pga. nye prognoser.

Kap. 441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 517 585	1 479 731	1 614 601
	Sum kap. 441	1 517 585	1 479 731	1 614 601

1 Innledning

Overordnede prioriteringer og føringer for politi og påtalemyndighet framgår av omtalen under kat. 06.40 og kap. 440, og gjelder også for Oslo politidistrikt.

Ved siden av de tradisjonelle politioppgavene har Oslo politidistrikt ansvaret for landsomfattende oppgaver innen blant annet etterretning, narkotika og antiterrorbekjempelse.

Som hovedstad er Oslo sete for kongehus, storting og regjering. Her er også departementene og hovedtyngden av direktoratene, de politiske sentralorganisasjonene, de kulturelle institusjonene og finansieringsinstitusjonene plassert. Dette reiser spesielle utfordringer for politidistriktets oppgaveutøvelse, ikke minst av sikkerhetsmessig art. Oslo politidistrikt har videre et særskilt ansvar for å ivareta kongefamiliens sikkerhet, sikring av ambassader samt sikkerhet under statsbesøk og andre større arrangementer som naturlig legges til landets hovedstad.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 440, post 01

Bemanningen ved Oslo politidistrikt utgjorde pr. 01.03.2008 2 319 årsverk. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved politidistriktet. Bevilgningen til Oslo politidistrikt er foreslått økt med 135 mill. kr i forhold til saldert budsjett for 2008. Kompensasjon for lønns- og pristigning utgjør 96,6 mill. kr. Øvrig økning på 38,2 mill. kr skyldes i hovedsak at det er beregnet at Oslo politidistrikt får 20 nye årsverk ifm at 104 studenter er ferdige på PHS i 2009, opprettelse av sivile stillinger for å frigjøre politiutdannet personell til operativt arbeid, opprettelse av ytterligere to politiposter i 2009, opprettelse av tre team for å styrke innsatsen for bekjempelse av økonomisk kriminalitet, styrket innsats innen utlendingsforvaltningen og økt passproduksjon,

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgninger på posten skal kunne nyttes under kap. 440, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap 3441, postene 02, 03 og 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
02	Refusjoner	27 412	22 543	23 535
03	Salgsinntekter	458	190	198
05	Personalbarnehage	4 221	2 640	2 756
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	23 082		
17	Refusjon lærlinger	22		
18	Refusjon av sykepenger	20 209		
	Sum kap. 3441	75 404	25 373	26 489

1 Postomtale**Post 02 Refusjoner**

Posten gjelder hovedsakelig refusjoner av utgifter for politioppdrag som enhetene i politidistriktet har utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 05 Personalbarnehage

Posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 05, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

Posten omfatter inntekter fra Oslo politidistrikts innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Det

Kap. 442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	278 243	288 027	331 458
	Sum kap. 442	278 243	288 027	331 458

1 Innledning

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Politihøgskolen skal være en høyskole som sikrer et reflektert, handlekraftig og trygghetsskapende politi. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå, som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter

og holdninger som politiet må ha for å sikre trygghet, lovlighet og orden.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bemanningen ved Politihøgskolen utgjorde pr. 01.03.2008 om lag 222 årsverk. Posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen. Bevilgningen er foreslått økt med 30 mill. kr utover kompensasjon for lønns- og prisjuste-

ring pga. forslag om å øke opptaket av studenter fra 432 til 552.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442,

post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
02	Diverse inntekter	15 262	5 481	5 722
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	16 911	15 308	15 982
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 083		
17	Refusjon lærlinger	93		
18	Refusjon av sykepengen	2 269		
	Sum kap. 3442	35 618	20 789	21 704

1 Postomtale

Post 02 Diverse inntekter

Politihøgskolens inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern føres på posten. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 443 Oppfølgingen av innsynsloven

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	4 888		
70	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	920		
	Sum kap. 443	5 808		

Innsynsutvalget ble lagt ned fra 01.01.2008.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	112 475	113 202	122 948
	Sum kap. 445	112 475	113 202	122 948

1 Innledning

Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten. Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, 10 regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Riksadvokaten har videre den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og politiets særorganer. Økokrim er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Riksadvokaten er faglig overordnet for straffesaksbehandlingen ved Økokrim, mens Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for Økokrims øvrige virksomhet og administrative forhold. De regionale statsadvokatembetene har ansvaret for straffesaksbehandlin-

gen i politidistriktene i de respektive regionene. Det nasjonale statsadvokatembetet har påtaleansvaret på statsadvokatsnivå for saker som Kripos selv behandler, og har også den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen ved Kripos.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker i hovedsak driftsutgifter for den høyere påtalemyndighet. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2008 om lag 138 årsverk. Bevilgningen er foreslått økt med to mill. kr i tillegg til pris- og lønnskompensasjon. Økningen skal i all hovedsak benyttes ved Oslo statsadvokatembeter.

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	5 095	5 120	5 389
	Sum kap. 446	5 095	5 120	5 389

1 Innledning

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet. Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvaret for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgaver har generaladvokaten ansvaret for å forbedre rettergang i krigstid. Embetet har også opp-

gaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og irettføring av krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde pr. 01.03.2008 åtte årsverk.

Kap. 448 Grensekommissæren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	5 324	4 977	5 192
	Sum kap. 448	5 324	4 977	5 192

1 Innledning

Norges grensekommissær for den norsk-russiske grense leder Grensekommissariatet. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommissær.

Grensekommissariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- Å føre tilsyn med at Grenseavtalen samt andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter
- Å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter
- I samarbeid med politiet og forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommissær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å støtte Grensekommissariatet i oppgaven med å overholde Grenseavtalen. Dette

skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med hele landegrensen mellom Norge og Russland og støtter det årlige grensevedlikeholdet. Grensekrenkelser rapporteres til Grensekommissariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommissærene når partene anmoder om det. Dette gjelder spesielt møter for å forebygge eller håndtere konflikter og hendelser på grensen. I tillegg gjennomfører partenes assistenter møter i forbindelse med grensevedlikehold, tilbakeføring av reinsdyr, miljøarbeid og inspeksjoner og kontroller av kraftverkene.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bemanningen ved Grensekommissariatet utgjorde pr. 01.03.2008 fem årsverk. Posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	1 106 928	1 168 043	1 384 328	18,5
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	5 753	560 127	432 863	-22,7
70-89	Overføringer til private	93 764	98 380	102 709	4,4
	Sum kategori 06.50	1 206 445	1 826 550	1 919 900	5,1

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
450	Sivile vernepliktige	98 092	95 746	77 046	-19,5
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	540 955	512 383	543 715	6,1
452	Sentral krisehåndtering	10 901	10 056	10 492	4,3
455	Redningstjenesten	504 030	692 172	727 537	5,1
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	52 467	516 193	561 110	8,7
	Sum kategori 06.50	1 206 445	1 826 550	1 919 900	5,1

1 Innledning

Kategorien omfatter kap. 451/3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, kap. 452 Sentral krisehåndtering, kap. 455/3455 Redningstjenesten og kap. 456/3456 Direktoratet for nødkommunikasjon. Tiltakene under disse kapitlene skal bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge at ulykker, kriser og svikt i samfunnsskrittiske funksjoner inntreffer, samt å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner. Arbeidet krever et nært samarbeid mellom ulike aktører både på lokalt, regionalt, sentralt og internasjonalt nivå. Kategorien omhandler også kap. 450/3450 Sivile vernepliktige. Den sivile verneplikt støtter opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet.

1.1 Organisering av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap

Trygghet og sikkerhet for innbyggerne er betinget av at samfunnssikkerhetsarbeidet er prioritert både i offentlig og privat sektor. Enhver offentlig og privat virksomhet har ansvar for en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, og at den har systemer som både forebygger at uønskede hendelser inntreffer og gjør den i stand til å håndtere ulike hendelser på en best mulig måte. Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet er basert på prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Ansvarsprinsippet innebærer at den som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon også har ansvaret for å forberede seg på og håndtere ekstraordinære hendelser på området. Nærhetsprinsippet innebærer at kriser organisatorisk skal håndteres på lavest mulig nivå. Likhetsprinsippet innebærer at den organisasjon man opererer med til daglig skal være mest mulig

lik den organisasjon man har under kriser. Regjeringen understreker at ansvarsprinsippet skal videreføres som det bærende prinsipp for den praktiske ansvarsfordelingen mellom de ulike aktørene i samfunnets samlede beredskap. Justisdepartementet har i tråd med dette bedt alle departementene om å gi en tekstlig omtale av samfunnssikkerhet og beredskap i de årlige budsjettproposisjoner for å synliggjøre og oppsummere sitt arbeid med mål, tiltak, øvelser og prioriteringer, jf. Innst. S. nr. 49 (2004-2005). Utover sitt sektoransvar er Justisdepartementet ved kgl.res. 16. september 1994 tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap.

Krisestøtteenheten skal bidra med støttefunksjoner til Regjeringens kriseråd og departementene i kriser i fredstid, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 265 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 37 (2004-2005). Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet. Krisestøtteenheten skal videreutvikles for ytterligere å styrke helhetlig og samordnet sentral krisehåndtering.

På samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er Fylkesmannen faglig underlagt Justisdepartementet.

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap tar utgangspunkt i de mål, oppgaver og prioriteringer som er gitt i St.meld. nr. 22 (2007-2008) Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning og St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet, jf. Innst. S. nr. 9 (2002-2003).

1.2 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er på vegne av Justisdepartementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Direktoratet understøtter også Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. DSB representerer et bredt faglig miljø, så vel innen forebygging som ved innsats for å legge til rette for at samfunnet kan møte store og sammensatte hendelser. Direktoratet skal bidra til å styrke samfunnssikkerheten og krisehåndteringsevnen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs, underlagt DSB, som bistår nød- og redningsetene ved større ulykker og hendelser.

1.3 Redningssamvirket

Med redningstjeneste forstås den offentlig organiserte virksomhet som utøves i forbindelse med

øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner som krever koordinering. Tjenesten er integrert, det vil si at den omfatter alle typer redningsaksjoner (sjø-, land- og flyredning). Uavhengig av type hendelse vil det være samme apparat (funksjon) som tar hånd om landredning, sjøredning og flyredning i et samvirke med en rekke aktører.

Den grunnleggende idé er at alle ressurser i Norge – statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige – som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, skal kunne mobiliseres for innsats i redningstjenesten. Den offentlige redningstjenesten er således organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner.

Selv om de fleste offentlige etater er etablert med tanke på andre primæroppgaver enn redningstjeneste, vil mange likevel kunne yte en viktig innsats i redningstjenesten. Den norske redningstjenesten er altså en nasjonal dugnad basert på et samvirkeprinsipp.

Dette innebærer at offentlige virksomheter ikke bare dekker egne utgifter i forbindelse med en redningsaksjon, men også stiller ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data mv. kostnadsfritt til disposisjon overfor Hovedredningssentralen og de lokale redningssentraler. Private selskaper og frivillige organisasjoner får dekket sine driftsutgifter i henhold til avtale.

Redningstjenesten er operativt organisert gjennom Hovedredningssentralen, lokalisert i Bodø og på Sola, og 28 lokale redningssentraler (LRS) lokalisert ved politidistriktene. Sysselmannen på Svalbard er lokal redningssentral innen sitt myndighetsdistrikt.

Hovedredningssentralen har det overordnede operative ansvar for redningstjenesten og leder all sjøredning og luftredning direkte. Ved landredning overlates dette til LRS. LRS varsler uten opphold Hovedredningssentralen ved et hvert mulig redningstilfelle. Inntil Hovedredningssentralen treffer en annen bestemmelse, leder og koordinerer LRS søke- og redningsaksjoner i eget distrikt. LRS rapporterer til Hovedredningssentralen som ved behov rapporterer til Justisdepartementet.

Justisdepartementet gir retningslinjer for redningstjenesten og har etatsstyringsansvar for Hovedredningssentralen. Hovedredningssentralen har døgnbemanning og utfører overordnet operativ koordinering av redningsaksjoner. Hovedredningssentralen består av en redningsledelse med representanter for aktuelle offentlige etater, utpekt av de respektive departementer. Avinor, Forsvaret, politiet, Telenor, Direktoratet for samfunnssikkerhet og

beredskap, Kystverket og helsevesenet er representert i redningsledelsen. Politimestrene i hhv. Salten og Rogaland politidistrikt er ledere av redningsledelsen. Tilsvarende består LRS i hvert politidistrikt av en lokal redningsledelse med politimesteren som leder.

1.4 Direktoratet for nødkommunikasjon

Direktoratet for nødkommunikasjon ble etablert 01.04.2007. Direktoratet er ansvarlig for utbyggingen av Nødnett og skal eie og forvalte det nye fel-

les radiosambandet for nødetatene (politi, brann og helse) på vegne av staten.

1.5 Siviltjenesten

Den sivile verneplikt skal støtte opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet og består av vernepliktige mannskaper som av overbevisningsgrunner er fritatt for militærtjeneste (sivile vernepliktige).

De sivile vernepliktige administreres av Siviltjenesten som er lokalisert på Dillingøy i Østfold. Det legges vekt på at tjenestens innhold er mest mulig samfunnsnyttig.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv og helse, miljø og materielle verdier
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett Bidra til internasjonal krisehåndtering
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Soria Moria-erklæringen understreker at Regjeringens viktigste oppgave i denne sammenheng er å forebygge. Samfunnssikkerhetsarbeidet skal forebygge mot de farer som individ og samfunn står overfor i form av ulykker, kriser eller katastrofer. Dersom hendelser og kriser likevel oppstår, er målsettingen at de skal håndteres raskt og effektivt ved bruk av samfunnets nasjonale ressurser, klare strukturer og ansvarsforhold, klare kommandolinjer mellom sivile og militære aktører, og tilstrekkelig kompetanse på alle nivå, jf. Soria Moria-erklæringen. I tråd med Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen legge til rette for at frivillige organisasjoner skal være viktige bidragsytere og supplement til offentlige tjenester.

I St.meld. nr. 22 (2007-2008) beskrives risiko-, trussel- og sårbarhetsbildet innenfor samfunns-

sikkerhetsområdet. Dagens sikkerhetsutfordringer er i mindre grad enn tidligere knyttet til militære trusler. Muligheten for terroranslag, større miljø- og naturkatastrofer, pandemi, storulykker og bortfall av samfunnskritisk infrastruktur med sektorovergripende konsekvenser har blitt større og fått økt oppmerksomhet. Kriser av sikkerhetspolitisk eller militær art kan likevel ikke utelukkes. Regjeringen vektlegger derfor en god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap, jf. Soria Moria-erklæringen.

Regjeringen vil arbeide for en helhetlig sikkerhetspolitikk og for styrket samfunnssikkerhet. Ingen sektor kan alene forebygge, redusere, hindre eller håndtere fremtidens samfunnssikkerhetsutfordringer. Regjeringen vil derfor, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008), tydeliggjøre betydningen av samvirke og samarbeid i møte med fremtidens risiko-, trussel- og sårbarhetsbilde. Konsekvenser av klimaendringer, naturutløste katastrofer og internasjonal terrorisme kan vanskelig håndteres av enkeltnasjoner. Det fordrer systematisk og helhet-

lig arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap nasjonalt og internasjonalt – offentlig som privat. Regjeringen legger i dette arbeidet særlig vekt på følgende, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008):

- samarbeid og samvirke for å sikre helhetlig og samordnet krisehåndtering på sentralt, regionalt og lokalt nivå
- gode risiko- og trusselvurderinger som grunnlag for beredskapsplanlegging og tiltak for beskyttelse av nasjonal samfunnskritisk infrastruktur
- forebyggende sikkerhet, inkludert informasjonssikkerhet, objektsikkerhet og HMS
- sikre at nødetatene, Sivilforsvaret og de frivillige organisasjonene er best mulig rustet til å håndtere konsekvensene av større hendelser som terroranslag, bruk av masseødeleggelsesmidler og klimaendringer
- god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap
- internasjonalt samarbeid om samfunnssikkerhet og krisehåndtering innenfor rammen av NATO, EU og FN
- kriseplanlegging basert på et best mulig kunnskapsgrunnlag, blant annet om konsekvenser av klimaendringer og terrorisme, samt eventuelle teknologiske og organisatoriske endringer.

St.meld. nr. 22 (2007–2008) ble fremmet i mai 2008 og er til behandling i Stortinget. Meldingen presenterer nye tiltak innenfor samfunnssikkerhetsområdet, rapporterer på hovedmålsettinger og tiltak i tidligere langtidsmeldinger samt gir en oversikt over oppfølging av NOU 2006: 6 Når sikkerheten er viktigst (Infrastrukturutvalget). Regjeringen har med St.meld. nr. 22 (2007-2008) fulgt opp Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet, og forsvarskomiteens og justiskomiteens merknad om å opprettholde en ordening med parallell behandling av langtidspaner for militært forsvar og sivil beredskap.

Det foreslås i 2009 en styrking av redningshelikoptertjenesten på 63,7 mill. kr. Bevilgningen innebærer en videreføring av den økte beredskapen med døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege på eksisterende baser samt en ytterligere styrking av den samlede beredskapen ved etablering av ny base i Florø i 2009. Også Florø-basen vil ved etableringen få døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege. Arbeidet med anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre vil bli videreført i 2009.

Det er gjennomført en revisjon av planen for utbygging av et nytt felles digitalt nødnett for nød- og beredskapsetatene (Nødnett). Fremdriftsplanelene for innfasing av første trinn er etter nærmere dialog med leverandør under planleggingsarbeidet forskjøvet med ytterligere 4 måneder til totalt om lag tolv måneder av kvalitetshensyn. Det legges nå til grunn at nettet blir ferdigbygget i Oslo, Romerike, Follo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold politidistrikt i løpet av 2008. Regjeringen foreslår på bakgrunn av ny fremdriftsplan å bevilge ca. 561 mill. kr i 2009 på kap. 456.

Det er kartlagt et investeringsbehov i Sivilforsvaret for å skifte ut gammelt utstyr og anskaffe materiell tilpasset dagens og fremtidens beredskapsutfordringer. I 2009 foreslås det en styrking av bevilgningen med 5 mill. kr til formålet. I tillegg er det ved kgl.res. 22. august 2008 besluttet å erstatte tapt materiell som følge av Sivilforsvarets innsats i forbindelse med skogbrannen i Froland. Regjeringen vil fremme en egen proposisjon om saken høsten 2008.

4.1 Økt samfunnssikkerhet

4.1.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Hensikten med forebyggingsarbeidet er å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge kriser, ulykker og svikt i samfunnskritiske funksjoner.

Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle

Riksrevisjonen har foretatt en forvaltningsrevisjon av Justisdepartementets samordningsansvar for samfunnssikkerhet, jf. Dokument nr. 3:4 (2007–2008). Riksrevisjonen viser til at Stortinget har stilt krav til at beredskapsforberedelser skal planlegges etter et felles mønster, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003), og peker på svakheter på følgende områder: arbeidet med overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser på departementsnivå, oppfølging av tilsyn med departementenes sikkerhets- og beredskapsarbeid og hvordan samfunnssikkerhetsarbeidet prioriteres i departementenes styringsdialog. Riksrevisjonen viser til at enkelte departementer opplever Justisdepartementets samordningsrolle som noe utydelig. I St.meld. nr. 22 (2007-2008) varsles en rekke tiltak som skal styrke Justisdepartementets samordningsrolle. Disse tiltakene er eller vil bli igangsatt i løpet av de kommende år.

**Boks 2.1 Tiltak for å styrke
Justisdepartementets
samordningsrolle**

- Retningslinjer for samordningsrollen skal revideres for å tydeliggjøre og avgrense Justisdepartementets samordningsrolle
- Forventningene til det enkelte departements løpende beredskapsforberedelser skal tydeliggjøres
- Justisdepartementet skal i større grad tilrettelegge for risiko-, trussel- og sårbarhetsvurderinger som felles planleggingsgrunnlag
- Justisdepartementet skal i større grad ta initiativ til å identifisere gråsoner og avklare ansvarsforhold
- Oppfølgingen etter Justisdepartementets tilsyn med departementene skal i større grad tilpasses det enkelte departement
- Regelmessige fellesmøter mellom justisministeren og Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Nasjonal sikkerhetsmyndighet
- Justisdepartementet skal legge økt vekt på å tilrettelegge for tverrsektorielle øvelser
- Ny veileder med praktiske råd for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap
- Ny veileder om informasjonsberedskap og krisekommunikasjon gir praktiske råd om kommunikasjonstiltak før, under og etter en krise
- Justisdepartementets underliggende etater, høyskoler, universiteter og Forsvarets utdanningsinstitusjoner tilbyr kurs og kompetansehevende tiltak for ansatte på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Det er det ordinære konstitusjonelle ansvaret som ligger til grunn for samfunnssikkerhetsarbeidet, både når det gjelder beredskapsforberedelser og situasjonshåndtering. For å tydeliggjøre og avgrense samordningsrollen vil Justisdepartementet igangsette en revisjon av kgl.res. 16. september 1994 om retningslinjer for Justisdepartementets funksjon som samordningsdepartement innen sivil beredskap og kgl.res. av 3. september 2000 om instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet.

På en rekke områder er det nødvendig å se de enkelte fagdepartementers virksomhet i sammen-

heng og i et bredere perspektiv. Erfaringer etter tilsyn med departementene har blant annet vist at det har vært behov for en arena på departementsnivå for å drøfte tverrsektorielle samfunnssikkerhets- og beredskapsspørsmål. På bakgrunn av dette etablerte Justisdepartementet Departementenes samordningsråd for samfunnssikkerhet i 2007. Dette rådet erstatter det tidligere Rådet for sivil beredskap og Redningsrådet. Samordningsrådet er et forum for informasjons- og erfaringsutveksling mellom departementene i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, redningstjeneste og sivil-militært samarbeid og består av representanter for alle departementene og Statsministerens kontor. Justisdepartementet har en tilretteleggende funksjon for rådet og alle departementene har ansvar for å ta initiativ til å bringe aktuelle og relevante problemstillinger til drøfting.

DSB understøtter Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle og er på vegne av departementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Direktoratet skal på bakgrunn av oversikt over risiko- og sårbarhetsutviklingen i samfunnet legge grunnlaget for helhetlig forebyggende arbeid og beredskapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning og samfunnskritisk virksomhet.

For at transport av farlig gods skal foregå på sikreste måte har DSB etablert et kontaktutvalg for transport av farlig gods. Utvalget er en møteplass for myndigheter som har et forebyggende, beredskapsmessig eller operativt ansvar, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

Tilsyn med brannvesen og risikovirksomheter

Tilsyn er et av de viktigste virkemidler for å kunne påse at sikkerhet er ivaretatt og at regelverk etterleves. Tilsynene skal bidra til satsing på forebyggende arbeid, god krisehåndtering, samt trygge produkter og tjenester i markedet. Hovedvekten av DSBs tilsynsarbeid skjer med hjemmel i el-tilsynsloven, produktkontrollloven og brann- og eksplosjonsvernloven. I 2007 ble det gjennomført nærmere 1 900 tilsyn og markedskontroller. Aktiviteten er ift. 2006 intensivert på områder som offentlig forvaltning, industrivirksomheter, elektriske anlegg, tjenesteproduksjon og produkter. Tilsynsvirksomheten i 2007 synliggjør at manglende vedlikehold og forebyggende arbeid er et gjennomgående problem og at flere virksomheter mangler dokumentasjon på risikokartlegging, prosedyrer og HMS generelt. DSB har igangsatt arbeidet med en strategi for hvordan disse funnene skal følges opp.

I 2007 ble det gjennomført tilsyn med 59 kommunale brannvesen som til sammen dekket 76 kommuner og ca. 330 000 innbyggere. Tilsynet viser at kommunene i hovedsak har et brannvesen som tilfredsstiller lovens krav, men at det forebyggende brannvernarbeidet i kommunene fortsatt har forbedringspotensial knyttet til tilsyn med særskilte brannobjekter hvor det kan være fare for tap av mange liv. Tilsynet viser at utviklingen i brannvesenet er positiv, men små kommuner har større problemer med å følge kravene i lovverket enn større kommuner. Samarbeid mellom kommuner og brannvesen vil gi bedre kvalitet på det forebyggende arbeidet, mer effektiv ressursutnyttelse og styrker håndteringsevnen ved større ulykker. De kommunale brannvesenene gjennomfører årlig tilsyn med ca. 20 000 særskilte brannobjekter. Kvaliteten på disse tilsynene kan blant annet forbedres gjennom styrket kompetanse, samarbeid og større oppmerksomhet på systemtilsyn. Brannvesenet har i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven en rekke oppgaver utover de rent brannfaglige, herunder å være innsatsstyrke ved andre akutte ulykker. St.meld. nr. 22 (2007-2008) varsler at forskrifter til loven vil bli gjennomgått for å sikre at krav til dimensjonering gjenspeiler alle brannvesenets lovpålagte oppgaver.

DSB fører tilsyn med nettselskapene og andre som har høyspenningsanlegg, samt maritime anlegg. Tilsyn viser at nettselskapene i ulik grad prioriterer å reinvestere i og vedlikeholde sine anlegg. Forskriftskrav på dette området er skjerpet og vil i økende grad følges opp med økonomiske sanksjoner overfor nettselskap som ikke utfører tilstrekkelig vedlikehold med anleggene sine.

Lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr har blitt endret, jf. Ot.prp. nr. 51 (2006-2007) og Innst. O. nr. 78 (2006-2007). Formålet med endringen var blant annet å styrke lokalt tilsyn med elektriske anlegg og installasjoner. Nettselskapene har nå fått en klarere tilsynsplikt. Kombinert med bestemmelser om tvangsmulkt og overtredelsesgebyr for nettselskap som ikke følger opp sine plikter, skal loven bidra til å snu de senere års lavere tilsynsaktivitet.

Sikring av eksplosiver og stoffer som kan benyttes til å lage eksplosiver er et prioritert område som det arbeides aktivt med både nasjonalt og i internasjonale fora. I EU har Rådet vedtatt en handlingsplan om økt sikring av eksplosiver. Fra norsk side deltar DSB i flere komiteer for oppfølging av tiltakene i denne handlingsplanen. DSB arbeider også med å endre eksplosivforskriften, og tar sikte på at endringene trer i kraft innen 01.07.2009. Gjennomførte tilsyn i Norge har avdekket tilfeller med alvorlige mangler ved lagring av

eksplosiver og vesentlige brudd på transportregler. Dette har i enkelte tilfeller medført politi-anmeldelse og bøtelegging. Mangelfulle og manglende sprengningsplaner har ført til at tilsyn med sprengningsarbeid ble intensivert i 2007 samtidig som det ble tatt i bruk nye tilsynsmetoder for å avdekke kritikkverdige forhold. Også disse tilsynene har avdekket at det i mange tilfeller mangler sprengnings- og salveplaner før sprengning settes i gang. DSB har i disse tilfellene utferdiget pålegg og i noen tilfeller stanset virksomheten. Tilsyn med eksplosivlagre og sprengningsarbeid vil fortsette i 2008 og 2009.

Regelverksutvikling

Arbeidet med forenkling og modernisering av forskrifter som er hjemlet i brann- og eksplosjonsvernloven, el-tilsynsloven og produktkontrollloven videreføres. Målsetningen med arbeidet er å redusere antallet forskrifter i en ny, mer oversiktlig og brukervennlig struktur innen 2011.

Justisdepartementet har høsten 2008 forslag til endringer i brann- og eksplosjonsvernloven og el-tilsynsloven på alminnelig høring. Lovendringsforslaget består hovedsakelig av en presisering og tydeliggjøring av dagens rettsstilstand. I tillegg foreslås det blant annet å utvide lovens virkeområde til også å omfatte «reaksjonsfarlig stoff», hjemmel for kommunene til å gi lokale forskrifter for oppskyting av fyrverkeri samt en ny bestemmelse om statlige tilsyn med kommunesektoren (brannvesen).

Ny stortingsmelding om brann

Regjeringen vil legge frem en egen stortingsmelding om brann. Ambisjonen med meldingen er å ytterligere styrke brannsikkerheten i landet vårt og redusere antall omkomne som følge av brann. Meldingen vil omhandle blant annet forebyggende brannvern, store branner, skogbrann, beredskap innen brann og redning samt utdanning og kompetanse innen brannvesenet.

Forebyggende sikkerhet og kritisk infrastruktur

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er et direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Direktoratet rapporterer med faglig ansvarslinje til Justisdepartementet i sivil sektor. NSM skal på vegne av Justisdepartementet ivareta de utøvende funksjoner for den forebyggende sivile sikkerhetstjeneste, og rapportere om sikkerhetstilstanden i sivil sektor. Den forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter tiltak for å sikre skjeringsverdig informasjon og objekter mot sikker-

hetstruende virksomhet. NSM gir anbefalinger om forebyggende sikkerhetstiltak i militær og sivil sektor og fører tilsyn med sektorene slik at disse settes bedre i stand til å ivareta sitt ansvar innenfor forebyggende sikkerhet.

Infrastrukturutvalget, jf. NOU 2006: 6 Når sikkerheten er viktigst, har pekt på at ansvar og oppgaver som er tillagt NSM, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og DSB kan oppfattes som delvis overlappende. For å sikre at NSMs virksomhet er innrettet på en best mulig måte er det etablert en arbeidsgruppe ledet av Forsvarsdepartementet med representanter fra Justisdepartementet som skal foreta en nærmere gjennomgang av etatsstyringen av NSM og direktoratets oppgaveportefølje. Gruppens mandat er blant annet å vurdere NSMs oppgaveportefølje og grenselinjene opp mot andre aktører som PST, E-tjenesten, Forsvarets sikkerhetsavdeling og DSB. Arbeidsgruppen skal herunder se om det finnes oppgaver som kan være overlappende eller oppgaver som burde ivaretas på en annen måte.

Ansvar for beskyttelse av kritisk infrastruktur ligger til eier av eller operatør av infrastrukturen og følger sektoransvaret. St.meld. nr. 22 (2007-2008) følger opp Infrastrukturutvalgets utredning (NOU 2006: 6) med omtale av sektorvise tiltak som er eller vil bli iverksatt for å bedre sikkerheten i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner.

Kabelbrannen på Oslo sentralstasjon i november 2007 involverte mange aktører og fikk alvorlige konsekvenser innenfor flere sektorer. DSB har sammen med berørte etater utarbeidet en evalueringsrapport etter hendelsen. I rapporten fremkommer flere forbedringspunkter. Justisdepartementet og DSB følger opp evalueringen ved å innkalle aktørene til erfaringsmøter om forbedringstiltak. Siktemålet er konstruktiv læring og gjensidig avklaring av utfordringer knyttet til denne hendelsen spesielt, men også generell forebygging med hensyn til denne type hendelser.

Informasjons- og objektsikkerhet

Norwegian Computer Emergency Response Team (NorCERT) er en integrert funksjon i NSM. NorCERT bidrar til koordinert respons og bistand til gjenoppretning ved et eventuelt IT-angrep på samfunnskritiske funksjoner. Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) er en del av NorCERT. NSM er også sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi, produkter og systemer. Regjeringen har utarbeidet nye retningslinjer fra 2007 til 2010 for å styrke informasjonssikkerheten i Norge. Koordinerings-

utvalget for informasjonssikkerhet (KIS) skal holde oversikt over gjennomføringen av tiltak på innsatsområdet, og kan ved behov rapportere til regjeringen om samlet status. KIS skal også identifisere tverrsektorielle utfordringer på IKT-sikkerhetsområdet som krever oppfølging. For å sikre en helhetlig beskrivelse av IKT-trusselbildet er det etablert en koordineringsgruppe med representanter fra NorCERT, Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten.

Stortinget har vedtatt endringer i sikkerhetsloven, jf. Ot. prp. nr. 21 (2007–2008) og Innst. O. nr. 33 (2007–2008). Formålet med endringene er å styrke arbeidet med forebyggende sikkerhetstiltak for å beskytte kritiske objekter mot sikkerhetstruende virksomhet. Slike objekter er særlig vitale knutepunkter og installasjoner tilknyttet sivil kritisk infrastruktur, viktige sivile institusjoner og militære anlegg som ved hjelp av vakthold og sikring kan beskyttes mot terror, sabotasje, spionasje eller en mer tradisjonell krigstrussel. Det er under ledelse av Forsvarsdepartementet igangsatt et arbeid med å utarbeide forskrifter som vil utfylle loven på dette området.

Det vil fortsatt være behov for forhåndsplanlegging og øving på sikring av objekter ved bruk av sikringsstyrker. Arbeidet som det i sikkerhetsloven legges opp til med utpeking og klassifisering av skjermingsverdige objekter, er tenkt å danne et utgangspunkt også for planleggingen av objektsikring ved bruk av sikringstyrker.

Klimaendringer og skred

Regjeringen har styrket arbeidet med tilpasning til klimaendringene. For å sikre tett dialog mellom departementene ble det i 2007 etablert en egen koordineringsgruppe. Gruppen møtes nå jevnlig for å drøfte felles utfordringer knyttet til arbeidet med klimatilpasning. Gruppen skal bidra til samordning av tiltak, og at det tas tverrsektorielle hensyn i tilpasningsarbeidet. Gruppen ledes av Miljøverndepartementet og er etablert for en periode på fem år.

For å ivareta det praktiske samordningsarbeidet er det etablert et nasjonalt sekretariat for klimatilpasning. Justisdepartementet har stilt DSB til disposisjon som sekretariat for gruppen. Sekretariatet skal bidra til å koordinere tilpasningsarbeid på ulike samfunnsområder og legge til rette for at fellestiltak blir gjennomført.

Kommunene er ansvarlig for å sikre innbyggere mot naturfarer etter naturskadeloven og plan- og bygningsloven.

Utfordringene ved skredfare vil i noen tilfeller være for store til at kommunene klarer å håndtere

dem alene. I følge undersøkelser gjennomført av DSB og Fylkesmannen har kommunene behov for statlig bistand både i form av kompetanse om skred og ressurser til kartlegging, overvåking og sikring.

En rekke statlige aktører har en rolle knyttet til skredforebyggende aktiviteter. Regjeringen har sett behov for mer helhetlig, effektiv og styrket bistand til skredforebygging. I den forbindelse har organiseringen av arbeidet med skredforebygging i staten vært utredet i flere omganger, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) og St.prp. nr. 1 (2007-2008). Regjeringens forslag om å samle statlige forvaltningsoppgaver knyttet til skred til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008), bidrar til klargjøring og effektivisering av statens bistand til skredforebygging. En nærmere redegjørelse for NVEs nye oppgaver er gitt i Olje- og energidepartementets St.prp. nr. 1 (2008-2009).

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) foreslo Regjeringen å opprette et skredforum under ledelse av DSB med formål å styrke dialogen og kontakten mellom statlige etater med en rolle knyttet til skred. I forbindelse med at NVE får et statlig ansvar for å bistå skredutsatte kommuner, vil NVE også ha et tett samarbeid med de ulike statlige etatene som har en rolle i forbindelse med skred. Det vil derfor vurderes om det er behov for et eget skredforum under DSB i lys av NVEs utvidede rolle.

Boks 2.2 Rasulykken i Ålesund

Onsdag 26. mars 2008 raste en stor fjellblokk ut i Fjelltnuvegen 31 i Ålesund og forårsaket at en 6-etasjers boligblokk ble forskjøvet 6-7 meter samtidig som de to nederste etasjene kollapset. Fem mennesker omkom i ulykken. Det ble gjennomført en omfattende redningsaksjon, som ble vanskelig gjort av eksplosjonsfare som følge av utlekkende propangass. Det er nedsatt et utvalg (Ålesundutvalget) som skal foreta en gjennomgang av rasulykken. Hensikten er å sikre at erfaringene fra ulykken systematiseres og gjøres kjent for andre, slik at lignende ulykker kan forebygges i fremtiden. Utvalgets arbeid skal resultere i en rapport som i særlig grad skal fremheve hvilke tiltak som kan iverksettes for å redusere risikoen for at lignende hendelser inntreffer. Utvalgets frist for levering av rapporten er 17.11.2008.

Risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) i kommunene

ROS-analyser er et viktig verktøy for kommunene både for å forebygge og håndtere kriser og større ulykker, og for å sørge for at det ikke blir bygd inn ny eller økt sårbarhet i samfunnet. Både DSB og Fylkesmannen bistår med informasjon og veiledning innen gjennomføring av ROS-analyser i kommunene. I den nye plandelen i plan- og bygningsloven er det vedtatt innført krav om ROS-analyse for utbygningsområder. Etter denne loven vil det også innføres såkalte hensynssoner som vil kunne få betydning for utformingen av reguleringsplaner og hvilke betingelser som stilles for å tillate eventuell utbygging innen sonen.

Justisdepartementet har høsten 2008 forslag til ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret på alminnelig høring. Som del av den kommunale beredskapsplikten foreslås det å innføre plikt for kommunene til å utarbeide sektorovergripende ROS-analyser. Ifølge forslaget skal Fylkesmannen føre tilsyn med kommunenes oppfyllelse av denne plikten. Se for øvrig omtale av lovforslaget under punkt 4.1.2.

Fylkesmannen

Fylkesmannen er statens representant på regionalt nivå og har en viktig rolle i å sikre at regelverk og mål som er fastsatt innen samfunnssikkerhet og beredskap blir fulgt opp i fylker og kommuner.

Fylkesmannen skal samordne samfunnssikkerhetsarbeidet i fylket og ivareta en rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Fylkesmannen skal også kunne ivareta sitt ansvar for krisehåndtering ved hendelser i fred, krise og krig. Regjeringen har tydeliggjort dette ansvaret og gitt nærmere retningslinjer for fylkesmannens arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet i kgl.res. 18. april 2008 Instruks for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet til Fylkesmannen og Sysselemannen på Svalbard.

Forebygging av ulykker, kriser og katastrofer er en sentral del av samfunnssikkerhetsarbeidet. Fylkesmannen har et ansvar for å ha oversikt over risiko og sårbarhet i fylket og bidra til at spesielle utfordringer synliggjøres og vurderes i fylkeskommunal og kommunal planlegging. Fylkesmannen har også innsigelsesrett overfor kommunene i plansaker. Det er vesentlig at fylkesmannen bidrar til at kommunene ivaretar samfunnssikkerhet og beredskap i all sin planlegging.

Fylkesmannen har et særskilt ansvar for å gi råd og legge til rette for å understøtte kommune-

nes evne til å forberede seg på og håndtere ekstraordinære påkjenninger og kriser. Dette ivaretar Fylkesmannen gjennom blant annet tilsyn, øvelser, kurs og veiledning i utarbeidelse av krise- og beredskapsplaner. Fylkesmennenes veiledning i ROS-analyser og utarbeidelse av krise- og beredskapsplaner er en viktig støtte for kommunene.

Fylkesmannen spiller en viktig rolle i å medvirke til å ivareta Regjeringens mål om at arealplanleggingen skal bidra til å redusere klimaendringenes trussel mot liv, helse og materielle verdier samt samfunnsviktige funksjoner og infrastruktur. Fylkesmannen har også en rolle i å bidra til at den nasjonale satsingen på tilpasninger til klimaendringer reflekteres i regional og lokal beredskapsforberedelse og krisehåndtering.

Forsknings- og utviklingsprosjekter

Justisdepartementet og DSB deltar i Norges forskningsråds forskningsprogram «Samfunnssikkerhet og risiko (SAMRISK)» som ble etablert i 2006. Programmet skal gi myndigheter og beslutningstakere større muligheter til å være i forkant med å avdekke nye sårbarheter, bidra til en mer kunnskapsstyrt risikohåndtering samt til å kvalifisere norske forskningsinstitusjoner for internasjonalt forskningssamarbeid (for eksempel security-forskningen i EUs 7. rammeprogram). Åtte forskningsprosjekter er finansiert under programmet.

Justisdepartementet og DSB fortsetter sitt langvarige samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt om Beskyttelse av samfunnet (BAS-prosjektene). BAS 5-prosjektet var et samarbeid mellom ulike utdannings- og forskningsinstitusjoner og forvaltningsorganer, og ble avsluttet i 2007. Prosjektet utviklet blant annet en metodikk for risikoanalyser for samfunnskritiske IKT-systemer og vil blant annet bli fulgt opp gjennom behandling i Koordineringsutvalget for forebyggende informasjonssikkerhet. BAS 6 startet opp i 2008 og har en varighet på tre år. Prosjektet skal utvikle scenarioer for arbeidet med samfunnssikkerhet med spesiell vekt på sivil-militært samarbeid og tverrsektoriell samordning.

SINTEF NBL AS gjennomfører ulike forskningsprosjekter knyttet til brannrelaterte problemstillinger. Mer kunnskap om hvorfor mange branner i Norge er forårsaket av feil ved elektriske anlegg eller elektrisk utstyr, er prioritert de senere årene. Hensikten med forskningsprosjektene er å finne bakenforliggende årsaker og hvilke tiltak som kan iverksettes for å redusere antall branner. Forskningsprosjektene gir også økt kunnskap om brannsikkerheten i universelt utformede bygninger. Resultatene fra forskningsprosjektene vil inn-

gå i grunnlaget for den kommende stortingsmeldingen om brann.

4.1.2 Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Alle hendelser kan ikke forebygges. Når og dersom ulykker og katastrofer inntreffer, er målsetningen i størst mulig grad å redusere konsekvensene av slike uønskede hendelser. Dette gjøres ved å legge til rette for en best mulig koordinert innsats ved ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, eller fare for omfattende skader på miljø eller materielle verdier.

Det departement som har ansvar for en sektor til daglig, har også ansvar for beredskapsplanlegging og iverksettelse av beredskapstiltak i en krisesituasjon. Det vil kunne oppstå kriser eller alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner som den enkelte virksomhet eller sektor ikke kan håndtere alene, og hvor ulike sektorer og interesser må ses i sammenheng. Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle skal bidra til at behovet for en helhetlig og samordnet krisehåndtering ivaretas. Justisdepartementet skal til enhver tid være forberedt på å samordne departementenes arbeid under kriser.

Som en del av sin samordningsrolle skal Justisdepartementet gjennom krisestøtteenheten også være forberedt på å understøtte andre departementers krisehåndtering. Krisestøtteenheten har tilrettelagte krisehåndteringslokaler og har utviklet egnet teknisk utstyr og verktøy. Enheten arbeider i det daglige med å videreutvikle og vedlikeholde de ressurser som under kriser kan stilles til disposisjon for lederdepartementet, og er døgnkontinuerlig tilgjengelig. Enheten gjennomfører øvelser og kompetansehevende tiltak for departementer og faglige nettverk.

Det er viktig med et godt sivil-militært samarbeid innenfor samfunnssikkerhetsområdet. Justisdepartementet deltar i Forsvarsdepartementets arbeid for å gjennomgå beredskapsordningene for gjensidig sivil-militær støtte nasjonalt og ved internasjonale operasjoner. Gjennomgangen skal sørge for en riktig dimensjonering og innretning av ordningene sett i lys av dagens trusselbilde.

Redningshelikoptertjenesten

Hovedoppgaven til redningshelikoptrene er å utføre søks- og redningsoppgaver så hurtig og sikkert som mulig i forbindelse med hendelser til sjøs og til lands, spesielt ved fare for tap av liv. I tillegg utfører redningshelikoptrene et betydelig antall luftambulanseoppdrag. Søks-, rednings- og luftam-

bulanseoppdrag innenfor norsk redningsansvarsområde utføres etter oppdrag fra Hovedredningsentralen. Fag- og budsjettansvaret for den offentlige redningshelikoptertjenesten er samlet i Justisdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet refunderer Justisdepartementet kostnader ved bruk i Luftambulansetjenesten etter egen avtale. Redningshelikoptertjenesten utføres i dag i hovedsak av Luftforsvarets skvadron 330. I tillegg fungerer Sysselmannens helikopter som redningshelikopter i Svalbard-regionen.

Redningshelikoptertjenestens utførelse av luftambulanseoppdrag er et supplement til den ordinære luftambulansetjenesten. Imidlertid har bruken av redningshelikoptrene til luftambulanseoppdrag fra 2004 til 2007 økt med 27 % og utgjør nå 22 % av tjenestens samlede kapasitet målt i flytimer. Økningen antas å komme som følge av flere forhold, men primært større transportbehov som følge av sentralisering og spesialisering av sykehusfunksjoner samt større grad av bevissthet omkring tjenesten. Økt tilgjengelighet og kortere reaksjonstid som følge av innføring av døgnkontinuerlig tilstedevakt med full legeberedskap på basene antas også å være en medvirkende årsak.

Døgnkontinuerlig tilstedevakt ved alle redningshelikopterbasene

Regjeringen legger vekt på å utvikle redningstjenesten slik at den totalt sett fremstår med best mulig beredskap i hele landet. I tråd med St.meld. nr. 44 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 156 (2001-2002), har Regjeringen besluttet å styrke redningshelikopterberedskapen for Nordvestlandet med opprettelse av ny base i Florø med døgnkontinuerlig tilstedevakt med full legeberedskap. Basen skal drives i regi av Forsvaret og vil bli opprettet våren 2009.

Tilstedevaktordning på Ørland og Rygge ble innført 01.07.2008. Rygge ble fra samme tidspunkt etablert som fast base. Regjeringen har dermed fulgt opp St.meld. nr. 44 (2000-2001) og Fostervollutvalgets anbefaling om å etablere døgnkontinuerlig tilstedevakt med full legeberedskap på alle de fem eksisterende redningshelikopterbasene på fastlandet.

Prosessen for anskaffelse av nye redningshelikoptre

I dag opererer Luftforsvarets 330 skvadron på vegne av Justisdepartementet 12 Sea King-helikoptre som i hovedsak ble anskaffet tidlig på 1970-tallet. Lav flyhastighet, begrenset redningskapasitet og kort rekkevidde gjør at helikoptrene ikke lenger tilfredsstiller de krav redningshelikoptertjenes-

ten må tilfredsstille for å håndtere dagens hendelser og aksjoner. Maskinenes høye alder gjør at de er tiltagende vedlikeholdskrevende, noe som også påvirker materiellets operativitet.

Regjeringen vil i 2009 videreføre arbeidet med anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre for å erstatte dagens helikoptre. Fremtidens redningshelikoptre skal velges gjennom utredningsarbeid og markedskonkurranse. Det er opprettet et eget prosjekt i Stavanger som bistår Justisdepartementet i dette arbeidet.

Justisdepartementet har inngått en samarbeidsavtale med det islandske justisdepartementet for å finne ut om det vil være gunstig med en felles anskaffelse av redningshelikoptre.

Prosessen for anskaffelse av nye redningshelikoptre sammen med tilstedevakt ved alle basene og ny base på Nordvestlandet, utgjør viktige deler av Regjeringens satsing for en kvalitativ forbedring av redningshelikoptertjenesten og tryggheten til befolkningen. Regjeringen følger med dette opp St.meld. nr. 44 (2000-2001) Redningshelikoptertjenesten i fremtiden.

De frivillige

I Soria Moria-erklæringen fremhever Regjeringen at det skal legges til rette for at frivillige organisasjoner og samvirkeorganisasjoner skal være sentrale bidragsytere og supplement til offentlige tjenester. Et meget viktig element i norsk redningstjeneste er de frivillige redningsorganisasjonene. Disse kan hele året stille lokalkjente og trenede mannskaper til rådighet til redningsoppdrag og leteaksjoner etter savnede. Det er viktig å opprettholde den dugnadsånden som råder blant de frivillige, motivere for videre rekruttering samt beholde organisasjonens kompetanse og beredskap. Det samlede tilskuddet til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten over Justisdepartementets budsjett, ble doblet fra 6,1 mill. kr til 12,2 mill. kr i 2008.

Justisdepartementet har videre tegnet en yrkesskadeforsikring for de frivillige som gjelder blant annet organisert trening, øvelser og aksjoner. En forsikringsordning bidrar til å gi de frivillige økt trygghet, og til å beholde og rekruttere nye mannskaper i redningstjenesten. Frivillige som deltar i en redningsaksjon får refundert utgifter. Satsene for refusjon av utgifter ble høsten 2007 økt med gjennomsnittlig 35 %. Ved å styrke tilskuddet til de frivillige, øke refusjonssatsene og tegne yrkesskadeforsikring har det offentlige gitt et klart signal om verdien av det frivillige arbeidet.

Det har videre vært et ønske fra de frivillige at det skal opprettes et nasjonalt redningsfaglig råd

der sentrale aktører innen redningstjenesten deltar. Justisdepartementet vil derfor i dialog med blant annet de frivillige opprette et slikt råd, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

Kystradio

Kystradioen er en del av Telenor Maritim Radio. Kystradioen har kontinuerlig lyttevakt på en eller flere maritime nødfrekvenser og varsler Hovedredningssentralen dersom den oppfanger nødsignaler.

Justisdepartementet har igangsatt et arbeid med å vurdere om Telenor Maritim Radio skal tilbakeføres til staten, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

Nødnett

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal eie og forvalte det nye digitale radionettet for nød- og beredskapsetatene, Nødnett, på vegne av staten. Direktoratet har det overordnede ansvaret for utbygging, tilrettelegging og koordinering i forhold til de etatsvise innføringsprosjektene i brann-, helse- og politietaten.

Under planleggingsarbeidet har leverandøren Nokia Siemens Networks AS (NSN) avdekket at sentrale aktiviteter i deres leveranse vil ta mer tid enn forventet. Det er gjennomført ytterligere revisjon av planen for utbygging av første trinn. I henhold til revidert plan legges det til grunn at selve nettet er utbygd i Østfold, Follo, Oslo, Romerike, Asker og Bærum og Søndre Buskerud politidistrikt i løpet av 2008. Dette gir om lag tolv måneders forsinkelse i forhold til opprinnelig fremdriftsplan. I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det opplyst om en forsinkelse på 8 måneder. De økonomiske konsekvensene av forsinkelsen begrenses av at avtalen med leverandør er en fastpriskontrakt og at forsinkelsen knytter seg til leverandørens aktiviteter. Investeringskostnadene øker ikke som følge av forsinkelsen.

Utbyggingen av radionettverket, som utgjør størstedelen av investeringen i Nødnett, er godt i gang. Sentralutstyret for nettet og kommunikasjonssentraler hos to av politiets operasjonssentraler er allerede i drift i Follo og Østfold. Kommunikasjonssentralene vil bli koblet sammen med det nye radionettet når det er ferdig til bruk. Kommunikasjonssentraler for politi og brann er installert på Justissektorens kurs og øvingssenter (JKØ) i Stavern, og det er avholdt en vellykket fabrikktest for helses kommunikasjonssentraler. Politiets data- og materielltjenestes (PDMT) nye driftssenter ble tatt i bruk 25.02.2008. PDMT er nå leverandør av en døgkontinuerlig drift- og brukerstøttetjeneste for politiets brukere.

Etter de nye planene kan politiet i Østfold og Follo ta i bruk Nødnett som sitt daglige operative samband i første kvartal 2009. Det samme gjelder de første operative kommunikasjonssentralene i brannvesenet. Etter at nødvendig tilleggsfunksjonalitet til helses kommunikasjonssentraler etter planen er ferdig testet i mars 2009 kan helsetjenesten ta Nødnett i operativ bruk.

Arbeidet med å planlegge og iverksette evalueringen av første utbyggingsområde er igangsatt med sikte på å fremme saken for Stortinget uten unødige forsinkelser.

Det legges opp til at de frivillige organisasjonene skal delta i visse perioder av første utbyggingstrinn for å sikre at evalueringen får tilstrekkelig bredde.

Stortinget har i Budsjett-Innst. S. nr. 4 (2004-2005) og i Innst. S. nr. 104 (2006-2007) sluttet seg til at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som nødnettet bygges ut og tas i bruk. Etter foreliggende utbyggings- og innføringsplaner vil det bli innført brukerbetaling med en lav introduksjonspris høsten 2009.

Betalingssystemet vil innebære en betydelig omfordeling av utgiftene mellom sektorene, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007). Det er igangsatt en kostnadskartleggingsprosess som vil gi grunnlag for eventuelle rammeoverføringer mellom sektorene.

Nødetatenes innføringsprosjekter dekkes innenfor egne rammer og inngår ikke i kostnadsrammen for nødnettutbyggingen.

En vellykket innføring av nødnettet forutsetter klar ansvarsdeling mellom DNK, leverandøren og de statlige etater og kommuner som skal motta systemet og ta det i bruk. Politidirektoratet, Helse-direktoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er ansvarlige for at nødetatenes delprosjekter er koordinert opp mot DNK, hovedprosjektet og utbyggingen. Det vil bli inngått avtaler med brukerorganisasjonene som skal motta utstyr for å sikre at mottaksforpliktelsene blir ivaretatt. I tillegg vil etatene ha egne aktiviteter særlig knyttet opp til opplæring, brukerstøtte og utfasing av gammelt utstyr.

Planverk, øvelser og tilsyn

Det er en grunnleggende forutsetning at ansvarlige myndigheter utformer, vedlikeholder, øver og evaluerer beredskapsplaner for å sikre samordnet krisehåndtering lokalt, regionalt og sentralt. Justisdepartementet har de senere år lagt vekt på virkemidlene planverk, øvelser og tilsyn med departementene i utøvelsen av samordningsrollen.

På sentralt nivå er det utarbeidet en ny veileder for departementenes systematiske samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid.

Planverk

Det nasjonale beredskapssystemet består av Sivilt beredskapssystem (SBS) og Beredskapssystemet for Forsvaret (BFF), og er et planverk som skal kunne anvendes ved et bredt spekter av kriser. Planverket skal gjøre det mulig å raskt etablere et hensiktsmessig beredskapsnivå tilpasset den aktuelle situasjonen, ved sikkerhetspolitiske kriser og andre større hendelser, som for eksempel naturkatastrofer og terrorhandlinger.

Det arbeides kontinuerlig med å oppdatere og utvikle planverket til bruk for sentralforvaltningen og det regionale nivået (Fylkesmannen) for å sikre at det er mest mulig anvendelig. Planverket revideres årlig gjennom en inkluderende og samordnet prosess der alle aktører med beredskapsansvar forventes å bidra. Planverket øves årlig gjennom nasjonale og internasjonale øvelser.

Øvelser

Hver virksomhet, etat og departement forventes å gjennomføre og finansiere øvelser innen eget fag- og ansvarsområde. Øvelser er av avgjørende betydning for å teste rutiner og beredskapsplaner. Sammen med erfaringer fra tilsyn har Justisdepartementets samlede øvingsvirksomhet blant annet avdekket betydningen av gjensidig avklaring av roller og ansvar, informasjonsdeling mellom sentrale aktører og god oversikt av tilgjengelige ressurser. Disse erfaringene legges blant annet til grunn for revisjon av beredskapsplanverk.

DSB skal på vegne av Justisdepartementet bistå i arbeidet med å øve sivile beredskapsplaner og krisehåndteringssystemer. På sivil side koordinerer DSB blant annet den årlige NATO-øvelse Crisis Management Exercise (CMX) samt planlegger og gjennomfører den årlige Sivile nasjonale øvelse (SNØ).

Justisdepartementet har bedt DSB om å utvikle en nasjonal katalog for sivile krisehåndteringsøvelser som viser planlagte samvirkeøvelser i et toårs perspektiv. Katalogen oppdateres kontinuerlig. I tillegg utarbeides en fireårig rammeplan for nasjonale øvelser som er ressurskrevende og som krever langsiktig planlegging. Våren 2008 ble øvingskonferanse nr. 2 i rekken arrangert, der hensikten blant annet var å legge grunnlag for gjensidig informasjon om øvingsplaner. Det skal også gjennomføres en øvingskonferanse i 2009.

Øvelse IKT/SNØ 2008 planlegges av DSB og NSM. Øvelsen gjennomføres i to faser: Først en øvelse relatert til trussel og angrep mot digital infrastruktur innen finans-, energi- og telesektorene, deretter en øvelse som involverer ansvarlige departementer og utvalgte aktører innen de samme sektorene. Hensikten er å øve IKT i kritisk infrastruktur, håndtering av en hendelse av nasjonal betydning og samhandling mellom offentlige myndigheter og private aktører.

Øvelse SNØ 2009 vil særlig rette oppmerksomheten mot beredskap ved pandemi. DSBs Nasjonal sårbarhets- og beredskapsrapport (NSBR) 2008 omhandlet blant annet samfunnssikkerhetsmessige konsekvenser av et pandemiutbrudd. Formålet med øvelsen er i tillegg til de helsemessige konsekvensene, å øve tverrsektorielle utfordringer på flere nivåer. Øvelsen skal teste eksisterende beredskapsplaner, og ha oppmerksomhet rettet mot generell krisehåndtering og kriseforståelse. DSB vil i samarbeid med helsemyndighetene gjennomføre øvelsen der sentrale, regionale og lokale myndigheter vil delta, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

I 2008 er det gjennomført en rekke etatsinterne øvelser og samvirkeøvelser. Flere steder er det etablert samarbeids-/øvelsesutvalg med representanter fra nødetatene, Sivilforsvaret, frivillige organisasjoner og andre aktører. Gjennom utvalgene initieres og planlegges ulike typer øvelsesaktiviteter.

Norge vil være med å arrangere flere internasjonale øvelser for 2009. En av disse øvelsene arrangeres av Norge og Sverige, og vil blant annet øve samvirke mellom FN og EU. Øvelsen er finansiert gjennom EUs Samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering.

Øvelse Barents Rescue gjennomføres annet hvert år og arrangeres av Finland, Russland, Sverige og Norge. Øvelsene skjer i regi av Barents Euro-Arctic Council og er en viktig møteplass for redningssamarbeid i Barentsregionen. Russland vil arrangere neste øvelse Barents Rescue i 2009, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

Tilsyn med departementene

Den første tilsynsrunden med samtlige departementer (med unntak av Forsvarsdepartementet) er nå gjennomført. En sammenstilling av erfaringer og felles utfordringer for departementene er presentert i en egen rapport utarbeidet av DSB. Hovedinntrykket fra tilsynene viser en positiv utvikling i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i departementene de senere år. Det er økt bevissthet om arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i departementene og det gis mer opp-

merksomhet til å utvikle og tilpasse kriseplaner til nye utfordringer.

Justisdepartementet påbegynte den andre tilsynsrunden med departementene høsten 2007. Disse tilsynene skal i større grad tilpasses det enkelte departements utfordringer. Dette gjøres ved å følge opp konkrete forbedringspunkter fra første tilsynsrunde, departementenes toårige rapportering om status for beredskapsarbeidet og oppfølgingssamtalene. Justisdepartementet har med hvert enkelt departement ett år etter gjennomført tilsyn. Oppfølgingen skal gi ytterligere oversikt over hvilke departementer som har særskilte utfordringer innen sentrale tema som planverk, informasjonsberedskap, etatsstyring, oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor, gråsoner mot andre departementer og øvelser. Justisdepartementet og DSB gjennomfører også et årlig erfaringsseminar for departementene hvor disse utfordringene presenteres. På denne måten kan departementene blant annet ta lærdom av hverandres risiko-, trussel- og sårbarhetsvurderinger. I tillegg utarbeides det en oppsummeringsrapport fra den samlede tilsynsaktiviteten. Det legges særlig vekt på at erfaringer fra tilsyn skal benyttes som grunnlag for en best mulig helhetlig tilnærming til arbeidet med planverk og øvelser.

Justisdepartementet legger opp til at det enkelte departement vil bli gjenstand for tilsyn hvert tredje år. NSM gjennomfører i tillegg tilsyn med departementene knyttet til kravene i henhold til sikkerhetsloven. DSBs tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap og NSMs tilsyn i henhold til sikkerhetsloven skal være best mulig samordnet.

Fylkesmannen

For å sikre god håndtering ved hendelser i fred, krise og krig, skal Fylkesmannen legge til rette for samordning av regionale og kommunale beredskapsplaner. Fylkesberedskapsrådet er Fylkesmannens viktigste samordningsorgan, både i det kriseforebyggende arbeidet og under krisehåndtering. Fylkesmannen skal aktivt benytte rådet til å drøfte beredskapsspørsmål og for gjensidig orientering om beredskapsarbeidet i fylket. Dette skal bidra til planlegging ut fra et felles kommunisert risiko- og trusselbilde.

Ved kriser og katastrofer i fredstid som ikke er redningstjeneste og som er alvorligere enn det som regnes som normalrisiko og normalbelastning, vil det ofte være flere instanser involvert. I slike situasjoner har Fylkesmannen ansvaret for å samordne innsatsen i fylket, jf. kgl.res. 12.12.1997. Ved krise har Fylkesmannen en rolle som vars-

lingsformidler, bistandsyter og samordner og som bindeledd mellom sentrale og lokale myndigheter.

Nødmeldetjeneste

En effektiv nødmeldetjeneste er avgjørende for å kunne bistå publikum når uønskede hendelser inntrer. Som ansvarlig for samordningen mellom nødetatene politi, brann og helse, utredet Justisdepartementet i 2004 mulige tiltak for forenkling og effektivisering av nødmeldetjenesten.

Regjeringen tar sikte på å innføre felles nødnummer og etablere felles nødmeldesentraler for nødetatene, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008). Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utrede alternativer til hvordan en ordning med ett felles nødnummer og felles nødmeldesentraler kan organiseres, herunder vurdering av antall sentraler og nødmeldetjenestens organisatoriske tilknytning.

Sivilforsvaret

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs underlagt DSB. Det er 20 sivilforsvarsdistrikter, 52 000 tjenestepliktige, og av disse er 10 000 i operativ styrke.

Sivilforsvaret bistår nød- og redningsetatene ved større ulykker og hendelser som blant annet store branner, flom, ras, oljeutslipp og søk etter savnede personer. Sivilforsvaret driver landsomfattende varslings-tjeneste, inngår i atomulykkesberedskapen, gir opplæring innen beredskap og redning, deltar i hjelpearbeid ved humanitære katastrofer i andre land og ivaretar viktige oppgaver i tilfelle krig.

Boks 2.3 Sivilforsvarsinnsatser i 2007

Sivilforsvaret deltok i 276 ulike innsatser i 2007: 103 ifm. leteaksjoner, 61 ifm. flom/orkan, 37 ifm. industri- og boligbranner, 20 ifm. skogbranner, 17 ifm. diverse (blant annet vakthold ved offisielle arrangementer), 16 ifm. ulykker, 16 ifm. materiellbistand og 6 ifm. oljevern.

Større hendelser i 2007:

- Januar 2007: skipsulykke på Fedje – akutt forurensning
- Februar 2007: snøkaos på Sørlandet
- Mai 2007: omfattende skogbranner i Vennesla og Kvinesdal
- Juli 2007: flom i Buskerud
- August 2007: flom i Nordre og Søndre land i Oppland.

Sivilforsvaret har bidratt med stor innsats ved flere store hendelser i 2008, blant annet med mannskap i forbindelse med boligblokken som raste i Ålesund, raset i Otta og ved en rekke skogbranner over hele landet. Den største innsatsen foregikk i Froland i Aust-Agder i juni 2008.

Erfaringer fra hendelser de siste årene viser at det er behov for å modernisere og tilpasse Sivilforsvaret til dagens og fremtidens utfordringer for å sikre at etaten skal kunne være en relevant forsterkningsressurs ved større, langvarige og komplekse hendelser. For å tilpasse kapasiteten til behovet, sørge for et robust sivilforsvar og skape økt økonomisk handlefrihet, foreslår Justisdepartementet en tilpasning og omstilling innen egen organisasjon, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008). Det legges opp til at om lag 80 eiendommer og anlegg i Sivilforsvarets eiendomsportefølje avhendes. Ved avhending vil noen av eiendommene kunne gi salgsinntekter, mens en betydelig mengde fjellanlegg i mindre grad er salgbar. Av beredskapsmessige og økonomiske hensyn legges det opp til at de fem sivilforsvarsleirene i Vest-Agder, Buskerud, Møre og Romsdal, Nordland og Østfold avhendes. For å tilpasse kapasiteten til behovet samt for å styrke den faglige utviklingen og skape økt økonomisk handlefrihet, foreslår Regjeringen også en omlegging av Sivilforsvarets skolevirksomhet fra tre kompetansesentre til ett ved at kompetansesentra i Trondheim og Sandnes nedlegges.

Justisdepartementet vektlegger at innsparringene ved omstillingene vil være viktig i det videre arbeidet med å modernisere Sivilforsvaret for å sikre Sivilforsvaret muligheter til vedlikehold og reinvesteringer i den operative virksomheten i fremtiden.

Justisdepartementet anbefaler i St.meld. nr. 22 (2007-2008) også endringer i Sivilforsvarets styrkestruktur. Den operative styrken i Sivilforsvaret anbefales redusert fra et mannskap på 10 000 til 8 000. En slik reduksjon vil innebære at hele den operative styrken vil kunne utdannes og øves med henblikk på forsvarlig innsats ved store og komplekse hendelser. I tillegg anbefales det å øke antall førsteinnsatsgrupper med 15 opp til 150 innsatsenheter. Dette vil styrke førsteinnsatsen og ivareta behovet for en landsdekkende ressurs med lokal tilstedeværelse. I tillegg forutsettes det at den operative styrken kan forsterkes i form av en krigsreserve med ytterligere 8000 tjenestepliktige, noe som innebærer at krigsreserven reduseres vesentlig fra dagens 35 000 tjenestepliktige. Sivilforsvarets samlede styrke vil etter endringene utgjøre et mannskap på 16 000 mot om lag 52 000 i dag.

Det er også kartlagt et investeringsbehov i Sivilforsvaret for å skifte ut gammelt utstyr og

anskaffe materiell tilpasset dagens og fremtidens beredskapsutfordringer. I 2009 foreslås det en styrking av bevilgningen med 5 mill. kr til formålet. Regjeringen har fremmet en egen proposisjon om at merutgiftene i forbindelse med skogbrannen i Froland dekkes gjennom en tilleggsbevilgning.

Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB)

Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) er den sentrale utdanningsinstitusjonen for samfunnssikkerhet og beredskap, og er underlagt DSB. NUSB samarbeider med relevante fagmyndigheter, herunder med høyskoler og universiteter og Forsvarets utdanningsinstitusjoner, for å øke kompetansen i samfunnssikkerhetsspørsmål og totalforsvar. Satsingen på kompetansehevinge virksomhet på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet skal styrkes gjennom videreutvikling av NUSB, i samsvar med forsvarskomiteens merknader ved behandling av St.meld. nr. 39 (2003-2004), jf. Innst. S. nr. 49 (2004-2005).

Norges brannskole

Norges brannskole er den nasjonale utdanningsinstitusjonen for kommunalt brann- og feierpersonell. DSB har utredet et forslag til brannvesenets fremtidige brann- og redningsutdanning. Spørsmålet om den fremtidige brann- og redningsutdanningen vil bli nærmere omtalt i stortingsmeldingen om brann.

Forslag til ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret

Departementet har høsten 2008 forslag til ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret på alminnelig høring. Lovforslaget er delvis en videreføring og modernisering av gjeldende bestemmelser, samtidig som det foreslås nye bestemmelser om Sivilforsvaret og andre aktørers plikter for vern av sivilbefolkningen for uønskede hendelser også i fredstid. Forslaget omfatter lovfestet kommunal beredskapsplikt. Den kommunale beredskapsplikten innebærer at kommunen plikter å utarbeide sektorovergripende risiko- og sårbarhetsanalyse og generell beredskapsplan som angir tiltak for håndtering av ulike typer kriser. I høringsnotatet legges det opp til at Fylkesmannen skal føre tilsyn med kommunenes oppfyllelse av denne plikten. Det legges opp til at lovforslaget legges frem for Stortinget våren 2009.

Skogbrann

Det er den enkelte kommune som har ansvaret for å bekjempe skogbranner. Store skogbranner krever langt større personell- og utstyrressurser enn det mange skogbrannutsatte kommuner har. Et organisert samarbeid mellom kommunene er avgjørende for god skogbrannberedskap. En utvikling i retning av interkommunale brannvesen vil styrke både det forebyggende brannvernarbeidet og evnen til å håndtere store og komplekse hendelser. Viktige statlige forsterkningsressurser er i den forbindelse Sivildforsvaret og skogbrannhelikopter.

Staten har siden 1986 hatt et eget skogbrannhelikopter i beredskap i perioden mai til august for å støtte den bakkebaserte slokkeinnsatsen ved store og vanskelig tilgjengelige skogbranner. Helikopteret deltar både i aktiv slokking og bringer personell og utstyr inn i slokkeområdet. Fly og helikoptre forflyttes ofte over landegrensene ved store skogbranner. Et norsk helikopter deltok for eksempel i forbindelse med de store skogbrannene i Hellas sommeren 2007.

Det er ca. 340 brannvesen i Norge, men ikke alle har erfaring i å håndtere store skogbranner. DSB innførte derfor i samarbeid med brannvesenet fra 14.07.2008 og fram til og med 15.08.2008, en særskilt ordning med ledelsesstøtte til brannvesenet ved store skogbranner. Ved rekvisisjon omfattet ordningen, i tillegg til skogbrannhelikopter, ledelsesstøtte fra ledende brannvesenpersonell fra noen brannvesen i Telemark, Buskerud og Hedmark. Ordningen vurderes videreført i kommende skogbrannsesonger.

Skogbrannen i Froland i juni 2008 var en av de største skogbrannene i moderne tid. I løpet av 10 dager i juni deltok 790 mannskaper og fast ansatte fra Sivildforsvaret i slokkingsarbeidet i forbindelse med skogbrannen. I tillegg bidro Forsvaret med helikopter og mannskap fra Heimevernet. Det var samlet opp til 15 helikoptre i innsats både fra sivil og militær side. For Sivildforsvaret medførte innsatsen tap av utstyr, behov for service, vedlikehold og nyanskaffelser for å kunne opprettholde nødvendig beredskap og være fullt operativ som statens forsterkningsressurs ved store eller spesielle hendelser. Ved kgl.res. 22.08.2008 er det besluttet å erstatte tapt materiell som følge av Sivildforsvarets

innsats i forbindelse med skogbrannen i Førde. Regjeringen vil fremme en egen proposisjon om saken høsten 2008.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal gjennomgå skogbrannberedskapen i Norge og gjennomgå erfaringer fra skogbranner, herunder skogbrannen i Froland. Gruppens anbefalinger planlegges omtalt i den kommende stortingsmeldingen om brann.

4.2 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

Naturkatastrofer, industriulykker, tilsiktede handlinger eller andre uønskede hendelser utgjør en vesentlig del av det europeiske risikobildet. Internasjonalt samarbeid innenfor rammen av regionale og internasjonale organisasjoner, muliggjør at Norge kan gi effektiv assistanse til naboland, allierte, medlemmer og partnere, samtidig som det også styrker vår nasjonale samfunnssikkerhet og beredskap.

Regjeringen vil legge vekt på internasjonalt samarbeid om samfunnssikkerhet og krisehåndtering innenfor rammen av NATO, EU og FN, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008).

4.2.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Oppfølging av internasjonale regelverksforpliktelser

På vegne av Justisdepartementet følger DSB opp en rekke internasjonale forpliktelser på samfunnssikkerhetsområdet, i hovedsak oppfølging av forpliktelser som følge av internasjonal konvensjoner og internasjonal utvikling av regelverk og standarder. Eksempler på oppfølging er bl.a. den internasjonale industriulykkeskonvensjonen (UNECE), kjemivåpenkonvensjonen (OPCW) og konvensjonene om veg- og jernbanetransport av farlig gods (ADR/RID). I samsvar med EØS-avtalen deltar direktoratet også i programmer og fagkomiteer i regi av Europakommisjonen og andre fora som OECD og de internasjonale standardiseringsorganisasjonene.

**Boks 2.4 Internasjonalt arbeid på
elsikkerhetsområdet**

Som ledd i elsikkerhetsarbeidet deltar DSB i internasjonale komiteer for utvikling av elektriske standarder og i arbeidsgrupper underlagt EU-kommisjonen. Fri handel med elektriske produkter over landegrensene innebærer at sikkerhetskrav reguleres av lavspenningsdirektivet (LVD) og EMC-direktivet (elektromagnetisk støy).

Norske elsikkerhetsmyndigheter har i flere sammenhenger fått gjennomslag i internasjonale komiteer for endringer og forbedringer i sentrale elsikkerhetsstandarder, slik at et godt sikkerhetsnivå knyttet til elektriske anlegg og produkter kan ivaretas.

I Norge benyttes et spesielt nettsystem (IT-system) for distribusjon av elektrisk kraft. Det er viktig å sørge for at hensynet til norske løsninger blir ivaretatt i internasjonale standarder. I dette arbeidet legges også særlig vekt på å sikre at hensynet til vårt klima, byggeskikk og strømforbruk blir ivaretatt.

EU fremmet i 2007 en grønnbok om bioberedskap med det formål å drøfte hvordan den biologiske risiko i EU kan reduseres og beredskapen kan styrkes. Justisdepartementet koordinerer norsk oppfølging av EUs videre arbeid i forbindelse med grønnboken. DSB deltar i kommisjonens arbeidsgrupper innen dette arbeidet. Det er ventet at EU-kommisjonen vil starte et arbeid med oppfølging av grønnboken i 2009

4.2.2 Bidra til internasjonal krisehåndtering***Sivil krisehåndtering***

Norge deltar i arbeidet med sivil krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering. EU har opprettet et nytt finansielt instrument for sivil beredskap fra 2007-2013 som skal styrke kapasitet på krisehåndtering, varsling og koordinert innsats.

EU tok i 2007 initiativ til «European Programme for Critical Infrastructure Protection». Justisdepartementet vil holde seg orientert om programmet og sørge for at erfaringene fra dette arbeidet inngår i det nasjonale arbeidet for å ivareta en best mulig sikring av kritisk infrastruktur.

Justisdepartementet leder Norges arbeid i NATOs komité for sivil beredskap og krisehåndt-

ering (Senior Civil Emergency Planning Committee). Arbeidet er særlig knyttet til beskyttelse av befolkningen mot masseødeleggelsesmidler, sikring av kritisk infrastruktur og sivilt-militært samarbeid i forbindelse med internasjonale operasjoner. I de siste årene er det etablert et NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre for å koordinere hjelpeinnsats mellom medlemslandene i tilfelle naturkatastrofer. Norge har meldt inn ressurser til senteret, blant annet fra Sivilforsvaret. Senteret har bistått ved en rekke hendelser og øvelser det siste året.

På bakgrunn av et norsk initiativ innen NATO-samarbeidet er det utarbeidet en rapport om minstestandarder innen utstyr, opplæring og prosedyrer for beskyttelse av sivilbefolkningen mot hendelser ved bruk av atom-, kjemiske, biologiske og radiologiske våpen (CBRN). Standardene er nå i ferd med å bli innarbeidet i alliansen og i partnerland for å utvikle landenes beredskap innen CBRN. Norge bidrar fortsatt i dette arbeidet.

DSB koordinerer på vegne av Justisdepartementet forespørsler om assistanse fra EU, NATO, FN samt bilaterale henvendelser. I forlengelsen av dette vil DSB utarbeide generelle retningslinjer for sivil vertsnasjonsstøtte ved anmodning om utenlandske forsterkningsressurser. Disse retningslinjene vil bli utarbeidet i tråd med de såkalte International Disaster Response Laws, Rules and Principles (IDRL). DSB følger også FNs arbeid med katastrofeforebyggende strategi (ISDR).

Sivilforsvarets internasjonale virksomhet

DSB og Sivilforsvaret har i samarbeid med Utenriksdepartementet stående beredskap for humanitær innsats, primært i regi av FN. I løpet av 24 timer kan «Norwegian Support Team» rykke ut for å sette opp og drifte teltleire som base for feltarbeidere ute i ulike oppdrag. I tillegg kommer «Norwegian UNDAC support», der primært IKT-spesialister reiser ut enkeltvis for å støtte FN-team ved katastrofevurderinger. Det er økende behov for internasjonal bistand. Norwegian Support Team og Norwegian UNDAC Support har i løpet av 2007 og første halvår 2008 utført oppdrag i Laos, Pakistan, Honduras og Sør-Somalia.

Mottak og utsending av internasjonal bistand ved katastrofer

Internasjonalt finnes det flere ordninger som legger til rette for at andre land skal kunne bistå med ressurser når katastrofen rammer. Erfaringer fra andre land har vist at det ofte finnes rettslige hindringer for effektiv mottak av krisebistand. Departe-

mentene har igangsatt en gjennomgang av relevant rammeverk for å identifisere slike endringer og ev. endre regelverk og prosedyrer når det gjelder mottak og utsending av bistand. Målsettingen er å effektivisere utsending og mottak av katastrofebistand. Dette er en oppfølging av et prosjekt i regi av Internasjonale Røde Kors som ser på internasjonal lovgivning (International Disaster Response Laws Rules and Principles Programme).

Redningssamarbeid

Den norske redningstjeneste ved Hovedredningssentralen deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid. Norge er blant annet part i en rekke internasjonale konvensjoner og det er inngått flere bi- og multilaterale avtaler, herunder det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED. Innenfor rammen av NORDRED-avtalen er det inngått en rekke avtaler mellom kommuner på begge sider av grensen mellom Norge-Sverige og Norge-Finland.

Norsk redningstjeneste deltar hvert år i en rekke internasjonale redningsøvelser både innen sjøredning, flyredning og landredning, herunder offshoreøvelser. Årlig gjennomføres NATOs sjøredningsøvelse «Bold Mercy», hvor Hovedredningssentralen har en sentral rolle. Det gjennomføres også en årlig sjøredningsøvelse sammen med Russland. Norge har inngått en «memorandum of understanding» med Island om samarbeid om søk- og redningstjeneste og sivil beredskap, som følge av at Island skal forsterke sin redningstjeneste etter at USA trakk seg ut av basen på Keflavik.

COSPAS-SARSAT

COSPAS-SARSAT er et internasjonalt satellittbasert nødmeldingssystem for deteksjons- og posisjonsbestemmelse av signaler fra nødpeilesendere. COSPAS-SARSAT-systemet overvåker bl.a. fjerntliggende områder som i liten eller ingen grad dekkes på annen måte og er av stor betydning for resultatet av redningsaksjoner hvor tiden er avgjørende for å berge liv. Norge opererer et bakkesegment bestående av Mission Control Center ved Hovedredningssentralen i Bodø og nedlastningsstasjoner på Fauske, i Longyearbyen og i Tromsø. Hovedredningssentralen i Bodø har ansvaret for å videresende nedleste meldinger til de nordiske land og Baltikum.

Barentssamarbeidet

Justisdepartementet deltar i utviklingen av redningssamarbeid i Barentsregionen. En ny redningsavtale mellom Norge, Russland, Sverige og

Finland er ferdigforhandlet, men ennå ikke undertegnet. Justisdepartementet leder en Interim Joint Committee som blant annet skal ferdigstille en håndbok med kontaktinformasjon og annen operativ informasjon og prosedyrer.

4.3 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.3.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Det er et mål å sikre god organisering og god kvalitet på det arbeidet som gjennomføres innen samfunnssikkerhetsområdet, redningstjenesten og innen siviltjenesteforvaltningen.

Hovedredningssentralen (HRS) arbeider med å utvikle samvirkekonseptet ytterligere, gjennom bl.a. nærmere tilknytning mot sentrale samvirkeparter. DSB leder arbeidet med et nasjonalt redningsressursregister NARRE, som vil kunne gi oversikt over alle tilgjengelige rednings- og beredskapsressurser i Norge. Arbeidet foregår i nært samarbeid med HRS og sentrale brukere, herunder bl.a. politiet, brannvesenet, helsevesenet, Forsvaret og frivillige organisasjoner.

Siviltjenestens hovedfunksjon er å tjene som erstatningstjeneste i forhold til den militære verneplikt og tjenesteprofilen innenfor disse to formene for verneplikt bør være utformet slik at de blir tilnærmet like. Siviltjenesten avgir sivile vernepliktlige til oppdrag innen helse, natur og miljø og fredssektoren. Samfunnssektorer som har et særlig stort behov for arbeidskraftressurser prioriteres.

Det har de siste årene vært en stadig nedadgående utvikling i mannskapsproduksjonen i Siviltjenesten. I løpet av en treårsperiode (2004-2007) har antall mannskaper blitt redusert med totalt 46 %. Antall innvilgede søknader i Vernepliktsverket første halvår 2008 er redusert med 40 % sammenliknet med første halvår i 2007. Det kan i den forbindelse reises spørsmål om Siviltjenesten er riktig organisert i lys av dagens mannskapsproduksjon. Justisdepartementet vil derfor se nærmere på organiseringen av den sivile verneplikt i 2009.

Likestilling

Det er fremdeles en utfordring å få rekruttert flere kvinnelige søkere på tradisjonelt mannsdominerte områder. Dette gjelder bl.a. Hovedredningssentralen og lederstillinger i Siviltforsvaret. Likestillingsarbeidet i DSB inngår som en del av personalstrategien og en livsfaseorientert personalpolitikk.

Toppledergruppen i DSB består av fire kvinner og fem menn, mens det på mellomledernivå er fem

kvinner og 39 menn. Det er et mål å utjevne skjevheten på mellomledernivå. Ved utlysning av lederstillinger legges det vekt på at kvalifiserte kvinnelige søkere blir innkalt til intervju og det benyttes konsulenter for aktiv oppsøking av kandidater.

DSB skal fortsatt vektlegge fleksibel arbeidstid, arbeidsformer og en individuell tilrettelegging av personalpolitikken som et likestillingstiltak.

Ledergruppen i DNK består av tre kvinner og tre menn, og det er totalt 11 kvinner og 28 menn i

direktoratet. Dette anses som å være en høy kvinneandel i en virksomhet innen IKT/Telekomområdet.

Siviltjenesten har 25 ansatte, hvorav 17 er kvinner og de resterende 8 er menn. Siviltjenesten ledes av en kvinne.

Ledergruppen i Hovedredningssentralen består av fire personer, med henholdsvis to kvinner og to menn.

Kap. 450 Sivile vernepliktige

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	98 092	95 746	77 046
	Sum kap. 450	98 092	95 746	77 046

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til dekning av alle mannskapsrelaterte utgifter som dagpenger, dimisjonsgodtgjøring, forsørgertillegg, botillegg, bekledning, kost og andre stønader til sivile vernepliktige mannskaper. Posten dekker også driftsutgiftene ved siviltjenesteadministrasjonen, vedlikehold av leiren og tjenesteboligene. I tillegg dekkes løpende utskifting av kjøretøy/utstyr samt andre investeringer over denne posten. Den samlede bemanningen ved siviltjenesteadministrasjonen utgjorde 25,5 årsverk pr. 01.03.2008.

Siviltjenesteforvaltningens kapasitet for 2009 er tilpasset måltallet som representerer behovet for vernepliktige mannskaper i Forsvaret 2009 og den

innkallingspraksis som gjennomføres i henhold til dette. Til og med juni måned 2008 er det en nedgang i antall innvilgede søknader om fritak på 40 % sammenlignet med tilsvarende periode i 2007. Tilpasningen medfører en nedjustering av kapasiteten til om lag 400 årsverk og bevilgningen foreslås redusert som følge av dette.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdimittering av mannskaper som har fått arbeid eller opp-taksplass for videregående utdanning oppretthol-des på samme måte som i Forsvaret. Likeså videreføres forvaltningens anledning til å avkorte siviltjenesten med inntil fire uker for mannskaper med 12 mnd. tjeneste, jf. forslag til vedtak. Ordningen tilsvarer Forsvarets anledning til å førtidsdim-ittere.

Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Inntekter av arbeid	37 257	43 659	27 159
02	Andre inntekter	539	464	484
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	38		
18	Refusjon av sykepenger	330		
	Sum kap. 3450	38 164	44 123	27 643

1 Postomtale

Post 01 Inntekter av arbeid

Oppdragsgivere må betale for bruk av sivile vernepliktige mannskaper. Godtgjørelsen i 2009 vil være 250 kr, dvs. på samme nivå som i 2008. Bevilgningsforslaget på posten foreslås økt noe som følge av at antall gratis avgitte mannskap til oppdragsgivere reduseres til om lag 100. De budsjetterte inntektene av arbeidet blir stilt til disposisjon for FNs internasjonale barnefond (UNICEF), jf. Utenriksdepartementets St.prp. nr. 1 (2008–2009). Bl.a. for å sikre UNICEF forutsigbare rammebetingelser,

og i tråd med etablert praksis, legges det ikke opp til at eventuelle justeringer av inntektsanslaget gjennom året får konsekvenser for tilskuddet til UNICEF. Bevilgningen på posten foreslås redusert i 2008 som følge av at mannskapsproduksjonen er redusert til om lag 400 mannskapsårsverk, jf. kap. 450, post 01.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet forpaktningsavgift og inntekter fra skogsdriften ved Dillingøy leir. Her føres også leieinntekter for utleie av fast eiendom og bøter som pålegges mannskapene.

Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	526 478	505 344	536 366
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 867	2 339	2 442
22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	7 479		
70	Overføringer til private	5 131	4 700	4 907
	Sum kap. 451	540 955	512 383	543 715

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret, Sivilforsvarets regionale beredskaps- og kompetansesenter og regionkontorer. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2008 588 årsverk. Tallet inkluderer ikke Sivilforsvarets vernepliktige styrker. Større nyan-skaffelser mv. betraktes som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 % av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Direktoratet administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Posten dekker kostnadene knyttet opp til flytimer. Faste utgifter er innarbeidet under posten 01. Videre dekker posten tilskudd til SINTEF/Norges Brannlaboratorium.

Post 70 Overføringer til private

Posten skal i hovedsak dekke tilskudd til standardiseringsarbeidet på elområdet i Norge som ivaretas av Norsk Elektroteknisk Komité (NEK). Videre dekker posten tilskudd til Norsk Brannvern Forenings (NBF) landsdekkende informasjonskampanjer rettet mot brann. NBF er en landsdekkende forening med forebyggende brannvern som sin viktigste oppgave.

Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrer	109 285	109 977	114 816
03	Diverse inntekter	24 675	26 251	27 406
06	Refusjoner	12 322		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	52		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 714		
17	Refusjon lærlinger	42		
18	Refusjon av sykepenger	4 966		
40	Salg av eiendom	-5		
	Sum kap. 3451	153 051	136 228	142 222

Post 01 Gebyrer

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder, samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt. Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå. Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektromedisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Post 03 Diverse inntekter

Posten består av inntekter i forbindelse med utleie av Sivilforsvarets anlegg, salg og bortleie av kursplasser og læremateriell m.m. ved skolene. Store deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets skoler og anlegg. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Refusjoner

Posten består av inntekter fra DSBs egen kurs- og seminarvirksomhet, tilskudd og refusjoner fra andre virksomheter m.m. Det budsjetteres ikke med noe beløp under denne posten. Det foreslås at

Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret arbeides det med å avhende fast eiendom og sivilforsvarsanlegg. Erfaringene viser at det er vanskelig å avhende en del av disse i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justisdepartementet får fullmakt i 2009 til å overdra fast eiendom og sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kr vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av eiendommer og sivilforsvarsanlegg, foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt i 2009 til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 % av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2009 ønsker departementet å nettobudsjettere salgskostningene ved salg av faste eiendommer. Det kan være tilfeller der kostnader til rydding og sikring er større enn salgsinntekten og det vil være en nettokostnad å avhende eiendommen/anlegget. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å trekke salgskostnader ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	10 901	10 056	10 492
	Sum kap. 452	10 901	10 056	10 492

1 Innledning

Krisestøtteenheten skal bidra med støttefunksjoner til Regjeringens kriseråd og departementene i kriser i fredstid, jf. St.meld nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 265 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 37 (2004-2005). Enheten er etablert i egne lokaler med egnet utstyr og verktøy for å støtte sentral

krisehåndtering. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved krisestøtteenheten og andre utgifter knyttet til sentral krisehåndtering.

Kap. 455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	403 484	459 520	566 865
21	Spesielle driftsutgifter	8 949	7 517	7 848
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 964	131 455	55 022
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	6 018	12 211	12 748
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	82 615	81 469	85 054
	Sum kap. 455	504 030	692 172	727 537

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til den offentlige redningshelikoptertjenesten, herunder tilstedevaktordningen.

Posten skal også dekke lønns- og driftsutgifter ved Hovedredningssentralen. Bemanningen ved Hovedredningssentralen utgjorde 39 årsverk pr. 01.03.2008. Posten inkluderer utgifter forbundet med det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS-SARSAT. Posten skal videre dekke utgifter til Justisdepartementets internasjonale forpliktelser og engasjement.

Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått økt med 63,7 mill. kr bl.a. som følge av økte drifts- og vedlikeholdskostnader i redningshelikoptertjenesten. Bevilgningen inkluderer helårseffekt på om lag 14,5 mill. kr av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved redningsheli-

kopterbasene Rygge og Ørland. Bevilgningen inkluderer videre bevilgning til drift av ny redningshelikopterbase i Florø 2009. Bevilgningene inkluderer også midler til videreføring av anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre, jf. omtale under kap. 400, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, f.eks. helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell m.m. Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da

utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker diverse investeringer til hovedredningssentralene. Posten dekker enkelte investeringskostnader knyttet til COSPAS-SARSAT. Investeringene er en forutsetning for å ivareta de nasjonale og internasjonale forpliktelsene i redningstjenesten.

Posten er nedjustert som følge av tekniske endringer etter etablering av tilstedevakt i redningshelikoptertjenesten.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene m.v. Midlene vil hovedsakelig bli gitt til hovedorganisasjoner. Hovedorganisasjonene vil være ansvarlig for fordelingen til de lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten. Posten inkluderer også premie til forsikringsordning for frivillige i redningstjenesten.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester

Posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste.

Kap. 3455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Refusjoner	21 387	18 945	19 779
18	Refusjon av sykepengen	621		
	Sum kap. 3455	22 008	18 945	19 779

Post 01 Refusjoner

Posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet kjøper ambulansetimer i redningshelikoptertjenesten fra Justisdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3455, post 01 Refusjoner. Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

ten fra Justisdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3455, post 01 Refusjoner. Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	49 678	87 521	183 269
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 789	428 672	377 841
	Sum kap. 456	52 467	516 193	561 110

1 Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), et første utbyggingsområde av et nytt

felles radiosamband for nødetatene – Nødnett. Direktoratet for nødkommunikasjon skal eie og forvalte Nødnett på vegne av staten. Bemanningen

ved Direktoratet for nødkommunikasjon utgjorde 40 årsverk pr. 01.02.2008.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker statens kostnader forbundet med drift av Direktoratet for nødkommunikasjon, og driftsrelaterte kostnader til leverandør for de områder som bygges ut og settes i drift i 2008 og 2009, inkludert kostnader til leie av datalinjer og innplassering av nytt utstyr i eksisterende radiostasjoner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser, kan overføres

Beløpet dekker investering i radionett, utstyr til nødstatens kommunikasjonsentraler og terminaler for det første utbyggingsområde. Utbygging av første utbyggingsområde er forsinket ift. det som ble forutsatt i St.prp. nr. 1 (2007-2008) og bevilgningsbehovet i 2008 vil bli foreslått nedjustert i forbindelse med salderingsproposisjonen høsten 2008. I 2009 foreslås det bevilget 377,8 mill. kr for å slutføre arbeidet med første utbyggingstrinn. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456 post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Brukerbetaling			4 563
02	Refusjoner		21 253	5 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	60		
	Sum kap. 3456	60	21 253	9 563

Post 01 Brukerbetaling

Stortinget forutsatte i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) at nødnetten skal betale driftsutgiftene etter hvert som Nødnett bygges ut og etatene tar nettet i bruk, og at utgiftene skal dekkes innenfor etatens til enhver tid gjeldene budsjetttrammer. Stortinget presiserte videre at drift i utbyggingsfasen fram til etatene kan koble ned gamle systemer er en del av investeringsbehovet på 3,6 mrd. kr. I tråd med dette legges det opp til 70 % rabatt for brukerne inntil det foreligger beslutning om landsdekkende utbygging. Gitt at leverandøren leverer Nødnett i

tråd med foreliggende fremdriftsplan vil det bli innført brukerbetaling f.o.m. 01.10.2009.

Post 02 Refusjoner

I forbindelse med første utbyggingsområde av Nødnett vil det påløpe utgifter for Direktoratet for nødkommunikasjon som skal refunderes av leverandøren. Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen under kap. 456, post 45, mot tilsvarende merinntekt under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	696 264	714 963	987 160	38,1
	Sum kategori 06.60	696 264	714 963	987 160	38,1

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
460	Spesialenheten for politisaker	26 916	28 401	29 926	5,4
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	6 690			
462	Tinglysing			180 811	
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	648 622	670 100	758 949	13,3
467	Norsk Lovtidend	2 941	3 737	3 853	3,1
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	11 095	12 725	13 621	7,0
	Sum kategori 06.60	696 264	714 963	987 160	38,1

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2009 Spesialenheten for politisaker og Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. I tillegg omfatter kategorien Den

rettsmedisinske kommisjon, særskilte ulykkeskommisjoner, Norsk Lovtidend, tinglysing, aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as og særskilte straffesaksutgifter m.m.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Som følge av Regjeringens satsing på økt bruk av DNA i etterforskningen er det lagt til grunn en økning i antall saker som skal behandles av Den

rettsmedisinske kommisjon. Bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter foreslås på denne bakgrunn økt med 0,75 mill. kr.

Spesialenheten for politisaker skal sikre en behandling basert på rettssikkerhet og likhet. I

2006 ble bevilgningen til Spesialenheten for politisaker økt med 0,9 mill. kr til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy. Videre ble bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker økt med 0,975 mill. kr til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy og to midlertidige stillinger. For å kunne redusere saksbehandlingstiden ble Spesialenheten for politisaker styrket med tre mill. kr i 2007 og ytterligere én mill. kr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett samme år. I 2008 ble Spesialenheten, på bakgrunn av Regjeringens forslag, styrket med tre mill. kr for å opprettholde kvalitet og sikre raskere saksavvikling. Som følge av dette er det opprettet nye stillinger i Spesialenheten. Videre er det foretatt organisatoriske endringer, og det er utviklet og tatt i bruk elektronisk saksbehandlingsverktøy.

Regjeringen er opptatt av at Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker skal ha gode rammebetingelser for sitt arbeid. Bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble i 2007 styrket med 1,5 mill. kr og ytterligere 0,9 mill. kr i 2008 til to stillinger samt videreutvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy. I tillegg ble bevilgningen til kommisjonen økt med 0,25 mill. kr som følge av flere rettigheter for fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenopptakelse av straffesaken. Helårsvirkning av sistnevnte tiltak er innarbeidet i budsjettforslaget for 2009.

Regjeringen vil at ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging. Bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter ble i 2007 økt med til sammen 1,51 mill. kr til advokatbistand til voldtekts ofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes og til oppjustering av stykkprisen til bistandsadvokater for å styrke ofrenes stilling. I forbindelse med oppfølgingen av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter for 2008 økt med 6,996 mill. kr til utvidelse av retten til bistandsadvokat. Helårsvirkning av dette tiltaket er innarbeidet i budsjettforslaget for 2009. I tillegg er det innarbeidet helårsvirkning med en mill. kr av bevilgningsøkningen i revidert nasjonalbudsjett for 2008 i forbindelse med ytterligere utvidelse av bistandsadvokatordningen, godtgjørelse til bistandsadvokat i ankesaker og økt mulighet for å oppnevne sakkyndige.

For å unngå restanseoppbygging, styrket Regjeringen bevilgningen til Tinglysingsavdelingen ved Statens kartverk med 16 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett 2007. Denne styrkingen ble videreført med 15 mill. kr i 2008 og videreføres også for 2009.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning *Spesialenheten for politisaker*

Politiet har i kraft av sine oppgaver en rekke maktmidler. Uten tilstrekkelig kontroll med bruken av disse, vil retten til bruk av makt kunne bli en trussel mot rettssikkerhet og demokrati. De fleste vestlige stater har i dag egne rutiner for slik kontroll.

Spesialenheten for politisaker skal sikre en behandling basert på rettssikkerhet og likhet, både for den som ønsker å anmelde et forhold og den tjenestemannen som blir anmeldt. Bevilgningen til Spesialenheten ble styrket i budsjettet for 2007 og 2008. På bakgrunn av dette ble det blant annet opprettet nye stillinger i Spesialenheten. Dette har blant annet ført til at saksbehandlingstiden i Spesialenheten er betydelig redusert.

Justisdepartementet har, i samarbeid med Riksadvokaten og Spesialenheten, fastsatt måltall for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten til 150 dager. Saksbehandlingstiden for påtaleavgjorte saker i 2006 var 296 dager, i 2007 202 dager, mens den første halvår 2008 var 167 dager. Første halvår 2008 kom det inn 551 nye anmeldelser til Spesialenheten for politisaker. For første halvår 2007 var antallet nye anmeldelser 442. Antall anmeldelser for 2007 var til sammen 978.

Fra 01.01.2008 ble det foretatt en sammenslåing av etterforskningsavdelinger slik at antall avdelinger ble redusert fra fem til tre. Formålet med sammenslåingen var å sikre en effektiv saksbehandling og styrke fagmiljøene i de ulike avdelingene. Nytt elektronisk saksbehandlingssystem for straffesaksbehandling er utviklet og tatt i bruk i hele organisasjonen fra 01.01.2008 for å bidra til bedre rutiner og mer effektiv saksavvikling.

Justisdepartementet har oppnevnt et utvalg som skal evaluere kontrollmekanismene for politiet. Utvalget skal blant annet undersøke om forutsetningene for opprettelsen av Spesialenheten er oppfylt. Det skal også vurdere om klageordningen i politiet er innrettet slik at kritikkverdige forhold kan bli fulgt opp og endret på en tilfredsstillende måte. Utvalget har fått i mandat å identifisere og beskrive eventuelle svakheter ved dagens system. Dersom det avdekkes et forbedringspotensial, skal utvalget også legge frem forslag til tiltak. Utvalget har fått frist til 01.04.2009 med å avlevere rapport. Justisdepartementet vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte etter at utvalget har avlevert sin rapport.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten. Dersom kommisjonen beslutter en sak gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa gjeldende dom.

Kommisjonen består av fem faste medlemmer inkludert leder, og tre varamedlemmer. Kommisjonens leder er ansatt på heltid og leder også kommisjonens sekretariat. Kommisjonen har som mål å ha en objektiv og grundig, men samtidig effektiv saksbehandling, for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid.

Kommisjonen har i løpet av sine fire første virkeår (2004-2007) til sammen mottatt 695 saker, hvorav 150 saker kom inn i 2007. 568 av sakene var avsluttet pr. 31.12.2007. Av de 234 sakene som ble avsluttet i 2007, ble 27 av begjæringene henvist til retten for ny behandling, mens 66 saker ikke ble tatt til følge. 103 av sakene ble forkastet fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens de resterende 38 sakene ble avvist på formelt grunnlag. Det har gjennom hele kommisjonens virketid kommet inn et vesentlig større antall saker enn forutsatt av departementet ved opprettelsen av kommisjonen, jf. Ot. prp. nr. 70 (2000-2001) Om lov om

endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse). Pr. 30.06.2008 har det kommet inn 95 nye saker.

Det skal foretas en evaluering og etterkontroll av ordningen med Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Justisdepartementet vil oppnevne en ekstern arbeidsgruppe som skal foreta etterkontrollen. Målet med etterkontrollen er å undersøke om ordningen har hatt de virkningene som man ønsket å oppnå ved lovendringen. Som del av dette skal det vurderes om det er behov for å endre regelverket om behandlingen av begjæring-er om gjenåpning av straffesaker. Stortinget vil bli orientert om resultatet av evalueringen på egnet måte når denne foreligger.

Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjon er opprettet i medhold av straffeprosessloven § 146. Kommisjonens hovedoppgave er å kvalitetssikre rettsmedisinske sakkyndiguttalelser som avgis i straffesaker. Kommisjonen gir også råd og veiledning i rettsmedisinske spørsmål, tilbyr undervisning for sakkyndige, og bidrar med kunnskap om utvikling av rettsmedisinsk praksis. Justissekretariatene er sekretariat for Den rettsmedisinske kommisjon.

Kommisjonen ble fra 01.01.2007 organisert med fire grupper.

Tabell 2.23 Antall behandlede saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2006 og 2007.

	2006	2007
Alminnelig gruppe	2 060 ¹	2 209
Genetiske saker/ grupper	1 011	924
Toksikologiske saker/ grupper	2 262 ²	2 252
Psykiatrisk gruppe	464	434

¹ I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det feilaktig oppgitt 2 064 saker. Riktig tall skulle vært 2 060 saker.

² I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det feilaktig oppgitt at laboratorieteknisk gruppe som i 2007 var delt i genetisk gruppe og toksikologisk gruppe hadde behandlet 2 907 saker. Riktig tall skulle vært 3 273 saker.

Totalt behandlet Den rettsmedisinske kommisjon 5 819 saker i 2007, noe som er en økning på 22 saker i forhold til 2006. Det skal oppnevnes ny kommisjon med virkning fra 01.04.2009.

Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom

Stortinget vedtok 12.06.2002 at tinglysing i fast eiendom skal overføres til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune. Senere vedtok Stortinget å opprette et servicesenter for tinglysin-

gen i Ullensvang herad, og at arkivet for panteboken legges til Statens kartverks hovedkontor.

Stortingets vedtak har blitt gjennomført i et prosjekt (Tinglysningsreformprosjektet) ledet av Justisdepartementet med deltakelse fra Domstoladministrasjonen, Statens kartverk og Norsk Eiendomsinformasjon as. Andre berørte parter er trukket med i arbeidet etter behov.

Fremdriften i overføringen av tinglysningsoppgavene har i størst mulig grad vært koordinert med tidsplanen for strukturendringene i domstolene. 26.10.2007 ble tinglysningsoppgavene i Tønsb-

erg tingrett som den siste overføring gjennomført. Fra denne dato ble Statens kartverk tinglysingsmyndighet for hele landet. Tinglysingens service-senter er operativt ved Statens kartverk, Ullensvang herad. Her skjer også tinglysing av rettigheter i borettslagsandeler for hele landet.

Tinglysingsreformprosjektet er forlenget ut 2008. Bakgrunnen er at det pågår et utredningsarbeid som blant annet skal vurdere hvilke konsekvenser elektronisk tinglysing bør få for organiseringen, og hvilke konsekvenser ny offentlighetslov kan få for virksomheten til Norsk Eiendomsinformasjon as. Utredningsarbeidet ledes av Justisdepartementet med deltakelse fra Miljøverndepartementet, Statens kartverk og Norsk Eiendomsinformasjon as.

Innføringen av elektroniske dokumenter i tinglysingen ble igangsatt som et pilotprosjekt i juni 2007. Etter ordningen kan pantedokumentet i fast eiendom tinglyses og slettes elektronisk. Ordningen har så langt fungert bra, og Justisdepartementet tar sikte på at ordningen utvides til flere brukere. Pilotprosjektet omfatter også borettslagsandeler hvor man kan tinglyse pant og slettelser av pant elektronisk. Det er nedsatt en egen prosjektgruppe som vurderer videre planlegging av ytterligere dokumenttyper og i hvilken grad det vil bli nødvendig med lov-/forskriftsendringer.

Særskilte straffesaksutgifter m.m.

Bevilgningen under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. dekker hovedsakelig utgifter til forsvarer for personer som er siktet eller tiltalt i straffesaker og til bistandsadvokat for fornærmede og pårørende i straffesaker. I tillegg dekker bevilgningen blant annet kostnader ved bruk av sakkyndige og tolker i straffesaker. De totale utgiftene på kapitlet avhenger hovedsakelig av antall straffesaker med oppnevnt forsvarer eller bistandsadvokat,

omfanget av disse sakene og størrelsen på den offentlige salærsatsen.

Rettshjelpsutgiftene over kap. 466 har økt betydelig de senere årene. Denne økningen anses i hovedsak å skyldes oppjustering av salærsatsen, en økning i antallet saker behandlet for domstolene, mer omfattende saker, samt innføringen av merverdiavgift på advokattjenester fra 01.07.2001. Salærsatsen har siden 01.01.2008 vært 850 kr pr. time (ekskl. mva.) og foreslås oppjustert til 870 kr pr. time (ekskl. mva.) fra 01.01.2009.

Ved lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte) av 7. mars 2008 nr. 5 ble det gjennomført flere endringer i straffeprosessloven for å styrke fornærmedes rettigheter i straffesaker med virkning fra 01.07.2008. Endringen innebar en utvidelse av retten til bistandsadvokat på flere sakstyper, samt en viss utvidelse av bistandsadvokatens oppdrag.

Rett til tolk – oppfølging av rapport

Rapporten «Rett til tolk – Tolking og oversettelse i norsk straffeprosess» ble lagt fram for Justisdepartementet i mars 2005. Rapporten gjennomgår dagens regler og praksis, og det foreslås tiltak for å styrke, forbedre og effektivisere regelverk og praksis for bruk av tolk ved behandling av straffesaker. Rapporten ble sendt på høring høsten 2007, og høringsrunden er nå avsluttet. Justisdepartementet vurderer for tiden høringsuttalelsene og hvordan de ulike forslagene i rapporten skal følges opp videre.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Det vises til omtale av ordningene under pkt. 4.1.

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	26 916	28 401	29 926
	Sum kap. 460	26 916	28 401	29 926

1 Innledning

Spesialenheten for politisaker etterforsker, påtaleavgjør og irettefører saker der ansatte i politiet

eller påtalemyndigheten er anmeldt for å ha begått en straffbar handling i tjenesten. Spesialenheten for politisaker setter også i verk etterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av

politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, selv om det ikke er mistanke om straffbar handling.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjørelser, husleie og andre administrative utgifter. Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjorde 27 årsverk pr. 01.03.2008.

Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 690		
	Sum kap. 461	6 690		

1 Innledning

Som følge av rasulykken i Ålesund 26.03.2008 nedsatte Kommunal- og regionaldepartementet og Justisdepartementet et utvalg (Ålesundutvalget) som skal foreta en gjennomgang av ulykken. Utvalgets frist for levering av sin rapport er 17.11.2008. Det vises til nærmere omtale under programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap pkt. 4.1.1.

Det ble ved kongelig resolusjon 27.04.2007 oppnevnt en særskilt undersøkelseskommisjon etter forliset av ankerhåndteringsfartøyet «Bourbon Dolphin» 12.04.2007. Det ble bevilget ni mill. kr til kommisjonens arbeid, jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007) og Innst. S. nr. 230 (2006-2007). Kommisjonen skulle blant annet foreta de undersøkelser den fant nødvendig for å kartlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer i forbindelse med forliset. Videre skulle den også utrede forhold av betydning for å forebygge at slike ulykker kan skje i fremtiden. Rapporten ble avlevert til Justisdepartementet 28.03.2008. Kommisjonen peker i rapporten på at det ikke er mulig å påvise at en enkelt feil, teknisk eller menneskelig, har ført til ulykken, men at en rekke omstendigheter har virket sammen og resultert i at fartøyet kantret. I rapporten redegjør kommisjonen for de indirekte årsaker til forliset i tillegg til den direkte utløsende årsaken. Etter kommisjonens vurdering er de indirekte årsaker svært viktige for å forstå hele hendelsesforløpet og ikke minst for det fremtidige sikkerhetsforebyggende arbeidet innenfor den delen av petroleumsvirksomheten som krever innsats fra flere aktører i kompliserte samhandlinger. Kommisjonen fremmer en rekke anbefalinger i sin rapport for å unngå at lig-

nende ulykker skjer i fremtiden. Det er det enkelte berørte fagdepartement som har ansvar for oppfølgingen. I all hovedsak er det Nærings- og handelsdepartementet som er berørt av anbefalingene, og det er Sjøfartsdirektoratet som følger opp undersøkelseskommisjonens konklusjoner og anbefalinger. Endringer i nasjonalt regelverk vil tidligst tre i kraft våren 2009.

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 41 (2005-2006) å opprette en ny undersøkelseskommisjon etter forliset av fiskefartøyet «Western» 06.02.1981 og bevilge sju mill. kr til dekning av utgifter knyttet til kommisjonens arbeid. Stortinget sluttet seg til dette i tråd med Regjeringens forslag, jf. Innst. S. nr. 129 (2005-2006). Kommisjonen ble nedsatt 08.05.2006 og er gitt utsatt frist til 17.11.2008 for å avgi sin rapport. Saken vil bli forelagt Stortinget på egnet måte når sluttrapporten foreligger.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten går til dekning av godtgjørelse til medlemmene av kommisjonene og lønn til sekretærer. Bevilgningen dekker også driftsutgifter og utgifter til kommisjonenes undersøkelser, herunder tekniske undersøkelser, innhenting av sakkyndige uttalelser, vitneavhør, reiseutgifter m.v.

Ved lov 7. januar 2005 nr. 2 om endringer i sjøloven vedtok Stortinget nye regler om undersøkelse av sjøulykker. Endringene trådte i kraft 01.07.2008. Undersøkelsene skjer etter dette i Statens havarikommisjon for transport som dekkes over Samferdselsdepartementets budsjettområder.

Kap. 462 Tinglysing

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter			180 811
	Sum kap. 462			180 811

1 Innledning

Det foreslås å opprette et nytt kapittel 462 Tinglysing, jf. kap. 3462. Under kap. 462 foreslås det å opprette en ny post 01 Driftsutgifter. Bevilgningen til tinglysing er tidligere bevilget på kap. 412 Tinglysingsprosjektet, jf. omtale også under kap. 412. Opprettelsen av nytt kapittel og post anses hensiktsmessig etter at all tinglysning er overført fra domstolene til Statens kartverk som hører organisatorisk inn under Miljøverndepartementet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker lønnsmidler til de ansatte i tinglysingsavdelingen og alle andre driftskostnader knyttet til tinglysingen ved Statens kartverk samt tilsvarende utgifter knyttet til tinglysing av borettslagsandeler og drift av tinglysingens kundesenter. Registreringsordningen av borettslagsandeler skal være selvfinansiert, og registerets inntekter vil bli ført på kap. 3462, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 462, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3462, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3462 Tinglysing

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrinntekter, borettsregister			60 187
02	Gebyrinntekter, fast eiendom			1 087 185
	Sum kap. 3462			1 147 372

1 Postomtale

Det foreslås å opprette et nytt kapittel 3462 Tinglysing, jf. kap. 462. Under kap. 3462 foreslås det å opprette en ny post 01 Gebyrinntekter, borettsregister og en ny post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom. Inntektene er tidligere bevilget på kap. 3412 Tinglysingsprosjektet, jf. omtale også under kap. 3412. Opprettelsen av nytt kapittel og post anses hensiktsmessig etter at tinglysingsoppgavene er overført fra domstolene til Statens kartverk.

Post 01 Gebyrinntekter, borettsregister

Bevilgningen på posten omfatter inntekter fra rettighetsregistreringer i borettslagsandeler. Gebyrene er fastsatt i forskrift etter et selvkostprinsipp.

Rettighetsregistreringer i borettslagsandeler er selvfinansiert etter en egen gebyrordning under Kommunal- og regionaldepartementet. I forbindelse med opprettelsen av registeret ble det lagt til grunn at også etableringen skulle finansieres gjennom gebyrene slik at investeringskostnadene knyttet til opprettelsen skulle betales tilbake til staten gjennom gebyrene over en periode på om lag tre år. I denne perioden vil derfor inntektene være høyere enn utgiftene frem til investeringskostnadene på 47 mill. kr er nedbetalt.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 462, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3462, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom

Bevilgningen på posten omfatter inntekter fra tinglysing i fast eiendom ved Statens kartverk.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten økes med 30 mill. kr.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
85	Utbytte	7 374	8 100	8 700
	Sum kap. 5630	7 374	8 100	8 700

1 Innledning

Kapitlet foreslås overført fra programkategori 06.20 Rettsvesen til programkategori 06.60. Flyttingen av kapitlet anses hensiktsmessig i forbindelse med at tinglysingsoppgavene er overført fra domstolene til Statens kartverk.

Norsk Eiendomsinformasjon as er et statlig aksjeselskap heleid av Justisdepartementet. Selskapet har i henhold til avtale med Justisdepartementet rett til distribusjon av informasjon fra Grunnboken. Selskapet har ansvaret for drift, systemforvaltning og vedlikehold av Grunnboken. Det er bare registreringer i Grunnboken som gir rettsvern for rettigheter i fast eiendom. Samfunnsinteressene knyttet til Grunnboken er derfor betydelig. For å ivareta kvaliteten i Grunnboken er det nødvendig med investeringer som sikrer en korrekt og enhetlig registrering, lagring og distribusjon av informasjon i moderne form.

Etter avtale med Miljøverndepartementet ved Statens kartverk, har Norsk Eiendomsinformasjon as tilsvarende ansvar for GAB-registeret (Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret), og rett til distribusjon av informasjon fra GAB. Statens kartverks matrikkelsystem avløser GAB-registeret i løpet av 2008 og 2009. Norsk Eiendomsinformasjon as har inngått avtale med Statens kartverk om rett til distribusjon av informasjon fra Matrikkelen. Denne avtalen vil avløse avtalen om distribusjon fra GAB. Norsk Eiendomsinformasjon as vil ikke ha ansvar for drift eller systemforvaltning av Matrikkelen.

Informasjonen fra Grunnboken og Matrikkelen/GAB-registeret blir samordnet i Eiendomsregisteret (EDR). Informasjonen distribueres samlet til brukere av eiendomsinformasjon direkte og gjennom forhandlere. De viktigste brukergruppene er banker, finansieringsinstitusjoner, eiendomsmeglere og forsikringsselskaper.

Det pågår et utredningsarbeid som blant annet skal vurdere hvilke konsekvenser ny offentlighetslov kan få for virksomheten til Norsk Eiendomsinformasjon as, jf. nærmere omtale under avsnitt 4.1.1 «Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom».

2 Resultatutvikling

Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2007 driftsinntekter på 218,46 mill. kr. Driftsresultatet etter skatt var på 15,79 mill. kr. Det ble på generalforsamlingen i 2008 truffet vedtak om utbytte på 12,64 mill. kr for regnskapsåret 2007.

3 Postomtale**Post 85 Utbytte**

Det er besluttet en utbyttepolitikk for selskapet hvor utbyttet fastsettes til 80 % av årsoverskuddet etter skatt. Endelig vedtak om utbytte for regnskapsåret 2008 blir truffet på ordinær generalforsamling i 2009. Basert på forventet utvikling i forbindelse med regnskapstallene for Norsk Eiendomsinformasjon as for 2008 og Justisdepartementets utbyttepolitikk er statens utbytte i 2009 beregnet til 8,7 mill. kr.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	648 622	670 100	758 949
	Sum kap. 466	648 622	670 100	758 949

1 Innledning

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand i straffesaker til personer som har rett til advokatbistand i medhold av straffeprosessloven kap. 9 og 9 a. Dette kan gjelde personer som er siktet eller tiltalt for en forbrytelse, fornærmede i saken eller pårørende av fornærmede. Videre dekkes kostnader ved bruk av sakkyndige og tolk i straffesaker samt enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon. Posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27, samt visse andre utgifter spesifisert i postomtalen.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker utgifter til salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige som er oppnevnt av retten i den enkelte sak eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Bevilgningen dekker dessuten salær og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker, enkelte utgifter i sivile saker og utgifter i Justisdepartementet til oversettelse i rettsanmodnings- og utleveringssaker.

Utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat, som er lagt til Justissekretariatene, har vært ført under kap. 466, post 01. Justisdepartementet ønsker at kommisjonens ordinære driftsutgifter dekkes over samme budsjett-post som driftsutgiftene til Justissekretariatene ved at driftsutgiftene til kommisjonen flyttes til kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning, post 01 Driftsutgifter fra 2009. Utgifter til godtgjørelser og reiseutgifter vil fortsatt bli ført på kap. 466, post 01. Det foreslås på denne bakgrunn at bevilgningen på

posten reduseres med 3,762 mill. kr mot en tilsvarende økning under kap. 473, post 01, jf. også omtale under kap. 473, post 01.

Som følge av Regjeringens satsing på økt bruk av DNA i etterforskningen er det lagt til grunn en økning i antall saker som skal behandles av Den rettsmedisinske kommisjon. Det foreslås på denne bakgrunn at bevilgningen på posten økes med 0,75 mill. kr.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen fra 01.07.2008 økt med 6,996 mill. kr til utvidelse av retten til bistandsadvokat til å gjelde flere sakstyper, som vold i nære relasjoner, seksuell handling med barn under 16 år, menneskehandel og kjønnslemlestelse, og til en utvidelse av fornærmedes rettigheter og bistandsadvokatens oppgaver i den enkelte sak. I forbindelse med helårsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 466, post 01 med ytterligere 6,996 mill. kr.

Som følge av utvidelse av bistandsadvokatordningen, godtgjørelse til bistandsadvokat i ankesaker og økt mulighet for å oppnevne sakkyndige, jf. lov 7. mars 2008 nr. 5 om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), ble bevilgningen på posten i revidert nasjonalbudsjett for 2008 økt med 0,5 mill. kr. I forbindelse med helårsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 466, post 01 med én mill. kr.

Det foreslås at utgifter til oversettelse av dokumenter i barnebortføringssaker overføres fra kap. 400 Justisdepartementet, post 01 Driftsutgifter til kap. 466, post 01. Det foreslås på denne bakgrunn at bevilgningen på posten økes med 0,1 mill. kr mot en tilsvarende reduksjon under kap. 400, post 01, jf. også omtale under kap. 400, post 01.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten økes med 69 mill. kr.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	2 941	3 737	3 853
	Sum kap. 467	2 941	3 737	3 853

1 Innledning

Norsk Lovtidend inneholder kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Gjennomføring av EØS-regelverk og nasjonal regeltilpasning og regelforenkling har medført sterkt økende regelverksproduksjon de siste årene. Presset på å få ut kunngjøringene raskt og korrekt har økt, og kunngjøring skjer derfor elektronisk på Lovdatas hjemmesider. Norsk Lovtidend utgis i dag både i papirutgave og elektronisk.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke utgifter til bearbeiding av manuskripter (sats, korrektur, registre) og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	11 095	12 725	13 621
	Sum kap. 468	11 095	12 725	13 621

1 Innledning

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretaria-

tets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet til kommisjonens sekretariat. Sekretariatets bemanning utgjorde 11 årsverk pr. 01.03.2008.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen fra 01.07.2008 økt med 0,25 mill. kr som følge av flere rettigheter for fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenåpning av straffesaken. I forbindelse med hel-årsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 468, post 01 med ytterligere 0,25 mill. kr.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-23	Driftsutgifter	135 131	145 879	162 553	11,4
70-89	Overføringer til private	826 948	892 366	942 850	5,7
	Sum kategori 06.70	962 079	1 038 245	1 105 403	6,5

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
470	Fri rettshjelp	573 572	607 408	650 767	7,1
471	Statens erstatningsansvar	257 965	141 255	131 810	-6,7
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	30 705	168 155	185 269	10,2
473	Statens sivilrettsforvaltning		25 252	31 271	23,8
474	Konfliktråd	47 558	42 032	50 366	19,8
475	Bobehandling	52 279	54 143	55 920	3,3
	Sum kategori 06.70	962 079	1 038 245	1 105 403	6,5

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2009 fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, utgifter knyttet til sekretariatet for Stortingets billighetserstatningsutvalg, voldsoffererstatning, erstatning i anledning av strafforfølgning, konfliktrådsordningen og konkursbobehandling. Dette er ordninger som i hovedsak søker

å sikre enkeltindividers rettigheter i bred forstand. Kategorien omfatter også Kontoret for voldsoffererstatning, herunder Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, og Justissekretariatene. Justissekretariatene endrer navn til Statens sivilrettsforvaltning fra 01.01.2009 for å skape bedre samsvar med virksomhetens oppgaver og roller.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Ivareta rettshjelpstilbudene Styrke rettssikkerheten ved strafforfølgning Styrke kriminalitetsofrenes stilling
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning Redusert kriminalitet	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Konfliktråd og rettshjelp

Det er viktig at det offentlige legger til rette for lett tilgjengelige konfliktløsningstilbud, slik at innbyggerne på et tidlig stadium kan få avklart og løst sine problemer og konflikter på en god og effektiv måte. Regjeringen anser det derfor som viktig for å bedre folks rettssikkerhet at det samlede tilbudet av veiledning og rådgivning om rettigheter og plikter samt bistand til konfliktløsning ses i sammenheng. Det vises til nærmere omtale under punkt 4.1.1.

Den grunnleggende tanken bak konfliktrådsordningen er at mennesker selv er i stand til å løse sine konflikter. Ved konfliktrådsbehandling er dialog, gjenoppretting og fremtid i sentrum. Partene deltar selv frivillig og aktivt for sammen å finne løsninger.

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene meklings og andre tilrettelagte møter i sivile saker og straffesaker. Konfliktrådsbehandling er et godt alternativ til annen sivil- eller strafferettslig behandling. Konfliktrådsordningen styrker både den enkeltes og lokalsamfunnets muligheter til å ta seg av konflikter.

Det samlede offentlige rettshjelpstilbudet omfatter et bredt spekter av tiltak og organer som gir tilbud som kan ivareta det rettssøkende publikums behov for juridisk bistand. Det offentlige betaler i det alt vesentlige utgiftene til forsvarer i straffesaker, jf. omtale under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. I tillegg betaler det offentlige helt eller delvis utgifter til juridisk bistand for nærmere bestemte saker på det sivile området i og utenfor rettergang. Videre gis det tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak for å ivareta rettighetene til særlig utsatte grupper og til grupper med særskilte behov.

Stortingets billighetserstatningsordning

Stortingets billighetserstatning er Stortingets egen ordning der enkeltpersoner som har kommet særlig uheldig ut, kan søke om skjønnsmessig kompensasjon basert på en rimelighetsvurdering uten bestemte formelle vilkår. Justissekretariatene er sekretariat for de tre billighetserstatningsutvalgene som avgjør søknadene om billighetserstatning. Det vises for øvrig til omtale under punkt 4.1.1.

Voldsoffererstatning mv.

Regjeringen er opptatt av å styrke bistanden til ofre for kriminalitet. Kriminalitetsofre kan få bistand og veiledning fra Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Sammen med voldsoffererstatning utgjør dette et viktig bidrag for å bedre situasjonen til ofre for kriminalitet. Voldsoffererstatning skal bidra til at voldsofre ikke blir økonomisk skadelidende etter et voldsovergrep, og er et viktig tiltak der gjerningsmannen er ukjent eller har dårlig betalingssevne. Kontoret for voldsoffererstatning behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning, mens Erstatningsnemnda for voldsofre er klageinstans.

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Det er en hovedutfordring å sikre innbyggerne tilgang til rimelig juridisk bistand med høy kvalitet, og legge til rette for en enkel konfliktløsning med riktig resultat, samtidig som det arbeides for å bedre utnyttelsen av og kontrollen med de offentlige overføringene på området. Jo tidligere i prosessen parten eller partene løser sitt problem eller sin konflikt, desto rimeligere blir saken for alle parter. Regjeringen ønsker derfor gode veilednings-

og konfliktløsningstilbud som kan bidra til å løse saker før de havner i domstolene. Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om retthjelp, hvor disse utfordringene knyttet til rettshjelpsordningen blir vurdert. Det tas sikte på å fremme stortingsmeldingen i løpet av høsten 2008.

Regjeringen er opptatt av at konfliktrådene skal være et synlig og godt tilbud. I Soria Moria-erklæringen fremkommer det bl.a. at Regjeringen vil ha økt bruk av konfliktråd for unge lovbrystere. Dette kan forebygge utviklingen av kriminell atferd og vil derfor være en viktig del av det kriminalitetsforebyggende arbeidet, særlig blant barn og unge. Regjeringen vil styrke og videreutvikle konfliktrådsordningen. Det vises til at også justiskomiteen er opptatt av konfliktrådene og ser på bruken av stormøter som svært positiv, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2007-2008). For å styrke bemanningen og legge til rette for ytterligere bruk av stormøter i konfliktrådene foreslår Regjeringen at bevilgningen til konfliktrådene økes med 6 mill. kr i 2009.

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil heve inntektsgrensene for fri retts-hjelp. I noen sakstyper er rettighetene til offentlig betalt juridisk bistand etter rettshjelpsloven beholdt personer med inntekt og formue under grenser fastsatt i forskriften til lov om fri retts-hjelp. For å sikre flere mennesker tilgang på retts-hjelp i slike saker, foreslår Regjeringen at inntektsgrensene for fri retts-hjelp oppjusteres fra 230 000 kr til 246 000 kr for enslige og fra 345 000 kr til 369 000 kr for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Forslaget vil medføre at langt flere husstander enn i dag får krav på retts-hjelp i de sakstypene som har inntektsgrenser for fri retts-hjelp. Bevilgningen under fri retts-hjelp foreslås på denne bakgrunn økt med 36,3 mill. kr i 2009.

Regjeringen ønsker å bedre erstatningsordningene for volds- og kriminalitetsofre og deres pårørende. For å styrke voldsolfrenes stilling vil Regjeringen fremme en proposisjon i løpet av høsten 2008 om en økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsolferrerstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 01.07.2009. Bevilgningen under erstatning til voldsolfre foreslås på denne bakgrunn økt med 4 mill. kr i 2009.

Det er viktig at Den rettsmedisinske kommisjon har et saksbehandlingssystem som både er effektivt og ivaretar personvernenssyn. Regjeringen foreslår derfor at bevilgningen til Den rettsmedisinske kommisjon økes med 0,4 mill. kr i 2009 i forbindelse med investeringer i nytt IKT-utstyr.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen under fri retts-

hjelp for 2008 økt med 0,8 mill. kr. Dette ble innført 01.07.2008, og som følge av at kostnadene ved tiltaket får helårsvirkning i 2009 foreslås bevilgningen økt med ytterligere 0,8 mill. kr.

Endringer 2006-2008

I samsvar med Soria Moria-erklæringen ble bevilgningen til Kontoret for voldsolferrerstatning styrket med én mill. kr i forbindelse med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) for å styrke koordineringen av hjelpeapparatet for ofre for kriminalitet og videreutvikle ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre.

Som et ledd i arbeidet med å styrke kriminalitetsofres stilling ble bevilgningen til Kontoret for voldsolferrerstatning, på bakgrunn av Regjeringens forslag, økt med én mill. kr i 2008 til igangsetting av et pilotprosjekt for etablering av en gratis støttelefon for kriminalitetsofre.

Som følge av Regjeringens ønske om økt bruk av konfliktråd og «Restorative Justice», ble bevilgningen til konfliktrådene økt med én mill. kr i forbindelse med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006).

Regjeringen er opptatt av å styrke retts-sikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet og å nå grupper med særlige rettshjelpsbehov. Bevilgningen til særskilte rettshjelpstiltak ble på denne bakgrunn økt med 4,34 mill. kr i 2007, bl.a. til studentrettshjelpstiltak og gatejuristprosjekter. I 2008 ble bevilgningen økt med ytterligere 4 mill. kr til en utvidelse av ordningen med advokatvakt ved krisesentre og Dixi-sentre, utvidelse av ordningen med rettshjelp i offentlige servicekontorer og gatejuristprosjektene.

For å nå Regjeringens mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid i billighetserstatningssaker foreslo Regjeringen i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2007-2008) å øke bevilgningen til Justissekretariatene med 10,1 mill. kr for å styrke saksbehandlingskapasiteten.

Regjeringen vil at ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig volds-kriminalitet, skal sikres bedre oppfølging. I forbindelse med oppfølgingen av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen under fri rettshjelp for 2008 økt med 0,8 mill. kr til en utvidelse av retten til advokatbistand til fornærmede ved vurderingen av anmeldelse til å gjelde alle sakstyper hvor fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat i medhold av straffeprosesslovens kap. 9 a.

Regjeringen fremmet høsten 2007 forslag til endringer i voldsolferrerstatningsloven med ikraft-tredelse fra 01.01.2008. Endringene innebærer blant annet at flere vil kunne få voldsolferrerstatning (barn som er vitne til vold, etterlatte etter

drapsofre mv.). På denne bakgrunn ble bevilgningen til voldsoffererstatning økt med 13 mill. kr i 2008. Videre ble bevilgningene til Kontoret for voldsoffererstatning og Justissekretariatene økt med til sammen 1,5 mill. kr i 2008 til dekning av økt bemanningsbehov som følge av lovendringene.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Ivareta rettshjelpstilbudene

Rettshjelp og tvisteløsning

Regjeringen er opptatt av å styrke rettssikkerheten til folk flest, spesielt for de aller fattigste og de med særskilte rettshjelpsbehov. Den offentlige rettshjelpsordningen skal bidra til å sikre likhet for loven. Det er viktig med et godt tilbud om juridisk bistand til dem som ikke enkelt kan skaffe seg dette selv. Regjeringen tar dette på alvor blant annet ved at det, i tråd med Soria Moria-erklæringen, arbeides med en stortingsmelding hvor rettshjelpsordningen gjennomgås. Meldingen vil omhandle viktige spørsmål knyttet til så vel kvaliteten på de ytelser som tilbys gjennom ordningen, som hvordan rettshjelpsordningen skal organiseres og finansieres. Regjeringen har som målsetting at terskelen for å be om rettshjelp skal senkes, og at juridiske problemer skal løses tidlig. Ønsket om at større deler av befolkningen skal kunne gjøre bruk av ordningen står også sentralt. For å nå disse målene arbeides det derfor med å gjennomgå ordningens saklige dekningsområde, modell for behovsprøving og egenandeler, samt hvordan rettshjelpen skal tilbys. Justisdepartementet har invitert en rekke aktører på rettshjelpsfeltet til å diskutere grunnleggende problemstillinger som har relevans for arbeidet med stortingsmeldingen. I tillegg blir det under arbeidet sett hen til rettshjelpsordningene i andre nordiske land, særlig den finske ordningen.

Særskilte rettshjelpstiltak

Regjeringen er opptatt av rettssikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet og grupper med særskilte behov, og opprettholder bevilgningen til organisasjoner mv. som yter rettshjelp til grupper med særskilte rettshjelpsbehov. Regjeringen mener at disse organisasjonene og tiltakene er gode tilbud og bidrar til å avhjelpe juridiske problemer på en rask og effektiv måte. Det er også et viktig tiltak i fattigdomsbekjempelsen i Norge å nå frem med rettshjelp til de som har det aller vanskeligst.

Det ytes blant annet tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge) og Tromsø (Jusshjelpa i Nord-Norge). Studentrettshjelpstiltakene yter gratis juridisk rådgivning for å sikre og bedre rettsstillingen for særlig utsatte grupper i samfunnet. I 2007 behandlet Juss-Buss 4 417 saker, JURK 2 468 saker, Juss-hjelpa i Nord-Norge 1 456 saker, Jushjelpa i Midt-Norge 1 104 saker og Jussformidlingen i Bergen 4 943 saker.

Som den eneste av landets kommuner mottar Oslo kommune tilskudd til drift av et kommunalt rettshjelpskontor, Oslo kommune Fri rettshjelp. Basert på en avtale mellom Justisdepartementet og Oslo kommune høsten 2006 bidrar Justisdepartementet fra og med 2007 med 6 mill. kr, mens Oslo kommune bidrar med resten av midlene som trengs for å sikre god drift av kontoret. Antall saker i 2007 utgjorde 4 956.

Rettshjelpskontoret i Indre Finnmark mottar også tilskudd. Retningslinjene for driften av dette kontoret er tilpasset rettshjelpslovens regler og søker samtidig å ivareta de særskilte behov som gjør seg gjeldende hos den samisktalende befolkningen. I 2007 mottok kontoret 178 skriftlige saker, samt bistod med rådgivning ved 245 muntlige henvendelser.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) fikk også i 2008 tilskudd til rettshjelpstiltak for asylsøkere. NOAS mottok 546 nye saker i 2007. Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) fikk tilskudd til rettshjelpstiltak for diskriminerte, og Prostituertes interesseorganisasjon (PION) fikk tilskudd til rettshjelpstiltak for prostituerte.

«Gatejuristen» i Oslo og «Rett på gata» i Trondheim er to prosjekter som drives av Kirkens Bymisjon, og som retter seg særlig mot rusmisbrukere. Særegent ved disse prosjektene er at det drives oppsøkende virksomhet blant rusmisbrukerne, og det er en betydelig andel frivillige knyttet til virksomhetene. Prosjektene har fått tilskudd i flere år, og har også for 2008 fått betydelige tilskudd. «Gatejuristen» i Oslo behandlet 395 saker i 2007, mens «Rett på Gata» i Trondheim behandlet om lag 250 saker i 2007, hvorav 80 utgjorde registrerte skriftlige saker. I 2008 ble det startet et gatejuristprosjekt i Tromsø («Gatejuristen» i Tromsø) som også har fått tilskudd.

Det er også i 2008 satt av midler til å videreføre og utvide prøveprosjektene med gratis juridisk bistand i offentlige (service)kontorer og gratis juridisk bistand ved krisesentre og Dixi-sentre (sentre for voldtektsutsatte) i Norge.

Videre er det gitt tilskudd til Universitetet i Oslo for forskning knyttet til arbeidet med stortingsmeldingen om rettshjelp. I tillegg er det gitt tilskudd til ulike prosjekter knyttet til blant annet informasjonsarbeid og holdningsskapende arbeid.

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av tilskudd til de mest sentrale mottakerne av midler over budsjettkapittel 470, post 72 Særskilte rettshjelpstiltak for årene 2006, 2007 og 2008. Det er tatt høyde for eventuelle ytterligere søknader om midler til særskilte rettshjelpstiltak i 2008.

Tabell 2.24 Tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak i perioden 2006, 2007 og 2008. Tall i mill. kr

Mottaker	2006	2007	2008
Studenttiltakene	9,2	10,5	10,9
Oslo kommune Fri rettshjelp (OKFR)	6,5	6,0	6,0
Rettshjelpskontoret Indre Finnmark (RIF)	1,23	1,28	1,3
Norsk Organisasjon For Asylsøkere (NOAS)	0,175	0,375	0,3
Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering (OMOD)	0,175	0,375	0,3
Prostituertes Interesseorganisasjon (PION)	0,2	0,4	0,2
«Gatejuristen» Oslo	1,0	1,8	2,7
«Rett på Gata» Trondheim	0,2	0,2	0,3
«Gatejuristen» Tromsø			0,4
Fri rettshjelp i offentlige (service)kontorer	0,5	0,9	1,5
Advokatvakt på krisesentre/Dixi-sentre		0,5	1,5
Universitetet i Oslo – forskning knyttet til stortingsmeldingen om rettshjelp		0,25	0,25
Menneskerettighetsalliansen og Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring		0,75	

Stortingets billighetserstatningsordning

Som følge av vedtakelsen av St.meld. nr. 44 (2003-2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og St.meld. nr. 24 (2004-2005) Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar, ble billighetserstatningsordningen vesentlig utvidet. Regjeringen har som følge av dette styrket saksbehandlingskapasiteten betydelig både i de forberedende faginstanser og i Justissekretariatene. Utvidelsen av ordningen har medført en sterk økning i antall innkomne søknader og dermed en markant økning i antall behandlede billighetserstatningssaker, både i faginstansene og i billighetserstatningsutvalgene. Fra 2005 til 2007 har antall avgjorte saker økt fra 249 til 2 244 saker. Dette har samtidig medført en kraftig økning i utbetalinger. Mens det i 2005 ble utbetalt 12,2 mill. kr i billighetserstatning, var utbetalingene 134,3 mill. kr i 2007. Denne utviklingen ser ut til å fortsette.

Saksbehandlingstiden fra søknad om billighetserstatning kommer inn til Justissekretariatene til innstilling fra faginstans foreligger, varierer fortsatt og avhenger av kapasiteten og produksjonen hos de aktuelle fagetater og instanser som er involvert i behandlingen av disse sakene. For å nå Regjeringens mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid på 12 og 14 måneder ble bevilgningen til Justissekretariatene i St.prp.nr. 1 Tillegg nr. 1 (2007-2008) økt med 10,1 mill. kr. Utvalgskapasiteten er også styrket ved at det er etablert et tredje billighetserstatningsutvalg for en periode på tre år med virkning fra 01.03.2008. Det vurderes fortløpende behov for effektiviseringstiltak. På oppfordring fra Justisdepartementet nedsatte Justissekretariatene primo 2008 en arbeidsgruppe som har sett nærmere på mulige effektiviserings- og forenklingstiltak i arbeidet med søknader om billighetserstatning. Arbeidsgruppen har kommet med en rekke forslag til tiltak, forenklinger og endringer i rutineene både i faginstansene og på utvalgsnivå. Forslagene er avklart med billighetserstatningsutvalgene og blir implementert fortløpende.

Utbetalinger etter den alminnelige billighetserstatningsordningen føres på Finansdepartementets kap. 2309 Tilfeldige utgifter. Alle administrative kostnader i forbindelse med den saksforberedende behandlingen i den enkelte faginstans dekkes av de(t) aktuelle departement. De administrative kostnadene ved behandlingen og ferdigstillelsen av søknader om billighetserstatning i Justissekretariatene dekkes over kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning.

4.1.2 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Regjeringen er opptatt av å styrke oppfølgingen av ofre for kriminalitet, og særlig ofre for voldskriminalitet. Det er viktig at de som er berørt av alvorlig kriminalitet, lettere kan få den hjelpen de trenger. Ordningen med rådgivningskontorene for kriminalitetsofre ble gjort permanent fra 01.01.2007. Rådgivningskontorene gir et gratis tilbud til personer som har vært utsatt for kriminalitet. Tilbudet er åpent for alle, uavhengig av om forholdet er politianmeldt eller ikke. Målet er å tilby lett tilgjengelig hjelp og på denne måten bidra til økt støtte og sterkere vern for ofre for kriminalitet. Rådgivningskontorene skal blant annet gi råd og veiledning, bistå med vitnestøtte i rettssaker og gi råd og hjelp ved søknad om voldsoffererstatning. Det ble opprettet ett nytt rådgivningskontor både i 2007 og i 2008, og det er nå til sammen 14 rådgivningskontorer. Kontoret i Oslo er heltidsbemannet. Det tas sikte på en ytterligere utvidelse av ordningen.

Støttetelefon for kriminalitetsofre

Et nytt tiltak for å bedre tilbudet som gis ofre for kriminalitet, er etableringen av en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre. Etableringen er et ledd i Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Bevilgningen på kap. 472, post 01 ble i 2008 økt med 1 mill. kr til igangsetting av et pilotprosjekt for etableringen av støttetelefonen. Støttetelefonen har vært i drift siden 01.09.2008 og driftes av rådgivere ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. En viktig oppgave er å tilby veiledning og støtte til de som har blitt utsatt for en kriminell handling. Det legges opp til at ordningen skal evalueres etter en tid.

Erstatning til voldsofre

Den som blir utsatt for en straffbar voldshandling får hjelp gjennom generelle støtteordninger som

for eksempel sykepenger, sosial- og trygdeordninger og forsikringer. Ofte vil det imidlertid gjenstå et udekket økonomisk tap. Voldsutøvere kan ha dårlig betalingsevne, og ikke sjelden forblir gjerningspersonen ukjent. Erstatning til voldsofre er derfor et viktig tiltak. Voldsofre har rettskrav på slik erstatning fra staten, jf. lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven).

Regresskrav mot gjerningspersonen skal gjøres gjeldende der det foreligger fellende dom, forelegg, påtaleunndatelse eller rettsforlik. Voldsoffer-søknader avgjøres av Kontoret for voldsoffererstatning, mens klager avgjøres av Erstatningsnemnda for voldsofre etter forberedende behandling i Justissekretariatene.

Maksimumsbeløpet som kan tilkjennes etter dagens ordning er et beløp tilsvarende 20 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), det vil si om lag 1,4 mill. kr (1 G er fra 01.05.2008 satt til 70 256 kr). Det vises til Innst. O. nr. 25 (2007-2008) og Stortingets anmodningsvedtak nr. 342 (2007-2008) hvor «Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008 om å komme tilbake med en nærmere gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen». Det fremgår av St.prp. nr. 59 (2007-2008) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2008 at Regjeringen vil komme tilbake til saken på egnet måte. For å styrke voldsofrenes stilling ytterligere tar Regjeringen sikte på å fremme en proposisjon i løpet av høsten 2008 med forslag om en økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G til 40 G med virkning fra 01.07.2009, jf. omtale under kap. 472, post 70.

Kontoret for voldsoffererstatning traff 3 342 vedtak om voldsoffererstatning i 2007. Erstatningsnemnda for voldsofre behandlet samme år 545 klagesaker. Innvilgelsesprosenten for alle saker ved Kontoret for voldsoffererstatning var 69 %. I 2006 gikk det i gjennomsnitt 215 dager fra søknaden ble mottatt til vedtak var truffet, mens det gikk 207 dager i 2007. Den lange saksbehandlingstiden gjelder særlig saker hvor det er nødvendig med innhenting av dokumentasjon fra andre instanser. Saksbehandlingstiden fra en sak var klar til vedtak ble truffet var 68 dager i 2007. Samtidig ble 41 % av vedtakene om voldsoffererstatning avgjort med en total saksbehandlingstid på under 30 dager i 2007. Første halvår 2008 er denne andelen 39 %. Det arbeides kontinuerlig med effektivisering for å få ned saksbehandlingstiden.

Tabell 2.25 Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker i årene 2005, 2006 og 2007

År	2005	2006	2007
Antall søknader	2 682	2 598	2 893
Antall behandlede saker	2 508	2 955	3 342

Evaluering av Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Det skal foretas en evaluering av Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Evalueringens hovedformål vil være å se nærmere på og vurdere virksomhetens organisering, og å identifisere forbedringsområder og foreslå eventuelle endringer som kan iverksettes for å forbedre virksomhetens forutsetninger for å nå sine mål. Evalueringen skal gjennomføres av en ekstern evaluator og skal være ferdig primo 2009.

4.1.3 Styrke rettssikkerheten ved strafforfølgning Erstatning i anledning av strafforfølgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for oppreisning etter urettrettet strafforfølgning, har en som har vært siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner.

Justissekretariatene har i 2007 behandlet 317 søknader om erstatning i anledning av strafforfølgning. Til sammenligning ble det i 2006 behandlet 272 søknader. Blant de behandlede sakene er 80 % av søkerne menn, 19 % er kvinner og 1 % er foretak. I alt er det helt eller delvis tilkjent erstatning i 187 saker. Det kom inn totalt 513 saker i 2007, mot 507 saker i 2006. Gjennomsnittlig saksavviklingstid i 2007 var 8 måneder, mot 7 måneder i 2006. Saksbehandlingstiden i disse sakene er stigende og er medio 2008 på om lag 18 måneder. Denne utviklingen skyldes i hovedsak en vesentlig økning i sakstilfanget. Det har vært iverksatt tiltak for å effektivisere saksbehandlingen, og dette har ført til at antallet avgjorte saker har steget de senere årene. Disse tiltakene er likevel alene ikke tilstrekkelig til å bringe saksavviklingen på høyde med sakstilfanget. Pr. 30.06.2008 er det behandlet 207 saker.

4.2 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.2.1 Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Konfliktråd

Konfliktrådene er en viktig del av rettspleien og tilbyr mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig karakter. Mekling i konfliktråd er et gratis tilbud som er tilgjengelig i alle kommuner. Det finnes til sammen 22 konfliktråd i landet som hver ledes av en konfliktrådsleder. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av konfliktrådene.

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil ha økt bruk av konfliktråd for unge lovbyggere. I 2007 mottok konfliktrådene totalt 9 120 saker, en økning på om lag 6 % sammenlignet med 2006. Av disse var 4 513 straffesaker, mens 4 607 var sivile saker. Blant de sivile sakene var det 1 803 saker som omhandlet lovbrudd med gjerningsperson under 15 år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 36 dager.

Konfliktrådene skal være et synlig og godt tilbud for de som er direkte eller indirekte berørt av en kriminell handling. Det arbeides med å utvide bruken av metoder, for eksempel stormøter, som i større grad ivaretar ofrenes behov og utvider rollen til pårørende og andre berørte i konfliktrådsmøtet. I stormøtet deltar også personer som indirekte er berørt av konflikten. Ved at flere enn de tradisjonelt definerte partene i en konflikt er med på stormøtet blir også de involverte i nettverket eiere av konflikten og prosessen, noe som kan være nødvendig for å finne en løsning. Ved utgangen av 2007 hadde totalt åtte konfliktråd kompetanse til å ta i bruk stormøtemetodikken. Dette gjelder Oslo og Akershus, Oppland, Hedmark, Sør-Rogaland, Agder, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Salten. Det ble i 2007 gjennomført 100 stormøter. I løpet av første halvår 2008 har konfliktrådene gjennomført i alt 32 stormøter.

Konfliktrådene samarbeider med oppfølgings-teamene for unge lovbyggere som er opprettet i Oslo, Trondheim, Kristiansand og Stavanger. I Trondheim er oppfølgingsteamet forankret i kon-

fliktrådet. Oppfølgingsteamet i Trondheim benytter stormøter som sitt viktigste redskap. Erfaringene så langt viser at metoden egner seg for å få til et reelt samarbeid mellom ulike instanser til beste for den unge lovbrøyteren, og man har også lyktes i å mobilisere ungdommenes private nettverk. Prosjektet kan vise til gode resultater med ungdommer med alvorlige kriminelle og atferdsmessige problemer. Det vises til nærmere omtale under programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet punkt 4.1.

Det arbeides videre med å utvikle tiltak som kan virke gjenopprettende og forsonende. Politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen (friomsorgen og fengslene) og domstolene er samarbeidspartnere for konfliktrådene i dette arbeidet. Det er et mål at tilbudet om møter i regi av konfliktråd skal gjøres tilgjengelig for alle berørte i alle saker og på alle nivåer i straffesakskjeden. Bruk av konfliktråd kan være et alternativ til straff, en del av innholdet i straffen (som vilkår for betinget dom og som innhold i samfunnsstraff) og rehabiliterende, gjenopprettende og forsonende tiltak etter domfellelse (for eksempel under eller etter endt soning). Justisdepartementet har derfor satt i gang et arbeid med å vurdere behovet for endringer i regelverket knyttet til bruken av konfliktråd.

Gjennom «Vendepunkt», Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, har Regjeringen fremmet en rekke tiltak som skal bidra til å avdekke, forebygge og ivareta de mange og sammensatte problemstillingene som vold i nære relasjoner reiser. I tre av tiltakene vil konfliktrådet ha en sentral rolle. Det ene tiltaket er et toårig pilotprosjekt i regi av konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Prosjektet prøver ut frivillig bruk av tilrettelagte samtaler og/eller stor-

møter for voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner. Prosjektet startet opp i 2008 og vil løpe ut 2009. Prosjektet vil bli evaluert. Det andre tiltaket gjelder oppstart av et prosjekt hvor ett politidistrikt i tett samarbeid med konfliktrådet skal prøve ut bruk av tilrettelagte samtaler i saker der det er ilagt besøksforbud. Målsettingen er at de berørte skal få et tilbud om å diskutere de praktiske følgene av besøksforbudet innenfor en trygg ramme for å sikre den voldsutsatte bedre. Prosjektet skal settes i gang i løpet av handlingsplanperioden 2009-2011. Det siste tiltaket gjelder iverksetting av et prosjekt hvor det tas sikte på å prøve ut tilrettelagt dialog i regi av konfliktrådet i saker som omhandler vold i nære relasjoner på egnet tidspunkt i straffesakskjeden. Også gjennomføringen av dette prosjektet skal skje i løpet av perioden 2009-2011.

Prøveprosjektet der et utvalg lensmenn er delegert påtalekompetanse til å overføre enkelte straffesaker til konfliktrådsmediating ble i 2007 forlenget til å gjelde ut 2009. En evaluering av prosjektet er gjennomført, og Justisdepartementet vil i løpet av prøveperioden ta stilling til hvorvidt ordningen skal videreføres og i hvilken form. Det vises til omtale under programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet punkt 4.1.2.

Sekretariatet for konfliktrådene og konfliktrådene i Norge er aktive internasjonalt i arbeidet med utviklingen av alternativ konflikthåndtering. Blant annet har Norge for tiden lederskapet i «European Forum for Restorative Justice». Organisasjonen er en viktig medspiller i spørsmål om «restorative justice» for EU, Europarådet og FN. Konfliktrådenes solidaritetsprosjekt med Albania har gått over flere år, og finansieres av Utenriksdepartementet.

Boks 2.5 Konfliktrådene går nye veier

Det har vært en endring i konfliktrådenes saker fra naskerisaker og skadeverk til mer vold og sammensatte sivile saker. Dette har stimulert konfliktrådene til systematisk utprøving av nye metoder.

Konfliktrådene har erfart at et stormøte kan være godt egnet for at gjerningspersonen skal forstå rekkevidden av sin handling, også de negative konsekvensene for offeret. At mange personer er til stede og setter ord på hvordan handlingen har berørt dem, kan bidra til at gjerningspersonen innser alvor og tar ansvar. I flertallet av voldssakene som konfliktrådet behandler, er ungdom eller unge voksne involvert. Bruk av stormøte i disse sakene kan sette i gang positive prosesser, for eksempel i en foreldregruppe, noe som igjen kan virke positivt på nærmiljøet. Inkludering av partenes nettverk er også i samsvar med konfliktrådenes opprinnelige målsetting om å styrke lokalsamfunnets mulighet til å ta seg av lettere lovbrudd og løse sine konflikter ved egen hjelp.

Konfliktrådene får stadig flere sivile saker med et økonomisk mellomværende til behandling. Gjennom konfliktrådsbehandling kan partene komme til enighet og dermed unngå at saken blir ført i rettsapparatet. Arbeidet med sivile saker har etter hvert blitt mer variert og omfattende. Et spesielt samarbeid har oppstått i Finnmark mellom Konfliktrådet i Vest-Finnmark, Indre Finnmark tingrett og reindriftsutøverne (NRL), reindriftsforvaltningen og reinpolitiet. Samarbeidet er inspirert av arbeid som gjøres av urbefolkningen i Yukon, Canada. I Vest-Finnmark har konfliktrådet i tillegg innledet et annet pionerarbeid, et samarbeid med Pasientombudet. Samarbeidet går ut på å tilrettelegge for møter mellom pasienter, pårørende og representanter for helsevesenet. Konfliktrådet har hånd om prosessen, mens Pasientombudet deltar som faglig ansvarlig. Konfliktrådsorganisasjonen har i 2007-2008 utviklet fornyede standarder for kvalitetssikring av saksarbeidet. Hovedmålet er at alle berørte skal ivaretas på best mulig måte, uavhengig av status i saken. Et gjennomtenkt forarbeid før de berørte møtes i konfliktrådet er svært viktig. I voldssaker er det særlig viktig å sikre ivaretagelsen av offeret. Situasjonen skal være så trygg og forutsigbar som mulig.

4.3 Redusert kriminalitet**4.3.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet****Konfliktråd**

Ved konfliktrådsbehandlingen legges det til rette for dialog og gjenoppretting knyttet til de materielle og følelsesmessige skadene som er påført gjennom en lovstridig handling. Gjerningspersonen vil gjennom møtet med offeret få mulighet til å se konsekvensene av sin egen handling og å ta ansvar for å gjenopprette eventuell skade. Samtidig vil offeret kunne stille spørsmål som kan være nødvendige å få besvart for å legge saken bak seg og komme videre i livet. Dialog mellom gjerningsperson og offer vil dessuten gi offeret mulighet til å se andre sider ved gjerningspersonen, noe som kan bidra til å dempe frykten for nye overgrep.

Siden tidlig på 1990-tallet er det internasjonalt forsket mye på restorative justice. På grunn av begrenset materiale fra Norge er det all grunn til å ta i betraktning resultatene fra internasjonal forskning.

Flere studier av meklings- og stormøteprosjekter viser en beskjeden, men positiv effekt på tilbakefallsstatistikkene. Effekten på tilbakefallsprosenten ser ut til å være større i saker som gjelder alvorligere kriminalitet enn for mindre alvorlige lovbrudd, større i saker med krenkelse mot person sammenlignet med krenkelser mot eiendom og større i saker hvor et personlig offer er involvert. Lik deltakelse for offer og gjerningsperson i beslutningsprosessen og enighet i beslutninger og avtaler rapporteres også som betydningsfulle faktorer i forhold til effekten på tilbakefall.

En effekt av restorative justice-prosesser er høy tilfredshet fra ofrenes side. Ofre som har deltatt i slike prosesser, er vesentlig mer fornøyd og tilfreds sammenlignet med de som utelukkende deltok i tradisjonelt gjennomført straffesak. For ofrene ligger graden av tilfredshet gjennomsnittlig på over 90 %. Når deltakere i mekling sammenlignes med deltakere i en tradisjonell straffeprosess, finner man en reduksjon i ofrenes redsel både for å bli offer for ny kriminalitet fra samme gjerningsperson og for ny kriminalitet generelt. I tillegg finner man en økt tilfredshet med strafferettssystemet generelt blant de som har deltatt i mekling.

4.4 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.4.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Bobehandling

Et betydelig antall konkursboer blir innstilt fordi det ikke er penger til å drive videre bobehandling. Dette reduserer mulighetene for å avdekke økonomisk kriminalitet og spore opp midler som kan komme kreditorene til gode. En bedring av mulighetene for å spore opp midler og avdekke økonomisk kriminalitet, blir både et spørsmål om å tilføre boene tilstrekkelig med midler og å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene. På bakgrunn av Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs

og andre lover (elektronisk kommunikasjon) ble konkursregisterforskriften (forskrift 23. august 1993 nr. 824) endret for å effektivisere bobehandlingen gjennom økt bruk av elektronisk kommunikasjon. Endringene trådte i kraft 01.03.2008, og bostyrer kan nå kommunisere med de aktuelle aktører gjennom en bosome driftet av Brønnøysundregistrene. Dette vil gjøre bobehandlingen mer kostnadseffektiv og innsparingen vil kunne gå til å dekke øvrig bobehandling. For øvrig vil rekvirentansvaret på 50 ganger rettsgebyret og lovbestemt pant på 5 % til sikkerhet for nødvendige boomkostinger bidra til å sikre boets økonomiske stilling. I tillegg gir Justisdepartementets særskilte garantiordning (se nærmere omtale under kap 475, post 21) mulighet til å drive videre bobehandling i de bo hvor det ikke er midler, men hvor det forligger mistanke om økonomisk kriminalitet.

Kap. 470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	4 589	6 380	5 854
70	Fri sakførsel	384 796	412 073	436 884
71	Fritt rettsråd	160 213	159 949	177 747
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	23 974	29 006	30 282
	Sum kap. 470	573 572	607 408	650 767

1 Innledning

Det kan gis tilskudd til dekning av rettshjelpsutgifter i sivile saker i og utenfor rettergang. De årlige utgiftene avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av tilbudet, og kan derfor være vanskelig å anslå på forhånd. Bevilgningen til ordningen omfatter også tilskudd til særskilte rettshjelpsiltak som Oslo kommune Fri rettshjelp, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene, gatejuristprosjektene mv.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med en mill. kr.

Post 70 Fri sakførsel

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokat m.m. i saker hvor det er innvilget hel eller delvis fri sakførsel etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, kontrollkommisjonen (for psykisk helsevern), smittevernemnda m.m.

Regjeringen foreslår å oppjustere inntektsgrensene for fri rettshjelp fra 230 000 kr til 246 000 kr for enslige og fra 345 000 kr til 369 000 kr for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Dette gjør at flere vil omfattes av rettshjelpsordningen. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen på posten økes med 23 mill. kr, jf. også omtale under post 71.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med 10 mill. kr. Dette medfører ingen

svekkelse av den enkeltes rett til fri rettshjelp etter gjeldende regler.

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til å dekke utgifter til advokat og rettshjelper i saker hvor det helt eller delvis er innvilget fritt rettsråd etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fritt rettsråd er juridisk rådgivning i saker som ikke er til behandling i domstolene eller et annet organ hvor det kan gis fri sakførsel, jf. omtale under post 70.

I forbindelse med Regjeringens forslag om å oppjustere inntektsgrensene for fri rettshjelp fra 230 000 kr til 246 000 kr for enslige og fra 345 000 kr til 369 000 for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi, foreslås det at bevilgningen på posten økes med 13,3 mill. kr, jf. også omtale under post 70.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter ble retten til advokatbistand til fornærmede ved vurderingen av anmeldelse fra 01.07.2008 utvidet til å gjelde alle sakstyper hvor

fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat i medhold av straffeprosesslovens kap. 9 a. Som en følge av at kostnadene ved dette vil få helårsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 470, post 71 med 0,8 mill. kr.

Etter en omlegging av advokatvaktordningen i asylsaker i 2005 er det sjeldent aktuelt for advokater å møte opp på asylmottak, og det er ikke lenger behov for å dekke fremmøtegodtgjørelse for advokatene. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen under posten med en mill. kr.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet.

Bevilgningen dekker tilskudd til blant annet rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter, Oslo kommune Fri rettshjelp og Rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. I tillegg bevilges det midler til ulike organisasjoner og prosjekter over denne posten, se nærmere omtale under 4.1.1.

Kap. 3470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 025	3 000	3 132
	Sum kap. 3470	3 025	3 000	3 132

1 Postomtale

Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.

Saksomkostninger tilkjent staten i benefiserte saker, føres under denne posten.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	147 059		
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	102 499	124 237	114 043
72	Erstatning i anledning av straffefølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	8 357	17 018	17 767
74	Erstatning til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykka, <i>kan overføres</i>	50		
	Sum kap. 471	257 965	141 255	131 810

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter de alminnelige erstatningsregler og erstatning i anledning av straffefølgning.

2 Postomtale**Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning**

Posten er overført fra kap. 471 Statens erstatningsansvar til kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre fra og med 2008, jf. omtale under kap. 472.

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Utbetalinger som følge av at staten er erstatningsansvarlig etter de alminnelige erstatningsregler eller har inngått forlik uten å erkjenne ansvar, belastes denne posten. Unntatt er utbetalinger som følge av statens ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

I Høyesteretts dom Rt. 2005 s. 1365, ble staten dømt til å erstatte tap som følge av brudd på EØS-avtalen. I etterkant av dommen er det innkommet erstatningskrav fra 35 skadelidte som er i samme situasjon. Mange av sakene er fortsatt under behandling, og det antas at det vil bli utbetalt erstatningsbeløp også i 2009. Skadeomfanget varierer betydelig. Det samme gjelder dokumentasjo-

nen for skaden og tapet hos den enkelte skadelidte. Det er på denne bakgrunn knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet på posten.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med 15 mill. kr.

Post 72 Erstatning i anledning av straffefølgning, overslagsbevilgning

Det foreslås at posten endrer navn til «Erstatning i anledning av straffefølgning» for å skape mer samsvare med betegnelsen som er brukt i straffeprosessloven kapittel 31. Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning i anledning straffefølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, følgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Bevilgningen på posten er regelstyrt.

Post 74, Erstatning til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykken, kan overføres

Erstatningsutbetalinger til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykken er foretatt i tråd med erstatningsnemndas innstilling og senere rettet innstilling, jf. også St.prp. nr. 12 (2006-2007), og Innst. S. nr. 102 (2006-2007).

Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	30 705	18 072	19 142
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>		150 083	166 127
	Sum kap. 472	30 705	168 155	185 269

1 Innledning

Bemanningen ved Kontoret for voldsoffererstatning utgjorde 17,5 årsverk pr. 01.03.2008. Kontoret behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning i første instans.

Ansvar for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre ble med virkning fra 01.01.2006 overført til Kontoret for voldsoffererstatning for å styrke samfunnets innsats for voldsofre og andre ofre for kriminalitet. Bemanningen ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre utgjorde 20,5 årsverk pr. 01.03.2008. Pr. 01.05.2008 var det 14 kontorer. Det vises for øvrig til omtale under pkt. 4.1.2.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker driftsutgifter til Kontoret for voldsoffererstatning og driftsutgifter for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap.

472, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3472, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatningsbeløp i saker etter voldsoffererstatningsloven, herunder saksomkostninger i forbindelse med søknaden og klagebehandlingen.

Det ble høsten 2007 fremmet forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven med ikrafttredelse fra 01.01.2008. Regjeringen vil styrke voldsofrenes stilling ytterligere og vil fremme en proposisjon i løpet av høsten 2008 om en økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 01.07.2009.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen på posten økes med 4 mill. kr. På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det at bevilgningen på posten økes med ytterligere 5 mill. kr.

Kap. 3472 Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	78		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	291		
18	Refusjon av sykepenger	809		
	Sum kap. 3472	1 178		

1 Postomtale**Post 01 Diverse inntekter**

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter til kurs og seminarer i regi av Kontoret for voldsoffererstatning.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 472, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3472, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter		25 252	31 271
	Sum kap. 473		25 252	31 271

1 Innledning

Justissekretariatene vil fra og med 01.01.2009 endre navn til Statens sivilrettsforvaltning. Det foreslås på denne bakgrunn at kap. 473 og kap. 3473 endrer navn fra Justissekretariatene til Statens sivilrettsforvaltning.

Justissekretariatene er delegert kompetanse til å avgjøre spørsmålet om erstatning i anledning av strafforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31. Klagesaker etter lov om fri rettshjelp, klager over fylkesmennenes vedtak i tomtefestesaker og oppgaven med stadfestelse av testament tilligger også Justissekretariatene. Virksomheten har også sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, billighetserstatningsutvalgene og Den rettsmedisinske kommisjon.

Bemanningen i Justissekretariatene utgjorde 41,5 årsverk pr. 01.03.2008.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker driftsutgifter til Justissekretariatene. Bevilgningen dekker også godtgjørelser,

reise- og kursutgifter til medlemmer av billighetserstatningsutvalgene og Erstatningsnemnda for voldsofre. Utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat, som er lagt til Justissekretariatene, har vært ført under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m, post 01 Driftsutgifter. Justisdepartementet ønsker at kommisjonens ordinære driftsutgifter dekkes over samme budsjettpost som driftsutgiftene til Justissekretariatene ved at driftsutgiftene til kommisjonen flyttes til kap. 473, post 01 fra 2009. Det foreslås på denne bakgrunn at bevilgningen på posten økes med 3,762 mill. kr mot en tilsvarende reduksjon under kap. 466, post 01, jf. også omtale under kap. 466, post 01.

I forbindelse med investeringer i nytt IKT-utstyr for Den rettsmedisinske kommisjon foreslås det videre at bevilgningen under posten økes med 0,4 mill. kr.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Diverse inntekter		200	209
	Sum kap. 3473		200	209

1 Innledning

Justissekretariatene vil fra og med 01.01.2009 endre navn til Statens sivilrettsforvaltning. Det foreslås på denne bakgrunn at kap. 473 og kap. 3473 endrer navn fra Justissekretariatene til Statens sivilrettsforvaltning.

2 Postomtale**Post 01 Diverse inntekter**

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter som Den rettsmedisinske kommisjon har i forbindelse med kurs og eventuelle andre inntekter.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap.

473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	47 558	42 032	50 366
	Sum kap. 474	47 558	42 032	50 366

1 Innledning

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konfliktråd.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal gå til drift av 22 konfliktråd, og til drift av Sekretariatet for konfliktrådene. Ved

sekretariatet utgjorde bemanningen 10 årsverk pr. 01.03.2008, mens i konfliktrådene var bemanningen på samme tidspunkt 56 årsverk.

For å styrke bemanningen og legge til rette for ytterligere bruk av stormøter i konfliktrådene, foreslås det at bevilgningen på posten økes med 6 mill. kr.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
02	Refusjoner	3 050	1 043	1 089
18	Refusjon av sykepengen	1 391		
	Sum kap. 3474	4 441	1 043	1 089

1 Postomtale

Post 02 Refusjoner

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke konfliktrådenes utgifter i forbindelse med kurs og konferanser.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	45 842	46 556	47 999
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 437	7 587	7 921
	Sum kap. 475	52 279	54 143	55 920

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til Justisdepartementets særskilte garantiordning til granskning av konkursboer der det mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Videre dekker bevilgningen administrasjon og utgifter til Konkursrådet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker statens regelstyrte utgifter i forbindelse med behandlingen av saker om tvangsoppløsning av aksjeselskaper og saker om konkurs i henhold til konkursloven § 73.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til granskning av konkurs- og tvangsavviklingsboer i henhold til Justisdepartementets særskilte garantiordning og utgifter til drift av Konkursrådet.

Garantimidler kan benyttes der boet selv mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet.

Det blir innvilget midler fra garantiordningen i om lag 100–150 saker i året. Det foreslås at Justisdepartementet under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling i 2009 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 10 mill. kr, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justisdepartementet i 2009 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at skifteretten har betalt ut garantibeløp til bobestyrer.

Videre dekker bevilgningen godtgjørelser til medlemmene av Konkursrådet og Konkursrådets utgifter til administrasjon, varer og tjenester.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 inntektene ved avholdelse av konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
50-59	Overføringer til andre statsregnska- per	101 984	143 487	129 852	-9,5
	Sum kategori 06.80	101 984	143 487	129 852	-9,5

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
480	Svalbardbudsjettet	101 984	143 487	129 852	-9,5
	Sum kategori 06.80	101 984	143 487	129 852	-9,5

Justisdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St. meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard.

Hvert år gis et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. For 2009 er det foreslått 231,7 mill. kr i utgifter og 101,8 mill. kr i inntekter på svalbardbudsjettet. Differansen blir 129,8 mill. kr. Det er denne differansen mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet som danner grunnlaget for tilskuddet fra Justisdepartementets kap. 480. Reduksjonen i tilskuddet i 2009 skyldes i hovedsak at det er forventet en økning i skatteinntekter i forhold til saldert budsjett 2008.

For å bidra til opprettholdelsen av et robust norsk lokalsamfunn på Svalbard foreslo Regjeringen i statsbudsjettet for 2008 visse endringer i skattesystemet for Svalbard. Skattesatsen på lønnsinntekt er etter endringene 8 % For særskilt høye inntekter (over 12 G) skal det trekkes 22 % skatt.

Skattesatsen for alminnelig inntekt på Svalbard (selskaps- og næringsskatt) er satt til 16 % For nærmere omtale, se. St.prp. nr. 1 (2007-2008) Svalbardbudsjettet, Ot.prp. nr. 1 (2007-2008) Finansdepartementet og St.prp. nr. 1 (2007-2008) Finansdepartementet. I 2007 ble tilskuddet til Svalbard økt med 20 mill. kr til etablering av en reservekraftløsning i Longyearbyen. Rutinene for prisjustering av Svalbardbudsjettet er lagt om.

Bemanningen ved Sysselmannen på Svalbard utgjorde pr. 01.03.2008 om lag 27 årsverk. I tillegg til tilskuddet over kap. 480 har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i svalbardbudsjettet pkt. 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk svalbardpolitikk i svalbardbudsjettet for 2009, punkt 2.

Regjeringen er nå i gang med utarbeiding av ny Stortingsmelding for Svalbard som skal legges frem for Stortinget i april 2009.

Del III
Særlige tema

3 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Arbeidet med miljøvern innenfor Justisdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeid, kriminalitetsbekjempelsen, forebyggende arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet og koordinering av Regjeringens politikk i polarområdene. Departementet vil tilstrebe at de enkelte sektorer og etater under departementet bruker miljøvennlige produkter og teknologi.

3.1 Lovarbeid

I 2009 vil miljøspørsmål stå særlig sentralt i flere prosjekter knyttet til arbeidet i Den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO), herunder gjennomføring av IMOs nye konvensjoner om vrakfjerning m.m.

3.2 Politi- og lensmannsetaten

For politi- og lensmannsetaten er de største miljøutfordringene knyttet til bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske) i Barentshavet, rømt oppdrettsfisk, arbeidsmiljø, kunst- og kulturminner og forurensning.

Politi- og lensmannsetaten har en sentral rolle i arbeidet med å redusere miljøkriminalitet. Dette skjer gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomheten som utføres med politimyndighet og ved rask etterforskning og irettføring av brudd på miljølovgivningen.

Økokrim er politiets og påtalemyndighetens fremste kompetansesenter på miljøområdet og har et særskilt ansvar for miljøkriminalitet. Økokrim har en viktig funksjon både gjennom etterforskning og irettføring i særlig alvorlige og prinsipielle saker og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene. Miljøkriminalitet følges opp av et eget miljøteam i Økokrim og gjennom egne miljøkoordinatorene i politidistriktene. Økokrim deltar i internasjonalt politisamarbeid knyttet til bekjempelse av miljøkriminalitet, både gjennom Interpol, Europol og Baltic Sea Task Force.

Tverrfaglig samarbeid, kompetanse og gode fagmiljøer i politidistriktene er viktig for at politiet

skal lykkes i bekjempelsen av miljøkriminalitet. Fylkesmiljøforum har i den forbindelse en viktig funksjon. På sentralt nivå er samarbeidet styrket ved at Sentralt miljøforum, under ledelse av Politidirektoratet, nå omfatter 14 ulike kontroll- og tilsynsetater.

3.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har oppmerksomheten særlig rettet mot forebyggende arbeid. DSB skal gjennom forebyggende arbeid redusere risikoen for tap av liv, skade på helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner og materielle verdier. Samordning og samarbeid mellom ulike aktører og sektorer i samfunnet er nødvendig for å lykkes i dette arbeidet.

3.4 Svalbard

I St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard, jf. Innst. S. nr. 196 (1999–2000), ble det bekreftet at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard.

Lov om miljøvern på Svalbard med tilhørende forskrifter trådte i kraft 01.07.2002. Loven samler reguleringen av natur- og kulturmiljøet på Svalbard i en lov.

En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I Sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvernrelatert ekspertise. Dette gir gode muligheter til et godt faglig informasjonsarbeid og en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet.

Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Sysselmannens oppsyns- og kontrollvirksomhet er sammen med informasjon om natur og kulturmiljøet på Svalbard viktige tiltak i denne sammenheng.

4 Oppfølging av likestillingsloven

4.1 Likestilling i justissektoren

Under den enkelte kategoriomtale er det tatt innen generell omtale av likestilling i sektor. Nedenfor beskrives tre områder som Justisdepartementet vil se nærmere på når det gjelder kjønns- og likestillingsperspektivet.

4.1.1 Straffegjennomføring etter kjønn

Det er et mål at kvinner og menn skal ha likeverdige forhold under straffegjennomføring. Den enkelte skal få tilbud om programmer og andre egnede tiltak tilpasset deres behov for hjelp. Det er en målsetting innenfor innholdstiltakene i kriminalomsorgen at kvinner og menn skal få de samme tilbudene. I 2007 utgjorde kvinneandelen 9 % av nyinnsettelse i fengsel og 5 % av alle fengselsdøgn, mens kvinneandelen for nye samfunnsstraffer var ca. 17 %. Det er derfor en utfordring å kunne gi kvinner et like godt tilbud som menn innenfor straffegjennomføringen.

Kriminalomsorgen har som målsetting at det legges bedre til rette for at kvinner tilbys variert arbeid og aktiviteter. De er høstet gode erfaringer med ulike kulturtiltak, bl.a. Musikk i fengsel og frihet (MIFP). Mange kvinner har god erfaring med kvinneprogrammet VINN som er en strukturert samtalegruppe for kvinner i fengsel eller som gjennomfører samfunnsstraff. Programmet er igangsatt for å hjelpe kvinner til å mestre hverdagen på en bedre måte. Målsettingen er at kvinnene skal utvide sine kunnskaper, få selvinnsikt og sosiale ferdigheter og finne fram til nye alternativer i livet sitt i stedet for kriminalitet. Programmene tar opp tema som rus, vold, sedelighet, livsmestring og andre aktuelle temaer knyttet til kvinneproblematikk.

Kriminalomsorgen har i dag tre rene kvinnefengsler med til sammen 103 plasser ved Bredtveit, Sandefjord og Ravneberget fengsler. Seks andre fengsler har til sammen 53 kvinneplasser i egne avdelinger eller øremerkede plasser for kvinner (Skien, Stavanger, Sandeid, Bergen, Trondheim og Verdal fengsler). Det var 14 andre fengsler som tok imot kvinner i 2007. For å sikre at kvinner har mulighet for å gjennomføre straff nær hjemstedet,

vil det fortsatt tilbys plasser for kvinner i fengsler som ellers har mannlige innsatte. Kvinner som ønsker det, skal imidlertid tilbys straffegjennomføring i egne fengsler, eller på avdelinger som muliggjør skjerming fra mannlige innsatte. Forvaringsdømte kvinner mottas på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Til tross for at det er få forvaringsdømte kvinner skal de likevel ha tilbud som er likeverdige med det de mannlige forvaringsdømte får. Departementet vil vurdere tiltak for å bedre tilbudet for forvaringsdømte kvinner på Bredtveit. I 2008 åpnet en ny åpen avdeling under Bredtveit fengsel som vil gi kvinner som har gjennomført lange dommer et godt tilbud den siste delen av straffegjennomføringen. Avdelingen med plass til 14 kvinner erstatter den tidligere avdelingen som hadde plass til ni kvinner.

Kvinnelige innsatte og domfelte har ofte en opphopning av levekårsproblemer. De oppsøker heletjenesten oftere enn mannlige innsatte og domfelte, mange har dårlig fysisk og psykisk helse og mange er rusavhengige. Straffegjennomføring etter § 12 innebærer at straffen gjennomføres i behandlings- eller omsorgsinstitusjon. Målgruppen for § 12 er domfelte og innsatte med rusproblemer, lettere psykiske problemer, atferdsforstyrrelser, tilpasningsproblemer eller særlige omsorgsbehov. Andelen kvinner som gjennomfører straff etter § 12 er noe høyere enn andelen menn. Bevilgningen på én mill. kr i 2008 til økt bruk av straffegjennomføring etter § 12 primært for kvinner, foreslås videreført i 2009. I 2008 opprettes totalt tre rusmestringsenheter, hvorav Ravneberget er kvinnefengsel, Stavanger har plasser for kvinner mens Bodø fengsel også tok imot kvinnelige innsatte i 2007. Regjeringen foreslår å opprette ytterligere tre rusmestringsenheter i 2009. Regjeringen vil videre etablere et stifinnerprosjekt for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, slik at kvinner kan tilbys et tilsvarende tilbud som det som gis til menn ved Oslo fengsel.

En undersøkelse fra Foreningen fra fangers pårørende (FFP) i 2007 synliggjør at pårørende til innsatte sliter med både økonomiske problemer og psykiske vansker når et nært familiemedlem er i fengsel. Nærmere halvparten av barna i utvalget fikk dårligere helse og ble rammet av den økonom-

iske situasjonen i familien. Siden 2007 er det bevilget én mill. kr til tiltak for fangers barn som er benyttet til å øke tilskuddet til Foreningen for Fangers Pårørende. Tilskuddet foreslås videreført i 2009 med tillegg av prisstigning. Fra juli 2007 gis det også rett til utvidet barnetrygd for den ene forelder når den andre forelder oppholder seg i fengsel i mer enn seks måneder. I løpet av 2009 skal alle store fengsler gi tilbud om foreldreveiledning eller «pappa/mamma-grupper». Kriminalomsorgen skal legge til rette for at barns behov blir ivare tatt når de er på besøk i fengslene. Besøksleiligheter for innsatte er etablert i flere fengsler, mens andre har dette under planlegging. Det ble våren 2008 åpnet et eget besøks hus ved Ringerike fengsel. Det skal etableres besøksleilighet ved Halden fengsel. Prøveprosjekt med straffegjennomføring med elektronisk kontroll blir etablert i 2008. Den som gjennomfører straff med elektronisk kontroll vil som hovedregel være i aktivitet gjennom arbeid, skole eller behandling i et fastsatt antall timer. For øvrig vil den domfelte være pålagt i tilbringe tiden i eget hjem, noe som også vil bidra til opprettholdelse av kontakt med familie og barn.

4.1.2 Rekrutterings-/tilsettingspolitikken i politiet

Antallet ansatte i politi- og lensmannsetaten pr. 31.12.2007 var 12 781. Av disse var 4 989 kvinner og 7 792 menn, hvilket gir en kvinneandel på 39 % som er den samme som for 2006.

Det var totalt 1 889 søkere til Politihøgskolen i 2007. Av disse var 715 kvinner og 1 174 menn. Det ble tatt opp 432 studenter til utdanning, henholdsvis 161 kvinner (37 %) og 271 menn.

Mål

Kjønnslikestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utdelingen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Måltallene er 20 % kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger, 25 % kvinnelige ledere i juriststillinger og 50 % kvinnelige ledere i administrative stillinger innen utløpet av 2013.

Andelen kvinner i lederstillinger har økt med 1 % fra 2006 til 2007. Andelen kvinnelige ledere i tjenestemannsstillinger har økt fra 11 til 12 %, andelen kvinnelige ledere i juriststillinger har økt fra 16 til 18 %, mens andelen kvinnelige ledere i administrative stillinger har økt fra 50 til 54 %.

Flere menn enn kvinner gjennomførte videreutdanning i 2007. Av kvinnene gjennomførte 12 % videreutdanning, mens andelen blant menn var 20 %.

Tiltak

Det har i perioden vært satt inn flere tiltak på likestillingsområdet, blant annet lik kjønnsfordeling på lederopplæringskurs/-programmer i regi av Politidirektoratet. Videre blir kvinner oppfordret til å søke lederstillinger og til å delta på kurs. Det er øremerket midler til kompetanseutvikling for kvinner og det blir lagt til rette for at kvinner kan hospitere i lederstillinger. Moderat kjønnskvolterering etter gjeldende regler blir praktisert.

4.1.3 Likestilling i rettshjelpssaker og voldsoffererstatningssaker

En prosjektgruppe har i et forprosjekt vurdert om likestillingshensynet ivaretas i tilstrekkelig grad i rettshjelps- og voldsoffererstatningssaker. Når det gjelder rettshjelpssaker har ikke gruppen funnet holdepunkter for at likestillingsperspektivet ikke blir tilstrekkelig ivare tatt. For voldsoffererstatningssaker mener gruppen at det er sider ved denne ordningen det bør sees nærmere på for å ivareta likestillingshensynet. Bl.a. gjelder det kravet om at anmeldelse skal skje uten unødig opphold. Dette ble fulgt opp gjennom endringer i voldsoffererstatningsloven som trådte i kraft 01.01.2008.

4.2 Likestilling internt i Justisdepartementet

Mål og tiltak

Likestilling er en viktig del av Justisdepartementets personalpolitikk. For å sikre kjønnsbalanse skal oppmerksomheten rettes mot tiltak som kan opprettholde rekruttering av kvinnelige ledere og spesialister, sikre lik karriereplanlegging for kvinner og menn, unngå kjønnsrelaterte lønnskjevhet-er og øke fleksibiliteten i arbeidslivet. God fleksibilitet vil gjøre det enklere for kvinner og menn å kombinere omsorgsansvar og karriere.

Justisdepartementet tilstreber et kjønnsnøytralt lovverk og arbeider for å gjennomføre kjønnsnøytrale betegnelser i internasjonale konvensjoner.

Statistikk fordelt på kvinner og menn i Justisdepartementet

Kjønnsfordelingen i Justisdepartementet er ca. 65 % kvinner og 35 % menn.

Kjønnsfordelingen i departementet gjenspeiler seg på toppledernivå. Kvinnene utgjør 75 % av toppledelsen. På mellomledernivå utgjør kvinner 44 % av avdelingsdirektørene. Spesialistene (lovrådgiv-

ere, seniorrådgivere og tidligere ledere uten personalansvar) er relativt jevnt fordelt mellom kvinner og menn. I saksbehandlergruppen (rådgivere, førstetekonsulenter og seniorkonsulenter) er 70 % av de ansatte kvinner.

I kontorpersonalgruppen er alle ansatte kvinner.

Gjennomsnittlig lønn for departementet samlet er lønnstrinn 57 for kvinner og 64 for menn. Forskjellen skyldes i hovedsak at kontorsektoren er bemannet bare med kvinner.

I perioden januar – august 2008 gjenspeiler antall mannlige og kvinnelig ansatte som har arbeidet overtid omtrent den kjønnsmessige andelen i departementet. 57 % kvinner og 43 % menn jobbet overtid. Imidlertid er det et klart trekk at menn jobber mer overtid enn deres kvinnelige kolleger i departementet.

Det er til sammen 15 % av de ansatte som har redusert stilling. Tallene er økende. 15 % av de deltidsansatte er menn.

5 Nordområdestrategien

Nordområdene er Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Satsingen i nord omfatter tiltak i de tre nordnorske fylker, Svalbard, i havområdene og i samarbeidet med andre land i regionen.

Utenriksdepartementet vil i sin budsjettproposisjon for 2009 ha en oversikt over samlet strategifølgning og budsjettinnsats som gjelder nordområdene. For justissektoren fremheves følgende tiltak med betydning for nordområdene:

Svalbard er en viktig del av nordområdene og en fortsatt satsing på Svalbard vil bidra til å markere vår tilstedeværelse i nordområdene. I tillegg står en også overfor store geopolitiske endringer, bl.a. som følge av klimaendringer.

Regjeringen er nå i gang med utarbeidelse av en ny stortingsmelding om Svalbard som skal legges fram for Stortinget i april 2009. Meldingen vil inneholde en helhetlig gjennomgang og vurdering av norsk svalbardpolitikk sett opp mot målene, prioriteringene og virkemidlene som gjelder spesielt for Svalbard.

Det er flere årsaker til at Regjeringen nå ønsker å legge fram en ny stortingsmelding om Svalbard. For det første har det skjedd en betydelig utvikling på mange viktige områder på Svalbard, spesielt i Longyearbyen, siden forrige melding ble framlagt. Dette gjelder bl.a. etablering av lokaldemokrati, økt forskningsaktivitet, økt turisme, utviklingen for Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S. Mange av spørsmålene som har blitt reist både omkring disse, og andre forhold, er av overordnet karakter og bør derfor drøftes i en melding. Riksrevisjonen har også gjennom sin forvaltningsrevisjon av Svalbard. Dokument 3:8 (2006-2007) Utfordringer knyttet til forvaltningen av Svalbard, støttet planene om utarbeidelse av en ny stortingsmelding om Svalbard. Et moment som også trekker i samme retning, er at meldingene vedrørende Svalbard normalt har kommet med ca 10 års mellomrom. Den forrige stortingsmeldingen om Svalbard ble lagt frem i stortingsperioden 1999-2000.

Stortingsmeldingen vil innledningsvis ta for seg utviklingen siden forrige melding og redegjøre for Svalbard-samfunnet slik det framstår i dag. Med dette som bakgrunn, vil det så bli foretatt en

helhetlig vurdering av sentrale utfordringer knyttet til utviklingen av Svalbard de kommende årene.

Storskog grensestasjon er Schengen yttergrense. De tiltak som nå ses på i forbindelse med Storskog grensepasseringssted er todelt. For det første er det tiltak som er påpekt gjennom Schengen-evalueringen av Norge og dernest med bakgrunn i Utenriksdepartementets visjon om at grensen mellom Norge og Russland skal være en bro og ikke et stengsel.

Det planlegges p.t. en rekke tiltak som følge av dette, bl.a. ombygging av politiets kontrollbygning/kontroll-luker, tak over kontrollsonene ved ut- og innpassering og økt åpningstid ved Storskog grensepasseringssted. Disse tiltakene er kostnadsberegnet til 5 mill. kr innenfor Justisdepartementets ansvarsområde ut over det som allerede er igangsatt og finansiert. Arbeidene vil bli fullført i 2009.

En bedre trafikkavvikling ved Storskog med flere kjørefelt som foreslått i Nasjonal transportplan, vil også medføre ytterligere utbedringer på kontrollstasjonen i tillegg til mannskapsbehovet. Justisdepartementet må derfor foreta en nærmere vurdering av om det er kapasitet i politidistriktet til å foreta en slik oppjustering av aktiviteten uten at dette går ut over annet viktig politiarbeid. Kriminalitetsbildet ved økt trafikk må også vurderes nærmere.

Grensen mot Russland kontrolleres av Forsvaret på vegne av justismyndighetene. I tillegg til Storskog har Norge som kystnasjon også ansvar for Schengen yttergrensen mot vest. Det er Kystvakten som utfører denne kontrollen på vegne av justismyndighetene og rapporterer til denne.

Innenfor rednings- og beredskapsområdet er det innført døgnkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasen i Banak og i Bodø. Dermed er begge basene i Nord-Norge sikret døgnkontinuerlig tilstedevakt. Justisdepartementet deltar i utviklingen av redningssamarbeidet i Barentsregionen. En ny redningsavtale mellom Norge, Russland, Sverige og Finland er ferdigforhandlet, men ennå ikke undertegnet. Øvelse Barents Rescue gjennomføres annethvert år og arrangeres av Sverige, Russland, Finland og Norge. Øvelsen er en viktig møteplass for redningssamarbeid i Barents-

regionen. Russland vil arrangere neste Øvelse Barents Rescue i 2009.

Regjeringen viderefører ordningen med tilskudd til Rettshjelpskontoret Indre Finnmark for å ivareta den samisktalende befolkningens særskilte behov.

Finnmarkskommisjonens medlemmer ble oppnevnt ved kgl.res. 14.03.2008. Kommisjonen er operativ fra høsten 2008. Kommisjonen har fem medlemmer, og sekretariatet er lagt til Tana. Kom-

misjonen skal kartlegge eksisterende rettigheter i de områdene Finnmarkseiendommen overtok fra Statskog SF. Det skal også etableres en utmarksdomstol som skal behandle eventuelle tvister som kan oppstå i den forbindelse. Oppnevningen av Utmarksdomstolen vil utstå noe siden det ikke vil være anledning til å bringe saker inn for domstolen før kommisjonen har avsluttet kartleggingen av eksisterende rettigheter i det første utredningsfeltet.

6 Administrative fellestiltak

6.1 Brukerundersøkelse

Regjeringen har fastsatt at alle publikumsrettede statlige etater skal gjennomføre systematiske brukerundersøkelser, og at resultatene som hovedregel skal gjøres allment tilgjengelig. Departementenes strategi for iverksetting av tiltaket skal omtales i proposisjonen. Omtalen, resultater og oppfølging beskrives her i proposisjonens del III.

6.1.1 Politi- og lensmannsetaten

Sluttevalueringen av Politireform 2000 pekte på forholdet til publikum som et viktig forbedringsområde. Gjennom systematiske publikums- og brukerundersøkelser kan politiet få viktig informasjon om hvilke krav og forventinger publikum har til politiet. Politidirektoratet skal i løpet av høsten 2008 gjennomføre en ny nasjonal publikums- og brukerundersøkelse.

6.1.2 Fri rettshjelp, ertatninger, konfliktråd m.m.

Sekreteriatet for konfliktrådene gjennomfører høsten 2008 en brukerundersøkelse hos parter som har vært til megling i konfliktråd. Formålet med undersøkelsen er å få mer kunnskap om hvordan konfliktrådet oppleves av brukere. Dette er en omdømmeundersøkelse og vil også omfatte kontakten mellom konfliktråd og parter i forkant av meglingsmøtet. Undersøkelsen avsluttes i desember 2008.

6.2 IA-avtalen

Regjeringen har fastsatt at hvert departement skal omtale planlagte og gjennomførte tiltak samt resultatutviklingen i forhold til egne måltall i IA-området innenfor eget departementsområde. Dette gjelder reduksjon i sykefravær, rekruttering av personer med redusert funksjonsevne og økning i reell pensjoneringsalder.

6.2.1 Justisdepartementet

I 2007 var sykefraværet i Justisdepartementet på 4,0 %, det laveste på mange år. Dette er en nedgang fra 2006 hvor sykefraværet var på 4,3 %.

6.2.2 Politi- og lensmannsetaten

Målet for 2007 var at sykefraværet ikke skulle overstige 4,5 %. Sykefraværet i politi- og lensmannsetaten var i 2007 på 5,16 %, en liten økning i forhold til 2006 hvor fraværet var på 4,82 %. Sykefraværstatistikken behandles som fast post i Hovedarbeidsmiljøutvalget for politi- og lensmannsetaten, som har fire møter i året. Tiltak gjennomføres i samsvar med IA-avtalen.

6.2.3 Domstolene

Sommeren 2008 var samtlige domstoler og jordskifteretter over på nytt lønns- og personalsystem. Fra tredje kvartal 2008 vil det derfor være mulig å ta ut løpende sykefraværssrapporter for de ansatte i domstolene.

I Domstoladministrasjonen var det i 2007 et sykefravær på ca. 5,2 %. Første halvår 2008 var sykefraværet på 7,2 %. I jordskifterettene var det i 2007 et sykefravær på ca. 3,1 %. Første halvår 2008 var sykefraværet på ca. 3,2 %. For domstolene, jordskifterettene og Domstoladministrasjonen samlet, var det i 2007 et sykefravær på ca. 4,3 %.

6.2.4 Kriminalomsorgen

Sykefraværet i Kriminalomsorgen varierer en del mellom enhetene. I gjennomsnitt var sykefraværet i etaten på 5,6 %. Ved KITT og KRUS er sykefraværet noe lavere, mens det ved regionadministrasjonene ligger mellom 5 og 7,5 %. Det reelle sykefraværet i etaten er antakelig noe høyere fordi det er avdekket svakheter ved registreringer og utredninger i personaldatasystemet. KSF arbeider med å utbedre svakheter. Kriminalomsorgen har dermed et forholdsvis høyt sykefravær. KSF arbeider med å kartlegge hvorfor sykefraværet er særlig høyt noen steder. Avtalen om et inkluderende

arbeidsliv benyttes aktivt i arbeidet med å redusere sykefraværet.

6.2.5 Rednings- og beredskapsområdet

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)

Sykefraværet i DSB med underliggende enheter som Sivilforsvaret inklusiv undervisningsenheter og Norges brannskole, var i 2007 på 7,93 %.

Siviltjenesten, Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) og Hovedredningssentralene (HRS)

Sykefraværet i Siviltjenesten og DNK var på henholdsvis 7,1 % og 1,7 % i 2007. Sykefraværet i HRS, lokalisert i Bodø og på Sola var på henholdsvis

6,07 % og 5,62 %. Målet for 2008 er at sykefraværet skal bli lavere enn i 2007.

6.2.6 Andre virksomheter

Spesialenheten for politisaker hadde i 2007 et sykefravær på 3,86 %. Målet for 2008 er å holde sykefraværet under 3,5 %.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker hadde i 2007 et sykefravær på 3,97 %. Målet for 2008 er at det ikke skal overstige 4 %. Kommisjonen inngikk IA-avtale i 2008.

Konfliktrådene hadde i 2007 et sykefravær på 11 %. Målet for 2008 er å redusere dette.

Justissekretariatene hadde i 2007 et sykefravær på 11 %. Justissekretariatene inngikk IA-avtale i 2007, og har som mål å redusere sykefraværet med 20 % i perioden 2007-2009.

7 Anmodningsvedtak

7.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2007-2008

Vedtak nr. 342, 18.12.2007

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008 om å komme tilbake med en nærmere gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen (jf. Innst. S. nr. 25).»

Svar: «Justis- og politidepartementet vil i St.prp. nr. 1 (2008-2009) redegjøre for oppfølgingen av vedtaket.»

Vedtak nr. 405, 14.03.2008

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme for Stortinget forslag om endring i barneloven § 30 i tråd med intensjonen i Dokument nr. 8:31 (2007-2008).

Regjeringen bes samtidig vurdere om det er behov for å klargjøre og eventuelt forsterke barns vern mot fysisk avstraffelse i straffeloven. Regjeringen bes legge fram lovforslag i løpet av høsten 2008/2009 (jf. Innst. O. nr. 30.)»

Svar på den del av vedtaket som omhandler straffelovens vern mot fysisk avstraffelse av barn: «Straffelovens regulering mot fysisk avstraffelse av barn vil bli vurdert i forbindelse med arbeidet med ny straffelov spesiell del. Proposisjonen planlegges fremmet i desember 2008.»

Vedtak nr. 455, 06.05.2008

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med arbeidet med ny vergemålslov gjennomgå dagens beløpsgrense, med tanke på å oppjustere denne til et mer riktig beløp, sett i lys av tiden som er gått siden siste justering og samfunnets øvrige utvikling. Det bør samtidig vurderes hvordan fremtidig oppjustering av beløpsgrensen best kan skje. Regjeringen bes deretter melde tilbake på egnet måte.»

Svar: «Justis- og politidepartementet arbeider for tiden med en odelstingsproposisjon om ny vergemålslov. I forbindelse med dette arbeidet vil beløpsgrensen for når overformynderiet skal overta forvaltningen av umyndiges midler, bli vurdert med tanke på å oppjustere denne. Som et ledd i dette vil man også vurdere hvordan fremtidige oppjusteringer helst bør foregå.»

7.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2006-2007

Vedtak 331, 18.12.2006

«Stortinget ber Regjeringen, for å kunne gi tidligere ungdomskriminelle en ny sjanse, utrede en ordning med sletting av rulleblad i de tilfeller der unge kriminelle ikke har begått alvorlige lovbrudd, eller en lang rekke gjentatte lovbrudd og for eksempel ikke har begått ny kriminalitet i en periode på 5 år etter fylte 18 år. Spørsmålet kan for eksempel inngå i mandatet til utvalget som nedsettes med bakgrunn i forslagene i St.meld. 20 (2005-2006).»

Svar: «Justis- og politidepartementet vil i St.prp. nr. 1 (2008-2009) redegjøre for oppfølgingen av saken.»

Vedtak 457, 31.05.2007

«Stortinget ber Regjeringen oppnevne et bredt sammensatt utvalg for å utrede hvilke konsekvenser en eventuell grunnlovsfesting av lokalt selvstyre vil ha for annen lovgivning overfor kommunene.»

Svar: «Justis- og politidepartementet arbeider for tiden med alternative forslag til en revisjon av Grunnloven på flere punkter. Det er ikke tatt stilling til hvilket omfang eller hva slags prosess som vil foreslås. Mulig grunnlovsfesting av det lokale selvstyret og hvilke konsekvenser det eventuelt vil få, inngår som en del av dette arbeidet. Regjeringen vil derfor komme tilbake til oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 457 av 31. mai 2007.»

8 Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres

8.1 Tekniske endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett 2008

Justisdepartementet foreslår enkelte endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett for 2008. Endringene omtales nedenfor.

Kap. 412/3412 Tinglysingsprosjektet ble opprettet som en følge av arbeidet med overføring av tinglysingsmyndighet fra tingrettene til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune. Bevilgningen under kap. 412, post 01 Driftsutgifter dekker driftskostnader mv. ved tinglysing på Statens kartverk. Bevilgningen under kap. 3412, post 01 Gebyrinntekter, borettsregister omfatter inntekter fra rettighetsregistreringer i borettsandeler. Bevilgningen under post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom skal dekke inntekter fra tinglysing i fast eiendom ved Statens kartverk. Overføring av tinglysingsoppgavene fra domstolene til Statens kartverk ble sluttført i 2007 og tinglysingsreformprosjektet vil være avsluttet innen utgangen av 2008. Det foreslås derfor at ovennevnte bevilgninger føres på et nytt kap. 462/3462 Tinglysing under kat. 06.60 Andre virksomheter.

Jordskifterettene er til nå brukt som fellesbetegnelse for jordskifterettene (førsteinstans) og jordskifteoverrettene (ankesinstans), og er også brukt som betegnelse på kap. 413/3413. Jordskifte- loven omtaler imidlertid jordskifterettene og jordskifteoverrettene med fellesbetegnelsen jordskiftedomstolene. Justisdepartementet ønsker å innføre denne betegnelsen i sentrale dokumenter. På denne bakgrunn foreslås at kap. 413/3413 Jordskifterettene endrer navn til kap. 413/3413 Jordskiftedomstolene.

Det foreslås å endre benevnelsen på kap. 3440, post 01 Gebyr til kap. 3440, post 01 Gebyr – pass og våpen.

Under kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon foreslås det å opprette en ny inntektspost 01 Brukerbetaling som følge av innføring av brukerbetalning i forbindelse med nødnett.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as, post 85 Utbytte foreslås flyttet fra kat. 06.20 Rettsvesen til kat. 06.60 Andre virksomheter, jf. overflytting av kap. 412 Tinglysingsprosjektet til nytt kap. 462 Tinglysing.

Justissekretariatene fatter vedtak på flere sivilrettslige felt innenfor blant annet rettshjelp og har sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, billighetserstatningsutvalgene og Den rettsmedisinske kommisjon. I tillegg er virksomheten et kompetansesenter innenfor de områdene som tilligger virksomheten. I forbindelse med at virksomheten endrer navn fra Justissekretariatene til Statens sivilrettsforvaltning med virkning fra 01.01.2009 foreslås det å endre benevnelsen på kap. 473/3473 Justissekretariatene til «Statens sivilrettsforvaltning».

Den rettsmedisinske kommisjon (DRK) er en nasjonal kommisjon oppnevnt av Justisdepartementet, hvis hovedoppgave er å foreta en ekstern kvalitetssikring av alle rettsmedisinske sakkyndigevurderinger avgitt i straffesaker mv. I St.prp. nr. 1 (2007-2008) under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. heter det: «I bevilgningen inngår også utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat som er lagt til Justissekretariatene, jf. omtale under kap. 473». Finansiering av DRK skjer i dag ved at Justissekretariatene belaster kap. 466, post 01 Driftsutgifter. Justisdepartementet ser det som naturlig at de delene av kommisjonens utgifter som anses som ordinære driftsutgifter, dekkes over samme budsjettpost som driftsutgiftene til Justissekretariatene. På denne bakgrunn foreslås det at faste lønnsutgifter og utgifter til varer og tjenester knyttet til DRK overføres fra kap. 466 til kap. 473.

For å skape mer samsvar med betegnelsen som er brukt i straffeprosessloven kap. 31, foreslås det å endre benevnelse for kap. 471 Statens erstatningsansvar, post 72 Erstatning for uberettiget straffeforfølgning til kap. 471, post 72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning.

8.2 Bruk av stikkordet «kan overføres»*Under Justisdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49*

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2008	Forslag 2009	Begrunnelse for stikkordet
413	21	Spesielle driftsutgifter		6 558	1
430	60	Refusjoner til kommunene, forvarings- dømte mv.		37 000	2
440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag		6 703	3
451	21	Spesielle driftsutgifter		2 442	4
461	01	Driftsutgifter	5 099		5
475	21	Spesielle driftsutgifter	1 736	7 921	6

¹ Jordskiftedomstolenes sideutgifter ble første gang budsjettet i statsbudsjettet for 2004. Bevilgningsbehovet er usikkert. Bevilgningen ble derfor gjort overførbar.

² Refusjon som bevilges under posten tildeles etter søknad. Det vil ikke være noen søknadsfrist. Av den grunn er det vanskelig å anslå tidspunkt for utbetalinger, og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

³ Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten siden dette avhenger av antall og omfang av ulykker med omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Siden det er vanskelig å lage en prognose for dette, er bevilgningen foreslått overførbar.

⁴ Bevilgningen skal bl.a. nyttes til analyser, forskning og utredninger. Det er vanskelig å forutse hvor lang tid eksterne forsknings- og utredningsarbeider kan ta. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

⁵ Av praktiske årsaker ble det av Justisdepartementet foreslått at kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner, post 01 Driftsutgifter skulle få stikkordet «kan overføres» i St.prp. nr. 41 (2005-2006) Om tilleggsbevilgning på statsbudsjettet for 2006 i forbindelse med nye undersøkelse av fartøyet «Westerns» forlis 6. februar 1981. Dette ble vedtatt av Stortinget ved behandling av Innst. S. nr. 129 (2005-2006).

⁶ Bevilgningen går bl.a. til departementets særskilte garantiordning for bobehandling i bo der det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Det er svært vanskelig å forutsi når gitte tilsagn til videre bobehandling kommer til utbetaling, også gitt at man pådrar staten forpliktelser ut over inneværende budsjettår. Bevilgningen på posten foreslås derfor gjort overførbar

9 Ansettelsesvilkår for ledere i statlige virksomheter

9.1 For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as

Tabell 9.1 Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2007 følgende utgifter til administrerende direktør

	kr
Lønnsutgifter, inkl. bonus	1 302 223
Andre ytelser	148 846
Pensjonspremie kollektiv ordning	157 846
Pensjonspremie til renteordning o/12 G	0

Det er inngått individuell pensjonsavtale med administrerende direktør gjennom en usikret ordning. Årlig alderspensjon gjelder fra fylte 64 år og livsvarig og utgjør 66 % av lønn inntil 12 G og 60 %

av lønn over 12 G. Administrerende direktør har, dersom han sies opp av selskapets styre, rett til 12 måneders lønn utover oppsigelsestiden.

9.2 For leder i ITAS amb AS

Tabell 9.2 ITAS amb AS hadde i 2007 følgende utgifter til administrerende direktør

	kr
Lønnsutgifter administrerende direktør	1 127 859
Andel ulykkesforsikring	11 335
Andel utgifter til kollektiv pensjonsforsikring	75 600

10 Bemanningsoversikt¹

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.06	Årsverk 01.03.07	Årsverk 01.03.08
400	Justisdepartementet	297	306	281
Sum	06.10 Administrasjon	297	306	281 ²
61	Høyesterett	61	61	61
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 384	1 343	1 505 ³
411	Domstoladministrasjonen	85	87	80
413	Jordskifterettene	258	261	262
Sum	06.20 Rettsvesen	1 788	1 752	1 908
430	Kriminalomsorg	3 237	3 397	3408
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter ⁴	303	412	469
Sum	06.30 Kriminalomsorg	3 540	3 809	3 877
440	Politidirektoratet, politi- og lensmannseta ten	9 994	10 208	10 458
441	Oslo politidistrikt	2 393	2 344	2 319
442	Politihøgskolen	177	199	222
445	Den høyere påtalemyndighet	140	134	138
446	Den militære påtalemyndighet	7	5	8
448	Grensekommissæren	5	5	5
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	12 716	12 895	13 150
450	Sivile vernepliktige	27	26	26
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	603	601	588
455	Redningstjenesten	39	41	39
456	Nødnett felles radiosamband for nødetatene			40
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap	669	668	693
460	Spesialenheten for politisaker	15	22	27
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopp takelse av straffesaker	9	11	11
Sum	06.60 Andre virksomheter	24	33	38
472	Voldsoffererstatning og rådgivning til krininalitetsofre	18	28	38
473	Justisekretariatene	19	31	42
474	Konfliktrådene	62	59	66
Sum	06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m	99	118	146

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.06	Årsverk 01.03.07	Årsverk 01.03.08
480	Svalbardbudsjettet	25	26	27
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	25	26	27
Sum	Programområde 06	19 158	19 607	20 120
	Totalt Justis- og politidepartementet	19 158	19 607	20 120

¹ Tallene viser en oversikt over antall årsverk innenfor det ansvarsområdet Justisdepartementet har pr. 01.03.2008.

² Nedgang i antall årsverk fra 2007 til 2008 på kap. 400 skyldes overføring av 23 årsverk fra Nødnett-felles radiosamband for nød-
etatene til kap. 456. Tallet inkluderer 6 årsverk i Krisestøtteenheten og 21 stillinger til Styrkebrønnen.

³ Økning i antall årsverk på kap. 410 fra 2007 til 2008 skyldes at 162 dommerfullmektigstillinger er inkludert. Dommerfullmek-
tigstillinger er feilaktig ikke inkludert tidligere år.

⁴ Tallet inkluderer både aspiranter og personale ved KRUS.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2009 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 61, 400–480	Kr	19 862 826 000
b. Sum inntekter under kap. 3061, 3400–3474 og 5630	Kr	2 740 918 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009, kapitlene 61, 400–480, 3061, 3400–3474 og 5630

I Utgifter

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
400	Justisdepartementet			
	01 Driftsutgifter	259 176 000		
	71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	7 350 000	266 526 000	
	Sum Administrasjon			266 526 000
Rettsvesen				
61	Høyesterett			
	01 Driftsutgifter	69 083 000	69 083 000	
410	Tingrettene og lagmannsrettene			
	01 Driftsutgifter	1 375 797 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	52 241 000	1 428 038 000	
411	Domstoladministrasjonen			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	65 556 000	65 556 000	
413	Jordskiftedomstolene			
	01 Driftsutgifter	184 972 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 558 000	191 530 000	
414	Forliksråd og andre domsutgifter			
	01 Driftsutgifter	109 080 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	42 576 000	151 656 000	
	Sum Rettsvesen			1 905 863 000
Kriminalomsorg				
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning			
	01 Driftsutgifter	2 931 885 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	62 228 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	19 854 000		
	60 Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	37 000 000		
	70 Tilskudd	19 391 000	3 070 358 000	
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)			
	01 Driftsutgifter	185 327 000	185 327 000	
	Sum Kriminalomsorg			3 255 685 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Politi og påtalemyndighet				
440	Politidirektoratet - politi- og lensmanns-etaten			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	7 974 287 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	132 562 000		
	22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	6 703 000		
	23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	42 038 000		
	70 Tilskudd	7 730 000		
	71 Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 529 000		
	73 Tilskudd til EUs yttergrensefond	47 000 000	8 212 849 000	
441	Oslo politidistrikt			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 614 601 000	1 614 601 000	
442	Politihøgskolen			
	01 Driftsutgifter	331 458 000	331 458 000	
445	Den høyere påtalemyndighet			
	01 Driftsutgifter	122 948 000	122 948 000	
446	Den militære påtalemyndighet			
	01 Driftsutgifter	5 389 000	5 389 000	
448	Grensekommissæren			
	01 Driftsutgifter	5 192 000	5 192 000	
	Sum Politi og påtalemyndighet		10 292 437 000	
Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap				
450	Sivile vernepliktige			
	01 Driftsutgifter	77 046 000	77 046 000	
451	Samfunnssikkerhet og beredskap			
	01 Driftsutgifter	536 366 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 442 000		
	70 Overføringer til private	4 907 000	543 715 000	
452	Sentral krisehåndtering			
	01 Driftsutgifter	10 492 000	10 492 000	
455	Redningstjenesten			
	01 Driftsutgifter	566 865 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	7 848 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	55 022 000		
	71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	12 748 000		
	72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	85 054 000	727 537 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
456	Direktoratet for nødkommunikasjon			
	01 Driftsutgifter	183 269 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	377 841 000	561 110 000	
	Sum Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap			1 919 900 000
	Andre virksomheter			
460	Spesialenheten for politisaker			
	01 Driftsutgifter	29 926 000	29 926 000	
462	Tinglysing			
	01 Driftsutgifter	180 811 000	180 811 000	
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.			
	01 Driftsutgifter	758 949 000	758 949 000	
467	Norsk Lovtidend			
	01 Driftsutgifter	3 853 000	3 853 000	
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker			
	01 Driftsutgifter	13 621 000	13 621 000	
	Sum Andre virksomheter			987 160 000
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.			
470	Fri rettshjelp			
	01 Driftsutgifter	5 854 000		
	70 Fri sakførsel	436 884 000		
	71 Fritt rettsråd	177 747 000		
	72 Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	30 282 000	650 767 000	
471	Statens erstatningsansvar			
	71 Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	114 043 000		
	72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	17 767 000	131 810 000	
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre			
	01 Driftsutgifter	19 142 000		
	70 Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	166 127 000	185 269 000	
473	Statens sivilrettsforvaltning			
	01 Driftsutgifter	31 271 000	31 271 000	
474	Konfliktråd			
	01 Driftsutgifter	50 366 000	50 366 000	
475	Bobehandling			
	01 Driftsutgifter	47 999 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 921 000	55 920 000	
	Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.			1 105 403 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Svalbardbudsjettet				
480	Svalbardbudsjettet			
	50 Tilskudd		129 852 000	129 852 000
	Sum Svalbardbudsjettet			129 852 000
	Sum departementets utgifter			19 862 826 000
Inntekter:				
Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Departementets inntekter				
3400	Justisdepartementet			
	01 Diverse inntekter		81 000	81 000
3410	Rettsgebyr			
	01 Rettsgebyr		178 739 000	178 739 000
3413	Jordskiftedomstolene			
	01 Saks- og gebyrinntekter		12 944 000	
	02 Sideutgifter		6 632 000	19 576 000
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning			
	02 Arbeidsdriftens inntekter		56 169 000	
	03 Andre inntekter		8 210 000	
	04 Tilskudd		1 574 000	65 953 000
3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)			
	03 Andre inntekter		835 000	835 000
3440	Politidirektoratet - politi- og lensmanns-etaten			
	01 Gebyr - pass og våpen		281 600 000	
	02 Refusjoner m.v.		224 469 000	
	04 Gebyrer - vaktelskap		1 207 000	
	06 Gebyrer - utlendingssaker		95 535 000	
	07 Gebyr - sivile gjøremål		465 021 000	1 067 832 000
3441	Oslo politidistrikt			
	02 Refusjoner		23 535 000	
	03 Salgsinntekter		198 000	
	05 Personalbarnehage		2 756 000	26 489 000
3442	Politihøgskolen			
	02 Diverse inntekter		5 722 000	
	03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter		15 982 000	21 704 000
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter			
	01 Inntekter av arbeid		27 159 000	
	02 Andre inntekter		484 000	27 643 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap			
	01 Gebyrer	114 816 000		
	03 Diverse inntekter	27 406 000	142 222 000	
3455	Redningstjenesten			
	01 Refusjoner	19 779 000	19 779 000	
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon			
	01 Brukerbetaling	4 563 000		
	02 Refusjoner	5 000 000	9 563 000	
3462	Tinglysing			
	01 Gebyrinntekter, borettsregister	60 187 000		
	02 Gebyrinntekter, fast eiendom	1 087 185 000	1 147 372 000	
3470	Fri rettshjelp			
	01 Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 132 000	3 132 000	
3473	Statens sivilrettsforvaltning			
	01 Diverse inntekter	209 000	209 000	
3474	Konfliktråd			
	02 Refusjoner	1 089 000	1 089 000	
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as			
	85 Utbytte	8 700 000	8 700 000	
	Sum departementets inntekter		2 740 918 000	

*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 61 post 01	kap. 3061 post 03
kap. 400 post 01	kap. 3400 post 01
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 411 post 01	kap. 3411 post 03
kap. 413 post 01	kap. 3413 post 01
kap. 413 post 21	kap. 3413 post 02
kap. 430 post 01	kap. 3430 postene 03 og 04
kap. 430 post 21	kap. 3430 post 02
kap. 432 post 01	kap. 3432 post 03
kap. 440 post 01	kap. 3440 postene 02, 03 og 06
kap. 441 post 01	kap. 3441 postene 02, 03 og 05
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02 og 03
kap. 451 post 01	kap. 3451 postene 03 og 06
kap. 455 post 01	kap. 3455 post 01
kap. 456, post 45	kap. 3456, post 02
kap. 462 post 01	kap. 3462 post 01
kap. 472 post 01	kap. 3472 post 01
kap. 473 post 01	kap. 3473 post 01
kap. 474, post 01	kap. 3474 post 02

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter, med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg og fast eiendom. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

*Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger*III
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye

bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	40 mill. kroner

IV
Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475

Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

Andre fullmakter

V
Nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan:

1. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, inntekter ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
2. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter,

tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.

3. trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunns-sikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom m.v.

VI
Førtidsdimittering i siviltjenesten

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan bestemme førtidsdimittering av mann-skaper slik det fremgår i omtalen under kap. 450 Sivile vernepliktige i St.prp. nr. 1 (2008-2009).

VII
Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2009 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern, 0314 Oslo
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Faks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: Lobo Media AS 10/2008

